

S U H A K A M
HAK ASASI UNTUK SEMUA

LAPORAN TAHUNAN 2017

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

CETAKAN PERTAMA, 2018

Hak cipta terpelihara Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM)

Hak cipta ini adalah milik Suruhanjaya. Kesemua atau mana-mana bahagian laporan ini boleh disalin dengan syarat pengakuan sumber dibuat atau kebenaran diperolehi daripada Suruhanjaya. Suruhanjaya menyangkal sebarang tanggungjawab, waranti dan liabiliti sama ada secara nyata atau tidak terhadap sebarang salinan penerbitan yang dibuat tanpa kebenaran Suruhanjaya. Adalah perlu memaklumkan penggunaan. Hak cipta terpelihara.

Diterbitkan di Malaysia oleh

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

Tingkat 11, Menara TH Perdana

1001 Jalan Sultan Ismail

50250 Kuala Lumpur

Emel: humanrights@suhakam.org.my

URL : <http://www.suhakam.org.my>

Dicetak di Malaysia oleh

REKA CETAK SDN. BHD.

No. 12 & 14, Jalan Jemuju Empat 16/13D,

Seksyen 16, 40200, Shah Alam

Selangor Darul Ehsan

www.rekacetak.com

Perpustakaan Negara Malaysia

Data Pengkatalogan dalam penerbitan

ISSN: 1675 - 1159

ANGGOTA SURUHANJAYA 2017

Berdiri (dari kiri)

Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin, Datuk Godfrey Gregory Joitol, En. Jerald Joseph, Dr. Nik Salida Suhaida Nik Saleh, En. Francis John Anak Adam, Dato' Mah Weng Kwai

Duduk (dari kiri)

Tan Sri Razali Ismail (Pengerusi), Datuk Lok Yim Pheng

Kandungan

ULASAN PENERUS	VI
 BAB 1	
PEMERKASAAN KOORDINASI ANTARABANGSA, DASAR DAN UNDANG-UNDANG YANG BERKAITAN DENGAN HAK ASASI MANUSIA	15
i. Bahagian Pembaharuan Undang-undang dan Titi	17
ii. Bahagian Dasar	40
iii. Bahagian Koordinasi Antarabangsa	58
 BAB 2	
PEMANTAUAN TERHADAP PELANGGARAN HAK ASASI MANUSIA, INKUIRI DAN REMEDI	71
i. Kumpulan Pemantauan dan Aduan	73
 BAB 3	
PENDIDIKAN DAN PROMOSI HAK ASASI MANUSIA	105
i. Bahagian Pendidikan dan Latihan	107
ii. Bahagian Promosi dan Kemasyarakatan	117
iii. Bahagian Komunikasi Korporat	137
 BAB 4	
LAPORAN PEJABAT SABAH	141
 BAB 5	
LAPORAN PEJABAT SARAWAK	153
 BAB 6	
LAPORAN BAHAGIAN KHIDMAT KORPORAT	163

Lampiran

LAMPIRAN I

Kenyataan Media Suruhanjaya 2017	181
----------------------------------	-----

LAMPIRAN II

Senarai Aktiviti Suruhanjaya 2017	274
-----------------------------------	-----

LAMPIRAN III

Senarai Ceramah, Mesyuarat, Bengkel dan Persidangan – Nasional 2017	291
--	-----

LAMPIRAN IV

Senarai Ceramah, Mesyuarat, Bengkel dan Persidangan – Antarabangsa 2017	318
--	-----

LAMPIRAN V

Mesyuarat Bulanan 2017 – Kehadiran Anggota Suruhanjaya	323
--	-----

LAMPIRAN VI

Sijil Ketua Audit Negara Mengenai Akaun Suruhanjaya Bagi Tahun 2017	329
--	-----

SENARAI RINGKASAN

351

Ulasan Pengerusi

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Di sebalik gambaran menjuarai di arena antarabangsa, negara masih gagal melindungi dan mempromosi hak asasi manusia dan kebebasan asas rakyat. Yang amat menghairankan, daripada 16 negara, Malaysia merupakan satu-satunya negara yang gagal dalam pemilihan keanggotaan Majlis Hak Asasi Manusia bagi tempoh 2018 - 2020. Walaupun resolusi kesederhanaan Malaysia diterima pakai semasa sesi Perhimpunan Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNGA) ke-72, dengan perisytiharan Tahun 2019 sebagai Tahun Kesederhanaan Global, **iltizam negara dalam penerapan nilai kesederhanaan** amat cetek dan mula dipersoalkan di peringkat antarabangsa. Terdapat beberapa situasi apabila pihak berkuasa mengharamkan buku-buku ilmiah tentang kesederhanaan serta menangkap dan menahan ulama dan cendekiawan Turki yang diiktiraf di peringkat antarabangsa, iaitu Mustafa Akyol atas nasihat Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan (JAWI) dengan alasan antaranya termasuklah ketiadaan tauliah untuk memberi ceramah tentang Islam. Hal ini memberikan **gambaran** kepada masyarakat tentang cubaan kerajaan untuk **menyekat kebebasan bersuara**. SUHAKAM menyuarakan kebimbangan tentang hala tuju masyarakat dan **percambahan tidak bertoleransi** terhadap kebebasan bersuara dalam kalangan segmen kerajaan yang menggalakkan pemikiran sedemikian.

Saya berpendapat bahawa jaminan kesederhanaan oleh Kerajaan adalah tidak memadai kerana kesederhanaan yang tidak selaras dengan amalan akan mengalami kegagalan. Perlembagaan Persekutuan adalah bersifat kesederhanaan dalam amalan maka Malaysia hendaklah menolak segala bentuk ekstremisme melalui tindakan walaupun bersifat keagamaan kerana rakyat Malaysia inginkan keamanan dalam kehidupan dan menikmati manfaat nilai-nilai peradaban. Contoh-contoh keadaan tidak bertoleransi yang dapat dilihat berlaku pada tahun ini antaranya termasuklah cubaan untuk membuang lambang-lambang salib di gereja, larangan pemakaian tudung kakitangan wanita di kaunter hotel, kedai dobi khas untuk Muslim dan kenyataan berbau perkauman oleh individu berlagak samseng yang diupah oleh ahli-ahli politik. SUHAKAM berasa kesal apabila tidak ada tindakan yang dilakukan oleh pihak berkuasa terhadap isu-isu sebegini malah kegagalan pihak kerajaan untuk melaksanakan komitmennya terhadap kesederhanaan yang dilaung-laungkan semakin mengecewakan kami.

Kerajaan yang komited kepada kesederhanaan tidak seharusnya menerima dasar-dasar pusat pengajian tinggi dan institusi pendidikan yang **mendiskriminasi berdasarkan kaum**. Malaysia harus dilihat sebagai negara yang teguh menghapuskan diskriminasi perkauman termasuk diskriminasi secara tidak langsung dalam kesemua aspek. Universiti dan institusi pendidikan merupakan tempat untuk percambahan minda, dan sekiranya kita benar-benar inginkan kemajuan, saya percaya bahawa kita harus mempunyai integriti untuk menyemak semula struktur yang telah terpahat dalam sistem tersebut. Universiti-

universiti ini perlu mengelakkan daripada melaksanakan amalan yang dilihat secara meluas sebagai perkauman yang diperkasakan dalam dasar kemasukan dan untuk ini, tiada jalan singkat melainkan satu perubahan yang drastik. Saya ingin menekankan di sini bahawa dasar yang bersifat perkauman adalah tidak selaras dengan semangat yang termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan.

Malaysia terus mengambil **langkah unggul dalam mencapai pertumbuhan ekonomi** ke arah menjadi negara berpendapatan tinggi dan maju menjelang tahun 2020. Walau bagaimanapun, apa yang diperlukan dalam masa yang sama ialah **menyelaraskan kemajuan dalam perlindungan terhadap hak asasi manusia**. Perkembangan ekonomi perlu dicapai sejajar dengan nilai hak asasi kerana asas hak asasi merupakan maruah dan harga diri setiap insan. Saya berpandangan bahawa rakyat perlu diutamakan dalam pembangunan ekonomi. Situasi **Orang Asli** di Malaysia amat menyedihkan kerana mereka kekal terpinggir dan sentiasa diancam, dihalau daripada menduduki tanah adat mereka, kekurangan hak asas pendidikan serta dikecualikan daripada membuat keputusan dalam isu yang melibatkan kehidupan mereka. Sehingga kini, syor-syor SUHAKAM dalam **Laporan Inkuiri Nasional mengenai Hak Tanah Orang**

Malaysia terus mengambil **langkah unggul dalam mencapai pertumbuhan ekonomi** ke arah menjadi negara berpendapatan tinggi dan maju menjelang tahun 2020. Walau bagaimanapun, apa yang diperlukan dalam masa yang sama ialah **menyelaraskan kemajuan dalam perlindungan terhadap hak asasi manusia**.

Asli/Asal yang telah diputuskan pada tahun 2012 masih tiada perkembangan. Jaminan bahawa syor-syor berkenaan akan dilaksanakan setelah kajian konsep tanah adat selesai bagi saya tidak begitu meyakinkan. **Mengapakah wujudnya ketidakpastian untuk meningkatkan kualiti hidup kaum peribumi?**

Hak berpolitik, ekonomi dan sosial jelas dinyatakan dalam Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR). Sebagai Suruhanjaya Hak Asasi Manusia, SUHAKAM tegas bersuara mengecam **alasan pihak berkuasa** dalam mengiktiraf dan melaksanakan sepenuhnya promosi dan perlindungan kebebasan berpolitik. Pada masa akan datang sehingga Pilihan Raya Umum ke-14, isu **kedaulatan undang-undang, tadbir urus yang baik, akauntabiliti dan demokrasi** pasti akan menjadi tumpuan perbincangan. Pada tahun ini, SUHAKAM dan Yayasan Kofi Annan telah mengadakan satu persidangan serantau “Demokrasi di Asia Tenggara” dengan membawa beberapa mantan pemimpin dari seluruh dunia untuk membincangkan pembaharuan integriti pilihan raya dan keadaan demokrasi di rantau ini. SUHAKAM menyedari bahawa terdapat banyak cabaran yang dihadapi ke arah kebebasan institusi pemerintahan. Pendakwaan jenayah terhadap aktivis, ahli politik dan juga wartawan yang mengkritik Kerajaan semakin membimbangkan dan ini mewujudkan **persepsi orang ramai dan antarabangsa sebagai gangguan dan pendakwaan bermotifkan politik**.

SUHAKAM memberikan perhatian yang sama rata dan tidak berbelah bahagi terhadap semua dakwaan pelanggaran hak asasi manusia. Secara khususnya, SUHAKAM amat bimbang apabila **kanak-kanak tanpa warganegara dan bukan warganegara** tidak dibenarkan menerima **pendidikan** di sekolah awam atas alasan perundangan. Kami berpandangan bahawa penafian hak **dalam pendidikan** mungkin merupakan satu daripada **bentuk diskriminasi yang paling buruk** kerana hal ini menghalang hak kanak-kanak untuk mendapat akses kepada pendidikan berkualiti yang sama dengan kanak-kanak lain dalam mengembangkan potensi mereka sepenuhnya. Turut menjadi kebimbangan ialah **perkahwinan kanak-kanak yang kekal diakui sah di sisi undang-undang** walaupun hubungan seks dengan mana-mana wanita di bawah usia 16 tahun dan kesalahan seksual terhadap kanak-kanak merupakan satu jenayah yang boleh didakwa. Kelemahan perundangan sebegini membolehkan perkahwinan dipergunakan bagi membebaskan diri daripada liabiliti jenayah, dakwaan rogol dan menyelesaikan isu-isu seks sebelum berumah tangga atau stigma

terhadap remaja hamil. SUHAKAM kini lebih tegas dalam pendiriannya bahawa perkahwinan sebelum umur 18 tahun merupakan satu pencabulan hak asasi manusia yang memberi kesan kepada kehidupan kanak-kanak, terutamanya kanak-kanak perempuan. SUHAKAM berpegang pada pendirian bahawa perkahwinan adalah sesuatu yang suci, ia juga adalah satu tanggungjawab keagamaan yang memerlukan kemampuan, kematangan rohaniah dan kesediaan suami dan isteri untuk memikul tanggungjawab, dan tanggungjawab sebegini tidak boleh diharapkan daripada kanak-kanak. Saya ingin mengambil peluang ini untuk menekankan bahawa amalan perkahwinan kanak-kanak adalah bertentangan dengan komitmen Malaysia dalam **Matlamat kelima, Matlamat Pembangunan Lestari**.

Tahun ini, SUHAKAM turut **melibatkan beberapa pemimpin agama** dalam menangani situasi sebegini dan isu-isu hak asasi yang lain. SUHAKAM mengakui ketegangan antara hak asasi manusia dan agama memerlukan pelarasan perbezaan pandangan melalui pertukaran pendapat tentang isu keagamaan secara bijaksana kerana hal ini mempengaruhi kepercayaan dan sikap manusia. SUHAKAM dengan bangga menyatakan bahawa pada tahun ini, kajian kami tentang isu-isu hak asasi manusia kontemporari telah dijadikan sebahagian daripada Khutbah Jumaat (Khutbah Agama Islam). Saya gembira menyatakan bahawa melalui interaksi dengan Mufti-Mufti dan badan keagamaan, usaha untuk memansuhkan **hukuman mati** juga semakin mendapat perhatian. Kami berharap agar usaha kedua-dua pihak pada masa yang sama akan meningkatkan usaha untuk menghapuskan hukuman mati. Saya ingin mengucapkan tahniah kepada Dato' Seri Mohamad Nazri Aziz atas Kokus Parlimen yang Hak Asasi Manusia yang baru ditubuhkan. Dalam analisis terakhir hak asasi manusia, hukuman mati adalah tidak konsisten dengan prinsip hak asasi manusia dan tiada tempat untuknya dalam sistem perundangan moden. Saya menekankan bahawa pemansuhan ini merupakan tugas utama SUHAKAM dalam usahanya untuk mempromosi dan meningkatkan penghormatan terhadap hak asasi manusia di Malaysia.

Saya juga berharap agar **Kokus Parlimen** akan memberikan perhatian dalam menangani isu keengganan berterusan pihak Kerajaan menyertai **triti antarabangsa hak asasi manusia** yang lain. Sebagai negara yang sentiasa menekankan penghormatan terhadap hak asasi manusia dalam dasar

luar negara, adalah penting bagi Malaysia menunjukkan kesediaannya untuk menilai dan dinilai berasaskan piawaian sejagat. SUHAKAM akan terus membincangkan dan mengkaji kebolehlaksanaan penyertaannya. Kerajaan memberikan justifikasi bahawa kajian kebolehlaksanaan sedang dijalankan oleh Jabatan Peguam Negara, walaubagaimanapun bukti perkembangan kurang dapat dilihat, termasuk hasil ataupun penemuan kajian yang dijalankan sejak bertahun-tahun. SUHAKAM maklum bahawa dalam keseluruhan jawapan Kerajaan isu penyertaan triti antarabangsa, Kerajaan sentiasa mengambil pendirian bahawa sebelum ratifikasi dilakukan, triti antarabangsa perlulah bersesuaian dengan undang-undang negara. SUHAKAM percaya bahawa pandangan ini sendiri tidak berasas kerana tidak dinafikan Kerajaan telah melaksanakan banyak perubahan positif dan inisiatif terhadap isu-isu yang berkaitan dengan unsur-unsur yang terangkum dan diperincikan dalam triti antarabangsa seperti 'kesedaran progresif' tentang hak-hak warganya.

Rentetan daripada aduan dan ketidakpuasan hati orang ramai terhadap ketiadaan tindakan polis dan bagaimana pada zaman ini seseorang boleh hilang tanpa diketahui keberadaannya, SUHAKAM telah mengambil keputusan untuk menjalankan **sisatan awam terhadap kes dakwaan kehilangan paksa beberapa individu** dan siasatan awam ini masih lagi berjalan. Saya juga tidak tahu berhubung keyakinan orang ramai yang semakin hilang terhadap polis dalam hal ini.

SUHAKAM terus menyokong Kerajaan dalam usahanya untuk mengukuhkan lagi tindakan menentang **pemerdagangan manusia**. SUHAKAM keliru dengan keputusan Jabatan Negara Amerika Syarikat menaik taraf Malaysia kepada kedudukan Tier 2, sedangkan dapatan Laporan Pemerdagangan Orang pada tahun 2017 memutuskan bahawa, "Kerajaan Malaysia tidak mematuhi standard minimum untuk membanteras pemerdagangan sepenuhnya" walaupun mengakui bahawa "Kerajaan menunjukkan peningkatan usaha berbanding tempoh laporan sebelumnya". Persoalan tentang **Wang Kelian** masih kekal; pihak polis masih belum dapat membawa si pelaku ke muka pengadilan dan dakwaan penglibatan anggota berpakaian seragam dalam pemerdagangan manusia masih berleluasa. Walaupun negara mempunyai undang-undang untuk menghukum perhambaan zaman moden, SUHAKAM tidak mempunyai

pilihan lain kecuali mempersoalkan keberkesanan pelaksanaan undang-undang ini kerana pemerdagangan manusia masih lagi berlaku.

Dakwaan **penyiksaan dan penganiayaan** semasa penahanan telah mendapat perhatian khusus SUHAKAM pada tahun ini. SUHAKAM keliru dengan kenyataan bahawa peruntukan keperluan asas yang diberikan tahanan adalah bergantung pada penilaian sikap, mentaliti dan ideologi tahanan seperti yang dinyatakan dalam Maklum Balas Kerajaan terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016 (halaman 27). Keperluan asas seharusnya disediakan kepada semua tahanan kecuali dapat dibuktikan bahawa keperluan tersebut akan mengancam keselamatan tahanan, yang mungkin jarang berlaku.

Saya telah cuba sedaya upaya untuk membaca dengan teliti Maklum balas Kerajaan terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016 yang telah dibentangkan dalam Kabinet dan dipanjangkan ke Parlimen. Saya melihat bahawa maklum balas kepada pemerhatian dan syor SUHAKAM adalah tidak mencukupi dan sesetengahnya didapati tidak munasabah.

SUHAKAM telah menyiasat sepuluh kes **kematian dalam tahanan** dan keperluan untuk menarik perhatian terhadap keseriusan masalah penyiksaan dan layanan tidak berperikemanusiaan dalam tahanan adalah membimbangkan. Kerajaan dalam maklum balasnya terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016, telah menolak tanpa sebarang pertimbangan terhadap kewajaran untuk mewajibkan rakaman video semasa proses soal siasat dijalankan. Berhubung dengan ini, SUHAKAM akan terus mencari penyelesaian alternatif untuk mengatasi halangan kepada penyertaan Malaysia ke UNCAT dan telah melibatkan, antaranya termasuklah Kementerian Luar Negeri yang tidak menyokong penyertaan tersebut.

SUHAKAM menyedari tentang harapan masyarakat yang menggunung tinggi terhadap pasukan polis dalam melaksanakan tugas mereka. SUHAKAM menghargai hubungan kerja yang baik dengan Polis Diraja Malaysia (PDRM) dan telah memperjuangkan kenaikan peruntukan belanjawan kepada PDRM

untuk proses modernisasi, diikuti dengan pemberian kebebasan terhadap fungsi PDRM. Latihan yang diberikan oleh SUHAKAM kepada polis dalam konteks ini jelas menggariskan profesionalisme, nilai dan kebebasan polis.

Saya telah cuba sedaya upaya untuk membaca dengan teliti Maklum balas Kerajaan terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016 yang telah dibentangkan dalam Kabinet dan dipanjangkan ke Parlimen. Saya melihat bahawa maklum balas kepada pemerhatian dan syor SUHAKAM adalah tidak mencukupi dan sesetengahnya didapati tidak munasabah. Berhubung dengan syor-syor SUHAKAM bahawa sebarang penahanan tidak boleh dibuat tanpa semakan kehakiman, Kerajaan memberi maklum balas bahawa semakan kehakiman boleh menjurus kepada keputusan berat sebelah (halaman 40). Pada pandangan SUHAKAM, maklum balas sedemikian adalah tidak munasabah kerana Kehakiman mempunyai kuasa dan tugas untuk memastikan proses semakan dan imbalan bagi menentukan tindakan yang diambil oleh Badan Eksekutif adalah mengikut Perlembagaan. Saranan bahawa penglibatan mahkamah akan menjurus kepada keputusan berat sebelah merupakan satu penghinaan terhadap integriti dan kebebasan Kehakiman.

Pada tahun ini, SUHAKAM meraikan **Hari Hak Asasi Manusia Sedunia** dengan mengadakan Festival Hari Hak Asasi Manusia buat pertama kalinya dengan penglibatan masyarakat awam. Sambutan orang ramai amat menggalakkan dan SUHAKAM akan mempertimbangkan untuk mengadakan inisiatif yang serupa dalam skala yang lebih besar untuk tahun-tahun yang akan datang.

Tugas saya sebagai Pengerusi adalah untuk terus membina reputasi dan keyakinan orang ramai, Kerajaan dan masyarakat sivil terhadap SUHAKAM walaupun telah dilabel sebagai "harimau tanpa taring". Laporan Tahunan ini menunjukkan hasil kerja yang telah dijalankan untuk menyokong objektif kami pada tahun 2017 dan maklumat terperinci tentang aktiviti dan pendirian kami, dalam rangka pelan kerja dan prioriti strategik. Melalui aktiviti-aktiviti penyelidikan, penyiasatan, inkuiri, inisiatif sektor swasta dan awam, dialog, perbincangan meja bulat serta laporan kepada mekanisme hak asasi manusia antarabangsa, kami memastikan agar keyakinan Parlimen, badan-badan antarabangsa dan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu serta masyarakat sivil terhadap SUHAKAM dapat dipertingkatkan. SUHAKAM berdedikasi untuk terus maju, berkembang dan bertambah baik serta memberi lebih banyak impak

pada tahun 2018. Menjelang akhir tahun ini, kami menyedari keperluan untuk penstrukturan semula SUHAKAM bagi memenuhi tuntutan dan jangkaan untuk promosi, perlindungan dan kesedaran hak asasi manusia dalam organisasi tanpa hierarki yang lebih menghormati kepelbagaian pendapat dengan mengenalpasti profesionalisme dan kompetensi.

A handwritten signature in black ink, consisting of a vertical line on the left, a horizontal line extending to the right, and a small loop at the end.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

PENGERUSI

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

BAB 1

**Pemeriksaan Koordinasi
Antarabangsa, Dasar
dan Undang-Undang
yang Berkaitan dengan
Hak Asasi Manusia**

Berdiri (dari kiri)

En. Wan Kasim Wan Kadir, En. Helmi Fendy Mohamad Idris, En. Ameer Izyanif Hamzah,
En. Syahrizal Bakar, Pn. Nurul Hasanah Ahamed Hassain Malim, Cik Chua Yen Sin,
Cik Nur Hariza Abd Aziz, Cik Nur Syamimi Amran, Pn. Sarah Adibah Hamzah

Duduk (dari kiri)

En. Mohamad Azizi Azmi, En. Joshua Ericsson

Tiada dalam gambar

Pn. Lau Sor Pian, Cik Mariani Che Hussin, Pn. Siti Rahayu Mohamed Noor

Bahagian Pembaharuan Undang-undang dan Triti

1. KONVENSYEN MENGENAI PENGHAPUSAN SEGALA BENTUK DISKRIMINASI TERHADAP WANITA (CEDAW)

Berikutan penyerahan Laporan Negara ketiga hingga kelima CEDAW kepada Jawatankuasa CEDAW pada 1 September 2016, SUHAKAM juga menyerahkan Laporan Bebas kepada Jawatankuasa CEDAW pada 31 Mac 2017.

Sehubungan itu, SUHAKAM telah diundang untuk menghadiri Pra-Sesi Kumpulan Kerja bagi Institusi Hak Asasi Manusia Nasional (NHRI) Jawatankuasa CEDAW ke-69.¹ Pra-sesi tersebut adalah untuk menyediakan platform bagi Institut Nasional Hak Asasi Manusia (NHRI) untuk menyatakan isu-isu berkaitan CEDAW yang dilaksanakan oleh Negara-Negara Pihak. Isu-isu yang dibangkitkan pada sesi tersebut menjadi sebahagian daripada senarai isu dan persoalan yang akan disediakan oleh Jawatankuasa CEDAW kepada Negara-Negara Pihak untuk dinilai.

Berikut merupakan isu-isu yang dibangkitkan dalam penyata lisan SUHAKAM kepada Jawatankuasa CEDAW pada pra-sesi tersebut:

- i. Kerajaan perlu menyegerakan proses untuk memperkenalkan undang-undang kesaksamaan jantina dan bagi tujuan itu, memastikan bahawa proses perundingan adalah inklusif;
- ii. Peruntukan yang jelas berkenaan rogol dalam perkahwinan diperlukan dalam undang-undang jenayah sedia ada di Malaysia;
- iii. Latihan berkenaan gangguan seksual perlu diwajibkan kepada semua pekerja dan majikan dalam sektor swasta dan agensi kerajaan;

¹ Pra-Sesi Kumpulan Kerja bagi Institusi Nasional Hak Asasi Manusia (NHRI) Jawatankuasa CEDAW ke-69 telah diadakan pada 24 Julai 2017.

- iv. Undang-undang sedia ada berkaitan keganansan rumah tangga perlu dikaji semula bagi menyediakan perlindungan undang-undang kepada pasangan yang telah berkahwin dan tidak berkahwin;
- v. Undang-undang domestik di Malaysia perlu dipinda untuk meningkatkan umur perkahwinan secara perundangan kepada 18 tahun;
- vi. Kerajaan perlu memastikan bahawa pemerkasaan wanita diutamakan, terutamanya untuk meningkatkan penyertaan wanita dalam tenaga kerja, politik dan meningkatkan bilangan wanita dalam jawatan pembuat keputusan;
- vii. Penyelarasan dan komitmen di semua peringkat politik di Malaysia diperlukan untuk menyekat pemerdagangan dan penyeludupan wanita di peringkat serantau dan antarabangsa secara efektif;
- viii. Dasar-dasar khusus perlu dibangunkan untuk membantu komuniti transgender bagi memastikan hak-hak mereka untuk akses kepada perkhidmatan awam, pekerjaan, penjagaan kesihatan dan perumahan dilindungi, dan maruah mereka dihormati dan dijamin;
- ix. Kerajaan perlu memastikan bahawa wanita di setiap negeri di Malaysia diberi akses kepada keadilan secara adil dan saksama di Mahkamah Syariah; dan
- x. Kumpulan-kumpulan rentan seperti pekerja asing, pencari suaka, pelarian dan wanita tanpa kerakyataan harus diberikan akses yang sama rata terhadap pendidikan formal, penjagaan kesihatan dan pekerjaan, serta hak untuk hidup dalam kehidupan yang bebas daripada kemiskinan dan diskriminasi.

Susulan daripada penyata lisan yang disampaikan tersebut, Jawatankuasa CEDAW telah membangkitkan beberapa isu:

i. Pemerdagangan Wanita

Jawatankuasa CEDAW bertanya sama ada terdapat tempat perlindungan untuk mangsa-mangsa pemerdagangan. Dalam penyataan balas, SUHAKAM menyatakan bahawa antara masalah utama berkaitan dengan tempat perlindungan termasuklah kekangan bajet. Sehubungan itu, Organisasi Masyarakat Sipil (CSO) tertentu sedang dipilih untuk menyediakan perlindungan kepada mangsa pemerdagangan. Jawatankuasa CEDAW juga dimaklumkan bahawa SUHAKAM telah mengadakan rundingan dengan pihak berkepentingan yang berkaitan seperti Majlis Anti-Pemerdagangan Orang dan Anti-Penyeludupan Migran (MAPO) di bawah

Kementerian Dalam Negeri mengenai isu pemerdagangan, namun perkembangan sangat perlahan.

ii. **Pembiayaan NHRI dan undang-undang antirasuah**

Jawatankuasa CEDAW mempersoalkan bajet SUHAKAM dan sama ada terdapat undang-undang antirasuah dan kesannya dalam usaha kerajaan untuk menangani isu-isu hak asasi manusia; dan jika undang-undang antirasuah wujud, sama ada undang-undang tersebut mencukupi untuk mengatasi masalah rasuah.

SUHAKAM menyatakan bahawa bajet bagi tahun 2016 telah dipotong sebanyak 45 peratus. Hal ini telah menyebabkan implikasi yang besar kepada SUHAKAM dalam menjalankan mandatnya, kerana SUHAKAM tidak dapat menganjurkan aktiviti advokasi dan promosi yang berkaitan dengan pelbagai perkara termasuk CEDAW, dan menjalankan siasatan yang lebih mendalam terhadap hak-hak wanita di Malaysia.

Berkaitan isu antirasuah, Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM) telah ditugaskan untuk menyiasat isu-isu berkaitan rasuah. Walaupun terdapat undang-undang khusus berkaitan antirasuah, namun isu utama yang sering dibangkitkan adalah berkenaan penguatkuasaan. Selain itu, Akta Perlindungan Pemberi Maklumat 2010 mempunyai pelbagai kelompangan dan tidak menyediakan perlindungan yang mencukupi kepada pemberi maklumat.

iii. **Aplikasi undang-undang Islam atau Syariah**

Jawatankuasa CEDAW menjelaskan bahawa dalam pemerhatian akhir terdahulu untuk Malaysia, pihaknya telah menggalakkan kerajaan Malaysia mengambil langkah-langkah bagi meningkatkan sokongan untuk pembaharuan undang-undang, termasuk melalui perkongsian dan kerjasama dengan pemimpin-pemimpin komuniti Islam. Sehubungan itu, Jawatankuasa bertanya sama ada usaha telah dibuat oleh pihak kerajaan dalam hal ini. Kedua, Jawatankuasa meminta penjelasan lanjut berhubung penggunaan Undang-undang Syariah di Malaysia.

SUHAKAM menjelaskan bahawa di Malaysia, undang-undang Islam merupakan bidang kuasa negeri dan ditadbir oleh setiap negeri, oleh itu wujud keperluan untuk pengharmonian undang-undang Islam antara

setiap negeri kerana penggunaan undang-undang Syariah sedia ada adalah berbeza bagi sebuah negeri dengan yang lain. Terdapat juga pertikaian dengan undang-undang sivil berhubung hal-hal tertentu seperti hak penjagaan anak dan penukaran agama anak kepada Islam oleh sebelah pihak. Pada masa sekarang, reservasi yang diletakkan kepada Artikel 16 CEDAW adalah sebahagiannya disebabkan pertikaian dengan undang-undang Syariah, dan kerajaan telah secara konsisten menggunakan ketidakseragaman dengan undang-undang Islam sebagai satu faktor dalam peletakan reservasi terhadap triti-triti hak asasi manusia antarabangsa.

Jawatankuasa CEDAW menyatakan kepada SUHAKAM bahawa banyak negara yang telah menyerapkan undang-undang Syariah ke dalam sistem perundangan mereka telah maju ke hadapan dengan penggunaan dan interpretasi moden. Jawatankuasa seterusnya menggalakkan SUHAKAM untuk mempertimbangkan Deklarasi Beirut dan 18 komitmennya berkenaan Kepercayaan Kepada Hak (*Faith for Rights*) yang mana objektifnya adalah untuk memupuk pembangunan masyarakat aman, mempertahankan martabat manusia, kesaksamaan untuk semua dan kepelbagaian bukan hanya diterima tetapi dihormati sepenuhnya dan diraikan.

SUHAKAM berharap agar perkara-perkara yang dibangkitkan ketika sesi akan diambil perhatian oleh kerajaan ketika pemerhatian akhir oleh Jawatankuasa CEDAW yang dijadualkan berlangsung pada 20 Februari 2018 dan Penilaian Penggalan Sejagat Malaysia yang dijadualkan pada bulan Oktober/November 2018. Selain itu, kerajaan harus memastikan perkara-perkara berkenaan dipertimbangkan, selari dengan usaha kerajaan dalam mempromosikan Matlamat Pembangunan Lestari (SDG), khususnya Matlamat 5 untuk mencapai kesaksamaan jantina dan memperkasakan wanita serta kanak-kanak perempuan.

2. PERKAHWINAN PAKSA DAN PADA AWAL USIA

Perkahwinan kanak-kanak merupakan pelanggaran hak asasi manusia serius yang boleh memberikan kesan ketara terhadap hak kanak-kanak bagi kesihatan, pendidikan, kesaksamaan, tiada diskriminasi dan untuk hidup secara bebas daripada keganasan dan eksploitasi. Kepentingan

terbaik kanak-kanak perlu diutamakan dan tidak boleh digantikan dengan amalan tradisi apabila berkaitan dengan perkahwinan kanak-kanak.

SUHAKAM amat bimbang dengan ketiadaan sebarang peruntukan menangani perkahwinan kanak-kanak dalam pindaan baharu Akta Kanak-kanak 2001 [Akta Kanak-kanak (Pindaan) 2016]. Meskipun cadangan daripada SUHAKAM untuk meminda undang-undang domestik bagi meningkatkan usia perkahwinan secara perundangan untuk semua kepada 18 tahun selaras dengan Akta Kanak-kanak 2001 dan Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC) yang mentakrifkan kanak-kanak sebagai individu yang berumur bawah 18 tahun tetapi tiada sebarang pindaan dibuat.²

Oleh yang demikian, **SUHAKAM menggesa agar kerajaan mempertimbangkan untuk memperkenalkan peruntukan khusus berkenaan perkahwinan kanak-kanak dalam undang-undang domestik kerana perkara ini boleh memudaratkan hak asasi wanita dan kanak-kanak.**

3. KESALAHAN SEKSUAL TERHADAP KANAK-KANAK

SUHAKAM amat bimbang dengan bilangan kesalahan seksual terhadap kanak-kanak yang semakin meningkat di Malaysia.³ Sehubungan itu, SUHAKAM menyambut baik penggubalan Akta Kesalahan Seksual Terhadap Kanak-kanak 2017 (SOACA 2017) yang berkuat kuasa pada 10 Julai 2017. SUHAKAM berpendapat bahawa semua peruntukan dalam Akta berkenaan adalah selari dengan semangat artikel-artikel yang terdapat dalam Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC) dan Protokol Pilihan CRC Terhadap Penjualan Kanak-kanak, Pelacuran Kanak-kanak dan Pornografi Kanak-kanak. Walau bagaimanapun, SUHAKAM ingin menyatakan perkara-perkara seperti yang berikut:

² Kenyataan Media SUHAKAM bertarikh 18 April 2016.

³ <http://www.themalaymailonline.com/malaysia/article/worrying-rise-of-sexual-crimes-against-children#fGQjY10wSx8bY3ZG.97>

A. Pendaftar pesalah-pesalah seksual kanak-kanak

SUHAKAM berpandangan bahawa perlu mempunyai satu petunjuk yang jelas berhubung pendaftaran pesalah-pesalah di bawah SOACA 2017, sebagaimana Seksyen 118 dan 119 Akta Kanak-kanak 2001 yang memperuntukkan bagi "Daftar Kanak-kanak", yang hendaklah mengandungi butiran individu yang disabitkan dengan kesalahan terhadap kanak-kanak. Daftar tersebut hanya boleh diakses setelah mendapat kelulusan daripada Ketua Pengarah Kebajikan Masyarakat bagi membuat saringan terhadap individu yang terlibat dalam pengurusan dan penjagaan kanak-kanak.

SUHAKAM berpendapat bahawa pangkalan data sedemikian boleh menjadi asas dalam mengawasi pesalah-pesalah yang disabitkan di bawah Akta ini untuk memastikan kanak-kanak dilindungi dan seterusnya **mengesyorkan Kerajaan memastikan bahawa Daftar tersebut mengandungi butiran semua pesalah seks kanak-kanak yang diketahui.** Selanjutnya, **SUHAKAM berharap agar Daftar tersebut akan sentiasa dikemas kini bagi memastikan keberkesannya dalam melindungi kanak-kanak.**

B. Mahkamah Khas bagi Jenayah Seksual Terhadap Kanak-kanak

SUHAKAM mengalu-alukan penubuhan Mahkamah Khas bagi Jenayah Seksual Terhadap Kanak-kanak yang telah dirasmikan pada 22 Jun 2017 bagi mendengar kes-kes jenayah seksual kanak-kanak, selari dengan penggubalan SOACA 2017. **SUHAKAM menekankan bahawa Mahkamah Khas ini mestilah memastikan bahawa prinsip kepentingan terbaik kanak-kanak ditegakkan sepanjang prosiding.**

C. Peruntukan tambahan dimasukkan ke dalam Jadual SOACA 2017

Ketika ini, Jadual SOACA 2017 tidak mengandungi peruntukan-peruntukan yang berikut:

- i. Seksyen 292 Kanun Keseksaan yang berkaitan dengan penjualan dan pengedaran bahan-bahan lucah;
- ii. Seksyen 233 Akta Komunikasi dan Multimedia 1998 yang berkaitan dengan pembuatan, penghasilan dan penghantaran bahan-bahan lucah melalui Internet; dan

- iii. Seksyen 5 Akta Penapisan Filem 2002 yang berkaitan dengan pemilikan pornografi kanak-kanak dalam bentuk filem lucah.

Justeru, **SUHAKAM mencadangkan bahawa selari dengan kuasa Menteri di bawah Seksyen 26 SOACA 2017, peruntukan-peruntukan yang dinyatakan di atas dimasukkan ke dalam Jadual.** Di samping itu, **sebarang undang-undang lain yang relevan juga harus dimasukkan ke dalam Jadual setakat mana undang-undang tersebut relevan dengan peruntukan SOACA 2017 bagi memberikan petunjuk yang jelas terhadap ruang lingkup SOACA 2017 serta bagi memastikan bahawa semua undang-undang yang relevan berkaitan dengan jenayah seksual terhadap kanak-kanak di Malaysia diharmonikan.**

4. **PENAHANAN PENCEGAHAN**

Pada 3 April 2017, peruntukan 28 hari penahanan pencegahan oleh polis seperti yang ditetapkan dalam Seksyen 4(5) Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-langkah Khas) 2012 (SOSMA) telah dilanjutkan untuk lima tahun lagi setelah semakan terhadap klausa "sunset" di bawah Seksyen 4(11) SOSMA dibuat. Klausa "sunset" mewajibkan Parlimen untuk mengkaji semula kuasa budi bicara yang diberikan di bawah Seksyen 4(5) SOSMA. Seksyen 4(11) SOSMA menyatakan bahawa "subseksyen (5) hendaklah disemak tiap-tiap lima tahun dan hendaklah terhenti berkuat kuasa melainkan jika, apabila semakan dibuat, suatu ketetapan diluluskan oleh kedua-dua Majlis Parlimen untuk melanjutkan tempoh kuat kuasa peruntukan itu". Klausa "sunset" ini telah dinyatakan secara khusus di Parlimen ketika bacaan kedua rang undang-undang sebagai satu daripada perlindungan yang dimaksudkan oleh kerajaan terhadap SOSMA.

SUHAKAM ingin menekankan bahawa keseimbangan yang sewajarnya hendaklah dicapai antara keperluan untuk melindungi negara daripada ancaman keselamatan, dan pada masa yang sama, mengekalkan kebebasan dan hak asasi manusia asas. Kedua-dua pertimbangan ini haruslah dijalinan bagi mengukuhkan antara satu sama lain; keselamatan tanpa konsep semak dan imbang boleh menghakis hak asasi manusia; dan juga hak asasi manusia yang mutlak boleh mendedahkan keselamatan

negara kepada risiko. Oleh yang demikian, **sebarang undang-undang yang menidakkan prinsip-prinsip hak asasi manusia haruslah membenarkan undang-undang tersebut disemak secara berkala bagi menyediakan perlindungan yang memuaskan.**

A. Penyerahan Laporan Tahunan kepada Parlimen

SUHAKAM melalui kenyataannya⁴ berpendirian bahawa Kementerian Dalam Negeri perlu menyerahkan laporan berkenaan penggunaan Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-langkah Khas) 2012 (SOSMA) kepada Parlimen secara tahunan.

Laporan tersebut bertujuan memastikan kebertanggungjawaban bagi membolehkan Parlimen untuk menilai keperluan penggunaan peruntukan 28 hari penahanan pencegahan oleh polis seperti yang ditetapkan di bawah Seksyen 4(5) SOSMA. Laporan itu perlu mengandungi maklumat dan penilaian semasa berkenaan ancaman dan risiko keselamatan kepada Malaysia. Laporan tersebut juga perlu mempunyai maklumat seperti yang berikut:

- i. Bilangan kes orang yang ditahan di bawah SOSMA bagi tahun yang dikaji semula;
- ii. Kumpulan umur dan jantina orang yang ditahan di bawah SOSMA;
- iii. Bilangan hari penahanan di bawah SOSMA;
- iv. Bilangan tahanan yang dibebaskan sebelum tamat tempoh 28 hari;
- v. Bilangan tahanan yang didakwa di bawah undang-undang yang relevan sebelum tamat atau selepas tempoh 28 hari;
- vi. Bilangan tahanan yang dibebaskan dan tidak didakwa sama sekali;
- vii. Bilangan tahanan yang pada mulanya ditahan di bawah SOSMA tetapi kemudiannya ditahan di bawah undang-undang pencegahan lain termasuklah Akta Pencegahan Jenayah 1959 dan Akta Pencegahan Keganasan 2015; dan
- viii. Bilangan tahanan yang telah disabitkan kesalahan dan Akta yang digunakan bagi mendakwa tahanan tersebut setelah selesai penyiasatan di bawah SOSMA.

4 Kenyataan Media SUHAKAM no. 11 tahun 2017.

SUHAKAM juga ingin menyatakan bahawa tahanan yang ditahan di bawah undang-undang penahanan pencegahan boleh terdedah pada tahap risiko yang tinggi untuk menjadi mangsa penderaan fizikal dan menjadi subjek bagi layanan buruk yang boleh membawa kepada penyeksaan. Bagi meminimumkan kebarangkalian tersebut, **SUHAKAM mencadangkan supaya pihak berkuasa dan polis khususnya, membangunkan satu prosedur operasi standard (SOP) untuk menangani perkara-perkara yang berkaitan dengan penahanan di bawah SOSMA.** Selain itu, **Parlimen haruslah mempunyai akses kepada SOP ini bagi memastikan langkah-langkah telah diambil bagi melindungi hak individu yang ditahan di bawah SOSMA.**

Maklumat yang terkandung dalam Laporan itu akan menjadi penting kepada Parlimen apabila mempertimbangkan kerelevanan dan pembaharuan tempoh penahanan 28 hari di bawah SOSMA pada masa akan datang. Hal ini juga akan membantu Parlimen memastikan SOSMA lebih efektif dan konsisten dengan prinsip asas perundangan dan kepatuhan hak asasi manusia.

B. Jawatankuasa Pilihan berhubung Hak Asasi Manusia

SUHAKAM juga mencadangkan pembentukan sebuah Jawatankuasa Pilihan berhubung Hak Asasi Manusia. Jawatankuasa ini mempunyai fungsi mengkaji semula kandungan-kandungan yang terdapat di dalam laporan itu sebelum diserahkan kepada Parlimen. Sehubungan itu, SUHAKAM menyambut baik persetujuan Kabinet kepada cadangan Kesatuan Antara Parlimen (IPC) yang dipengerusikan oleh YB Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz supaya satu Kokus Parlimen berhubung Hak Asasi Manusia ditubuhkan. Kokus tersebut akan dianggotai oleh ahli-ahli Parlimen daripada kedua-dua pihak, parti kerajaan dan pembangkang, dan akan bertindak sebagai penghubung SUHAKAM dan agensi kerajaan lain bagi membincangkan isu-isu yang berkaitan dengan hak asasi manusia di Malaysia. **SUHAKAM mengesyorkan supaya kokus tersebut juga dapat membincangkan dan mengkaji semula pemakaian undang-undang keselamatan seperti SOSMA bagi memastikan penggunaan undang-undang berkenaan selari dengan prinsip-prinsip hak asasi manusia, berkadar dan munasabah.**

5. BULI SIBER DAN HAK ASASI MANUSIA

Pada tahun 2017, SUHAKAM menerokai satu isu baharu iaitu buli siber dan hak asasi manusia. SUHAKAM percaya bahawa setiap orang mempunyai hak untuk dihormati, selamat dan bebas daripada keganasan, gangguan dan buli. Kehidupan yang bebas daripada keganasan dan layanan yang kejam, menjatuhkan maruah dan tidak berperikemanusiaan merupakan satu hak asasi asas yang perlu dinikmati oleh setiap orang tanpa mengira umur dan kepercayaan.

Seiring dengan kemajuan teknologi, kaedah pembulian juga berkembang dan mengambil pelbagai bentuk dalam dunia siber. Buli siber boleh menjejaskan kesihatan mental dan fizikal seseorang. Mangsa boleh mengalami pengasingan sosial yang ketara dan berasa tidak selamat. Hal ini boleh membawa kepada kemudaratan emosi dan fizikal, kehilangan kepercayaan diri, perasaan malu dan kebimbangan, kesukaran untuk belajar dan menumpukan perhatian, malah lebih teruk sehingga membunuh diri.

Menurut CyberSecurity Malaysia, sehingga bulan Ogos 2017, terdapat 431 insiden berhubung gangguan siber yang dilaporkan. Walaupun terdapat 1524 kes buli siber yang direkodkan dalam tempoh lima tahun terdahulu, Malaysia masih tidak mempunyai undang-undang khusus untuk mengekang atau menangani buli siber. Pada 25 Julai 2017, SUHAKAM telah menghadiri satu konsultasi dengan pihak berkepentingan tentang cara mengatasi gangguan berkaitan teknologi dan keganasan berasaskan jantina. Dalam konsultasi tersebut, telah dicadangkan satu strategi harus dibangunkan bagi membolehkan pemupukan dan pemeraksanaan pengalaman Internet yang selamat untuk semua pengguna Internet. Konsultasi tersebut juga mengambil maklum bahawa mangsa kepada buli siber mungkin berhadapan dengan tekanan emosi dan psikologi. Oleh hal yang demikian, bantuan hendaklah disediakan.

6. MEMORANDUM PERSEFAHAMAN (MoU) DENGAN PESURUHJAYA TINGGI PERTUBUHAN BANGSA-BANGSA BERSATU BAGI PELARIAN (UNHCR)

Sejak penubuhannya, SUHAKAM telah memperjuangkan hak pelarian, pencari suaka, individu tanpa kerakyatan dan individu yang berada dalam keadaan berisiko. Pada 14 September 2017, SUHAKAM dan UNHCR telah

menandatangani satu MoU bagi merasmikan komitmen mereka untuk bekerjasama dengan lebih erat serta sokongan bersama antara kedua-dua organisasi dalam melindungi hak-hak pelarian, pencari suaka, orang tanpa kerakyatan dan individu yang berisiko tidak mempunyai kerakyatan di Malaysia.

Pemeteraian MoU ini membantu merealisasikan matlamat yang dikongsi oleh SUHAKAM dan UNHCR dalam memastikan bahawa SDG dan kepentingan komitmen 'tiada sesiapa yang akan ketinggalan' bagi perlindungan hak asasi manusia pelarian, pencari suaka, orang tanpa kerakyatan, dan individu yang berisiko tidak mempunyai kerakyatan dapat dipertahankan. Selain itu, pemeteraian MoU ini akan mengukuhkan lagi komitmen untuk bekerja bersama dan berhubung dengan pelbagai agensi kerajaan serta pihak berkepentingan bagi memastikan hak-hak kumpulan rentan ini dilindungi.

Melalui MoU ini, SUHAKAM dan UNHCR telah membangunkan satu pelan tindakan secara bersama bagi tahun 2017-2019 yang merangkumi, antaranya termasuklah memperjuangkan penggubalan dan pemakaian perundangan domestik serta rangka kerja pentadbiran bagi perlindungan hak-hak pencari suaka dan pelarian; mengusahakan inisiatif untuk melaksanakan alternatif penahanan terutamanya bagi wanita dan kanak-kanak; menganjurkan kempen kesedaran dan latihan; mempromosikan pemahaman dan respon yang lebih baik terhadap hak-hak pelarian dan pencari suaka dalam masyarakat setempat; dan meningkatkan persefahaman dan hidup bersama secara aman di Malaysia.

Selain itu, melalui MoU ini, SUHAKAM dan UNHCR boleh berkongsi sumber dan data bagi membolehkan kedua-dua pihak mempunyai maklumat yang lebih tepat, respon masa yang lebih pantas serta membantu dalam mencari penyelesaian yang lebih baik dan boleh dilaksanakan terhadap masalah-masalah yang dihadapi oleh pelarian, pencari suaka, orang tanpa kerakyatan dan individu yang berisiko tidak mempunyai kerakyatan di Malaysia.

SUHAKAM memuji Jabatan Imigresen Malaysia dalam usahanya untuk menyaring dan melepaskan imigran, pelarian dan pencari suaka setelah memeriksa keaslian kad UNHCR mereka serta memastikan kumpulan

ini tidak dimasukkan ke dalam pusat tahanan imigresen. Selain itu, usaha kerajaan bekerjasama dengan UNHCR bagi memastikan kad UNHCR mempunyai langkah-langkah keselamatan yang lebih baik bagi mengelakkan pemalsuan merupakan satu langkah tepat dalam melindungi status kumpulan rentan ini. Walau bagaimanapun, **SUHAKAM ingin menekankan bahawa usaha kerajaan untuk memastikan kumpulan rentan ini diberikan hak asas mereka bagi mendapatkan pekerjaan, pendidikan, kesihatan dan perumahan masih belum mencukupi. SUHAKAM seterusnya mencadangkan supaya kerajaan mengambil pendekatan yang lebih holistik bagi memastikan kumpulan rentan ini diberikan semua hak asas tersebut.**

7. ANTI HUKUMAN MATI

Di Malaysia, hukuman mati masih dilaksanakan dalam sistem keadilan jenayah. Undang-undang seperti Akta Dadah Berbahaya 1952, Kanun Keseksaan, Akta Senjata Api 1971, Akta Penculikan 1961, Akta Industri Perkhidmatan Air 2006 dan Akta Perdagangan Strategik 2010 menetapkan pelaksanaan hukuman mati bagi pelbagai jenis kesalahan, sama ada hukuman mati mandatori atau menurut budi bicara hakim. Walau bagaimanapun, pada tahun 2012, terdapat satu gerakan daripada kerajaan untuk meneroka kemungkinan untuk pemansuhan hukuman mati bagi kesalahan pengedaran dadah dan SUHAKAM amat menyambut baik pengumuman yang dibuat oleh mantan *de facto* Menteri Undang-undang, YB Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz berkenaan perkara itu. Seiring dengan pengumuman tersebut, SUHAKAM mengambil maklum bahawa kerajaan telah mula menjalankan penyelidikan menyeluruh tentang isu-isu hukuman mati di Malaysia dan seterusnya mencadangkan pindaan kepada Akta Dadah Berbahaya 1952. Selaras dengan perkembangan ini, YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri mengumumkan di Parlimen ketika Persidangan Parlimen pada bulan Mac 2017 bahawa kajian tersebut telah selesai dan telah diluluskan oleh Kabinet.

Sehubungan itu, ia telah dipersetujui bahawa Seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 dipinda dan dimasukkan peruntukan tambahan untuk memberi kuasa budi bicara kepada mahkamah dalam memutuskan hukuman lain berdasarkan syarat-syarat tertentu bagi kesalahan pengedaran dadah di bawah Seksyen 39B Akta tersebut. Rang Undang-

undang Dadah Berbahaya (Pindaan) 2017 yang dicadangkan telah dibentangkan, dibahaskan dan diluluskan di Dewan Rakyat pada bulan November 2017 dan pada bulan Disember 2017, ia diluluskan di Dewan Negara. SUHAKAM menyambut baik pemansuhan hukuman mati mandatori yang terkandung dalam Seksyen 39B Akta Ibu dan pengenalan semula kuasa budi bicara mahkamah, setelah mencapai syarat-syarat yang ditetapkan. Namun, terdapat beberapa kebimbangan yang perlu SUHAKAM tekankan kepada Parlimen, antaranya termasuklah:

i. Sebatan Mandatori

Walaupun mahkamah boleh menjatuhkan hukuman penjara seumur hidup kepada seseorang pesalah, namun, pesalah itu juga akan dihukum dengan hukuman sebat. Perkataan “hendaklah” dalam cadangan Seksyen 39B jelas menggambarkan bahawa perkataan itu adalah mandatori bagi hukuman sebat untuk diaplikasikan ke dalam kes-kes sebegini. Oleh itu, perkataan ini tidak memberi budi bicara kepada hakim untuk mempertimbangkan keseluruhan situasi kes di hadapannya. Pemilihan perkataan yang digunakan menunjukkan bahawa kerajaan masih mengekalkan pendiriannya berhubung penggunaan hukuman rotan sebagai satu bentuk hukuman pencegahan. **SUHAKAM amat tegas mengatakan bahawa hukuman rotan adalah tidak harus menjadi sebahagian daripada sistem perundangan kerana hukuman ini bertentangan dengan prinsip dan semangat Konvensyen Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Kejam, Tidak Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah (CAT) serta triti dan deklarasi hak asasi yang lain.**

ii. Hukuman Penjara Seumur Hidup

Terdapat kebimbangan bahawa pindaan yang dicadangkan tidak mengambilkira pelbagai keadaan dan alasan terhadap pelakuan kesalahan tersebut. “Penjara seumur hidup” sebagaimana yang dicadangkan dalam Rang Undang-undang ini menunjukkan bahawa adalah mandatori bagi para hakim untuk menjatuhkan hukuman penjara seumur hidup kepada pesalah sekiranya mereka memenuhi syarat-syarat yang diperlukan. **Konsep berkadaran hendaklah digunakan dalam menentukan hukuman sebenar dan para hakim hendaklah kemudiannya diberikan budi bicara bagi menentukan tempoh pemenjaraan atau bentuk hukuman yang lain.**

iii. Peralihan

Harus diambil maklum bahawa konsep “peralihan” yang diperkenalkan oleh cadangan Rang Undang-undang ini adalah berbeza dengan pengertian retrospektif. Oleh yang demikian, mana-mana orang yang perbicaraannya telah selesai dan telah dijatuhkan hukuman adalah tidak layak kepada perbicaraan semula serta untuk menggunakan pakai akta yang dipinda. **SUHAKAM berpendapat bahawa sebarang pindaan hendaklah mencerminkan semangat pindaan yang dibuat, yang mana dalam hal ini adalah untuk mengecualikan kategori-kategori pesalah tertentu. Oleh itu, kemasukan klausa retrospektif akan memberikan makna kepada niat dan semangat kepada pindaan itu.**

Dalam masa yang sama, **SUHAKAM menggesa supaya satu moratorium kepada penggunaan hukuman mati dilaksanakan. SUHAKAM juga berharap agar kerajaan akan secara progresif mengkaji semula kerelevanan dan keberkesanan hukuman mati bagi kesalahan-kesalahan lain.**

Dalam perkembangan lain, SUHAKAM telah menyatakan keinginannya untuk mengambil bahagian dalam Projek Pemansuhan Hukuman Mati (ADPP) oleh Forum Asia Pasifik (APF) yang telah sempurna dihantar pada bulan Mei 2017. SUHAKAM telah dipilih dan telah menerima dana daripada pihak APF untuk menganjurkan aktiviti berkaitan. Sebagai sebahagian daripada projek tersebut, satu Kertas Cadangan akan diserahkan ke Parlimen, yang mana merangkumi hasil dapatan daripada aktiviti dan cadangan yang berkaitan dengan isu hukuman mati. Ketika laporan ini ditulis, SUHAKAM telah melaksanakan beberapa pertemuan kerja dengan pihak berkepentingan yang relevan dan mengadakan bengkel bersama-sama dengan pelajar di Universiti Selangor dan Universiti Pendidikan Sultan Idris. Projek ini dijadualkan selesai pada penghujung bulan Mei 2018.

8. AKSES KEPADA MAKLUMAT DI MALAYSIA

Dalam membentuk sebuah masyarakat yang telus dan terbuka, adalah amat penting supaya maklumat dapat diakses secara bebas. Ketika kerajaan mempunyai keperluan untuk melindungi maklumat tertentu yang berkaitan dengan keselamatan negara, perkara itu tidak harus

dijadikan sebagai alasan untuk menghalang perkongsian maklumat dan ketidaktelusan kerajaan.

Selaras dengan perkara ini, SUHAKAM bersama-sama dengan *Centre to Combat Corruption and Cronyism (C4)* telah menjalankan satu aktiviti berkenaan akses kepada maklumat di Malaysia. Satu perbincangan meja bulat (PMB) dengan pihak berkepentingan yang melibatkan kumpulan masyarakat sivil dan wakil-wakil agensi kerajaan serta media telah diadakan pada 4 Ogos 2017 bagi mendapatkan input, pandangan dan syor-syor daripada para peserta berhubung perkara ini. SUHAKAM telah mengundang lima orang penceramah untuk memberikan maklumat dan berkongsi pengalaman serta pandangan mereka berkenaan isu-isu yang berkaitan akses kepada maklumat. Para penceramah terdiri daripada Encik Michael P. Canares, pakar antarabangsa; Puan Cynthia Gabriel daripada C4; Encik Mansoor Saat daripada Majlis Peguam Malaysia; Dr. Nik Salida Suhaila Nik Saleh daripada SUHAKAM; dan Puan Sophia Hashim daripada Unit Pemodenan Tadbiran dan Perancangan Pengurusan Malaysia (MAMPU).

Objektif PMB adalah seperti yang berikut:

- i. Mengetahui pasti kerelevanan dan kepentingan perundangan melibatkan kebebasan maklumat di Malaysia;
- ii. Mengetahui pasti cabaran untuk menggubal perundangan melibatkan kebebasan maklumat di Malaysia;
- iii. Menilai undang-undang yang menghalang hak kepada kebebasan maklumat; dan
- iv. Menggariskan satu rangka kerja strategik ke arah penggubalan perundangan melibatkan kebebasan kepada maklumat.

Berikut disenaraikan beberapa isu yang dibangkitkan sepanjang perbincangan tersebut;

- i. Akses kepada maklumat boleh membawa kepada pembentukan kerajaan yang lebih telus dan bertanggungjawab;
- ii. Dalam mempertimbangkan mempunyai Undang-undang Hak kepada Maklumat, beberapa perkara penting dan perlindungan perlu diambil kira. Dengan ini, dicadangkan supaya kerajaan meminda Perlembagaan Persekutuan dan mengkaji semula undang-undang dan dasar yang berkaitan;

- iii. Sekiranya kerajaan mengekalkan sistem pentadbiran yang bersifat rahsia, wujud risiko di mana kuasa yang luas yang diberikan kepada eksekutif mungkin akan digunakan untuk kepentingan peribadi atau untuk motif rasuah. Pada masa ini, masyarakat di seluruh dunia telah berhijrah daripada sistem pentadbiran yang bersifat rahsia kepada sistem yang lebih terbuka dan telus;
- iv. Keterbukaan dan ketelusan dalam kerajaan akan bertindak sebagai kaedah semakan yang efektif terhadap penyalahgunaan kuasa yang dilakukan oleh pihak kerajaan. Walau bagaimanapun, hak kepada maklumat ini perlu diseimbangkan dengan beberapa pertimbangan seperti keselamatan, ketenteraman awam, kesopanan dan privasi; dan
- v. Hak kepada maklumat bukan sahaja untuk rakyat tetapi juga akan memberikan impak positif kepada kerajaan. Dengan adanya undang-undang hak kepada maklumat, akan menjadikan aspek pengurusan ekonomi dan kerajaan menjadi lebih baik serta sekali gus membentuk kepercayaan antara kerajaan dan rakyat.

SUHAKAM mendapati bahawa perkongsian pandangan, pendapat dan pengetahuan antara para peserta dan penceramah diterima baik dan para peserta juga memahami kepentingan akses kepada maklumat. Walaupun mengakui kepentingan hak ini, para peserta turut bersetuju bahawa terdapat beberapa had yang perlu diletakkan sebagai “semak dan imbang” antara hak dan keselamatan negara.

SUHAKAM akan sentiasa mengesyorkan kepada kerajaan untuk melibatkan diri dengan semua pihak berkepentingan dan agensi-agensi berkaitan bagi mendapatkan input dan maklumbalas mereka berkenaan dengan apa-apa isu berbangkit yang berhubung dengan kebebasan kepada maklumat di Malaysia dan akan meneruskan usahanya bagi menyakinkan kerajaan untuk menggubal Undang-undang Hak kepada Maklumat yang selari dengan norma-norma dan ciri-ciri antarabangsa serta bersesuaian dengan landskap sosiopolitik di Malaysia.

9. “WATCHING BRIEF” DI MAHKAMAH SYARIAH

SUHAKAM mendapati bahawa mahkamah-mahkamah sivil bersifat lebih menerima konsep hak asasi dan sejak tahun 2011, SUHAKAM telah

menjalankan *watching brief* di mahkamah-mahkamah sivil. SUHAKAM berpendapat bahawa pendekatan ini juga boleh diamalkan di Mahkamah Syariah dan usaha untuk merealisasikan wawasan ini telah dilaksanakan sejak tahun 2014. Pada tahun 2016, Ketua-ketua Hakim Syariah kecuali Negeri Johor telah bersetuju dengan permintaan SUHAKAM untuk menjalankan *watching brief* di Mahkamah Syariah. SUHAKAM menerima baik keputusan ini.

Dalam usaha untuk memperkenalkan Mahkamah Syariah Negeri dengan kerja dan niat Suruhannya untuk menjalankan *watching brief*, SUHAKAM telah berjaya mengadakan mesyuarat dengan Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak dan Jabatan Kehakiman Syariah Sabah masing-masing pada bulan Ogos dan bulan Oktober 2017. Dalam mesyuarat tersebut, SUHAKAM telah menjelaskan sebab di sebalik idea ini dan SUHAKAM berharap agar langkah ini boleh menghilangkan sebarang tanggapan negatif yang menganggap hak asasi manusia tidak selaras dengan agama Islam.

Pertemuan dengan Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak berkenaan *watching brief* syariah.

SUHAKAM menyedari bahawa pelaksanaan sebenar wawasan ini berkemungkinan tidak dapat direalisasikan pada masa terdekat kerana terdapat beberapa faktor yang perlu diambil perhatian termasuklah

kemampuan peguam-peguam Syariah dan penerimaan hakim-hakim Mahkamah Syariah terhadap konsep yang membenarkan orang luar seperti SUHAKAM diizinkan untuk memberi pandangan dalam kes yang dibicarakan di Mahkamah Syariah.

10. PEMBUBARAN PERKAHWINAN - PERTUKARAN AGAMA

Akta Memperbaharui (Perkahwinan dan Perceraian) 1976 (Akta 164) mentadbir perkahwinan dan perceraian pasangan bukan Muslim selepas 1 Mac 1982. Bagi perkahwinan pasangan Muslim, mereka ditadbir oleh undang-undang Islam negeri masing-masing. Walau bagaimanapun, perbezaan ini tidak menghalang potensi berlakunya pertikaian, khususnya apabila melibatkan pertukaran agama.

Setiap pertikaian mempunyai tahap keseriusan tersendiri dan memberikan kesan kepada hak kanak-kanak, wanita dan juga institusi kekeluargaan. Antara isu yang tidak dapat diselesaikan termasuklah isu penukaran agama kanak-kanak, pewarisan harta serta konflik bidang kuasa antara Mahkamah Syariah dan Mahkamah Sivil. SUHAKAM mengalu-alukan pengenalan Seksyen 88A⁵ dan 6 pindaan seksyen Rang Undang-undang 164, yang dibentangkan oleh YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri pada 21 November 2016. Namun, rang undang-undang tersebut telah diluluskan oleh Parlimen pada 9 Ogos 2017 tanpa Seksyen 88A, yang dipercayai mampu untuk menyelesaikan isu penukaran agama kanak-kanak, disebabkan kerajaan telah menarik semula seksyen berkenaan kerana kerajaan berpandangan perkara ini melibatkan isu perlembagaan.

SUHAKAM dalam kenyataan medianya telah melahirkan rasa kesal dan kecewa terhadap keputusan penarikbalikan peruntukan dalam Rang Undang-undang Memperbaharui (Perkahwinan dan Perceraian) (Pindaan) 2017. Hal ini kerana undang-undang tersebut boleh menjadi satu penyelesaian yang efektif terhadap penukaran agama kanak-kanak secara sebelah pihak oleh ibu atau bapa. Sehubungan itu,

5 Seksyen berkenaan memperkenalkan bahawa agama bagi kanak-kanak dalam perkahwinan hendaklah kekal sebagaimana agama pihak-pihak kepada perkahwinan sebelum penukaran agama, kecuali apabila kedua-dua pihak kepada perkahwinan bersetuju kepada penukaran agama kanak-kanak kepada agama Islam, tertakluk sentiasa kepada keinginan kanak-kanak setelah dia mencapai usia lapan belas tahun.

SUHAKAM menyeru agar kerajaan bertindak tegas terhadap isu ini dan mengiktiraf kepentingan kedua-dua ibu bapa untuk mempunyai hak ibu bapa serta kuasa yang sama berkaitan agama, penjagaan anak dan perkembangan anak-anak mereka, dengan mengambil kira prinsip kepentingan terbaik kanak-kanak. SUHAKAM percaya bahawa remedi terletak pada pindaan Perkara 12(4) Perlembagaan Persekutuan.

11. PENYAHJENAYAHAN TERHADAP PENGGUNAAN DADAH

Pada tahun 2017, SUHAKAM dan beberapa pihak berkepentingan yang relevan telah diundang oleh PEMANDU Associates untuk berkongsi input dalam Makmal Transformasi Dadah yang bertujuan menggalakkan Pengguna Dadah (PD) untuk mendapatkan rawatan secara sukarela.

Hak asasi menyediakan panduan tentang keseimbangan antara perlindungan kebebasan asas dan perlindungan kesihatan awam, moral dan keselamatan. Kerajaan mempunyai kewajipan untuk menggubal undang-undang dan sistem jenayah bagi mencegah dan bertindak balas kepada serangan terhadap individu, tetapi, undang-undang jenayah tidak boleh menafikan hak-hak individu yang antara lainnya termasuklah hak kepada taraf kesihatan yang tinggi. Dengan menghantar pengguna dadah ke penjara, mereka boleh menjadi subjek kepada layanan yang boleh menjatuhkan maruah. **SUHAKAM memuji idea rawatan kepada PD dan diharapkan bahawa melalui kerjasama ini, kerajaan akan menganggap pengguna dadah sebagai pesakit dan bukannya penjenayah.**

12. PEMANTAUAN KEPADA RATIFIKASI KERAJAAN TERHADAP TRITI HAK ASASI MANUSIA ANTARABANGSA

Malaysia hanya meratifikasi tiga daripada sembilan triti, iaitu Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Terhadap Wanita (CEDAW), Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC) dan Konvensyen Mengenai Hak Orang Kurang Upaya (CRPD). Sudah lima tahun berlalu selepas Malaysia meratifikasi kedua-dua Protokol Pilihan kepada Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak. SUHAKAM sangat bimbang kerana Malaysia merupakan negara yang paling kurang meratifikasi triti-triti berbanding negara-negara ASEAN dan Pertubuhan Kerjasama Islam (OIC) yang lain.

SUHAKAM mengambil maklum kewujudan beberapa jawatankuasa pemandu yang ditempatkan di bawah beberapa agensi kerajaan bagi membincangkan kebarangkalian untuk menyertai baki enam triti hak asasi manusia utama. Berdasarkan beberapa siri mesyuarat dengan beberapa agensi kerajaan yang diadakan sepanjang tahun 2017, SUHAKAM dimaklumkan bahawa kerajaan mempunyai dasar untuk tidak meratifikasi mana-mana triti antarabangsa melainkan jika triti itu mematuhi undang-undang negara. SUHAKAM mengambil maklum melalui maklum balas kerajaan berkenaan isu penyertaan kepada triti antarabangsa, kerajaan sentiasa berpandangan bahawa keselarasan antara undang-undang negara dan triti antarabangsa perlu wujud terlebih dahulu sebelum ratifikasi. SUHAKAM percaya bahawa pandangan ini tidak wajar kerana tidak dinafikan kerajaan telah menjalankan dan melaksanakan banyak perubahan dan inisiatif positif berkaitan dengan isu-isu yang melibatkan elemen-elemen yang terkandung dan dijelaskan dalam triti-triti antarabangsa seperti 'pencapaian secara progresif' terhadap banyak hak rakyatnya.⁶

SUHAKAM ingin menekankan bahawa penggunaan dasar sedemikian adalah tidak berasas kerana proses dan tempoh pelaksanaan perlu secara berterusan, malah sentiasa wujud undang-undang atau dasar yang berkemungkinan bertentangan dengan triti-triti ini. **Kerajaan seharusnya melihat ratifikasi kepada triti-triti ini sebagai satu tindakan positif untuk menggalakkan kerajaan memenuhi kewajipan dan kepatuhannya terhadap semangat dan niat di sebalik triti-triti ini.**

13. RANG UNDANG-UNDANG PERSENDIRIAN MAHKAMAH SYARIAH (BIDANG KUASA JENAYAH) 2016 (RUU 355)

Pada tahun 2016, Ahli Parlimen Marang, YB Datuk Seri Abdul Hadi Awang, telah berjaya mencadangkan satu usul untuk meminda Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Akta Ibu) di Dewan Rakyat. Tujuan utama pindaan ini adalah untuk memperkasakan bidang kuasa jenayah

⁶ Artikel 2 Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan.
Artikel 4 Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak.
Artikel 4(2) Konvensyen Mengenai Hak Orang Kurang Upaya.

Mahkamah Syariah, dengan meningkatkan hukuman-hukuman yang sedia ada kerana hukuman tersebut dilihat tidak relevan pada masa kini.

Sehubungan itu, SUHAKAM telah menjalankan satu penyelidikan ringkas tentang Rang Undang-undang Persendirian yang dicadangkan dengan menumpukan kepada hukuman-hukuman yang dinyatakan di dalam Seksyen 2 Akta Ibu⁷. Pindaan baharu yang dicadangkan adalah seperti yang berikut:

SEKSYEN 2 AKTA IBU	PINDAAN BAHARU SEKSYEN 2 RUU 2017 YANG DICADANGKAN
Penjara tidak kurang daripada tiga tahun	Penjara tidak kurang daripada 30 tahun
Denda tidak melebihi RM5,000	Denda tidak melebihi RM100,000
Sebatan tidak kurang daripada enam sebatan	Sebatan tidak melebihi 100 sebatan

Kebimbangan utama SUHAKAM dalam hal ini ialah mengenai hukuman sebatan apabila dicadangkan supaya jumlah sebatan ditingkatkan kepada 100 sebatan. SUHAKAM mengakui bahawa sebatan syariah berbeza dengan sivil; namun, berdasarkan perspektif hak asasi manusia, hukuman tersebut dianggap sebagai satu bentuk layanan kejam, tidak berperikemanusiaan dan menjatuhkan maruah serta tidak dibenarkan di bawah standard hak asasi manusia antarabangsa.

Pengisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR)⁸, Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Sivil Dan Politik (ICCPR)⁹, Konvensyen Menentang Penyeksaan atau Layanan atau Hukuman Lain yang Zalim, tidak

- 7 Seksyen 2 Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 menyatakan bahawa Mahkamah Syariah adalah tertakluk hanya kepada penjara dengan tempoh maksimum selama tiga tahun, denda tidak melebihi RM5,000 dan enam kali rotan sebatan Syariah.
- 8 Artikel 5 UDHR menyatakan bahawa "tiada seorang pun boleh diseksa atau dihukum secara kejam atau dilayan dengan cara yang menjatuhkan maruah".
- 9 Artikel 7 ICCPR menyatakan bahawa "tiada seorang pun boleh menjadi subjek kepada penyeksaan atau layanan atau hukuman yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau menjatuhkan maruah".

Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah (CAT)¹⁰, Syor-syor Umum Pelapor Khas Mengenai Penyeksaan¹¹, Komen Umum No. 8 Mengenai Hak Kanak-kanak untuk dilindungi daripada Hukuman Merotan dan Bentuk-bentuk Hukuman Lain yang Zalim atau Menjatuhkan Maruah¹², dan Deklarasi Kaheerah mengenai Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak dan Jurisprudens Islam adalah antara dokumen-dokumen hak asasi antarabangsa yang melarang, secara nyata dan tersirat, pelaksanaan hukuman merotan. Berdasarkan dokumen-dokumen ini, jelas menunjukkan bahawa pindaan yang dicadangkan bertentangan dengan semangat hak asasi manusia. Oleh itu, **SUHAKAM ingin menegaskan pendiriannya bahawa semua bentuk penyeksaan dan layanan yang tidak berperikemanusiaan atau menjatuhkan maruah adalah sama sekali dilarang oleh undang-undang yang telah diterima di peringkat undang-undang adat antarabangsa dan triti antarabangsa. SUHAKAM berpandangan bahawa hukuman sedemikian harus digantikan dengan hukuman yang lebih berperikemanusiaan yang tidak mempunyai elemen layanan yang tidak berperikemanusiaan, kejam dan menjatuhkan maruah terhadap pesalah dan hukuman merotan tidak sepatutnya menjadi sebahagian daripada sistem perundangan Malaysia. SUHAKAM juga mencadangkan agar Parlimen harus sewajarnya memastikan bahawa semua undang-undang yang diluluskan adalah munasabah, saksama dan berkadaran serta progresif dan adil.**

Pada masa laporan ini ditulis, SUHAKAM mengambil perhatian bahawa rang undang-undang yang dicadangkan masih belum dibahaskan di Parlimen.

10 Artikel 1 CAT

11 E/CN.4/2003/68, para. 26.

12 Perenggan 32 Komen No. 8 – Jawatankuasa menyatakan bahawa di dalam Negara-Negara "minority", hukuman rotan menggunakan rotan atau sebatan adalah masih dibenarkan sebagai hukuman di mahkamah untuk pesalah kanak-kanak. Seperti yang sering ditegaskan oleh Jawatankuasa, Konvensyen ini mengkehendaki peruntukan-peruntukan seperti itu dimansuhkan.

HARAPAN MASA DEPAN

Tahun 2017 merupakan tahun yang mencabar apabila banyak isu yang melibatkan hak asasi manusia yang masih belum dapat diselesaikan berdasarkan isu-isu yang dinyatakan di atas. SUHAKAM mengakui bahawa kebimbangan yang dibangkitkan oleh pihak berkepentingan adalah wajar dan kegagalan untuk menangani isu-isu ini akan menjurus kepada kemerosotan hak asasi manusia di Malaysia. Ini akan menjejaskan kedudukan Malaysia di mata dunia. Secara positifnya, usaha berterusan yang dilaksanakan oleh SUHAKAM sejak beberapa tahun lalu telah membuahkan hasil seperti Badan Kehakiman Syariah telah mengakui fungsi yang boleh dijalankan oleh SUHAKAM dalam menasihati Mahkamah Syariah serta perkembangan positif dalam usaha untuk memansuhkan hukuman mati. SUHAKAM sebagai badan yang ditubuhkan oleh Parlimen berusaha untuk mengingatkan kerajaan berhubung komitmennya dan untuk menegakkan prinsip-prinsip hak asasi manusia sebagaimana yang diperuntukkan dalam Perlembagaan Persekutuan.

Bahagian Dasar

1. HAK ASASI MANUSIA DAN PERNIAGAAN

(a) Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan di Malaysia

Pada 16 Jun 2011, Majlis Hak Asasi Manusia PBB telah sebulat suara mengiktiraf Prinsip-prinsip Panduan Bangsa-Bangsa Bersatu Mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan (UNGP), menyediakan kerangka kerja untuk syarikat korporat bagi mengukuhkan pendekatan mereka yang menunjukkan penghormatan terhadap hak asasi manusia. Pengintegrasian prinsip panduan dalam sektor perniagaan menyediakan pelan hala tuju bagi menangani isu-isu berkenaan fungsi perniagaan dan rantai bekalan dengan secara konsisten dan bertanggungjawab. Menegakkan standard hak asasi manusia antarabangsa secara tradisinya menjadi tanggungjawab kerajaan, yang bertujuan menyelaraskan hubungan antara kerajaan, individu dan kumpulan. Namun begitu, dengan peningkatan peranan yang dimainkan oleh sektor korporat telah menyebabkan isu-isu berkenaan impak perniagaan terhadap hak asasi manusia semakin mendapat perhatian.

Sehingga kini, banyak negara telah mengambil langkah untuk memastikan pelaksanaan UNGP dengan memperkenalkan Pelan Tindakan Kebangsaan (NAP) mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan (BHR). Begitu juga di Malaysia, harapan orang ramai terhadap sektor swasta semakin meningkat termasuklah sektor perniagaan, bagi memastikan aktiviti perniagaan mereka menghormati hak asasi manusia. Berikutan pelancaran Rangka Kerja Strategik Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan pada tahun 2015 oleh YB Senator Datuk Paul Low Seng Kuan, Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) telah membantu Pejabat YB Datuk Paul Low Seng Kuan dalam menyediakan Kertas Kabinet untuk kelulusan kerajaan bagi membangunkan NAP mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan untuk Malaysia. Kemuncaknya, semasa

Forum PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan di Geneva, Switzerland, YB Datuk Paul Low Seng Kuan mengumumkan bahawa Malaysia akan membangunkan NAPBHR. Selain Indonesia, Thailand dan Filipina, Malaysia merupakan salah satu negara di Asia Tenggara yang telah menunjukkan komitmennya untuk membangunkan NAP tersebut. Pembangunan NAPBHR akan menggambarkan kepimpinan Malaysia dalam memacu pembangunan sosioekonomi yang mampan dan melindungi serta mempromosi hak asasi manusia dan kebebasan asas di rantau ini.

SUHAKAM percaya NAPBHR yang dicadangkan perlu disokong dengan penguatkuasaan undang-undang sedia ada yang berkesan bagi mengawal tindakan sektor perniagaan. Oleh itu, SUHAKAM sekali lagi menegaskan bahawa walaupun kerajaan tidak boleh dipertanggungjawabkan atas sebarang pelanggaran hak asasi manusia yang dilakukan oleh sektor perniagaan, kerajaan mungkin melanggar kewajipan hak asasi manusia sekiranya pelanggaran tersebut disebabkan oleh kegagalan kerajaan mengambil langkah-langkah yang sesuai bagi mencegah, menyiasat, menghukum, dan memperbetul pelanggaran hak asasi yang dilakukan oleh sektor swasta. SUHAKAM juga berpendapat bahawa untuk berjaya membangunkan NAPBHR, kerajaan memerlukan sokongan pihak berkepentingan terutamanya syarikat korporat. SUHAKAM menyokong sepenuhnya komitmen yang ditunjukkan oleh kerajaan dan sekiranya perlu, akan membantu kerajaan membangunkan NAPBHR.

(b) Memorandum Pesefahaman (MoU) antara SUHAKAM, FELDA dan FGV

SUHAKAM, Felda Global Ventures Holdings Berhad (FGV) dan Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan (FELDA) telah mengorak langkah awal ke arah mengurangkan impak perniagaan terhadap hak asasi manusia. Inisiatif sedemikian yang dibuat menerusi Memorandum Pesefahaman (MoU) merupakan peristiwa penting dalam usaha FGV dan FELDA untuk mengkaji semula operasi mereka dari perspektif hak asasi manusia. Di bawah MoU ini, kerjasama semua pihak yang terlibat akan memfokuskan kepada beberapa bidang substantif, yang mungkin merangkumi, tetapi tidak terhad kepada:

(i) Membangunkan *Plan of Action on the Support for Transformation Initiative*.

SUHAKAM bersetuju untuk memberikan nasihat strategik mengenai pelan tindakan yang dicadangkan oleh FGV, yang menjadi teras utama dalam memastikan prinsip-prinsip hak asasi manusia dipatuhi dan dihormati.

(ii) Menganjurkan perundingan bersama-sama dengan pihak berkepentingan.

Semua pihak terlibat bersetuju untuk mengadakan perundingan dengan organisasi masyarakat sivil khususnya pertubuhan yang memfokuskan kepada isu-isu pekerja supaya input mereka dapat dimasukkan ke dalam *Plan of Action on the Support for Transformation Initiative*.

(iii) Mengadakan Program Pembangunan Kapasiti.

SUHAKAM menekankan kepentingan komitmen institusi ke arah menghormati hak asasi manusia dalam operasi perniagaan. Atas dasar itu, SUHAKAM bersetuju untuk memberikan latihan dan taklimat hak asasi manusia kepada pegawai FGV dan FELDA. SUHAKAM juga menyedari bahawa program pembangunan kapasiti boleh diperluaskan kepada afiliasi pihak-pihak lain, tetapi tidak terhad kepada rangkaian bekalan mereka dan dalam kes FELDA, peneroka FELDA.

(iv) Melawat dan memantau ladang.

SUHAKAM menegaskan bahawa anggotanya perlu turun padang untuk mengadakan lawatan dan pemantauan bagi memastikan standard hak asasi manusia dipatuhi.

Susulan kepada MoU yang ditandatangani itu, beberapa mesyuarat dan perbincangan telah diadakan antara SUHAKAM, FGV dan FELDA bagi membincangkan pelan tindakan yang dicadangkan oleh FGV dan FELDA serta mengkaji semula dasar-dasar sedia ada bagi memastikan mereka mematuhi dan menghormati prinsip hak asasi manusia. SUHAKAM juga mengadakan empat lawatan ke ladang FGV dan FELDA di Pahang. Semasa lawatan, delegasi SUHAKAM telah bertemu dan menemu bual pengurus dan pekerja ladang. Aktiviti lain yang dinyatakan di bawah MoU seperti program pembangunan kapasiti dan konsultasi pihak berkepentingan akan dilaksanakan pada tahun 2018.

Memorandum Persefahaman (MoU) antara Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM), FELDA dan FGV.

Selain kerjasama dengan FGV dan FELDA, SUHAKAM juga meninjau peluang untuk bekerjasama dengan entiti perniagaan lain. Sehubungan itu, perbincangan untuk mengenal pasti kerjasama yang mungkin boleh dijalankan antara SUHAKAM dan Sime Darby Properties telah diadakan pada bulan Disember. Kerjasama tersebut akan menjadi batu loncatan untuk SUHAKAM mengembangkan kerjasamanya dengan sektor perkilangan di Malaysia, di samping sektor perladangan.

(c) Perbincangan Meja Bulat untuk Mempromosi Hak Asasi Manusia dan Perniagaan di Malaysia

Sebagai sebahagian daripada komitmennya untuk mempromosikan hak asasi manusia dan perniagaan di Malaysia dan sebagai kesinambungan kepada usahanya pada tahun 2015 (SUHAKAM telah mengadakan siri perbincangan mengenai BHR di Kuala Lumpur, Sabah dan Sarawak), SUHAKAM turut menganjurkan RTD "Mempromosi Hak Asasi Manusia di Malaysia dan Perniagaan" di Pulau Pinang pada 16 Mei 2017 dengan objektif yang berikut:

- (i) Memperkenalkan Prinsip Panduan PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan (Prinsip Panduan) kepada pihak berkepentingan yang berkaitan.
- (ii) Meningkatkan pemahaman tentang bagaimana Prinsip Panduan dapat dilaksanakan secara praktikal.
- (iii) Mengenal pasti, berkongsi dan mempromosi amalan terbaik dan ilmu yang dipelajari tentang pelaksanaan Prinsip Panduan.
- (iv) Memberikan peluang kepada pelbagai kumpulan termasuk kerajaan, NGO, Syarikat Berkaitan Kerajaan (GLC) dan organisasi masyarakat sivil yang lain untuk menzahirkan kebimbangan dan perspektif mereka mengenai isu-isu berkaitan hak asasi manusia dan perniagaan.
- (v) Membincangkan peluang kerjasama dengan pelbagai pihak berkepentingan dalam mempromosi agenda hak asasi manusia dan perniagaan di Malaysia.

Beberapa penceramah daripada agensi kerajaan, pegawai regulator serta entiti perniagaan telah dijemput untuk memberikan maklumat tentang usaha dan cabaran yang telah mereka hadapi dalam mempromosikan hak asasi manusia. Para penceramah terdiri daripada Cik Nor Azimah daripada Suruhanjaya Syarikat Malaysia (SSM), Cik Ong Li Lee daripada Bursa Malaysia, Encik Ong Kam Loon daripada Teleplan dan YB Dato Rashid daripada Kerajaan Negeri Pulau Pinang. Seramai 45 peserta yang terdiri daripada wakil pelbagai agensi kerajaan, masyarakat sivil, entiti perniagaan, ahli akademik, ahli majlis peguam serta kesatuan sekerja telah menghadiri RTD itu.

Majoriti peserta berpendapat prinsip-prinsip hak asasi manusia tidak sepatutnya hanya di atas kertas, sebaliknya perlu juga diamalkan. Walaupun isu pekerja menjadi isu penting yang dibincangkan dengan panjang lebar, isu-isu yang berikut turut dibangkitkan semasa perbincangan terbuka:

(a) Menghormati hak pekerja asing dan pelarian

Terbukti bahawa pekerja asing menjadi penyumbang penting kepada pembangunan negara. Walau bagaimanapun, peserta berpendapat bahawa hak, pengiktirafan dan penghormatan yang diterima pekerja asing tidak sejajar dengan sumbangan yang mereka berikan. Undang-

Perbincangan Meja Bulat tentang “Mempromosi Hak Asasi Manusia di Malaysia dan Perniagaan” di Pulau Pinang pada 16 Mei 2017.

undang hak asasi antarabangsa mewajibkan hak pekerja asing dilindungi secara sama rata, namun ramai yang menderita akibat pencabulan dan pelanggaran hak asasi manusia. Di samping itu, terdapat diskriminasi antara pekerja asing dan pekerja tempatan dari segi upah, faedah dan penyertaan dalam aktiviti kesatuan sekerja.

Pekerja asing turut dipersalahkan atas jenayah jalanan yang tidak mereka lakukan. Statistik mendedahkan bahawa sebenarnya rakyat tempatan menimbulkan ancaman yang lebih besar terhadap kestabilan sosial berbanding migran. Para peserta juga mencadangkan supaya SUHAKAM mengadakan inkuiri nasional tentang hak-hak pekerja asing bagi menangani pelanggaran hak asasi yang mereka hadapi dan membuat cadangan kepada perundangan sedia ada agar hak-hak pekerja asing dilindungi.

Selain itu, pelarian tidak mempunyai perlindungan undang-undang kerana Malaysia belum menandatangani Konvensyen PBB 1951 yang mengiktiraf pelarian. Oleh itu, pelarian cenderung bekerja secara haram di negara ini sementara menunggu penghantaran balik

atau penempatan semula. Namun, oleh sebab pelarian ini tidak dibenarkan bekerja secara sah di Malaysia, mereka berisiko tinggi untuk ditangkap dan dibawa ke pusat tahanan oleh pihak berkuasa pada bila-bila masa.

Tanpa pengiktirafan status pelarian, mereka sentiasa diancam, dilayan dengan teruk dan dinafikan hak asasi mereka. Terdapat juga insiden pelarian yang memegang kad UNHCR turut ditangkap dan ditempatkan di pusat tahanan imigresen. Di samping itu, penemuan kubur besar di Wang Kelian juga menunjukkan ketiadaan status pelarian yang sah mendedahkan mereka sebagai mangsa perdagangan. Oleh itu, para peserta mencadangkan supaya semua pelarian (tanpa mengambil kira negara asal mereka) diberikan kesempatan untuk bekerja di Malaysia, dan dalam masa sama, kerajaan Malaysia perlu berusaha untuk mempercepat ratifikasi Konvensyen Pelarian 1951.

(b) Masalah Pekerja Domestik/*Invisible workers*

Pekerja domestik yang juga dikenali sebagai *invisible workers* digambarkan sebagai satu daripada golongan pekerja yang paling dieksploitasi di negara ini. Seperti pekerja asing, pekerja domestik juga memberikan sumbangan besar kepada negara. Mereka menyediakan perkhidmatan penjagaan kanak-kanak, penjagaan warga tua, membersihkan rumah dan banyak perkhidmatan lain, namun, mereka sering dipinggirkan dan sebahagian besar masih kekal tidak endahkan (*invisible*) dan tidak dihargai (*undervalued*). Pekerja domestik juga tidak diberikan perlindungan asas di bawah undang-undang pekerjaan (termasuk undang-undang berkaitan waktu bekerja, cuti, dan pampasan untuk kemalangan atau faedah), di samping peluang yang terhad untuk memperoleh 'pekerjaan yang baik'.

Menurut peserta daripada Majlis Peguam, bilangan kes penderaan yang dilaporkan melibatkan pekerja domestik sukar dipercayai. Ramai pekerja mendakwa pihak majikan (terutamanya CEO syarikat) gagal membayar gaji mereka (sesetengah majikan menahan pembayaran gaji sehingga kontrak mereka tamat, malah ramai pekerja yang tidak dibayar gaji penuh). Ramai majikan juga sering merampas pasport pekerja domestik sehingga sukar bagi para pekerja untuk melarikan diri.

Beliau seterusnya membangkitkan isu tentang ketiadaan mekanisme untuk memantau keadaan tempat kerja pekerja-pekerja ini. Oleh itu, mereka mencadangkan supaya kerajaan menubuhkan mekanisme yang berkesan untuk memeriksa, menguatkuasa, memantau dan segera menyiasat sebarang aduan berkenaan pekerja asing termasuk pekerja domestik serta mewujudkan talian bantuan bebas tol untuk menerima laporan berhubung pelanggaran hak pekerja termasuk penderan terhadap pekerja domestik.

(c) Hak Berpersatuan

Kesatuan sekerja boleh dilihat sebagai instrumen penting untuk melindungi kepentingan dan hak pekerja. Namun begitu, kurang daripada 10 peratus pekerja di Malaysia terlibat dengan kesatuan sekerja. Ramai pekerja menghadapi gangguan di tempat kerja seperti diskriminasi, pemecatan, dan tiada kebebasan untuk menyertai persatuan. Oleh itu, kesatuan di tempat kerja adalah penting bagi memastikan hak pekerja, contohnya perlindungan terhadap rawatan yang tidak adil atau jaminan pekerjaan yang dilindungi.

Walaupun akta pekerja membenarkan pekerja (termasuk pekerja asing) untuk menyertai kesatuan, realitinya, pekerja berdepan dengan pelbagai taktik dan ancaman oleh majikan untuk menghalang mereka menyertai kesatuan sekerja. Ramai majikan melakukan intimidasi dan penindasan untuk menakut-nakutkan pekerja bagi menghalang kesatuan sedia ada. Tindakan seperti buang kerja, pemecatan dan sabotaj telah menghalang pemimpin kesatuan untuk bergiat aktif menangani masalah ahlinya, mengadakan mesyuarat dan merekrut anggota baharu.

Union busting merupakan perkara yang serius dan berleluasa dalam kalangan kesatuan dalaman (berbanding kesatuan nasional). Pertelagahan sering berlaku semasa perbincangan kolektif dan pemimpin utama kesatuan sering dipecat atau diberhentikan kerja atas pelbagai alasan remeh. Hal ini merupakan pelanggaran hak asasi manusia.

Seorang peserta daripada kesatuan sekerja menekankan bahawa walaupun masih ramai yang melihat kesatuan sekerja sebagai

ancaman kepada syarikat, terdapat sekumpulan kecil majikan yang menyokong kesatuan sekerja dan aktiviti mereka. Beliau juga berharap melalui pendekatan hak asasi manusia dan perniagaan, para pekerja boleh menyertai kesatuan supaya hak mereka dapat dilindungi.

(d) Pendidikan dan Kesedaran

Peserta berpendapat bahawa adalah penting untuk mengamalkan budaya tadbir urus korporat dalam sektor perniagaan terutamanya dalam kalangan industri kecil dan sederhana (IKS) kerana mereka membentuk lebih 96 peratus daripada semua perniagaan di Malaysia. Sasaran ini boleh dilakukan menerusi program pendidikan dan peningkatan kesedaran yang berterusan, yang mana, sektor perniagaan ini dimaklumkan tentang faedah yang bakal dinikmati sekiranya mereka mengamalkan tadbir urus korporat dan menghormati hak asasi manusia dalam operasi harian. Tidak dinafikan bahawa kos adalah penting untuk melaksanakan elemen hak asasi manusia dalam operasi harian, namun mereka akan menikmati pulangan yang tinggi, yang akan menambah baik reputasi mereka. Perniagaan mereka akan menjadi lebih efisien; mereka akan menjadi sebahagian daripada *value chain* (apabila lebih banyak syarikat multinasional akan bekerjasama dengan mereka); dan pekerja serta pelanggan mereka akan setia kepada perniagaan mereka.

(e) Kelestarian

Perlu ditekankan bahawa dengan melaporkan isu-isu kelestarian, sektor perniagaan cenderung bertindak dengan lebih mampan. Manfaat laporan kelestarian termasuk integrasi kemampuan korporat ke dalam operasi perniagaan, memperbaiki reputasi syarikat, meningkatkan komitmen syarikat, mencipta nilai dan peluang pekerjaan, dan memperkukuh kerjasama dengan pihak berkepentingan dan para pelabur.

Sektor perniagaan yang beroperasi secara mampan akan mempunyai jaringan yang baik kepada sistem ekonomi, sosial dan alam sekitar. Sektor perniagaan ini akan mewujudkan nilai ekonomi dan menyumbang kepada ekosistem yang sihat dan masyarakat yang kuat.

Syarikat yang mengintegrasikan prinsip-prinsip kemampanan dalam perniagaan mereka juga akan disenaraikan di bursa saham. Statistik menunjukkan bahawa etika dan program kemampanan memberikan sumbangan positif kepada nilai jangka pendek dan jangka panjang. Perniagaan yang gagal melaporkan atau memenuhi kriteria dari masa ke masa mungkin akan dikeluarkan atau tidak tersenarai dalam bursa saham dan dalam jangka panjang akan hilang daripada pasaran.

RTD tersebut mendapati bahawa meskipun standard hak asasi manusia adalah kukuh, realitinya pelanggaran hak asasi manusia seperti *union busting/bashing*, diskriminasi, penganiayaan terhadap pekerja asing dan pelarian sering berlaku. Walaupun kerajaan menggalas tanggungjawab utama untuk melindungi hak asasi manusia, sektor perniagaan juga mempunyai tanggungjawab yang sama dalam memastikan hak asasi manusia dihormati dan dikekalkan sepanjang rantai bekalan mereka. Semua perniagaan, tanpa mengira saiz atau di mana perniagaan itu beroperasi, harus “mengelak daripada menyebabkan dan menyumbang kepada kesan buruk terhadap hak asasi manusia akibat aktiviti mereka sendiri, dan menangani kesan tersebut sekiranya berlaku”.

2. TINDAKAN SUSULAN INKUIRI NASIONAL TERHADAP HAK TANAH ORANG ASAL

Dalam membuktikan komitmennya untuk melaksanakan cadangan yang dibuat oleh SUHAKAM dalam laporan Inkuiri Nasional (NI), kerajaan telah menubuhkan Jawatankuasa Kabinet Hak Tanah Adat yang dipengerusikan oleh Timbalan Perdana Menteri, YAB Datuk Seri Ahmad Zahid Hamidi. Walaupun Jawatankuasa Kabinet ditubuhkan pada tahun 2015, Jawatankuasa itu hanya bermesyuarat sekali pada tahun 2016. Walau bagaimanapun, SUHAKAM terus bekerjasama dengan Jabatan Integriti dan Tadbir Urus Negara (JITN), sebelum ini dikenali sebagai Bahagian Integriti dan Tadbir Urus (BITU), untuk mendapatkan maklumat berhubung syor-syor NI. Susulan perbincangan dengan JITN, SUHAKAM turut melibatkan JITN dalam siri pertemuannya dengan orang ramai khususnya Orang Asli, untuk memaklumkan perkembangan terkini berkenaan pelaksanaan cadangan NI kepada masyarakat Orang Asli. Beberapa sesi taklimat oleh JITN telah diadakan di Kuching, Sarawak, Ranau, Sabah, dan Kuala Lumpur.

SUHAKAM amat risau dengan kelewatan kerajaan melaksanakan cadangan NI, yang mengakibatkan pencabulan hak asasi Orang Asli, terutamanya pencerobohan terhadap tanah adat mereka atas nama pembangunan, yang sehingga kini masih lagi berlaku. Sehubungan itu, SUHAKAM mengambil inisiatif membantu mengatur mesyuarat antara JAKOA dan Kerajaan Negeri Selangor berkaitan dengan pewartaan tanah Orang Asli di Selangor. Dalam mesyuarat itu, kedua-dua pihak bersetuju untuk bekerjasama dan memastikan semua faktor yang menghalang pewartaan tanah Orang Asli ditangani dengan lancar. SUHAKAM akan meneruskan dan mengembangkan kerjasamanya dengan negeri-negeri lain seperti Kelantan, Pahang dan Johor pada tahun 2018, tidak terhad kepada pewartaan tanah Orang Asli, bahkan juga isu-isu berkaitan masyarakat orang asli yang tertakluk di bawah bidang kuasa Kerajaan Negeri.

Berdasarkan Maklum Balas Kerajaan Terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016, Kementerian Pembangunan Luar Bandar dan Wilayah dengan kerjasama Institut Pengajian Sosial, Universiti Putra Malaysia, kini sedang menggubal garis panduan khususnya berkaitan dengan penglibatan Orang Asli dalam agenda pembangunan. Garis panduan tersebut akan menggambarkan inisiatif-inisiatif kerajaan untuk melaksanakan prinsip-prinsip Maklumat Awal, Bebas dan Telus dalam semua pembangunan yang melibatkan Orang Asli. Walau bagaimanapun, SUHAKAM bimbang sekiranya inisiatif tersebut akan memanjangkan atau dengan kata lain melambatkan pelaksanaan syor-syor SUHAKAM.

3. PELAN TINDAKAN KEBANGSAAN HAK ASASI MANUSIA

Sejak Kabinet mengumumkan pada tahun 2012 bahawa kerajaan akan membangunkan Pelan Tindakan Kebangsaan Hak Asasi Manusia (NHRAP), SUHAKAM giat mendesak agar proses ini dipercepat, di samping mengemukakan beberapa cadangan parameter dan inti pati untuk NHRAP yang bakal dibangunkan. SUHAKAM maklum bahawa NHRAP merupakan dokumen penting yang mesti dirancang dan dirangka dengan teliti, terutama sekali kerana lima teras NHRAP yang disenaraikan adalah sangat luas. SUHAKAM mengulangi bahawa pelan ini perlu bersifat realistik, dengan tempoh masa yang spesifik. SUHAKAM juga mengesyorkan supaya CSO perlu dirujuk untuk mendapatkan pandangan

mereka berhubung isu hak asasi manusia semasa yang memberikan kesan kepada Malaysia. Pendekatan inklusif dan secara bersama adalah penting pada setiap peringkat NHRAP, termasuk peringkat perancangan, pembangunan, pelaksanaan dan pemantauan. Walau bagaimanapun, semasa pembangunan NHRAP oleh pihak perunding, SUHAKAM hanya bertemu dua kali dengan pihak berkenaan. Memandangkan statusnya sebagai Institusi Hak Asasi Manusia Nasional, SUHAKAM merasakan bahawa pihak perunding harus lebih banyak melibatkan SUHAKAM dalam membangunkan NHRAP.

Dalam Maklum Balas Kerajaan Terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016, dinyatakan bahawa draf NHRAP telah dimuktamadkan melalui perbincangan meja bulat dengan semua pihak berkepentingan dan draf tersebut akan dibentangkan untuk kelulusan kabinet. SUHAKAM ingin memaklumkan bahawa tiada perbincangan diadakan setelah pihak perunding menamatkan sesi perbincangannya dengan semua pihak berkepentingan walaupun SUHAKAM telah mengemukakan permohonan itu kepada pihak perunding. SUHAKAM juga tidak terlibat semasa proses menyenarai pendek isu-isu yang diterima daripada pihak berkepentingan dan hanya mempunyai akses kepada draf NHRAP yang telah dimuktamadkan oleh perunding.

Sungguhpun begitu, SUHAKAM masih mengemukakan pandangan dan cadangan berdasarkan draf NHRAP yang disediakan oleh perunding, antaranya termasuklah:

(i) Relativisme Kebudayaan lawan Kesejagatan Hak Asasi Manusia

SUHAKAM bimbang dengan penggunaan unsur relativisme budaya yang akan menyekat konsep hak asasi manusia mengikut norma budaya dan agama tempatan. Oleh itu, konsep "sejagat" UDHR akan dihadkan.

(ii) Bahasa yang digunakan dalam NHRAP tidak berorientasikan tindakan (*action-oriented*) dan bersifat umum

Kebanyakan pelan tindakan yang dicadangkan dalam NHRAP tidak mengambil kira kriteria "SMART." (*Specific, Measurable, Achievable, Reasonable, Time Bound*). Oleh itu, SUHAKAM berpendapat bahawa pelan ini bersifat umum dan sukar untuk dinilai.

(iii) NHRAP dan Pelan Tindakan Kerajaan yang lain

SUHAKAM juga mencadangkan pelan tindakan lain seperti Pelan Tindakan Wanita, Pelan Tindakan Kanak-kanak, Pelan Tindakan Orang Kurang Upaya dan pelan tindakan lain yang akan dibangunkan oleh kerajaan harus melengkapi NHRAP kerana isu-isu hak asasi manusia adalah saling berkait dan saling bergantung antara satu sama lain.

4. MATLAMAT PEMBANGUNAN LESTARI

Sejak bulan Januari 2016, sebanyak 17 Matlamat Pembangunan Lestari Agenda 2030 yang diterima oleh pemimpin dunia pada bulan September 2015 di Persidangan PBB yang bersejarah telah berkuatkuasa secara rasmi. Selama 15 tahun akan datang, dengan matlamat sejagat baharu ini yang terpakai kepada semua, negara anggota akan menggerakkan usaha untuk membasmi segala bentuk kemiskinan, mengatasi ketidaksamarataan dan menangani perubahan iklim, di samping memastikan tidak ada yang ketinggalan. Walaupun SDG tidak mengikat secara perundangan, kerajaan bertanggungjawab kepada dan membangunkan rangka kerja kebangsaan untuk mencapai 17 matlamat tersebut. Negara anggota mempunyai tanggungjawab utama untuk membuat tindakan susulan dan menilai semula kemajuan yang telah dicapai dalam melaksanakan matlamat tersebut, yang memerlukan pengumpulan data yang berkualiti, boleh diakses dan tepat pada masanya. Tindakan susulan dan semakan semula serantau akan berdasarkan analisis di peringkat nasional dan menyumbang kepada tindakan susulan dan semakan semula di peringkat global.

SUHAKAM memuji inisiatif kerajaan menubuhkan Jawatankuasa Pemandu mengenai SDG yang akan dipengerusikan oleh Ketua Pengarah Unit Perancang Ekonomi (EPU) dan keanggotaannya terdiri daripada pelbagai pihak berkepentingan termasuk agensi kerajaan dan CSO. Walau bagaimanapun, cadangan SUHAKAM untuk menjadi sebahagian daripada Jawatankuasa Pemandu tidak diterima oleh EPU. Namun begitu, SUHAKAM telah diundang untuk memberikan pandangan dan ulasannya semasa membangunkan *Voluntary National Review (VNR)* Malaysia mengenai pelaksanaan Pembangunan Lestari Agenda 2030 oleh EPU.

5. JAWATANKUASA PEMILIH TETAP PARLIMEN

SUHAKAM mengadakan mesyuarat dengan Kesatuan Antara Parlimen (IPU) yang dipengerusikan oleh YB Dato' Seri Mohamed Nazri bin Abdul Aziz pada 27 Julai. Mesyuarat itu bertujuan membincangkan penubuhan Jawatankuasa Pemilihan Tetap Parlimen (PSC) seperti yang dicadangkan oleh YB Dato' Seri sendiri pada tahun 2011. Semasa mesyuarat, YB Dato' Seri Mohamed Nazri bin Abdul Aziz mencadangkan supaya Kokus Parlimen Hak Asasi Manusia (PCHR) ditubuhkan bagi menggantikan PSC. Keanggotaan Kokus ini terdiri daripada ahli parlimen pelbagai parti politik dan akan menjadi pengantara antara SUHAKAM dan agensi kerajaan lain untuk membincangkan isu-isu yang berkaitan hak asasi manusia di Malaysia. Idea untuk menubuhkan Kokus Parlimen mengenai Hak Asasi Manusia juga telah diilhamkan oleh YB Tan Sri Pandikar Amin Haji Mulia semasa pertemuan terdahulu SUHAKAM bersamanya, sebagai langkah awal SUHAKAM untuk melibatkan anggota Parlimen daripada parti komponen pemerintah dan pembangkang untuk membincangkan pertelingkahan hak asasi manusia. YB Tan Sri Pandikar juga menyatakan kesanggupannya untuk membantu pembentukan Kokus berkenaan.

Sebelum itu, Kokus Parlimen mengenai Hak Asasi Manusia pernah ditubuhkan pada tahun 2004 oleh Menteri yang bertanggungjawab dalam hal ehwal Parlimen YB Dato' Seri Mohamed Nazri bin Abdul Aziz. Kokus ini terdiri daripada anggota Parlimen daripada kedua-dua pihak dan telah menganjurkan lawatan bersama ke Pusat Tahanan Kamunting pada tahun 2005¹³, sebagai sebahagian daripada tugas mereka terhadap tahanan ISA. Kokus Parlimen lain yang telah ditubuhkan setakat ini termasuklah:

- Kokus Parlimen mengenai Perjanjian Perkongsian Trans Pasifik (TPPA)
- Kokus Parlimen mengenai Perjudian Haram
- Kokus Parlimen mengenai Wanita
- Kokus Parlimen mengenai Pekerja
- Kokus Parlimen mengenai Hak Asasi Manusia dan Tadbir Urus yang Baik

Semasa mesyuarat dengan IPU, SUHAKAM dimaklumkan bahawa PCHR akan membantu SUHAKAM berhubung isu - isu penting hak asasi manusia seperti meratifikasi baki triti antarabangsa yang berkaitan dengan hak

13 <https://www.hrw.org/reports/2005/malaysia0905/6.htm> yang diakses pada 1/8/2016

asasi manusia dan penarikan balik reservasi terhadap triti yang telah diratifikasi. Di samping itu, SUHAKAM juga berharap supaya PCHR akan berfungsi sebagai platform kepada isu-isu hak asasi manusia yang lain seperti perbincangan berkenaan dengan laporan tahunan SUHAKAM dan alternatif kepada penahanan kanak-kanak (ATD). Oleh itu, SUHAKAM mencadangkan fungsi dan terma rujukan Kokus Parlimen mengenai Hak Asasi Manusia seperti yang berikut:

- (i) Mengadakan perbincangan dan menggalakkan kerajaan untuk menyertai semua triti hak asasi manusia.
- (ii) Mengkaji undang-undang yang dibentangkan di Parlimen agar selari dengan obligasi dan prinsip hak asasi manusia.
- (iii) Mengkaji dan membincangkan laporan-laporan SUHAKAM dan mengutarakan isu dan cadangan yang difikirkan sesuai di Parlimen.
- (v) Penubuhan Jawatankuasa Pemilih Tetap Hak Asasi Manusia.

6. PERSEMPADANAN SEMULA

Pada 13 September 2016, kenyataan media yang dikeluarkan oleh Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR) menyatakan bahawa SPR akan menjalankan semakan persempadan semula pilihan raya untuk kerusi parlimen dan negeri di Semenanjung Malaysia dan Sabah. Kajian semula itu akan dijalankan berdasarkan peruntukan Fasal (2) Perkara 113 Perlembagaan Persekutuan dan pindaan kepada Fasal (2) Perkara 14 Perlembagaan Negeri Sabah, yang diwartakan pada 18 Ogos 2016. Seterusnya, pada 4 Oktober 2016, SUHAKAM menerima memorandum daripada YB Nurul Izzah (Lembah Pantai), YB Charles Santiago (Klang) dan YB Dr. Hatta Ramli (Kuala Krai) berhubung pelaksanaan persempadanan semula yang sedang dijalankan oleh SPR.

Selepas itu, SUHAKAM mengadakan perbincangan dalaman dengan beberapa pakar bagi mendapatkan maklumat lanjut tentang perkara ini. SUHAKAM juga mengadakan Perbincangan Meja Bulat Mengenai Persempadanan Semula oleh SPR dengan agensi-agensi kerajaan, parti politik, ahli akademik dan CSO yang relevan pada 8 Februari. SUHAKAM telah mengundang SPR untuk menghadiri RTD tersebut. Walau bagaimanapun, SUHAKAM dimaklumkan oleh SPR bahawa perkara itu sedang dibicarakan di mahkamah, dan bagi mengelakkan *sub judice*, SPR tidak akan menghadiri RTD itu. SUHAKAM sebaliknya berpendapat bahawa

perbincangan tentang perkara itu perlu diteruskan kerana usaha ini tidak mungkin mempengaruhi mana-mana keputusan mahkamah.

Berdasarkan isu-isu yang telah dibangkitkan, SUHAKAM telah mengemukakan cadangannya kepada SPR untuk dipertimbangkan seperti yang berikut:

(i) Kajian Semula Daerah Mengundi dan Saiz Bahagian Pilihan Raya

Buku *A Handbook on the Legal, Technical and Human Rights Aspect of Elections* yang diterbitkan oleh Center for Human Rights Geneva dengan jelas menyatakan bahawa proses persempadanan harus menghormati norma antarabangsa hak mengundi yang sama rata dan tidak bertujuan untuk melemah atau mengurangkan undi mana-mana kumpulan atau kawasan tertentu. Prosedur yang diambil mestilah adil dan mengambil kira pelbagai maklumat antaranya termasuklah data banci sedia ada, integriti wilayah, taburan geografi dan topografi. Sehubungan itu, pusat-pusat mengundi perlu disediakan untuk menjamin akses yang sama di setiap bahagian pilihan raya.¹⁴

Sehubungan itu, SUHAKAM berpendapat bahawa apa-apa tindakan persempadanan semula yang dicadangkan oleh SPR tidak boleh mengurang atau menambah bilangan pengundi bagi calon atau parti tertentu berdasarkan norma hak persamaan antarabangsa. Dalam hal ini, SUHAKAM mendesak supaya prinsip demokrasi yang terkandung dalam Perlembagaan Persekutuan, Artikel 21 UDHR dan Artikel 25 ICCPR dihormati dan diberikan pertimbangan sewajarnya dalam persempadanan kawasan pilihan raya.

SUHAKAM juga mengulangi cadangan yang dibuat oleh Jawatankuasa Khas mengenai Pembaharuan Pilihan Raya yang menyeru SPR untuk mengkaji semula Jadual ke-13 Perlembagaan Persekutuan untuk memenuhi prinsip "Satu Orang, Satu Undi" dan mengembalikan pewajaran di kawasan luar bandar sekiranya perlu. Jawatankuasa juga mengesyorkan supaya SPR menentukan formula yang adil dan saksama berdasarkan prinsip yang telah ditetapkan dalam

¹⁴ Sumber daripada: *A Handbook on the Legal, Technical and Human Rights Aspect of Elections*, hlm. 15

menentukan bilangan pengundi di kawasan pilihan raya, bagi memastikan tiada jurang besar antara kawasan-kawasan lain.

(ii) Memastikan Konsultasi Bermakna bersama Orang Awam Semasa Pelaksanaan Persempadanan Semula

SUHAKAM dimaklumkan bahawa terdapat kurang perundingan bermakna yang dijalankan oleh SPR bersama orang ramai berkenaan cadangan persempadanan semula. Walaupun Bahagian II dalam Jadual 13 menyatakan adalah mencukupi untuk SPR menyiarkan cadangan persempadanan semula dalam sekurang-kurangnya satu akhbar yang diedarkan di kawasan pilihan raya¹⁵ itu, SUHAKAM mencadangkan supaya orang ramai terutamanya pengundi yang terjejas harus dimaklumkan dan dirujuk pandangan mereka sewajarnya oleh SPR.

(iii) Menambah baik prosedur siasatan tempatan bagi memastikan ketelusan yang lebih baik

SUHAKAM mengesyorkan apabila sesuatu bantahan ditolak, SPR harus memberikan maklumat tentang bilangan bantahan yang ditolak, beserta sebab-sebab dan justifikasi penolakan tersebut. Siasatan tempatan harus terbuka kepada orang ramai kerana hal ini akan memastikan ketelusan dan meningkatkan keyakinan orang ramai terhadap proses tersebut. Di samping itu, wakil-wakil pihak yang membantah semasa siasatan berlangsung harus mendapat akses kepada peguam mereka sendiri.

15 Jika Suruhanjaya Pilihan Raya telah memutuskan buat sementara untuk membuat syor di bawah Fasal (2) Perkara 113 yang menyentuh mana-mana bahagian pilihan raya, Suruhanjaya hendaklah memberitahu Yang di-Pertua Dewan Rakyat dan Perdana Menteri dengan sewajarnya, dan hendaklah menyiarkan dalam Warta dan dalam sekurang-kurangnya satu akhbar yang diedarkan di dalam bahagian pilihan raya itu suatu notis yang menyatakan—

- (a) Kesan syor yang dicadangkan olehnya, dan (kecuali dalam hal jika Suruhanjaya bercadang untuk mengesyorkan bahawa tiada perubahan dibuat berkenaan dengan bahagian pilihan raya itu) bahawa suatu salinan syornya terbuka untuk diperiksa di suatu tempat tertentu di dalam bahagian pilihan raya itu; dan
- (b) Bahawa representasi mengenai syor yang dicadangkan itu boleh dibuat kepada Suruhanjaya dalam masa satu bulan selepas penyiaran notis itu, dan Suruhanjaya hendaklah mempertimbangkan apa-apa representasi yang dibuat dengan sewajarnya mengikut mana-mana notis itu.

(iv) Memastikan Ketersediaan Maklumat Awam

SUHAKAM mengesyorkan sebaik sahaja cadangan persempadanan semula oleh SPR disiarkan di dalam akhbar, orang awam terutamanya pengundi yang terjejas hendaklah diberikan semua maklumat berkaitan termasuk peta terperinci, tujuan persempadanan semula dan daftar penuh pemilih. Maklumat ini sangat penting bagi pengundi yang terjejas untuk menganalisis dan membuat apa-apa representasi membantah cadangan persempadanan semula seperti yang diperuntukkan di bawah Seksyen 5 Jadual ke-13.¹⁶

HARAPAN MASA DEPAN

Bahagian Dasar akan terus memantau tindakan kerajaan berkenaan syor-syor SUHAKAM, dan mengenal pasti bidang-bidang untuk advokasi selanjutnya. Sehubungan ini, Bahagian Dasar akan bekerjasama rapat dengan semua pihak berkepentingan yang berkaitan termasuk entiti perniagaan, CSO dan media untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia di negara ini. Walaupun sesetengah syor SUHAKAM khususnya syor-syor Bahagian Dasar masih belum dilaksanakan atas pelbagai sebab, Bahagian Dasar akan terus meneliti perkara itu untuk kepentingan rakyat dan masyarakat yang terjejas.

¹⁶ Jika, apabila tersiarnya notis di bawah seksyen 4 mengenai sesuatu syor yang dicadangkan oleh Suruhanjaya Pilihan Raya bagi mengubah mana-mana bahagian pilihan raya, Suruhanjaya menerima apa-apa representasi membantah syor yang dicadangkan itu daripada—

- (a) Kerajaan Negeri atau mana-mana pihak berkuasa tempatan yang keseluruhan atau sebahagian kawasannya termasuk di dalam bahagian-bahagian pilihan raya yang tersentuh oleh syor itu; atau
- (b) Sekumpulan orang seramai satu ratus orang atau lebih yang nama mereka ditunjukkan dalam daftar pemilih semasa bagi bahagian-bahagian pilihan raya yang berkenaan, maka Suruhanjaya hendaklah menyebabkan suatu siasatan tempatan diadakan berkenaan dengan bahagian-bahagian pilihan raya itu.

Bahagian Koordinasi Antarabangsa

Fungsi dan peranan SUHAKAM sebagai sebuah institusi hak asasi manusia kebangsaan (NHRI) tidak sempurna sekiranya SUHAKAM tidak memainkan peranan dalam dimensi antarabangsa promosi dan perlindungan hak asasi manusia. Sistem hak asasi manusia antarabangsa yang terdiri daripada undang-undang hak asasi manusia antarabangsa, badan-badan dan mekanisme PBB serta instrumen serantau memainkan peranan yang penting dalam mempengaruhi bagaimana isu hak asasi manusia ditangani di peringkat kebangsaan. Begitu juga, usaha yang dijalankan di peringkat kebangsaan boleh memberikan kesan terhadap kemajuan hak asasi manusia di tempat-tempat lain di dunia. Oleh yang demikian, SUHAKAM perlu juga berusaha untuk bekerjasama dengan mekanisme hak asasi manusia di peringkat serantau dan antarabangsa. Tahun 2017 telah menyaksikan beberapa peristiwa penting yang berkaitan dengan kerja SUHAKAM dalam aspek ini. Dalam bahagian ini, SUHAKAM meneliti dan memberi ulasan tentang beberapa peristiwa tersebut.

1. KESENGSAARAAN MASYARAKAT ROHINGYA

Kesengsaraan masyarakat Rohingya terus menjadi isu yang membimbangkan bagi komuniti antarabangsa dan Malaysia. Situasi hak asasi manusia yang dihadapi oleh masyarakat Rohingya di Wilayah Rakhine di Myanmar bertambah buruk pada suku keempat tahun 2016 dan menjadi lebih teruk pada bulan Ogos dan September 2017 akibat tindakan keras yang diambil oleh pihak berkuasa Myanmar termasuk pihak tentera Myanmar sebagai tindak balas kepada serangan pemberontak terhadap pos keselamatan kerajaan. Tindak balas yang begitu ganas, yang dipercayai merupakan sebahagian daripada kempen meluas dan sistematik kerajaan Myanmar untuk menentang populasi Rohingya di Myanmar, telah membawa kepada perpindahan terpaksa lebih setengah juta orang dan pelanggaran hak asasi manusia masyarakat Rohingya termasuk pembunuhan di luar batas undang-undang, kehilangan secara paksa, penahanan sewenang-wenangnya, rogol dan keganasan seksual yang lain, penyeksaan dan diskriminasi. Berikutan keadaan kemanusiaan

dan hak asasi manusia yang teruk ini, Setiausaha Agung PBB Antonio Guterres telah menyeru Kerajaan Myanmar supaya menamatkan operasi ketenteraannya terhadap masyarakat Rohingya dengan serta-merta.

Pada bulan Januari 2017, kerajaan Malaysia telah mengadakan satu Sesi Khas Majlis Menteri-Menteri Luar Negara OIC untuk membincangkan situasi minoriti Islam Rohingya di Myanmar. Sesi tersebut telah menghasilkan satu Resolusi dan Kenyataan OIC, yang mana OIC telah menyeru agar kerajaan Myanmar untuk, antaranya, memulihkan keamanan dan keharmonian antara masyarakat, memberikan kewarganegaraan kepada orang Rohingya, dan mengambil langkah-langkah bagi membolehkan pelarian Rohingya kembali ke Wilayah Rakhine dengan selamat serta mewujudkan proses perdamaian yang berkesan.

Sepanjang tahun ini, kerajaan Malaysia juga telah menghantar misi kemanusiaan ke Myanmar dan ke kem pelarian yang terletak berdekatan Cox's Bazar di Bangladesh tempat beratus-ratus ribu orang Rohingya mencari perlindungan. Tambahan pula, kerajaan Malaysia juga telah memutuskan untuk membina sebuah hospital lapangan di kem pelarian tersebut bagi memberikan rawatan perubatan dan kesihatan kepada pelarian Rohingya.

SUHAKAM memuji kerajaan Malaysia atas usahanya memberikan bantuan kemanusiaan bagi meringankan penderitaan masyarakat Rohingya, dan atas pendirian teguh kerajaan dalam menentang kekejaman dan pelanggaran hak asasi manusia yang dilakukan terhadap masyarakat Rohingya dan kerana menyeru agar keganasan di wilayah Rakhine ditamatkan. SUHAKAM berharap agar kerajaan Malaysia akan terus berada di barisan hadapan dalam membangkitkan isu kesengsaraan masyarakat Rohingya. **Walaupun SUHAKAM mengalu-alukan projek pertama Kerajaan untuk memberikan pelarian Rohingya di Malaysia akses kepada pekerjaan, SUHAKAM menyeru agar Kerajaan juga memanjangkan akses tersebut kepada pelarian lain.** Banyak lagi usaha yang perlu dilaksanakan bagi menangani jurang dalam melindungi hak semua pelarian di Malaysia terutamanya hak mereka kepada pendidikan dan kesihatan serta hak untuk bebas daripada diskriminasi dan layanan buruk.

2. BIDAAN MALAYSIA UNTUK MAJLIS HAK ASASI MANUSIA

Majlis Hak Asasi Manusia (HRC) merupakan badan utama dalam sistem PBB bagi perbincangan dan keputusan tentang hal ehwal hak asasi manusia. HRC terdiri daripada 47 ahli yang dilantik oleh Perhimpunan Agung PBB dalam kalangan Negara Anggota PBB. Keahlian HRC adalah kedudukan yang berprestij dan sangat penting yang mana negara-negara yang memegang peranan tersebut sepatutnya menunjukkan tahap komitmen dan tumpuan tertinggi terhadap hak asasi manusia.

Malaysia sebelum ini pernah menjadi ahli HRC dari tahun 2006 hingga 2009 dan dari tahun 2010 hingga 2013. Pada tahun ini, Malaysia telah mengemukakan pencalonannya sebagai ahli HRC buat kali ketiga. Malangnya, Malaysia tidak dipilih sebagai ahli HRC selepas menerima jumlah undian yang paling rendah antara lima calon dari rantau Asia Pasifik, iaitu Afghanistan, Malaysia, Nepal, Pakistan dan Qatar. Malaysia hanya kurang satu undi berbanding Afghanistan. SUHAKAM melihat keputusan ini sebagai peristiwa yang malang kerana Malaysia, dalam hampir kesemua kesempatan yang lepas, sentiasa berjaya dalam bidaannya untuk menduduki jawatan di PBB termasuk di Majlis Keselamatan PBB dan HRC.

Menurut Kementerian Luar Negeri, terdapat beberapa kemungkinan yang menyumbang kepada kekalahan Malaysia dalam bidaan untuk keahlian HRC sepertisokongan kuat yang diberikan kepada Nepal, yang bertanding buat kali pertama; kebarangkalian besar undi simpati diberikan kepada Pakistan, yang telah gagal dalam bidaannya yang lepas; serta pengumuman pencalonan Malaysia yang agak lewat. Walaupun sebab-sebab tersebut mungkin sah, namun SUHAKAM berpendapat ketidakupayaan Malaysia untuk menjadi ahli HRC merupakan satu perkara yang mungkin disebabkan gabungan faktor dan keadaan lain.

Sebagai contoh, berbanding dengan empat buah negara tersebut, rekod Malaysia dari segi penyertaan kepada triti-triti hak asasi manusia antarabangsa utama kurang baik dengan hanya menyertai tiga triti. Walaupun bilangan penyertaan sesebuah negara kepada triti hak asasi manusia bukan satu ukuran bagi prestasi hak asasi manusia negara tersebut, namun perkara itu sedikit sebanyak menunjukkan komitmen negara tersebut untuk memenuhi standard hak asasi manusia antarabangsa.

Tambahan pula, terdapat kelewatan dalam penyerahan laporan berkala Malaysia kepada badan-badan triti yang berkaitan. Malaysia telah menyerahkan laporan ketiga hingga kelima kepada Jawatankuasa CEDAW pada bulan September 2016, beberapa tahun selepas tarikh tamatnya. Malaysia masih belum menyerahkan laporan kedua hingga keempat kepada Jawatankuasa CRC dan laporannya yang pertama kepada Jawatankuasa CRPD. Walaupun kelewatan dalam penyerahan laporan berkala kepada badan-badan triti bukan satu perkara aneh bagi negara-negara lain sekalipun, pastinya keadaan ini tidak membantu imej Malaysia sebagai sebuah negara yang memberikan keutamaan kepada obligasi triti hak asasi manusia.

Selain itu, terdapat isu-isu dan amalan tertentu di peringkat kebangsaan yang menjadi kebimbangan hak asasi manusia yang serius. Peningkatan tangkapan di bawah Akta Hasutan terutamanya pada tahun 2014 dilihat sebagai satu sekatan yang agak keterlaluan terhadap kebebasan bersuara. Jumlah kematian di pusat-pusat tahanan serta bilangan kes yang agak tinggi berkenaan layanan buruk terhadap orang tahanan yang boleh dikira sebagai satu tindakan penyeksaan dan layanan atau hukuman lain yang tidak berperikemanusiaan atau menjatuhkan maruah, adalah amat mencemaskan. Ini merupakan antara perkara-perkara yang membimbangkan yang pastinya tidak memberikan gambaran yang baik terhadap Malaysia di peringkat antarabangsa.

Faktor-faktor di atas juga mungkin telah menyebabkan keyakinan komuniti antarabangsa terhadap Malaysia kian terhakis, dan SUHAKAM percaya bahawa ketidakupayaan Malaysia untuk menjadi ahli HRC mencerminkan imej negara yang tidak mengagumkan sebagai pendukung hak asasi manusia.

3. **RESOLUSI PERHIMPUNAN AGUNG PBB TENTANG KESEDERHANAAN**

SUHAKAM mengucapkan tahniah kepada kerajaan terutamanya Kementerian Luar Negeri dan Yayasan Gerakan Kesederhanaan Global bagi penerimaan Resolusi Perhimpunan Agung PBB (UNGA) tentang Kesederhanaan pada Sesi UNGA ke-72 pada bulan Disember 2017. Resolusi tersebut, yang telah diusulkan oleh Malaysia, telah diterima pakai rekod undian 135 negara anggota yang menyokong, dua yang membantah dan

tiada yang berkecuali. Resolusi tersebut menggariskan kesederhanaan sebagai satu pendekatan penting bagi membanteras keganasan dan menyeru komuniti antarabangsa untuk menyokong inisiatif Gerakan Kesederhanaan Global dan terus mempromosikan kesederhanaan sebagai suatu nilai yang memperkukuh keamanan, keselamatan dan pembangunan.

Resolusi tersebut juga memutuskan untuk mengumumkan tahun 2019 sebagai Tahun Kesederhanaan Antarabangsa. SUHAKAM berasa gembira kerana resolusi tersebut juga menekankan kepentingan pendidikan hak asasi manusia bagi pencapaian hak asasi manusia yang berkesan.

Walaupun persoalan telah dibangkitkan tentang kelewatan dalam pembentangan Resolusi tersebut, memandangkan cadangan untuk Gerakan Kesederhanaan Global telah diusulkan oleh YAB Perdana Menteri tujuh tahun yang lalu, penerimaan resolusi tersebut menunjukkan kepimpinan dan iltizam Malaysia untuk memperjuangkan kesederhanaan sebagai satu cara untuk mewujudkan dunia yang lebih aman dan selamat.

SUHAKAM menyokong penuh usaha kerajaan dalam hal ini tetapi berasa bimbang terhadap tindakan tertentu yang telah diambil oleh kerajaan di peringkat kebangsaan seperti mengharamkan penerbitan G25 yang bertajuk *Breaking the Silence: Voices of Moderation – Islam in a Constitutional Democracy* dan penangkapan serta penahanan wartawan Turki, Mustafa Akyol. Tindakan-tindakan ini jelas bertentangan dengan perkara yang diperjuangkan oleh kerajaan di peringkat antarabangsa berkenaan dengan kesederhanaan. Dengan mengambil pendekatan konservatif dalam hal ehwal berkaitan dengan kebebasan bersuara, kerajaan memberikan mesej yang bercampur aduk kepada komuniti antarabangsa dan rakyat Malaysia tentang pendirian sebenar kerajaan berkaitan dengan kesederhanaan. **SUHAKAM berharap agar kerajaan akan berhenti mengambil tindakan yang bukan sahaja tidak selaras dengan prinsip kebebasan media tetapi juga tindakan yang akan memburukkan imej kerajaan di peringkat antarabangsa. Semestinya, apa jua perkara yang diperjuangkan di luar negara perlu juga diterima pakai dan diamalkan di negara sendiri.**

4. KONSENSUS ASEAN MENGENAI PEKERJA MIGRAN

Selepas rundingan selama sedekad, negara-negara anggota ASEAN akhirnya mencapai persetujuan atas satu dokumen yang akan menjadi instrumen ASEAN mengenai pekerja migran, seperti yang ditetapkan oleh Deklarasi ASEAN 2007 mengenai Perlindungan dan Promosi Hak Pekerja Migran. Dokumen tersebut yang dinamakan Konsensus ASEAN mengenai Perlindungan dan Promosi Hak Pekerja Migran telah diterima pakai oleh ketua-ketua kerajaan ASEAN dalam Sidang Kemuncak ASEAN ke-31 di Manila pada bulan November 2017.

SUHAKAM mengalu-alukan penerimaan Konsensus ASEAN mengenai Pekerja Migran kerana konsensus ini menandakan komitmen negara-negara anggota ASEAN untuk mengukuhkan perlindungan hak, meningkatkan akses kepada keadilan, dan mempertahankan layanan yang adilbagi pekerja migran di rantau ini. Konsensus ini juga merupakan langkah positif dalam memenuhi dan mempromosi sifat hormat terhadap hak pekerja migran.

Walau bagaimanapun, adalah dikesali bahawa Konsensus ASEAN tersebut tidak seperti yang diharapkan kerana konsensus ini bukan satu instrumen yang mengikat dari segi undang-undang. Tambahan lagi, kebanyakan peruntukan dalam dokumen tersebut, walaupun mempunyai niat yang baik dan menyokong hak pekerja migran, tertakluk kepada undang-undang dan dasar negara masing-masing, yang mana dalam konteks Malaysia, tidak memenuhi sepenuhnya standard antarabangsa pada masa ini. **Oleh itu, SUHAKAM menyeru agar kerajaan menyemak semula undang-undang negara yang berkaitan untuk menjadikannya selaras dengan standard hak asasi manusia yang ditetapkan.** Dengan melakukan sedemikian, barulah Malaysia akan dapat memenuhi semangat dan niat Konsensus ASEAN mengenai Pekerja Migran.

Pekerja migran jarang diberikan pengiktirafan yang sepatutnya atas usaha dan peranan penting mereka dalam pembangunan negara ini terutamanya dalam sektor-sektor seperti pembinaan dan perladangan.

SUHAKAM menerima realiti bahawa ASEAN beroperasi atas dasar konsensus, yang biasanya bermaksud ASEAN akan menerima pakai standard yang lebih rendah. Namun begitu, SUHAKAM berharap agar Konsensus ASEAN

mengenai Pekerja Migran, walaupun mempunyai kelemahan tertentu, akan menjadi dorongan bagi meningkatkan perlindungan kepada hak pekerja migran di Malaysia dan di Asia Tenggara.

5. PENILAIAN PENGALAN SEJAGAT MALAYSIA (UPR)

Malaysia akan dinilai buat kali ketiga di bawah mekanisme Penilaian Penggalan Sejangat (UPR) pada bulan Oktober 2018. UPR yang akan datang ini akan menilai perkembangan dan pencapaian Malaysia dalam melaksanakan komitmennya semasa UPR kedua, yang telah berlangsung pada bulan Oktober 2013. Semasa UPR kedua, Malaysia telah menerima sejumlah 232 syor daripada 104 buah negara anggota PBB. Daripada jumlah 232 syor itu, kerajaan Malaysia bersetuju untuk melaksanakan 150 syor. Syor-syor tersebut berkait rapat dengan pelbagai isu hak asasi manusia termasuk penyertaan kepada triti hak asasi manusia antarabangsa, hak sivil dan politik, hak ekonomi, sosial dan kebudayaan, hak golongan rentan, perdagangan orang dan pendidikan hak asasi manusia. Kerajaan Malaysia seharusnya melaksanakan syor-syor yang telah diterima pakai dan melaporkan tentang pelaksanaan syor-syor tersebut semasa UPR ketiga, sebagai sebahagian daripada matlamat utama proses UPR untuk menambah baik keadaan hak asasi manusia dalam negara.

Pada tahun ini, Kementerian Luar Negeri sebagai agensi penyelarasan untuk UPR Malaysia, telah menganjurkan siri konsultasi yang melibatkan agensi-agensi kerajaan dan organisasi masyarakat sivil untuk mendapatkan komen dan input berkaitan status pelaksanaan syor-syor yang telah diterima pakai. Empat sesi konsultasi telah dianjurkan antara bulan Jun dan September dan terdiri yang memfokuskan kepada kelompok-kelompok syor yang berlainan. SUHAKAM telah menghadiri keempat-empat sesi tersebut dan memberikan komen terhadap isu-isu yang telah dibincangkan. Namun demikian, SUHAKAM mengambil maklum bahawa tiada konsultasi diadakan untuk membincangkan syor-syor UPR berkaitan penyertaan kepada triti hak asasi manusia.

Secara keseluruhannya, sesi-sesi tersebut berguna kerana sesi ini bukan sahaja membolehkan peserta terutamanya daripada masyarakat sivil mengetahui perkembangan tentang syor-syor UPR tetapi juga membolehkan mereka untuk berinteraksi secara langsung dengan agensi-

agensi yang berkenaan bagi mendapatkan penjelasan lanjut tentang pelbagai isu hak asasi manusia. Namun begitu, terdapat sesetengah wakil kerajaan yang tidak dapat memberikan maklum balas yang substantif tentang isu-isu yang dibangkitkan, mungkin kerana sesetengah daripada mereka tidak berapa arif dengan subjek tersebut.

SUHAKAM memuji usaha Kementerian Luar Negeri menganjurkan konsultasi-konsultasi tersebut kerana libat urus dengan pihak berkepentingan dan organisasi masyarakat sivil adalah sejajar dengan semangat UPR yang menggalakkan penyertaan aktif dan kerjasama semua pihak berkepentingan dalam proses tersebut. **Namun demikian, SUHAKAM berpendapat bahawa sesi libat urus harus dilaksanakan di semua peringkat proses UPR termasuk proses pelaksanaan syor-syor dan bukan hanya pada fasa akhir dalam kitaran UPR.**

Pada bulan April, SUHAKAM dan Kumpulan Kerja Migrasi dan Majlis Peguam telah menganjur bersama satu perbincangan meja bulat di Kuala Lumpur yang melibatkan agensi kerajaan dan organisasi masyarakat sivil yang berkaitan bagi membincangkan komitmen UPR Malaysia tentang hak pekerja migran. SUHAKAM, bersama-sama dengan EMPOWER, juga telah menganjurkan satu konsultasi berkaitan dengan syor-syor UPR tentang ketakbernegeraan pada bulan November di Sandakan, Sabah.

6. FORUM PBB KEENAM MENGENAI HAK ASASI MANUSIA DAN PERNIAGAAN

Forum PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan merupakan satu acara tahunan yang menjadi platform global bagi pelbagai pihak berkepentingan untuk membincangkan isu-isu yang berkaitan dengan hak asasi manusia dan perniagaan terutamanya trend dan cabaran dalam pelaksanaan Prinsip-Prinsip Panduan PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan (UNGP).

SUHAKAM telah menghadiri Forum PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan keenam yang telah diadakan di Pejabat PBB di Geneva dari 27 hingga 29 November. Tema utama bagi orum ini ialah 'merealisasikan akses kepada remedi yang berkesan'. Atas undangan UNDP, Pesuruhjaya Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin telah mengambil bahagian sebagai seorang ahli panel dalam salah satu sesi Forum tersebut yang bertajuk "Moving

Forward with the National Action Plans on Business and Human Rights and Implementing Pillar 3 in Southeast Asia". Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin juga telah menerima undangan daripada Kumpulan Kerja PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan untuk menjadi ahli panel untuk "Konsultasi mengenai Perspektif Gender bagi UNGP", yang telah diadakan bersempena forum tersebut.

Pesuruhjaya Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin menyampaikan pembentangan di Forum PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan, Nov, Geneva.

SUHAKAM berasa gembira kerana YB Senator Datuk Paul Low Seng Kuan, Menteri di Jabatan Perdana Menteri, telah bersetuju untuk menyampaikan ucapan semasa sesi penutup forum tersebut bersama-sama dengan Pesuruhjaya Tinggi PBB untuk Hak Asasi Manusia dan orang kenamaan yang lain. Beliau telah mengumumkan keputusan kerajaan Malaysia untuk membangunkan satu pelan tindakan kebangsaan mengenai hak asasi manusia dan perniagaan untuk Malaysia. SUHAKAM mengalu-alukan keputusan ini yang mencerminkan keazaman politik kerajaan yang kuat untuk menerapkan UNGP di Malaysia dan mempromosi sikap hormat kepada hak asasi manusia dalam kalangan entiti perniagaan dalam negara. **SUHAKAM berharap agar kerajaan, dalam membangunkan pelan tindakan kebangsaan tersebut, akan melibatkan pelbagai**

pihak berkepentingan termasuk komuniti perniagaan dan masyarakat sivil. Menyedari akan hubung kait antara hak asasi manusia dan pembangunan lestari, SUHAKAM berharap agar pelan tindakan tersebut juga menitikberatkan sifat hormat oleh perniagaan terhadap hak asasi manusia dalam mencapai Matlamat Pembangunan Lestari (SDG).

SUHAKAM bersedia untuk menawarkan nasihat dan memberikan input ke arah pembangunan pelan yang bercita-cita tinggi dan pada masa yang sama praktikal. Sehubungan itu, SUHAKAM berpendapat bahawa kerajaan patut mengundang Kumpulan Kerja PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan untuk membuat lawatan rasmi ke Malaysia. Lawatan tersebut berguna kerana Malaysia dapat mengambil manfaat daripada kepakaran dan syor yang dikemukakan oleh Kumpulan Kerja tersebut berdasarkan hasil lawatan, terutamanya dalam menangani jurang dan cabaran berkaitan pelaksanaan UNGPs dalam negara.

Melihat kepada kemajuan negara-negara lain dalam bidang hak asasi manusia dan perniagaan seperti yang dipamerkan semasa Forum tersebut, SUHAKAM berharap, dengan komitmen kerajaan untuk membangunkan satu pelan tindakan kebangsaan mengenai hak asasi manusia dan perniagaan, Malaysia juga akan mara ke hadapan dalam memupuk budaya hormat terhadap hak asasi manusia oleh perniagaan di semua peringkat operasi mereka dengan mekanisme aduan yang sesuai.

7. SURUHANJAYA ANTARA KERAJAAN ASEAN MENGENAI HAK ASASI MANUSIA (AICHR)

SUHAKAM meletakkan harapan yang tinggi terhadap Suruhanjaya Antara Kerajaan ASEAN mengenai Hak Asasi Manusia (AICHR), sebagai badan hak asasi manusia utama di ASEAN, meskipun terdapat keraguan oleh pihak tertentu tentang keupayaannya untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia dengan berkesan di rantau ini. SUHAKAM percaya bahawa AICHR mempunyai potensi untuk menangani pelbagai isu hak asasi manusia yang dihadapi di rantau ini, dengan syarat wakil-wakil AICHR menunjukkan keazaman bersama untuk mendukung standard tertinggi dalam promosi dan perlindungan hak asasi manusia.

AICHR terus melaksanakan mandatnya untuk mempromosi hak asasi manusia terutamanya melalui penganjuran beberapa acara seperti

program pembangunan kapasiti, perbincangan meja bulat dan konsultasi mengenai pelbagai isu tematik. SUHAKAM telah berkesempatan untuk menghadiri beberapa acara tersebut termasuk Dialog Serantau AICHR ketiga mengenai Hak Orang Kurang Upaya dalam Komuniti ASEAN yang telah diadakan di Phuket pada bulan Jun, dan Latihan AICHR mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan yang telah diadakan di Bangkok pada bulan November.

SUHAKAM juga telah menjadi rakan penganjur untuk Konsultasi Serantau AICHR mengenai Hak kepada Air Minuman dan Sanitasi Selamat, yang telah dianjurkan oleh AICHR Malaysia di Sabah dari 25 hingga 27 Oktober. Semasa Konsultasi Serantau tersebut, Pesuruhjaya Datuk Godfrey Gregory Joitol telah menyampaikan satu pembentangan tentang keadaan di Malaysia berkaitan dengan hak kepada air dan sanitasi.

SUHAKAM berasa gembira kerana satu daripada matlamat Konsultasi Serantau tersebut, sebagaimana yang dibayangkan oleh Wakil Malaysia ke AICHR, Encik Edmund Bon, adalah untuk menghuraikan kandungan normatif bagi hak kepada air minuman dan sanitasi selamat, seperti yang diperuntukkan di bawah Artikel 28 (e) dalam Perisytiharan Hak Asasi Manusia ASEAN. Usaha ini akan menentukan standard minimum untuk pencapaian hak kepada air minuman dan sanitasi selamat untuk rantau ini. Dalam hal ini, **SUHAKAM menyeru agar AICHR Malaysia memastikan kandungan normatif yang dibangunkan oleh AICHR sekurang-kurangnya setara dengan standard hak asasi manusia antarabangsa yang telah ditetapkan. SUHAKAM berpendirian bahawa negara-negara anggota ASEAN harus mengambil langkah-langkah ke arah membolehkan semua individu di negara-negara ASEAN menikmati hak mereka kepada air yang sepatutnya datang daripada sumber air yang baik dan boleh diakses di kawasan sekitar mereka, ada apabila diperlukan, mampu milik, bebas daripada pencemaran, dan boleh diterima dari segi warna, bau dan rasa untuk kegunaan peribadi dan domestik.**

Di samping itu, SUHAKAM berharap agar keutamaan diberikan oleh AICHR bagi menangani isu-isu hak asasi manusia rentas sempadan termasuk isu-isu yang berkaitan dengan pemerdagangan orang dan krisis pelarian masyarakat Rohingya.

8. HARAPAN MASA DEPAN

SUHAKAM tidak boleh mengabaikan hubung kait antara dimensi domestik dan antarabangsa bagi promosi dan perlindungan hak asasi manusia. Oleh itu, dalam menjalankan tanggungjawabnya untuk memajukan agenda hak asasi manusia di dalam negara, SUHAKAM akan terus memberikan keutamaan kepada penglibatannya di peringkat antarabangsa. SUHAKAM akan mengambil pendekatan yang lebih proaktif untuk meningkatkan peranannya di pentas serantau dan antarabangsa bagi mencapai hasil yang lebih baik dalam memenuhi mandatnya di peringkat kebangsaan.

BAB 2

**Pemantauan Terhadap
Pelanggaran Hak
Asasi Hak Manusia,
Inkuiri dan Remedi**

Berdiri (dari kiri)

Pn. Aida Suraya Haron, En. Ahmad Zaidi Baharuddin, En. Abdul Saat Hamid,
En. Mohd Tan'im Tajuddin

Duduk (dari kiri)

En. Simom Karunagaram, En. Shahizad Sulaiman

Tiada dalam gambar

En. Muhammad Faiz Abd. Rahman, Cik Yustina Ishak, Cik Nur Adlin Abdul Ghaffar

Kumpulan Pemantauan dan Aduan

1. LATAR BELAKANG

Pada tahun 2017, SUHAKAM telah menerima sebanyak 803 aduan, memantau lapan perhimpunan awam, dan tiga kes yang melibatkan pengusiran penduduk dari tanah kerajaan serta menjalankan 18 lawatan berkala ke pusat-pusat tahanan.

Susulan daripada penerbitan dua kajian pada tahun lalu, iaitu “Kematian dalam Tahanan Polis: Satu Kaji Selidik Mengenai Keadaan Lokap dan Faktor-faktor Penyumbang kepada Kematian” dan “Hak kepada Kesihatan dalam Penjara: Laporan dan Hasil Kaji Selidik di Malaysia”, SUHAKAM telah menganjurkan dua perbincangan meja bulat pada 21 Mac dan 25 Oktober, sebagai satu tindakan susulan kepada laporan tersebut. SUHAKAM juga telah mengadakan beberapa mesyuarat dengan agensi dan organisasi berkaitan sebagai sebahagian daripada usaha SUHAKAM dalam menyelesaikan aduan.

Jadual 1 Senarai Mesyuarat berkenaan Penyelesaian Aduan

BIL.	AGENSI TERLIBAT DAN TUJUAN MESYUARAT	TARIKH
1.	Mesyuarat bersama badan bukan kerajaan dan Majlis Peguam mengenai isu sekatan melibatkan Orang Asli di Gua Musang, Kelantan	8 Feb
2.	Mesyuarat bersama Timbalan Naib Canselor (Hal Ehwal Pelajar) Universiti Malaya mengenai aduan berkaitan tindakan tatatertib terhadap pelajar UM yang mengambil bahagian dalam Perhimpunan MO1.	24 Mac
3.	Mesyuarat bersama pihak berkepentingan mengenai isu kubur besar di Wang Kelian	3 Apr

4.	Mesyuarat bersama Kementerian Kesihatan Malaysia mengenai dakwaan kecuai dalam perubatan.	17 Apr
5.	Mesyuarat bersama Jabatan Perhubungan Perusahaan mengenai aduan kesatuan sekerja	18 Mei
6.	Mesyuarat bersama Timbalan Naib Canselor (Hal Ehwal Pelajar dan Alumni) Universiti Kebangsaan Malaysia mengenai aduan berkaitan tindakan tatatertib terhadap pelajar UKM yang mengambil bahagian dalam Perhimpunan MO1	29 Mei
7.	Mesyuarat bersama Jabatan Kebajikan Masyarakat berhubung aduan mengenai layanan tidak berperikemanusiaan terhadap kanak-kanak di rumah perlindungan	19 Jun
8.	Mesyuarat bersama Menteri Besar Kelantan dan agensi kerajaan mengenai isu sekatan melibatkan Orang Asli di Gua Musang	23 Ogos
9.	Mesyuarat bersama Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian berhubung pengusiran penduduk tiga buah kampung di Klang untuk pembinaan Lebuhraya Pantai Barat (Taiping – Banting)	16 Okt
10.	Mesyuarat bersama Agensi Antidadah Kebangsaan berhubung aduan mengenai layanan tidak berperikemanusiaan dan kematian dalam tahanan di pusat pemulihan dadah swasta	24 Okt
11.	Mesyuarat bersama Majlis Perbandaran Ampang Jaya (MPAJ) berhubung aduan daripada peniaga kecil mengenai aktiviti ekonomi di Bukit Ampang	22 Nov

Bagi meningkatkan kemahiran pegawai dan kakitangan SUHAKAM menyiasat kes-kes kematian dalam tahanan, SUHAKAM dengan kerjasama Institut Perubatan Forensik Kebangsaan (IPFN) dan Jabatan Forensik Hospital Pulau Pinang telah menganjurkan bengkel “Custodial Medicine-Preventing Death in Custody” pada 22 dan 23 Oktober. Pada bulan November, SUHAKAM telah menjalankan siasatan awam berhubung kehilangan beberapa individu selepas SUHAKAM menerima memorandum pada 20 April.

2. AKTIVITI

(a) Siasatan terhadap Aduan

Bilangan aduan yang diterima oleh SUHAKAM menunjukkan pengurangan sebanyak 8.65 peratus pada tahun lalu, iaitu sebanyak 369 aduan telah diterima oleh pejabat Kuala Lumpur, 388 aduan diterima oleh pejabat Sabah, dan 46 aduan diterima oleh pejabat Sarawak bagi sepanjang tahun. Walau bagaimanapun, jumlah keseluruhan aduan pelanggaran hak asasi manusia dalam bidang kuasa SUHAKAM telah meningkat berbanding tahun sebelumnya. Peningkatan bilangan aduan tersebut disebabkan aktiviti promosi yang dibuat secara aktif oleh SUHAKAM sepanjang tahun dan ini menunjukkan tahap kesedaran dalam kalangan rakyat Malaysia terhadap hak mereka semakin meningkat. Berhubung dengan cara penerimaan aduan, 62.5 peratus aduan dibuat oleh pengadu di pejabat SUHAKAM, yang mana, 26 daripadanya menerusi penyerahan memorandum. Lokasi pejabat SUHAKAM yang terletak di pusat bandar dan mudah diakses dengan menggunakan pengangkutan awam memudahkan orang ramai untuk hadir ke Pejabat SUHAKAM bagi membuat aduan. Selain itu, pengadu turut menghantar aduan mereka melalui e-mel, surat, panggilan telefon, sistem e-aduan dan membuat aduan semasa program SUHAKAM bersama masyarakat.

Jadual 2 Senarai memorandum yang diterima pada tahun 2017

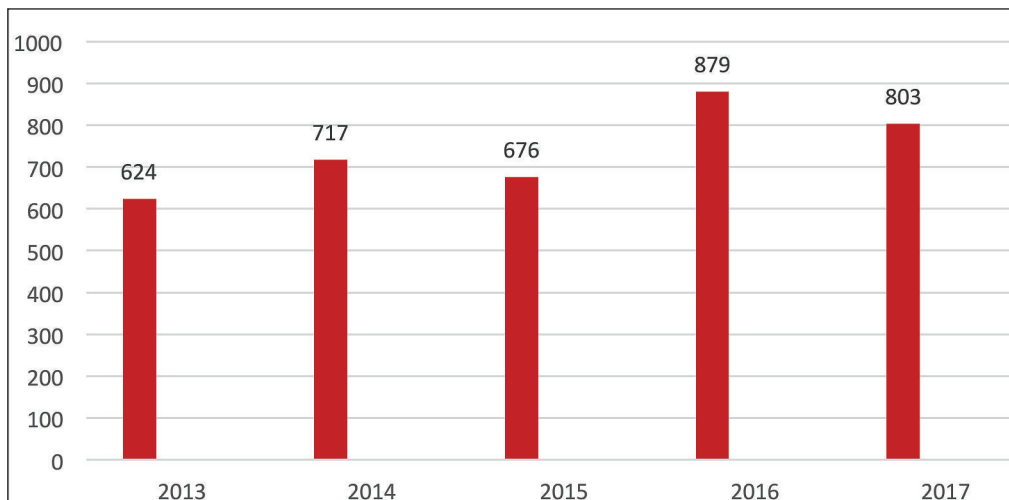
BIL.	BUTIRAN	TARIKH
1.	Memorandum daripada Jawatankuasa Bertindak Orang Asli Ledang, Johor, berkenaan isu pencerobohan tanah adat Orang Asli di Ledang, Johor	13 Jan
2.	Memorandum daripada Nambikkai berhubung penahanan dua individu di bawah Akta Pencegahan Jenayah (POCA)	18 Jan
3.	Memorandum daripada Paramasivan a/l Muniappen @ Muniandy berhubung dakwaan penggunaan kekerasan semasa siasatan oleh agensi penguatkuasaan	24 Jan
4.	Memorandum daripada Jawatankuasa Bertindak Tanah dan Wilayah Adat Orang Asli Lojing, Gua Musang berkenaan isu pencerobohan tanah adat	25 Jan

5.	Memorandum daripada Parti Keadilan Rakyat berhubung penahanan empat individu di bawah Akta Pencegahan Jenayah (POCA)	2 Feb
6.	Memorandum daripada Nambikkai berhubung penahanan di bawah Akta Pencegahan Jenayah (POCA)	10 Feb
7.	Memorandum daripada Nambikkai berhubung penahanan dua individu di bawah undang-undang pencegahan	2 Mac
8.	Memorandum daripada Pusat Komas berkenaan pertuduhan terhadap Lena Hendry mengenai tayangan filem yang tidak mendapat kelulusan Lembaga Penapisan Filem Malaysia	16 Mac
9.	Memorandum daripada Charles Hector, Syed Shahir, Mohd Roszeli, Pranom Somwong dan 55 organisasi lain berkenaan isu kesatuan sekerja di Malaysia	17 Mac
10.	Memorandum daripada Nambikkai berkenaan kematian Laraniya Wilbert di Hospital Tengku Ampuan Rahimah	27 Mac
11.	Memorandum daripada Suaram dan ahli keluarga mangsa berhubung isu kehilangan empat individu, iaitu Raymond Koh, Amri Che Mat, serta Joshua dan Ruth Hilmy	20 Apr
12.	Memorandum daripada penduduk Jinjang Selatan Tambahan mengenai isu pengusiran	12 Mei
13.	Memorandum daripada Nambikkai berhubung penahanan di bawah Akta Pencegahan Jenayah (POCA)	30 Mei
14.	Memorandum daripada Parti Pemuda Amanah Nasional berhubung dakwaan kegagalan Suruhanjaya Pilihan Raya membuat edaran Rang Daftar Pemilih Tambahan (RDPT) kepada parti-parti politik	6 Jun
15.	Memorandum daripada Nambikkai berhubung pengusiran penduduk di Kampung Thangavelu, Kampung Papa dan Kampung Mohan	5 Jul

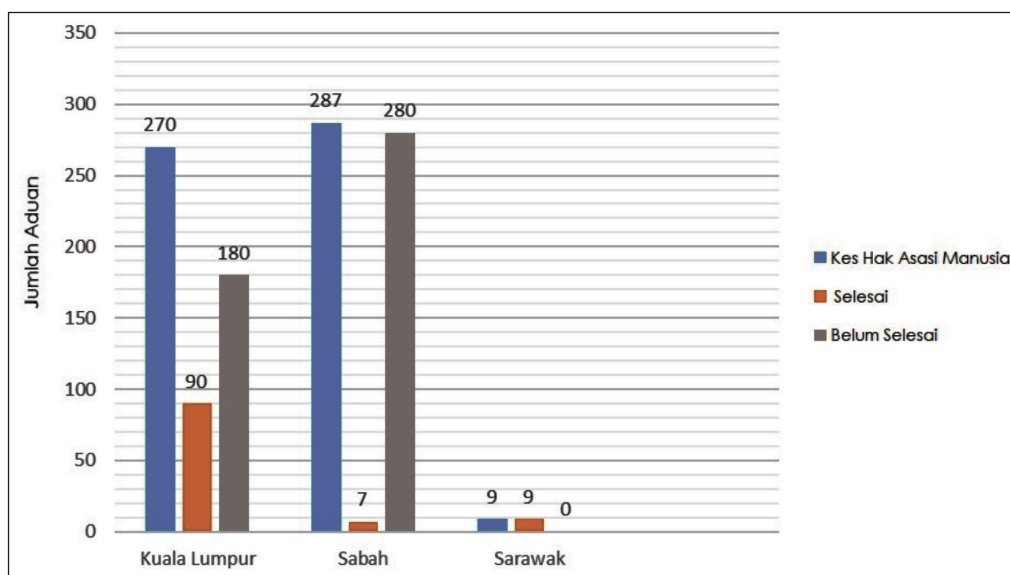
16.	Memorandum daripada SUARAM berhubung kematian Benedict Thanilas semasa dalam tahanan Balai Polis Jinjang	21 Jul
17.	Memorandum daripada Parti Sosialis Malaysia (PSM) berhubung dakwaan tindakan diskriminasi terhadap golongan minoriti Ansar oleh pihak berkuasa	3 Ogos
18.	Memorandum daripada 39 penternak koi di Kampung Bali, Tronoh berkenaan isu status tanah	16 Ogos
19.	Memorandum daripada peniaga kecil di Lebuhraya MRR2 dan jalan susur ke Ukay Perdana berkenaan rundingan terhadap ganti rugi yang munasabah	6 Sept
20.	Memorandum daripada SUARAM berkenaan penahanan remaja bawah umur, Ang Kian Kok di bawah Akta Pencegahan Jenayah	2 Okt
21.	Memorandum daripada Jaringan Melayu Malaysia berkenaan dakwaan diskriminasi terhadap peniaga kecil di Bukit Ampang Saujana oleh Majlis Perbandaran Ampang Jaya	25 Okt
22.	Memorandum daripada SUARAM berhubung dakwaan kekerasan terhadap pemandu UBER, Prabagar a/I Ranjathran oleh Polis Bantuan	1 Nov
23.	Memorandum daripada Orang Asal/Asli berhubung beberapa isu berkaitan Orang Asal/Asli di Pahang, Johor dan Kelantan	7 Dis
24.	Memorandum daripada penduduk Orang Asli di Pengkalan Tereh berkenaan isu tanah adat Orang Asli	8 Dis
25.	Memorandum daripada SUARAM berhubung dakwaan penahanan tanpa bicara terhadap seorang individu oleh pegawai Balai Polis Travers	14 Dis
26.	Memorandum daripada kartunis Zunar berkenaan sekatan ke luar negara oleh kerajaan Malaysia	20 Dis

Kumpulan Orang Asli menyerahkan memorandum berkaitan beberapa isu melibatkan Orang Asli di Pahang, Johor dan Kelantan kepada Pengerusi SUHAKAM, Tan Sri Razali Ismail pada 7 Disember 2018.

Berdasarkan perbincangan, SUHAKAM memutuskan bahawa 237 aduan berada di luar bidang kuasa SUHAKAM kerana aduan itu melibatkan isu pentadbiran yang seharusnya dipanjangkan kepada agensi berkaitan, pertanyaan dan cadangan daripada masyarakat awam; aduan berkaitan siasatan jenayah atau litigasi sivil; dan aduan sama ada masih dalam perbicaraan mahkamah atau telah diputuskan oleh mahkamah. Bagi aduan-aduan tersebut, SUHAKAM akan merujuk aduan berkenaan kepada agensi yang berkaitan atau memaklumkan kepada pengadu alternatif lain yang dapat diambil berkenaan dengan aduan tersebut. Daripada 566 aduan yang diterima, SUHAKAM telah menyelesaikan sebanyak 100 kes, sementara, selebihnya masih dalam siasatan. Sebanyak 82.23 peratus kes yang masih belum diselesaikan disebabkan SUHAKAM masih menunggu maklum balas daripada agensi terlibat berhubung dengan dakwaan yang dipanjangkan kepada mereka, terdapat sesetengah kes yang memerlukan siasatan terperinci daripada SUHAKAM; dan, beberapa aduan rumit yang hanya boleh diselesaikan menerusi pindaan terhadap undang-undang dan/atau polisi kerajaan.

Rajah 1 Jumlah aduan diterima dari tahun 2013 – 2017

Rajah 2 Bilangan aduan selesai dan belum selesai tahun 2017

Jadual 3 Pecahan Aduan Hak Asasi Manusia, 2017

BIL.	PERKARA	SEMENANJUNG	SABAH	SARAWAK
1.	Maruah diri	3	-	-
2.	Diskriminasi/Hak Kesaksamaan (perkauman, agama, jantina, OKU, fahaman politik dan lain-lain)	10	-	-
3.	Hak untuk hidup	14	1	-
4.	Hak kebebasan dan keselamatan diri	19	1	1
5.	Pemerdagangan/Penyeludupan Manusia	12	2	-
6.	Tindakan seksaan/layanan atau hukuman zalim	53	1	2
7.	Tangkapan, tahanan dan pembuangan negeri	23	28	1
8.	Hak pembelaan/perbicaraan adil dan terbuka	15	-	-
9.	Hak kepada privasi	1	2	-

10.	Kebebasan bergerak	3	2	1
11.	Hak untuk mendapatkan suaka dan status pelarian	30	-	-
12.	Hak kepada kewarganegaraan	12	169	1
13.	Hak kepada pemilikan harta	1	19	-
14.	Kebebasan berfikir, menentukan salah benar dan beragama	6	-	-
15.	Hak berpendapat dan bersuara	-	-	-
16.	Kebebasan berhimpun secara aman	1	2	-
17.	Kebebasan berpersatuan	1	-	-
18.	Hak untuk mengambil bahagian dalam kerajaan/hak sebagai pengundi	1	-	-
19.	Hak kepada pekerjaan dan hak pekerja migran	21	10	2
20.	Hak untuk berehat dan menikmati masa lapang	3	-	-
21.	Hak kepada taraf kehidupan yang mencukupi (makanan, pakaian, perumahan, penjagaan kesihatan)	12	7	-
22.	Hak kepada pendidikan	7	4	-
23.	Hak untuk menyertai kegiatan kebudayaan masyarakat	-	-	-
24.	Hak Alam Sekitar	2	1	1
25.	Hak Tanah Adat Anak Negeri	13	29	-
26.	Hak Kanak-kanak	2	-	-
27.	Lain-lain	5	9	-
JUMLAH		270	287	9

(i) Siasatan Awam berhubung Kehilangan Beberapa Individu

Pada 21 April, SUHAKAM telah menerima aduan daripada beberapa kumpulan badan bukan kerajaan dan ahli keluarga individu yang terlibat,

berkenaan kehilangan Raymond Koh; Amri Che Mat; serta Joshua dan isteri beliau, Ruth Hilmi. Memorandum tersebut menyatakan Raymond Koh, yang merupakan pengasas Komuniti Harapan dan bekas pastor, telah diculik oleh sekumpulan individu pada 13 Februari 2017 dan insiden tersebut telah dirakam oleh CCTV. Amri Che Mat, yang merupakan aktivis Perlis Hope, telah dilaporkan hilang sejak 24 November 2016 semasa beliau keluar lewat malam dan kenderaan beliau dipintas oleh beberapa kenderaan lain dalam jarak 500 meter dari rumah beliau. Dalam kes Joshua Hilmi dan isterinya, Ruth, yang dikenali sebagai mubaligh Kristian, mereka telah hilang sejak bulan November 2016. Kumpulan NGO terbabit berharap agar SUHAKAM boleh mengadakan siasatan awam berhubung dengan kehilangan individu-individu tersebut kerana mereka bimbang dengan kurangnya maklum balas daripada pihak polis berkenaan siasatan dan kelewatan perkembangan siasatan kes tersebut. Beberapa *candle light vigils* telah dianjurkan oleh masyarakat awam, untuk mendesak pihak berkuasa mengambil usaha yang lebih serius dan konsisten dalam mencari individu yang hilang.

Susulan daripada aduan yang diterima, SUHAKAM telah menjalankan beberapa temu bual dengan saksi-saksi dan membuat lawatan lapangan sebagai sebahagian daripada siasatan tertutup SUHAKAM terhadap aduan tersebut. Pada 5 Oktober, SUHAKAM menubuhkan panel inkuiri yang terdiri daripada Pesuruhjaya Dato' Mah Weng Kwai, Pesuruhjaya Prof. Dato' Dr Aishah Bidin dan Pesuruhjaya Dr. Nik Salida Suhaila Nik Salleh, untuk menjalankan inkuiri berkenaan kehilangan beberapa individu. Langkah ini merupakan kali pertama SUHAKAM menjalankan inkuiri terhadap kes yang berkaitan dengan Konvensyen Antarabangsa tentang Perlindungan Semua Orang daripada Tindakan Penghilangan Paksa. Mandat Panel Inkuiri adalah berdasarkan terma rujukan di bawah:

- (a) Untuk menentukan sama ada ia adalah kes-kes kehilangan secara paksa¹ seperti yang ditakrifkan di bawah Konvensyen Antarabangsa untuk Perlindungan semua Orang daripada Penghilangan Paksa

¹ Artikel 2 Konvensyen Antarabangsa tentang Perlindungan Semua Orang daripada Tindakan Penghilangan Paksa menakrifkan "kehilangan paksa" sebagai penangkapan, penahanan, penculikan atau sebarang bentuk sekatan kebebasan oleh agen negeri atau oleh orang atau sekumpulan orang yang bertindak dengan kebenaran, sokongan atau persetujuan daripada negeri, diikuti oleh keengganan mengakui sekatan kebebasan atau oleh penyembunian nasib atau lokasi individu yang hilang, yang mana meletakkan orang tersebut di luar perlindungan undang-undang.

atau Penghilangan Tanpa Rela yang membawa kepada kesalahan jenayah atau pelanggaran hak sivil/hak asasi manusia di bawah undang-undang Malaysia;

- (b) Jika (a) telah dibuktikan semasa siasatan:
 - i. Bagaimana kesalahan jenayah atau pelanggaran hak sivil/hak asasi manusia berlaku;
 - ii. Siapakah individu atau agensi yang bertanggungjawab atas pelanggaran hak asasi/hak asasi manusia; dan
 - iii. Apakah arahan atau prosedur pentadbiran, atau pengaturan yang menyumbang kepada kesalahan jenayah atau pelanggaran hak sivil / hak asasi manusia.
- (c) Untuk memberikan pertimbangan sama ada pihak berkuasa, khususnya Polis Diraja Malaysia telah mengambil langkah-langkah yang mencukupi untuk menyasat kes-kes tersebut.
- (d) Untuk mencadangkan langkah-langkah atau garis panduan yang perlu diambil bagi memastikan bahawa pelanggaran hak sivil/hak asasi manusia tidak berulang.

Semasa laporan ini ditulis, 11 saksi termasuk pegawai polis telah memberi keterangan di hadapan Panel Siasatan sepanjang 11 hari Siasatan Awam untuk kes Raymond Koh. Siasatan Awam ini akan disambung semula pada tahun depan.

(ii) Hak Kanak-kanak

Malaysia menjadi ahli kepada Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC) dan konvensyen ini mewajibkan Negara Ahli memastikan kanak-kanak diberikan perlindungan dan penjagaan yang sewajarnya untuk kesejahteraan mereka. Pada tahun ini juga, terdapat beberapa tragedi yang melibatkan kanak-kanak di sekolah agama/tahfiz yang menimbulkan kesedihan kepada rakyat Malaysia.

Pada bulan April, seorang kanak-kanak lelaki berusia 11 tahun, Mohamad Thaqif Amin Mohd Gadaffi meninggal dunia di Hospital Sultan Ismail, Johor Bahru selepas beliau dimasukkan ke hospital selama beberapa hari dan kakinya telah dipotong. Sebelum beliau meninggal dunia, kanak-kanak

ini yang merupakan bekas pelajar sekolah tahfiz di Kota Tinggi dilaporkan telah dipukul menggunakan hos getah oleh pembantu warden asrama sekolah. SUHAKAM telah melawat sekolah tahfiz tersebut pada 3 Mei sebagai sebahagian daripada inisiatif SUHAKAM untuk menyiasat kes itu dari perspektif hak asasi manusia. Semasa lawatan, SUHAKAM telah melihat rakaman CCTV berkaitan kejadian pelajar tersebut dipukul menggunakan hos getah dan telah mengadakan dialog bersama-sama dengan pihak pengurusan sekolah. Walaupun sekolah tersebut berdaftar dengan Pihak Berkuasa Agama Negeri; dilengkapi kemudahan yang canggih; mendapat pembiayaan yang mencukupi; dan mengamalkan garis panduan Kementerian Pendidikan mengenai peraturan tatatertib, **insiden tersebut harus menjadi peringatan kepada pengurusan sekolah agama mengenai tanggungjawab mereka untuk memeriksa kesesuaian individu sebelum calon tersebut diambil bekerja dengan kanak-kanak. Pihak berkuasa negeri juga bertanggungjawab untuk terus memantau dan memberikan latihan berkala kepada pengurusan sekolah agama.** Pada 10 Julai, Ketua Pengarah Kesihatan Datuk Seri Dr. Noor Hisham Abdullah mengumumkan keputusan bedah siasat menunjukkan bahawa kanak-kanak tersebut meninggal dunia akibat jangkitan leptospirosis serta komplikasi nekrosis kulit dan pembentukan darah beku mikro di dalam salur darahnya.² Semasa laporan ini ditulis, SUHAKAM sedang menunggu untuk bertemu Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) bagi mengadakan perbincangan lanjut berhubung kejadian ini.

Pada bulan September, negara telah dikejutkan dengan kematian tragis 21 kanak-kanak dan dua orang guru dalam kebakaran di Pusat Tahfiz Darul Quran Ittifaqiyah di Jalan Datuk Keramat, Kuala Lumpur. SUHAKAM telah melawat lokasi tragedi pada 14 September. Berdasarkan siasatan polis, tujuh remaja didapati terlibat dalam kejadian kebakaran sekolah agama tersebut, atas faktor ingin membalas dendam dan mereka telah didakwa di mahkamah. Tragedi ini telah menimbulkan kebimbangan terhadap standard keselamatan di sekolah agama serta tanggungjawab pihak berkuasa untuk memastikan sekolah agama/Tahfiz mematuhi peraturan.

2 *Alleged abuse victim Thaqif died from rat urine disease*, dlm. *The Star*, dipetik daripada <https://www.thestar.com.my/news/nation/2017/07/10/thaqif-died-due-to-infection/> pada 30 November 2017:

Pada 12 Disember, SUHAKAM telah diundang oleh Jabatan Agama Islam Pahang untuk memberi ceramah mengenai hak kanak-kanak kepada pentadbir sekolah agama/tahfiz di Pahang. Selain menyampaikan penerangan kepada pentadbir sekolah agama/tahfiz tentang aspek keselamatan dan hak kanak-kanak di bawah jagaan mereka, program ini juga bertujuan menggalakkan para pentadbir mendaftar sekolah mereka dengan Jabatan Agama Islam Negeri bagi tujuan pemantauan. Agensi-agensi lain yang turut memberikan ceramah semasa program tersebut ialah Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia, Jabatan Pelajaran Negeri Pahang dan Kementerian Kesihatan Malaysia. SUHAKAM memuji inisiatif pihak berkuasa Agama Negeri menganjurkan program ceramah tersebut dan menggalakkan pihak berkuasa agama di negeri lain untuk menganjurkan program sedemikian di negeri masing-masing.

(iii) Penahanan di bawah Undang-undang Pencegahan

Sepanjang tahun ini, SUHAKAM telah menerima sebanyak 25 aduan yang berkaitan dengan penahanan di bawah Undang-undang Pencegahan. Daripada 25 aduan, sebanyak 20 aduan adalah berkenaan dengan penahanan di bawah Akta Pencegahan Jenayah 1959 (APJ 1959), dua aduan penahanan di bawah Akta Dadah Berbahaya (Langkah Pencegahan Khas) 1985 (LLPK 1985) dan tiga aduan mengenai SOSMA. Kebanyakan aduan berhubung POCA dibuat oleh ahli keluarga tahanan dan setiap aduan mempunyai permintaan yang sama, iaitu untuk memohon pembebasan tahanan. Menerusi aduan, SUHAKAM difahamkan bahawa mereka yang ditahan kebanyakannya berasal daripada keluarga miskin dan tahanan merupakan pencari nafkah utama keluarga. Oleh itu, penahanan mereka telah menyebabkan keluarga menghadapi masalah kewangan. Di samping isu penahanan tanpa perbicaraan di mahkamah terbuka, SUHAKAM juga dimaklumkan berkenaan kebimbangan berikut:

a. Penahanan kanak-kanak di bawah POCA

Pada 8 November, Parlimen mendedahkan seramai 142 kanak-kanak telah ditahan di bawah POCA sejak undang-undang ini dikuatkuasakan pada tahun 2014³. Sehingga kini, hanya tiga aduan berkenaan penahanan kanak-kanak di bawah POCA telah dibawa

3 "159 kanak-kanak ditahan di bawah POCA, SOSMA", *Freemalaysia Today*, dipetik daripada <http://www.freemalaysiatoday.com/category/bahasa/2017/11/07/zahid-159-kanak-kanak-ditahan-poca-sosma/> pada 8 November 2017.

ke perhatian SUHAKAM. Pihak SUHAKAM bimbang akan kadar yang tinggi bilangan kanak-kanak yang ditahan di bawah undang-undang pencegahan kerana tindakan ini bertentangan dengan semangat Konvensyen mengenai Hak Kanak-kanak (CRC), yang mana pemenjaraan harus menjadi jalan terakhir dengan mengambil kira kepentingan terbaik bagi kanak-kanak.

b. Dakwaan penggunaan kekerasan melampau terhadap tahanan

Terdapat juga dakwaan penggunaan kekerasan secara fizikal terhadap tahanan untuk mendapatkan pengakuan mereka semasa direman sebelum ditahan di bawah POCA. Melalui maklum balas kerajaan kepada SUHAKAM terhadap Laporan Tahunan 2016 berhubung syor SUHAKAM, supaya proses soal siasat yang dijalankan terhadap tahanan dirakam melalui video secara mandatori, kerajaan telah menolak syor yang dikemukakan dan menyatakan bahawa tiada peruntukan perundangan untuk keperluan tersebut, tetapi kerajaan mengambil maklum tentang pendekatan yang disyorkan dan akan dikaji untuk penambahbaikan pada masa hadapan.⁴

c. Dakwaan permintaan rasuah untuk pembebasan

Beberapa keluarga kepada tahanan telah membangkitkan kepada SUHAKAM bahawa mereka ada menerima panggilan telefon daripada individu tidak dikenali yang mendakwa mereka dapat membantu membebaskan tahanan POCA dengan sejumlah bayaran. Bagi kes-kes tersebut, SUHAKAM telah menasihati ahli keluarga untuk membuat laporan kepada Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM) atau polis untuk menyiasat dakwaan tersebut.

Sebagai sebahagian daripada inisiatif SUHAKAM untuk memantau penggunaan undang-undang pencegahan, SUHAKAM telah memohon untuk mendapatkan statistik penahanan individu di bawah undang-undang pencegahan. Walau bagaimanapun, semasa laporan ini ditulis, maklumat yang dimohon masih belum diperoleh.

⁴ Maklum Balas Kerajaan Terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016, hlm. 22.

(iv) Pemerdagangan Orang

Pada bulan Jun, Malaysia telah dinaik taraf ke peringkat kedua berdasarkan Laporan Pemerdagangan Orang (TIP) yang disediakan oleh Jabatan Negara Amerika Syarikat. SUHAKAM mengalu-alukan kemajuan yang positif ini dan mengambil maklum berkenaan dengan penambahbaikan yang telah dibuat dalam menangani kes-kes ATIPSOM khususnya dengan penubuhan Pasukan Petugas Khas, Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pasukan Petugas Khas ATIPSOM) pada bulan Disember 2016. Daripada 14 aduan melibatkan pemerdagangan orang yang diterima oleh SUHAKAM dalam tahun yang dikaji, tujuh aduan telah dirujuk kepada Pasukan Petugas Khas ATIPSOM (pasukan petugas khas) manakala selebihnya tidak dirujuk kerana kekurangan maklumat serta kurang kerjasama daripada pengadu untuk memberikan maklumat lanjut apabila diminta.

Salah satu kes yang telah dirujuk kepada pasukan petugas khas ialah maklumat tentang sindiket pemerdagangan orang yang beroperasi di sebuah apartmen di Cyberjaya. Maklumat tersebut diserahkan kepada SUHAKAM pada 24 Januari, dan SUHAKAM telah memanjangkan maklumat tersebut dengan segera kepada pasukan petugas khas. Pasukan petugas khas kemudian mengambil tindakan dengan membuat serbuan, menahan pesalah pemerdagangan orang dan menyelamatkan lima wanita warga Nigeria. Tindakan yang diambil kemudian telah dimaklumkan kepada SUHAKAM pada 27 Julai. Dalam satu lagi kes, SUHAKAM telah dihubungi oleh organisasi masyarakat sivil dari Thailand, iaitu Alliance Anti Traffic (AAT) yang memaklumkan bahawa mereka telah memintas penyeludupan dua gadis etnik Shan di Thailand semasa mereka dibawa dari Malaysia ke Vietnam. Kedua-dua gadis tersebut memberitahu pihak AAT bahawa terdapat ramai lagi gadis yang dikurung di sebuah lokasi di Ipoh, Perak. SUHAKAM kemudian memaklumkan perkara tersebut dengan segera kepada Pasukan Petugas Khas pada 3 Mac dan hasilnya, pihak polis berjaya menahan tiga suspek dan menyelamatkan seramai 19 gadis etnik Shan dan seorang gadis Vietnam pada 10 Mac 2017. Seterusnya, SUHAKAM dimaklumkan bahawa tiga suspek tersebut telah didakwa di bawah Seksyen 12 Akta Antipemerdagangan Orang dan ATIPSOM.

SUHAKAM menghargai tindakan pantas yang diambil oleh Pasukan Petugas Khas bagi kes-kes yang telah dirujuk dan menghargai kerjasama yang

diberikan oleh Pasukan Petugas Khas dalam memberikan maklumat bagi perkembangan kes-kes yang telah dikemukakan kepada SUHAKAM. Di samping itu, SUHAKAM turut memohon statistik kes-kes ATIPSOM yang telah disiasat dan dikenakan pertuduhan pada tahun 2017 daripada Sekretariat MAPO. Walau bagaimanapun, pada masa laporan ini ditulis, statistik tersebut masih belum diperoleh.

Dalam maklum balas kerajaan kepada Laporan Tahunan SUHAKAM tahun 2016 mengenai kes penemuan kubur besar di Wang Kelian, pihak kerajaan memaklumkan bahawa permohonan rasmi telah dibuat kepada kerajaan Thailand bagi mengekstradisi 11 suspek yang terlibat dalam kes Wang Kelian, yang mana tiga daripada suspek tersebut telah berada dalam tahanan pihak berkuasa Thailand. Adalah mendukacitakan apabila tiada sebarang perkembangan terhadap permohonan tersebut hingga semasa laporan ini ditulis. SUHAKAM berharap agar kerajaan dapat berusaha sebaik yang mungkin untuk memastikan suspek-suspek tersebut dibawa ke muka pengadilan.

(v) Aduan berhubung dengan Hak Asasi Manusia dan Perniagaan

Kewajipan untuk menghormati, melindungi dan memenuhi hak asasi manusia terletak di bawah tanggungjawab kerajaan dan syarikat swasta. Beberapa tahun kebelakangan ini, SUHAKAM telah menerima aduan yang melibatkan dakwaan pelanggaran pelbagai hak asasi manusia yang berkaitan dengan operasi perniagaan termasuk eksploitasi pekerja asing, pekerjaan, hak Orang Asli dan hak alam sekitar.

Pada bulan Januari, sekumpulan organisasi masyarakat sivil di Myanmar telah mengemukakan aduan kepada SUHAKAM berkenaan pencemaran alam sekitar dan pencabulan hak asasi manusia oleh sebuah syarikat dari Malaysia dan syarikat dari Myanmar yang menjalankan usaha sama bagi projek perladangan kelapa sawit di perbandaran Tanintharyi, bahagian tenggara Myanmar. Pengadu mendakwa usaha sama yang dijalankan tidak mematuhi prosedur pengambilan tanah komuniti yang terjejas akibat projek tersebut. Tambahan lagi, syarat tersebut tidak memperolehi kebenaran daripada Jawatankuasa Pusat untuk Pengurusan Tanah Kosong, Tanah Rang dan Tanah yang Tidak Pernah Diterokai atau memasang notis pengambilalihan tanah yang dikeluarkan di bawah Akta Pengambilan Tanah Myanmar 1984.

Pengadu turut mendakwa aktiviti usaha sama yang dijalankan telah menimbulkan kesan negatif yang teruk terhadap sosial dan alam sekitar kepada sekurang-kurangnya 4480 penduduk di empat perkampungan Orang Asli etnik Karen, yang berada di dalam kawasan konsesi dan menjejaskan kehidupan penduduk kampung yang bergantung pada kebun pokok pinang, sirih dan pokok gajus. Pengadu juga mendakwa keluarga yang kehilangan tanah kebun telah menanggung hutang yang tinggi dan dipaksa bekerja sebagai buruh harian dengan gaji yang rendah.

Tambahnya lagi, sisa-sisa daripada baja kimia dan racun serangga perosak yang digunakan oleh syarikat terbabit menyebabkan sumber air tempatan tercemar, penduduk menderita alahan pada kulit dan mengalami pelbagai masalah kesihatan, selain haiwan ternakan mereka mati. Sebagai tindakan terhadap aduan ini, SUHAKAM telah menulis surat kepada Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Myanmar (MNHRC) dan pada 6 November, SUHAKAM menerima maklum balas daripada MNHRC yang menyatakan pihak mereka telah memanjangkan aduan tersebut kepada Kementerian Pertanian, Penternakan dan Saliran Myanmar, Suruhanjaya Pelaburan Myanmar (MIC) dan Kerajaan Negeri Tanintharyi bagi mendapatkan maklum balas daripada agensi-agensi tersebut. Hasilnya, MIC memberikan maklum balas pada 12 Oktober seperti yang berikut:

- Pihak berkuasa negeri membenarkan penggunaan tanah seluas 42200 ekar tanah terbiar di Perbandaran Tanintharyi. Kebenaran oleh jawatankuasa ini tidak melibatkan tanah kosong, tanah rang dan tanah yang tidak pernah diterokai. Setakat ini, syarikat tersebut telah menggunakan seluas 3144 ekar tanah.
- Menurut laporan syarikat tersebut bertarikh 7 Ogos, mereka telah memberikan pampasan sebanyak 200.4 juta kyat untuk 3089.99 ekar tanah. Menurut laporan yang dikemukakan oleh syarikat itu kepada Kerajaan Negeri Tanintharyi pada 30 Mei, penyelarasan telah dilaksanakan bagi memberikan pampasan terhadap baki tanah yang selebihnya.
- Penilaian Impak Alam Sekitar (EIA) sedang disediakan oleh syarikat terbabit.
- Persiapan sedang dijalankan bagi Ahli Jawatankuasa Pelaburan dan Setiausaha Tetap Kementerian Sumber Asli dan Pemeliharaan Alam Sekitar Myanmar membuat lawatan lapangan ke lokasi berkenaan.

Pada masa laporan ini ditulis, SUHAKAM masih belum mendapat maklum balas daripada syarikat di Malaysia kerana SUHAKAM sedang menunggu maklum balas lanjut daripada MNHRC sebelum berhubung dengan syarikat tersebut.

(vi) Hak Orang Asli

Pada tahun 2017, SUHAKAM menerima 42 aduan yang melibatkan hak Orang Asli. Isu hak tanah adat masih lagi menjadi kebimbangan utama Orang Asli kerana pelaksanaan syor-syor dalam Inkuiri Nasional masih belum menunjukkan sebarang hasil yang signifikan.

Seperti yang dilaporkan pada tahun lepas, SUHAKAM telah membuat permohonan untuk bertemu dan berbincang dengan Kerajaan Negeri Kelantan berhubung insiden Orang Asli di Gua Musang. SUHAKAM hanya menerima surat maklum balas bertarikh 10 Januari daripada Kerajaan Negeri Kelantan yang antara lainnya menyatakan bahawa mereka tidak menerima pakai sepenuhnya Akta Orang Asli 1954; tidak mengiktiraf kawasan rayau Orang Asli; menekankan bahawa pihak berkuasa negeri berhak menguruskan isu-isu tanah; menekankan peranan JAKOA dan menolak pemakaian prinsip izin maklum awal bebas telus bagi pembangunan terhadap hak tanah adat Orang Asli serta turut memaklumkan berkenaan prosedur-prosedur yang digunakan pihak berkuasa negeri dalam menjalankan konsultasi dengan Orang Asli; serta menolak untuk bertemu dengan kumpulan Orang Asli bagi mengadakan perbincangan dengan meletakkan tanggungjawab tersebut kepada Jabatan Kemajuan Orang Asli Malaysia (JAKOA).

Kerajaan negeri turut menggariskan bahawa Kanun Tanah Negara dan pemilikan tanah perlu menjadi dokumen utama bagi menentukan status tanah. Kertas dasar yang disediakan oleh kerajaan negeri seterusnya menggariskan terdapat konflik dalam tuntutan Orang Asli terhadap tanah yang telah diwartakan sebagai Tanah Rizab Melayu. Pihak kerajaan menegaskan bahawa Enakmen Rizab Melayu telah digubal dan dikuatkuasakan sejak tahun 1930, sedangkan Akta Orang Asli hanya berkuat kuasa pada tahun 1954. Di samping itu, surat tersebut menyatakan bahawa Orang Asli boleh membuat tuntutan di mahkamah bagi mendapatkan keputusan terhadap status tanah yang dituntut.

Kerajaan Negeri Kelantan turut memohon SUHAKAM supaya menjalankan siasatan yang telus terhadap isu ini berdasarkan peruntukan undang-undang. Maklum balas tersebut diakhiri dengan cadangan kepada SUHAKAM supaya mengadakan perbincangan bersama dengan JAKOA berhubung isu ini.

Berdasarkan cadangan daripada Kerajaan Negeri Kelantan, SUHAKAM telah mengadakan pertemuan dengan Ketua Pengarah JAKOA (KP) pada 19 Januari. Dalam pertemuan tersebut, KP mengakui bahawa isu sekatan di Gua Musang sukar untuk diselesaikan kerana kedua-dua pihak terlibat iaitu, komuniti Orang Asli dan Kerajaan Negeri Kelantan tidak mahu berkompromi dalam pendirian dan kepentingan masing-masing terhadap isu tersebut. SUHAKAM kemudian mengadakan dua perbincangan dengan organisasi masyarakat sivil dan Majlis Peguam Malaysia pada 8 Februari dan 1 Mac. Semasa perbincangan tersebut, semua pihak menyokong cadangan untuk mengadakan inkuiri awam mengenai insiden sekatan yang berlaku di Gua Musang. Walau bagaimanapun, SUHAKAM turut dimaklumkan terdapat kes-kes mahkamah yang masih berjalan yang melibatkan tuntutan hak tanah adat Orang Asli di Gua Musang serta satu saman baharu akan difailkan di mahkamah dalam masa terdekat. Oleh itu, cadangan untuk melaksanakan inkuiri awam tersebut ditangguhkan bagi memberi laluan kepada kes-kes perbicaraan mahkamah.

Akhirnya, selepas beberapa permohonan, Menteri Besar Kelantan telah mengadakan perjumpaan dengan SUHAKAM pada 23 Ogos. Sebelum mesyuarat tersebut diadakan, SUHAKAM telah melawat Orang Asli di Gua Musang dan Lojing untuk mendengar keluhan mereka. Semasa mesyuarat yang turut dihadiri oleh Timbalan Menteri Besar, Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Kelantan, Jabatan Tanah dan Galian Negeri, Jabatan Perhutanan Negeri dan Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA) Negeri Kelantan dan Terengganu, SUHAKAM telah membangkitkan hasil dapatan dan keluhan masyarakat Orang Asli yang diperoleh daripada lawatan tersebut. Bagi menegaskan pendiriannya sebagaimana yang dinyatakan di dalam surat maklum balas terdahulu, Kerajaan Negeri Kelantan menerangkan bahawa, Kerajaan Negeri telah merizabkan sebanyak 7286 hektar tanah untuk penempatan Orang Asli di bawah Seksyen 62 Kanun

Tanah Negara⁵; Jabatan Perhutanan telah menetapkan kawasan seluas 50 meter dari sungai sebagai zon penampungan bagi menangani masalah pencemaran sungai; selain itu, kerajaan negeri turut menafikan kegiatan pembalakan yang berlaku merupakan punca banjir buruk yang melanda Kelantan pada tahun 2014 sebaliknya menerangkan bahawa kajian yang dijalankan mendapati banjir buruk yang berlaku berpunca daripada hujan lebat yang luar biasa dan angin kencang yang berlaku semasa monsun timur laut.

Mesyuarat dengan Menteri Besar Kelantan, Dato' Haji Ahmad bin Yakob pada 23 Ogos.

5 62. Kuasa perizaban tanah Kerajaan.

- (1) Pihak Berkuasa Negeri bolehlah dengan pemberitahuan dalam Warta merizabkan mana-mana tanah Kerajaan untuk apa-apa maksud awam.
- (2) Apa-apa pemberitahuan yang diwartakan di bawah subseksyen (1) hendaklah- (a) memperihalkan tanah rizab itu; (b) memperihalkan maksud untuk apa tanah itu dirizabkan; (c) menamakan pegawai awam buat masa itu mempunyai kawalan ke atas tanah rizab itu; (d) merupakan keterangan konklusif bahawa tanah yang diperihalkan itu adalah dirizabkan untuk satu maksud awam.
- (3) Salinan-salinan apa-apa pemberitahuan sedemikian hendaklah disiarkan selaras dengan peruntukan-peruntukan seksyen 433.
- (4) Tanpa menjejaskan peruntukan-peruntukan mana-mana undang-undang bertulis lain buat masa itu berkuatkuasa, tanah rizab itu tidaklah boleh- (a) dilupuskan oleh Pihak Berkuasa Negeri kecuali setakat mana yang dibenarkan oleh, dan selaras dengan peruntukan-peruntukan, seksyen 63 dan Bab 2,3, dan 4 Bahagian ini, atau (b) digunakan untuk apa-apa maksud selain daripada yang ia dirizabkan kecuali menurut pelupusan yang dibuat menurut kuasa mana-mana peruntukan itu.

SUHAKAM menghargai keterbukaan kerajaan negeri untuk membincangkan isu hak tanah adat Orang Asli bersama SUHAKAM dan memberikan kebenaran kepada SUHAKAM untuk mengadakan perbincangan secara berasingan dengan agensi-agensi kerajaan mengenai kes spesifik. Sebagai tindakan susulan, SUHAKAM merancang untuk mengadakan dua aktiviti di Kelantan pada tahun hadapan, dengan kerjasama Kerajaan Negeri Kelantan, iaitu perbincangan meja bulat mengenai konsep hak tanah adat Orang Asli dan forum hak asasi manusia dan perniagaan.

(vii) Kematian dalam Tahanan

Pada tahun yang dikaji, SUHAKAM telah menyiasat 10 kes kematian dalam tahanan yang dilaporkan kepada SUHAKAM atau dibangkitkan oleh media, yang mana enam kematian berlaku semasa dalam tahanan polis; tiga kematian berlaku semasa dalam tahanan Jabatan Penjara, dan satu kematian berlaku semasa dalam tahanan Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK). Antara kes yang disiasat termasuklah kematian S.Balamurugam di Ibu Pejabat Polis Daerah Klang Utara pada 7 Februari; M.Thanaseelan di lokap Bukit Sentosa pada 25 Februari; K.Parthiban di Hospital Melaka semasa dalam tahanan Ibu pejabat Polis Daerah Melaka Tengah pada 22 Mei; dan, Benedict Thanilas di Lokap Berpusat Jinjang pada 10 Julai. Siasatan SUHAKAM terhadap kematian dalam tahanan mendapati bahawa tidak semua kematian disebabkan oleh penyiksaan kerana terdapat kes yang mana tahanan meninggal dunia disebabkan sakit, dan kemungkinan kematian tersebut dapat dicegah sekiranya pemeriksaan kesihatan dilakukan terhadap tahanan sebelum ditempatkan di dalam lokap sebagaimana yang ditetapkan di bawah Kaedah-Kaedah Lokap 1953.

Semasa bengkel "Custodial Medicine-Preventing Death in Custody" pada 22 dan 23 Oktober, SUHAKAM dimaklumkan bahawa Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) sedang dalam perbincangan bersama-sama dengan agensi-agensi berkaitan penubuhan "custodial medical team" sebagai sebahagian usaha untuk menangani isu kematian dalam tahanan. **SUHAKAM mengalu-alukan inisiatif ini kerana ia merupakan salah satu cadangan yang dibuat oleh SUHAKAM menerusi laporan "Kematian dalam Tahanan Polis: Kaji Selidik Mengenai Keadaan Lokap dan Faktor-faktor Penyumbang kepada Kematian". Dalam hal ini, SUHAKAM menggesa pihak kerajaan memberikan sokongan sepenuhnya bagi mempercepat penubuhan "custodial medical team".**

Dalam statistik kematian dalam tahanan pada tahun 2017, terdapat sebanyak 319 kematian dalam tahanan penjara, iaitu peningkatan sebanyak 19 peratus daripada tahun sebelumnya, dan 24 kematian dalam tahanan Imigresen, iaitu pengurangan 40 peratus daripada tahun sebelumnya. Pada masa laporan ini ditulis, pihak polis masih belum memberikan jumlah kematian dalam tahanan polis.

Jadual 4 Bilangan Kematian dalam Tahanan pada Tahun 2015 - 2017

TEMPAT/TAHUN	2015	2016	2017
Penjara	252	269	319
Pusat Tahanan Imigresen	87	40	24 ⁶
Lokap Polis	12	15	NA

(b) Pemantauan Perhimpunan Awam dan Pengusiran Paksa⁶

Pada tahun yang dikaji, SUHAKAM telah memantau lapan perhimpunan awam. Berdasarkan pemerhatian SUHAKAM, pengurusan perhimpunan awam telah ditambah baik dan tiada sebarang kejadian yang tidak diingini berlaku semasa perhimpunan awam diadakan. Pada tahun 2016, SUHAKAM telah membuat beberapa syor untuk menambah baik Akta Perhimpunan Aman 2012 berdasarkan hasil pemantauan SUHAKAM semasa perhimpunan awam terdahulu. SUHAKAM mengambil maklum terhadap pendirian kerajaan sebagaimana yang dinyatakan menerusi maklum balas kerajaan dalam Laporan Tahunan SUHAKAM 2016 bahawa tiada keperluan untuk mengkaji semula peruntukan dalam Akta. Walau bagaimanapun, SUHAKAM percaya bahawa perubahan positif akan berlaku pada masa yang tepat.

⁶ Jawatankuasa PBB mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan mentakrifkan pengusiran paksa dalam komen am No 7 (1997) berkaitan dengan hak perumahan wajar dan mencukupi sebagai "penghapusan tetap atau sementara terhadap kehendak mereka ke atas individu, keluarga dan/atau komuniti dari rumah dan/atau tanah yang mereka duduki, tanpa peruntukan, dan akses kepada, sebarang bentuk undang-undang yang bersesuaian atau lain-lain perlindungan".

Jadual 5 Pemantauan Perhimpunan Awam Tahun 2017

BIL.	PERHIMPUNAN	TARIKH
1.	"Himpunan 355" di Padang Merbok, Kuala Lumpur	18 Februari
2.	'Rakyat Tolak Usul Hadi' di Taman Jaya, Petaling Jaya	18 Februari
3.	"Candle light Vigil for Pastor Raymond, Amri Che Mat, Joshua Hilmi and Ruth" di Dataran Merdeka, Kuala Lumpur	8 April
4.	'Perhimpunan May Day' dari Masjid Negara ke Bukit Bintang	1 Mei
5.	'Perhimpunan Sayangi Malaysia Hapus Kleptokrasi' di Padang Timur, Petaling Jaya Utara	14 Oktober

Tambahan kepada pemantauan perhimpunan awam, SUHAKAM turut memantau tiga kes pengusiran paksa di Lembah Klang. Tujuan pemantauan SUHAKAM ialah memastikan tindakan tersebut selaras dengan "United Nations Basic Principles and Guidelines on Development-Based Evictions". Bagi sesetengah kes, SUHAKAM telah terlibat sebagai pemudah cara dalam perbincangan antara kakitangan penguatkuasaan dengan penduduk terjejas.

Jadual 6 Pemantauan Pengusiran Paksa pada Tahun 2017

BIL.	LOKASI	TARIKH
1.	Pengusiran penduduk di Jinjang Selatan	2 Ogos
2.	Pengusiran penduduk di Bukit Tangki Air, Cheras	27 September
3.	Pengusiran penduduk kali kedua di Jinjang Selatan	14 November

(c) Lawatan ke Tempat Tahanan

Pada tahun ini, SUHAKAM telah melakukan 56 lawatan ke tempat-tempat tahanan, iaitu 18 lawatan berkala yang merangkumi lokap (6), penjara (6), pusat tahanan imigresen (4), pusat tahanan tentera (1) dan pusat pemulihan dadah (1) serta 38 lawatan kes.

Lawatan rutin SUHAKAM ke Pusat Tahanan Immigresen Tanah Merah pada 23 Ogos.

Pada tahun 2016, SUHAKAM telah membangkitkan beberapa isu yang diperoleh berdasarkan pemerhatian SUHAKAM semasa lawatan ke pusat tahanan. Walaupun pihak kerajaan telah memberikan maklum balas positif sebagai respon kepada Laporan Tahunan SUHAKAM 2016, SUHAKAM mendapati bahawa isu yang sama masih berterusan di pusat tahanan pada tahun yang dikaji. Sebagai contoh, SUHAKAM telah membangkitkan isu berkenaan kekurangan peralatan asas kebersihan diri dan tempat tidur untuk tahanan. Kerajaan telah memberikan maklum balas dengan menyatakan semua pihak berkuasa berkaitan dengan tempat tahanan akan sentiasa memastikan keperluan asas bagi tahanan mencukupi, dan terdapat tahanan yang tidak diberikan baju atas faktor keselamatan dan kesihatan selepas penilaian dibuat oleh pakar⁷. Walau bagaimanapun, berdasarkan lawatan SUHAKAM pada tahun yang dikaji, keadaan sebenar di pusat tahanan adalah bercanggah dengan kenyataan yang diberikan oleh kerajaan. Berikut merupakan pemantauan SUHAKAM menerusi lawatan di setiap pusat tahanan:

7 Maklum Balas Kerajaan terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM, hlm. 44.

Jadual 7 Lawatan rutin ke Pusat Tahanan pada Tahun 2017

BIL.	TARIKH	PUSAT TAHANAN	ISU BERDASARKAN PEMERHATAN
1.	23 Mac	Lokap Balai Polis Sikamat dan Lokap Balai Polis Senawang	Tahanan tidak dibekalkan peralatan asas kebersihan diri seperti sabun, berus gigi dan ubat gigi disebabkan faktor kekurangan bajet. Saringan kesihatan tidak dibuat kepada tahanan sebelum dimasukkan ke dalam lokap. Penjaga lokap tidak tahu tentang peraturan dan tatacara lokap terkini.
2.	14 Jun	Lokap Ibu Pejabat Polis, Ipoh	Lokap ini merupakan lokap lama yang mana kemudahan di dalam lokap tidak berada dalam keadaan yang memuaskan. Disebabkan keluasan ruang yang terhad, tiada bilik khas disediakan untuk melakukan pemeriksaan badan tahanan dan disebabkan situasi ini, pemeriksaan badan tahanan dilakukan di dalam tandas. Tahanan tidak dibekalkan pakaian lokap dan saringan kesihatan juga tidak dibuat kepada tahanan sebelum mereka dimasukkan ke dalam lokap. Pihak polis juga mengadu kepada SUHAKAM bahawa mereka terpaksa menunggu selama tujuh jam di hospital berdekatan untuk mendapatkan rawatan kepada tahanan. Tambahan lagi, kebanyakan tahanan yang dimasukkan ke dalam lokap telah menghidap penyakit yang kritikal yang boleh mendedahkan anggota polis kepadajangkitan penyakit tersebut. Tahanan mengadu bahawa makanan yang diberikan kepada mereka tidak seimbang dan diberikan dalam kuantiti yang kecil. Tahanan juga mengadu bahawa mereka mengalami masalah kegatalan kerana sering diberikan hidangan ikan rebus.

3.	16 Jun	Lokap Balai Polis Hilir Perak	Saringan kesihatan tidak dibuat kepada tahanan sebelum mereka dimasukkan ke dalam lokap. Anggota polis yang menguruskan lokap tidak diberikan suntikan vaksin walaupun mereka mempunyai kebarangkalian tinggi untuk terdedah kepada penyakit berjangkit. Pengudaraan dalam lokap tidak mencukupi kerana saiz tingkap yang kecil. Tahanan tidak dibekalkan peralatan asas kebersihan diri seperti sabun, berus gigi dan ubat gigi. Tiada CCTV di dalam lokap dan hanya seorang penjaga lokap sahaja ditugaskan untuk memantau 60 tahanan pada satu-satu masa. Daripada tiga telefon yang terdapat di dalam bilik lawatan, hanya satu sahaja yang berfungsi.
4.	31 Jul	Lokap Balai Polis Johor Bahru Selatan	Keadaan lokap tidak memuaskan kerana lantai kayu yang reput dan usang di setiap sel. Saiz lokap kecil dan tidak mempunyai pengudaraan, pencahayaan dan tempat tidur yang mencukupi. Tahanan hanya dibekalkan air minuman sebanyak tiga kali sehari. Selain itu, pakaian lokap juga tidak mencukupi. Bajet makanan bagi setiap tahanan adalah sebanyak RM8 sehari untuk tiga kali makan. Terdapat aduan daripada tahanan yang menyatakan kuantiti makanan yang diberikan adalah kurang dan tidak berkualiti.
5.	3 Okt	Lokap Balai Polis Taiping	Tahanan tidak dibekalkan dengan peralatan asas kebersihan diri seperti sabun, berus gigi dan ubat gigi. Air minuman hanya dibekalkan pada waktu makan dan tahanan mengadu mereka tidak mendapat bekalan air minuman yang mencukupi. Tandas di dalam sel tersumbat dan pihak polis memaklumkan bahawa mereka telah memohon bajet untuk memperbaiki tandas tetapi masih

			belum diluluskan. CCTV berfungsi tetapi tiada anggota yang dipertanggungjawabkan untuk memantau CCTV tersebut.
6.	13 Dis	Lokap Balai Polis Kangar	Tahanan tidak dibekalkan peralatan asas kebersihan diri seperti sabun, berus gigi dan ubat gigi. Tandas di dalam lokap merupakan tandas lama dan tidak mempunyai sistem pam air yang mana keadaan ini menyebabkan tandas berada dalam keadaan kotor.
7.	23 Mac	Penjara Seremban	Penjara ini merupakan penjara lama, iaitu bangunan usang yang kebanyakan kemudahan di dalam penjara ini tidak lagi sesuai bagi menempatkan banduan. Sel penjara berada dalam keadaan yang bersih ketika lawatan SUHAKAM, namun terdapat bau yang kurang menyenangkan. Setiap sel dibekalkan sebuah baldi sebagai tempat untuk tahanan membuang air kerana tiada tandas yang disediakan di dalam sel. Keadaan tahanan di dalam penjara juga sesak kerana hanya dua bangunan yang masih berfungsi.
8.	14 Jun	Pusat Koreksional Batu Gajah	Penjara ini merupakan penjara lama, iaitu bangunan usang yang kebanyakan kemudahan di dalam penjara tidak lagi sesuai untuk menempatkan tahanan. Setiap sel dibekalkan sebuah baldi untuk tahanan membuang air kerana tiada tandas yang disediakan di dalam sel.
9.	15 Jun	Penjara Tapah	antai dapur di penjara ini telah retak dan licin. Lantai berada dalam keadaan berminyak walaupun baru dibersihkan sebelum lawatan SUHAKAM. Sesetengah dulang makan tahanan tidak berada dalam keadaan yang baik, namun, masih digunakan kerana bilangan banduan melebihi kuantiti dulang makan yang

			sedia ada. Semasa lawatan SUHAKAM, tahanan di Penjara Tapah seramai 2821 tahanan, namun hanya ada sejumlah 2300 dulang makan yang disediakan. Tahanan turut mengadu bahawa makanan yang diberikan tidak berkualiti dan banduan yang sakit tidak diberikan makanan yang bersesuaian dengan tahap kesihatan mereka. Banduan akhir tidak dibenarkan untuk bersenam di bawah cahaya matahari atas faktor keselamatan. Klinik di dalam penjara juga tidak mempunyai kerusi roda baharu yang mencukupi untuk pergerakan banduan yang sakit.
10.	20 Sept	Penjara Alor Setar	Pengudaraan yang sangat teruk di blok banduan akhir terutamanya blok yang ditempatkan di aras bawah. Banduan juga mengadu tentang masalah nyamuk di dalam sel mereka.
11.	30 Sept	Penjara Taiping	Penjara ini menghadapi masalah yang sama seperti Penjara Seremban, yang mana setiap sel dibekalkan dengan sebuah baldi untuk tahanan membuang air kerana tiada tandas yang disediakan di dalam sel. Walau bagaimanapun, terdapat beberapa blok di Penjara dilengkapi tandas di dalam sel. SUHAKAM telah menemui warga Indonesia yang ditahan di bawah SOSMA yang menyatakan beliau tidak dapat memaklumkan kepada ahli keluarga berhubung penahanan tersebut. Hal ini kerana tahanan tersebut tidak mempunyai wang untuk menggunakan kemudahan telefon yang disediakan di penjara.
12.	4 Okt	Pusat Pemulihan Kamunting	Lantai dapur yang licin boleh menyebabkan tahanan terjatuh semasa bekerja di dapur. SUHAKAM dimaklumkan bahawa alat yang banyak disebabkan penggunaan baja semula jadi untuk aktiviti berkebun yang

			dijalankan di dalam penjara. Selain itu, tiam kelihatan uzur dan tidak berada dalam keadaan yang memuaskan, namun pihak penjara memaklumkan mereka tidak mempunyai peruntukan untuk menggantikan tiam tersebut. Tahanan juga mengadu bahawa mereka dihidangkan ikan rebus dan ini menyebabkan terdapat tahanan yang mengalami masalah kegatalan kulit.
13.	15 Jun	Depot tahanan Imigresen Langkap	Depot tahanan tidak mempunyai sel berasingan untuk menempatkan tahanan yang mempunyai penyakit berjangkit seperti tuberkulosis. Bekalan ubatan juga tidak mencukupi. Hanya pemeriksaan saringan kesihatan secara asas yang dijalankan oleh pembantu perubatan dan pemeriksaan tidak menyeluruh kerana mempunyai kemudahan yang terhad dan bilangan tahanan yang ramai semasa proses kemasukan pada satu-satu masa. Depot tidak menerima sebarang rekod perubatan tahanan yang dipindahkan dari penjara ke depot. Hal ini menyebabkan depot sukar untuk meneruskan rawatan perubatan terhadap tahanan yang mengalami sakit serius kecuali tahanan sendiri yang memaklumkan kepada pembantu perubatan. Kakitangan imigresen juga terdedah kepada penyakit berjangkit dan terdapat dua kes kakitangan imigresen yang dijangkiti penyakit berjangkit di dalam depot. Selain itu, blok tahanan berada dalam keadaan usang, panas dan berbau busuk. Tandas dan bilik mandi juga tidak bersih. Tahanan juga menyatakan keperluan bagi sejadah dan al-Quran untuk tahanan yang beragama Islam; tuala wanita dan sabun adalah tidak mencukupi.

14.	16 Jul	Depot Tahanan Imigresen Semeniyih	Bangunan depot telah usang dan SUHAKAM dimaklumkan bahawa tiada peruntukan untuk membuat penambahbaikan bangunan tersebut. Terdapat juga beberapa tahanan yang telah lama ditahan di dalam depot yang mana, mereka ini terdiri daripada tahanan tanpa kerakyatan serta tahanan yang menunggu untuk dihantar ke negara ketiga.
15.	23 Ogos	Depot Tahanan Imigresen Tanah Merah	Dua daripada tiga blok utama yang merupakan bangunan kayu berada dalam keadaan usang. Blok tersebut berada dalam keadaan tidak bersih dan tidak dijaga dengan baik. Disebabkan kurangnya pengudaraan, keadaan di dalam blok adalah panas dan berbau busuk. Hampir kesemua kipas dinding yang dipasang bagi tujuan pengudaraan tidak berfungsi dengan baik. Terdapat satu blok yang menempatkan tahanan lelaki. Di blok tersebut, kelima-lima tandas didapati tersumbat dan tidak berfungsi. Keadaan tandas di dalam blok lelaki yang lain juga tidak memuaskan. Kebanyakan tahanan mengadu berkenaan dengan penyakit skabies, sakit belakang dan sakit perut. Penempatan pembantu Pegawai Perubatan (Gred U32) tidak mencukupi untuk menangani krisis kesihatan disebabkan bilangan tahanan yang tinggi dan keseriusan masalah kesihatan mereka.
16.	20 Sept	Depot Penahanan Imigresen Belantik	Blok tahanan lelaki didapati berbau dan tidak bersih. Bilangan tahanan lelaki yang tinggi di dalam sel menyebabkan pengudaraan berada dalam keadaan kurang baik. Kebersihan di blok tahanan wanita adalah memuaskan berbanding blok tahanan lelaki. Setiap tahanan disediakan tilam dan selimut. Tandas di dalam setiap sel dan bilik mandi terletak di bahagian hujung di setiap blok.

17.	2 Okt	Pusat Tahanan ATM, Kem Batu Kentonmen	CCTV didapati tidak berfungsi sejak sebulan yang lalu, akan tetapi masih belum dibaiki walaupun pihak pengurusan telah dimaklumkan tentang perkara ini. Semua tahanan dikehendaki berada dalam keadaan berbogel semasa pemeriksaan badan dijalankan ketika proses kemasukan di pusat tahanan. Secara umumnya, pengudaraan, pencahayaan dan kebersihan sel berada dalam keadaan memuaskan.
18.	29 Nov	Lokap Agensi Dadah Kebangsaan Batu Kurau (AADK dan Pusat Reman)	Keseluruhan lokap berada dalam keadaan memuaskan. Walaupun lokap telah digunakan sejak tahun 1985, namun sehingga kini tiada CCTV yang disediakan untuk membantu pihak pengurusan memantau setiap pergerakan tahanan. Selain itu, AADK juga menghadapi masalah kekurangan air disebabkan tekanan rendah. Penghuni di pusat reman tidak dibekalkan peralatan asas keperluan diri seperti berus gigi dan ubat gigi.

3. HARAPAN MASA DEPAN

SUHAKAM akan meneruskan peranan dalam memberikan perlindungan hak asasi manusia menerusi Bahagian Aduan dan Pemantauan. Siasatan yang tidak dapat diselesaikan oleh SUHAKAM pada tahun ini, akan diteruskan pada tahun 2018. Hal ini termasuk siasatan awam berhubung dengan kehilangan beberapa individu. Bahagian Aduan dan Pemantauan juga akan meluaskan pemantauan ke pusat tahanan lain seperti pusat tahanan ATM bagi memastikan standard hak asasi manusia dipatuhi oleh pihak berkuasa. Menyedari bahawa tugas ini tidak mudah untuk dilaksanakan, SUHAKAM telah mempunyai perancangan untuk memperkasakan Bahagian Aduan dan Pemantauan dengan menambah sumber manusia dan program pembangunan kapasiti. Adalah menjadi harapan dengan kepercayaan dan fokus Bahagian Aduan dan Pemantauan, perlindungan terhadap hak asasi manusia akan dapat ditingkatkan.

BAB 3

Pendidikan dan Promosi Hak Asasi Manusia

Berdiri (dari kiri)

Cik Wan Norhafizah Junid, En. Muhammad Syafiq Ikhwan Ghazali, En. Mohd. Ariff Saifullah, Pn. Norashikin Hamzah, En. Abdul Rahman Abdullah, En. Mohamad Taufiq Nadzri, Pn. Paremeswari S., Cik Syairin Adirah Abd Rahman, Pn. Siti Zaihan Zulkarnain, Pn. Lee Pei Hsi, Pn. Fatimah Abdul Wahab, En. Ahmad Afifi Ramli

Duduk (dari kiri)

Pn. Rafidah Yahya, Pn. Jesrina Kaur Grewal

Tiada dalam gambar

Pn. Hasmah Abdul Manaf, En. Nyak Baqi Kamaruddin, Pn. Nur Maslina Mahdan

Bahagian Pendidikan dan Latihan

1. PENDIDIKAN HAK ASASI MANUSIA DI SEKOLAH

(a) Modul Hak Asasi Manusia untuk Pasca-UPSR dan PT3

SUHAKAM telah memperkenalkan Modul Hak Asasi Manusia Pasca-Ujian Pencapaian Sekolah Rendah (UPSR) dan Penilaian Taksiran Tiga (PT3) sebagai sebahagian daripada matlamatnya untuk mengintegrasikan hak asasi manusia ke dalam sistem pendidikan di Malaysia. Sebanyak 12 aktiviti telah dibangunkan oleh SUHAKAM sebagai projek perintis, dan program Latihan kepada Jurulatih (TOT) telah dianjurkan pada 28 hingga 29 September 2017 dan 23 hingga 24 Oktober 2017 di Seremban, yang dihadiri oleh 36 orang guru sekolah ATHAM dari Wilayah Persekutuan, Melaka, Negeri Sembilan dan Selangor.

(b) Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah (ATHAM)

Pada tahun 2017, SUHAKAM telah menganjurkan dua bengkel ATHAM di Kota Kinabalu pada 10 hingga 12 April dan di Tawau, Sabah pada 9 hingga 11 Ogos. Tujuan bengkel ini adalah untuk membantu para guru menjalankan aktiviti secara efektif, di samping memberikan panduan dan nasihat bagi mengimplementasi ATHAM di sekolah masing-masing. Seramai 35 orang guru telah menghadiri kedua-dua bengkel di Sabah.

Pada tahun 2015, SUHAKAM telah diundang oleh Ketua Pengarah Pendidikan Malaysia untuk memperkenalkan ATHAM kepada semua pengetua sekolah di Sabah dan Sarawak. Pada masa itu, hanya beberapa buah sekolah yang telah melaksanakan program ATHAM di sekolah masing-masing. SMK Beluran merupakan antara sekolah yang telah melaksanakan ATHAM dengan jayanya sejak tahun 2016 dan pengetua sekolah tersebut telah berkongsi pengalaman terbaiknya dengan SUHAKAM.

Program *Training of Trainers (TOT)* Modul Aktiviti Hak Asasi Manusia untuk para guru sekolah ATHAM dari Negeri Selangor dan Negeri Sembilan.

SUHAKAM menghargai usaha yang diambil oleh Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) yang telah melantik seorang pegawai KPM untuk memantau pelaksanaan program ATHAM di setiap negeri. Pegawai KPM tersebut telah bekerjasama dengan SUHAKAM bagi menghasilkan sebuah dokumentari tentang ATHAM. Sekolah yang telah dipilih untuk diketengahkan dalam dokumentari tersebut ialah SK Menson di Pahang yang telah menjuarai Pertandingan ATHAM anjuran bersama SUHAKAM dan KPM pada tahun 2016.

Langkah penambahbaikan dalam beberapa aspek masih boleh dilakukan antaranya:

- (i) SUHAKAM mendapati pertukaran dalam pengurusan tertinggi di sekolah atau Pejabat Pendidikan Daerah (PPD) atau ketua-ketua jabatan di KPM telah mempengaruhi keberkesanan dan kelangsungan program. Senario yang serupa juga dilihat berlaku di kalangan guru yang telah dilatih di sekolah. SUHAKAM telah dimaklumkan bahawa terdapat beberapa guru telah bertukar ke sekolah lain sebelum mereka berpeluang untuk berkongsi maklumat bersama sekolah masing-masing. Atas sebab itu, program ini tidak dapat dilaksanakan di sekolah seperti yang dirancang.

- (ii) Satu daripada objektif ATHAM adalah untuk menyemai nilai hak asasi manusia sebagai satu budaya di sekolah. Untuk itu, kerjasama daripada para guru yang tidak dilatih atau terlibat dengan ATHAM adalah sangat diperlukan bagi memastikan penglibatan yang menyeluruh.
- (iii) Sesetengah pentadbir sekolah mempunyai persepsi kurang tepat bahawa pendidikan hak asasi manusia, hak kanak-kanak dan ATHAM adalah bertentangan dengan syarat dan peraturan di sekolah masing-masing dan beranggapan bahawa pelaksanaan ATHAM akan mengganggu pengurusan sekolah. Mereka menyatakan kebimbangan sekiranya timbul masalah apabila para pelajar mula menuntut hak mereka.
- (iv) Walaupun demikian, terdapat banyak penambahbaikan yang ketara di kebanyakan sekolah yang telah melaksanakan program ATHAM dan maklum balas positif turut diterima daripada Guru Besar dan Pengetua. Antaranya termasuklah SK Menson, Pahang, SMK Batu Muda, Kuala Lumpur, SMK Sentul 1, SMK Dato Mustaffa Batu Panjang, SMK Sungai Manggis Kuala Selangor dan SMK Taman Pelangi, Johor Bahru. SK Menson, Pahang merupakan Johan Pertandingan ATHAM pada tahun 2016 dan Johan Amalan Terbaik di Sekolah Orang Asli anjuran Bahagian Sekolah KPM pada Oktober 2017.
- (v) Kebanyakan sekolah ATHAM melaporkan bahawa nilai-nilai ATHAM telah diserapkan dalam perancangan tahunan sekolah, dan berdasarkan pemerhatian, papan maklumat dan kain rentang ATHAM telah dipamerkan di tempat yang strategik seperti di kantin, bilik darjah dan sepanjang laluan pejalan kaki ke pejabat atau padang sekolah.

(c) Orang Asli

SUHAKAM telah melawat lima buah sekolah Orang Asli:

1. SK Sg. Melut, Kuala Selangor
2. SK Senibai, Negeri Sembilan
3. SK Menson, Pahang
4. SK Pos Betau, Pahang
5. SK Pos Piah, Perak

SUHAKAM mendapati ada perubahan positif di sekolah-sekolah yang dilawati antaranya:

- (i) Pengangkutan dan jalan akses di antara perkampungan dan sekolah telah bertambah baik, tetapi masih terdapat ruang untuk diperbaiki. SUHAKAM mendapati di sesetengah kampung di Pahang, Johor, Perak dan Selangor, ibu bapa sendiri mengambil inisiatif menghantar anak-anak mereka ke sekolah berbanding menggunakan khidmat pengangkutan yang disediakan oleh agensi bertanggungjawab. SUHAKAM amat gembira dengan perubahan sikap ini.
- (ii) Kanak-kanak tidak bersekolah
SUHAKAM dimaklumkan bahawa bagi mengatasi isu keciciran sekolah, sesetengah kampung di Kelantan, Pahang dan Perak telah bekerjasama dengan Badan Bukan Kerajaan (NGO) untuk mewujudkan sekolah komuniti. Guru dilantik dalam kalangan Orang Asli, dan kebanyakannya berasal dari perkampungan terbabit. Guru ini dilatih oleh NGO. Orang kampung turut membantu menguruskan sekolah berkenaan seperti memasak untuk kanak-kanak dan menyelenggara kemudahan di sekolah.

(d) Sekolah Agama Rakyat (SAR) dan Pusat Tahfiz

SUHAKAM telah melawat sekolah agama di Selangor, Pahang dan Johor. Sekolah-sekolah yang dilawati :

- 1. Maahad Tahfiz Al Jauhar, Kota Tinggi, Johor
- 2. SAR Bandar Bukit Puchong, Selangor
- 3. SAR Amru Ibnu Alas, Bandar Baru Sentul, Wilayah Persekutuan
- 4. Tahfiz As Shakirin, Pasir Panjang, Kuala Selangor
- 5. SR Islam Integrasi Al Taquar, Bukit Changgang, Kuala Langat
- 6. Maahad Tahfiz As Solihin, Kanchung Darat, Kuala Langat
- 7. SK Maahad Ihyaalmaahdi, Sungai Kelambu, Kuala Langat

Lawatan-lawatan tersebut telah diuruskan oleh Jabatan Agama Negeri, Majlis Agama Negeri dan orang perseorangan.

Tujuan lawatan tersebut:

- (i) Bagi memastikan kanak-kanak yang didaftarkan di sekolah tersebut dapat menikmati hak pendidikan yang berkualiti, termasuklah kemudahan dan infrastruktur yang berkualiti dan guru terlatih.

- (ii) Bagi mendapatkan kerjasama daripada pelbagai agensi kerajaan seperti Jabatan Agama, Jabatan Kemajuan Agama Islam, Majlis Agama Negeri, Kementerian Pendidikan dan NGO bagi mempertingkatkan kualiti kemudahan dan membantu sekolah terutamanya dari aspek fizikal, kewangan dan latihan para guru di sekolah tahfiz swasta.

Hasil dapatan

SUHAKAM mendapati semua sekolah yang dilawati sedar tentang hak kanak-kanak untuk memperoleh pendidikan yang berkualiti seperti yang termaktub dalam Artikel 29, Konvensyen Hak Kanak-kanak.

(i) Infrastruktur dan Kemudahan Sekolah

SUHAKAM mendapati sekolah-sekolah tersebut kini ditempatkan di dalam bangunan yang lebih baik berbanding lima tahun sebelum ini. Semua sekolah yang dilawati ditempatkan di dalam bangunan sekolah yang memuaskan. Meskipun terdapat sebahagian asrama yang padat dengan penghuni seperti di Maahad Tahfiz dan Solihin, Selangor, sekolah-sekolah ini telah pun mengambil langkah untuk memperluas asrama tersebut.

(ii) Guru

SUHAKAM mendapati para guru di sekolah merupakan guru yang tidak terlatih. Guru yang ditemu bual mendakwa bahawa mereka mengajar berdasarkan pendekatan akal, menerusi pengalaman masing-masing dan melalui pemerhatian terhadap guru lain.

SUHAKAM dimaklumkan bahawa Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) menyediakan kursus jangka pendek; walau bagaimanapun, kursus ini merupakan kursus bukan berkala dan tidak semua guru berpeluang untuk mengambil bahagian. Walaupun demikian, KPM telah menjemput sebilangan kecil guru untuk menghadiri kursus dalaman. SUHAKAM percaya bahawa selain penguasaan kemahiran pedagogi, para guru, pentadbir dan penjaga kanak-kanak di sekolah tersebut seharusnya diberikan latihan yang secukupnya dalam menangani situasi berbahaya seperti kebakaran, keracunan makanan, penyakit berjangkit dan gangguan seksual.

Berkenaan isu buku teks, KPM telah mula menyediakan bantuan buku kepada sekolah berkenaan. Walau bagaimanapun, SUHAKAM dimaklumkan kadangkala terdapat buku yang berada dalam keadaan kurang baik.

Selain itu, SUHAKAM mendapati skim bayaran gaji yang selaras kepada para guru dan kakitangan sekolah tidak wujud. Namun begitu, jumlah gaji didapati meningkat berbanding tahun sebelumnya. SUHAKAM berpendapat gaji guru-guru di sekolah tahfiz swasta dan sekolah agama rakyat swasta perlu dibayar mengikut skim gaji minimum kerajaan.

(e) Program Kesedaran Hak Kanak-kanak kepada Keselamatan

Program ini telah dimulakan pada tahun 2016 dan SUHAKAM telah melawat 20 buah Maktab Rendah Sains MARA (MRSM) tahun lalu. Pada tahun ini, program ini diteruskan dan telah melibatkan lebih daripada 10 buah MRSM yang lain di seluruh negara, termasuk program susulan yang telah dijalankan di beberapa buah MRSM yang telah dilawati terlebih dahulu pada tahun sebelumnya. Objektif program ini adalah untuk memupuk kesedaran dalam kalangan pelajar tentang hak kepada keselamatan, di samping memberikan pendedahan tentang gejala buli. Program ini menyasarkan para murid, dan kebanyakan sekolah yang dilawati berjaya mengumpulkan semua murid dari Tingkatan 1 hingga 5 untuk menghadiri program ceramah yang berlangsung selama dua jam ini.

Dengan mengekalkan format seperti tahun sebelumnya, berikut merupakan topik yang telah dibincangkan semasa sesi ceramah :

- i. Pengenalan asas tentang tugas, fungsi dan kuasa SUHAKAM
- ii. Konsep asas hak asasi manusia dan hak kanak-kanak
- iii. Definisi buli
- iv. Jenis-jenis buli
- v. Kesan buli dan cara menanganinya

Sesi ceramah telah diadakan di MRSM Kuala Kangsar, Terendak, Kota Kinabalu, Kuching, Serting, Pasir Salak, Tumpat, Kuala Krai, Pengkalan Chepa, Besei dan Kuala Terengganu. Manakala satu sesi ceramah turut dijalankan di Sekolah Permata Insan, Universiti Sains Islam Malaysia (USIM).

Program ini telah menerima pelbagai maklum balas positif daripada para guru dan guru kaunselor. Mereka berpendapat bahawa program ini amat membantu perkongsian maklumat agar para pelajar lebih memahami isu buli, seterusnya membantu mengurangkan jumlah kes buli yang berlaku di sekolah. Beberapa orang pengetua memaklumkan bahawa pihak MRSM telah merancang untuk menganjurkan program seumpamanya, khasnya tentang isu buli. Namun begitu, disebabkan kekangan kewangan, masa dan beberapa isu lain, program tersebut tidak dapat direalisasikan. Oleh sebab itu, pihak maktab amat menghargai inisiatif dan usaha yang dijalankan oleh SUHAKAM dalam mempromosikan dan memberikan pendidikan kepada para pelajar tentang perkara yang berkaitan hak asasi manusia.

Program kesedaran hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Pasir Salak, Perak.

Selain program pengenalan tersebut, SUHAKAM turut diundang melawat semula MRSM yang telah dilawati pada tahun sebelumnya. Maktab yang terlibat ialah Kuala Klawang, Johor Bahru, Tun Ghazali Shafie dan Kepala Batas. Secara asasnya, program susulan tersebut merupakan lanjutan kepada program pengenalan yang memberi ruang kepada para pelajar untuk mengambil bahagian secara langsung menerusi aktiviti yang dijalankan semasa program tersebut. Para pelajar dibahagikan kepada beberapa kumpulan kecil dan diminta untuk menghasilkan sebuah carta berdasarkan topik-topik yang berikut :

1. Apakah ciri-ciri sebuah sekolah yang ideal menurut anda?
2. Apakah ciri-ciri sebuah sekolah yang selamat?
3. Bagaimanakah kecurian dapat dibendung di sekolah?
4. Berapakah had nilai (dalam RM) barang-barang berharga yang sepatutnya dibenarkan untuk dibawa ke sekolah berasrama?

SUHAKAM berpendapat aktiviti yang dijalankan adalah berkesan dan membantu meningkatkan kefahaman para murid tentang isu buli, cara menanganinya dan langkah-langkah yang perlu diambil sekiranya berlaku kes buli. Selain itu, aktiviti yang memerlukan mereka berbincang tentang topik yang diberikan secara lebih mendalam bersama rakan sebaya telah memberi ruang dan kebebasan kepada para murid untuk mengutarakan pendapat dan idea masing-masing. Di samping itu, aktiviti pembentangan oleh murid pada akhir sesi aktiviti telah meningkatkan keyakinan mereka dalam menyampaikan pendapat mereka kepada khalayak, iaitu satu elemen yang dianggap amat penting untuk dikuasai oleh para pelajar.

2. INSTITUSI PENDIDIKAN TINGGI

(i) Kerjasama dengan Universiti

SUHAKAM dan UNISEL telah menandatangani satu Memorandum Persefahaman (MoU) pada 25 Julai 2017 bagi meningkatkan, menggalakkan dan mewujudkan kerjasama berkaitan hak asasi manusia yang melibatkan pendidikan, penyelidikan dan khidmat masyarakat untuk manfaat bersama. Sehingga hari ini, pelbagai program telah dirancang untuk dijalankan sepanjang tempoh tiga tahun MoU yang ditandatangani.

Pada 27 Ogos 2017, SUHAKAM telah diundang untuk menyampaikan ceramah pengenalan tentang hak asasi manusia kepada para pelajar UNISEL di kampus Shah Alam. SUHAKAM telah menganjurkan dua bengkel dengan topik Hukuman Mati dari perspektif hak asasi manusia kepada para pelajar UNISEL di kampus Bestari Jaya, Selangor pada 30 November 2017 dan di Universiti Pendidikan Sultan Idris, Tanjung Malim, Perak pada 14 Disember 2017. Bengkel-bengkel tersebut telah dihadiri lebih 180 orang pelajar dan telah berjaya memberikan gambaran yang lebih jelas tentang hak asasi manusia terutamanya tentang hukuman mati. Objektif utama bengkel tersebut diadakan adalah untuk menerangkan kepada para pelajar tentang pendirian SUHAKAM bagi menghapuskan pelaksanaan hukuman mati daripada sistem perundangan Malaysia.

Semasa bengkel tersebut, satu kaji selidik turut dijalankan bagi mendapatkan pandangan para pelajar tentang syor untuk menghapuskan pelaksanaan hukuman mati di Malaysia. Kaji selidik tersebut dijalankan sebelum dan selepas taklimat disampaikan.

3. PROGRAM HAK ASASI MANUSIA UNTUK AGENSI PENGUATKUASAAN

(a) Polis Diraja Malaysia (PDRM)

SUHAKAM, dengan kerjasama OHCHR, telah menganjurkan Program Latihan Hak Asasi Manusia untuk pegawai kanan polis. Program yang dijalankan pada 25 hingga 27 September 2017 ini telah dihadiri oleh 35 orang peserta termasuk Timbalan Ketua Polis Daerah dan pegawai kanan daripada Bahagian Penyiasatan dari Wilayah Persekutuan, Selangor dan Negeri Sembilan.

Program ini dibahagikan kepada sembilan sesi yang melibatkan perbincangan tentang topik-topik yang berikut : (i) Fungsi dan tugas SUHAKAM, (ii) Pengenalan kepada hak asasi manusia, (iii) Hak-hak pegawai penguat kuasa, (iv) Penguat kuasa undang-undang dan penggunaan kekerasan, (v) Penguatkuasaan undang-undang dan penyiasatan, (vi) Penguatkuasaan undang-undang dan tangkapan, (vii) Penguatkuasaan undang-undang dan tahanan, (viii) Penguatkuasaan undang-undang dan antidiskriminasi, dan (ix) Penguatkuasaan undang-undang dan akauntabiliti.

(b) Jabatan Penjara

Pada tahun 2017, SUHAKAM dengan kerjasama Jabatan Penjara terus menjalankan program kesedaran hak asasi manusia. Buat julung kalinya tahun ini, SUHAKAM menganjurkan program latihan hak asasi manusia untuk pegawai perubatan dan pembantu perubatan yang bertugas di penjara dengan tema hak banduan kepada kesihatan.

Program ini dibahagikan kepada enam sesi yang membincangkan topik-topik yang berikut: (i) Fungsi dan tugas SUHAKAM, (ii) Pengenalan kepada hak asasi manusia, (iii) Hasil dapatan SUHAKAM berkenaan hak banduan kepada kesihatan dan kematian dalam tahanan, (iv) Perbincangan kajian kes, (v) Hak kepada kesihatan menurut Akta/Peraturan Penjara, dan (vi) Isu kesihatan dalam kalangan banduan.

Semua peserta yang terlibat memaklumkan bahawa ini merupakan kehadiran pertama mereka dalam program seumpamanya yang menyentuh isu hak asasi manusia dan hak banduan kepada kesihatan. Para pegawai perubatan juga berkongsi beberapa isu yang mereka hadapi, cabaran dan syor bagi menambah baik isu yang berkaitan dengan kesihatan banduan. Antara cadangan yang diutarakan termasuklah agar program ini diteruskan pada masa akan datang.

4. HARAPAN MASA DEPAN

SUHAKAM akan menerokai bidang yang baharu seperti program hak asasi manusia bagi para hakim dan kakitangan awam pada tahun 2018. Sementara itu, SUHAKAM akan turut meneruskan program seperti yang telah dirancang bersama-sama pihak berkepentingan pada tahun 2017.

Bahagian Promosi dan Kemasyarakatan

Pada tahun 2017, SUHAKAM telah meningkatkan usaha dalam melaksanakan satu lagi fungsi utama, iaitu mempromosi hak asasi manusia di Malaysia melalui pelbagai program kemasyarakatan, projek kolaborasi, kempen bersama, pembangunan bahan dan peralatan hak asasi manusia, serta penglibatan dengan pelbagai pihak berkepentingan termasuk pihak kerajaan dan bukan kerajaan di peringkat persekutuan dan negeri.

SUHAKAM turut terlibat aktif bersama-sama belia khususnya pelajar universiti dan organisasi belia menerusi bengkel hak asasi manusia yang bertujuan memperkasakan golongan ini ke arah mempromosi hak asasi manusia di Malaysia.

1. **PERLINDUNGAN DARIPADA PENYEKSAAN DAN HUKUMAN LAIN YANG ZALIM, TIDAK BERPERIKEMANUSIAAN, ATAU MENJATUHKAN MARUAH**

Dalam meneruskan objektif Kempen ACT4CAT (*Act for Convention Against Torture*) ke arah mempromosi penyertaan Malaysia kepada Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah (UNCAT), SUHAKAM bersama-sama dengan rakan kempen yang terdiri daripada Amnesty International Malaysia, Suara Rakyat Malaysia (SUARAM), Majlis Peguam Malaysia, dan Lawyers for Liberty telah mengundang **Encik Abdelwahab Hani, Ahli Jawatankuasa Menentang Penyeksaan (CAT Committee Member) dan Ahli Lembaga Association for the Prevention of Torture (APT)** untuk memudah cara satu siri dialog tentang UNCAT pada 5 hingga 7 Julai di Kuala Lumpur. Pihak berkepentingan yang terlibat dalam sesi dialog tersebut termasuklah pelbagai agensi kerajaan, ahli akademik, organisasi masyarakat sivil, media serta beberapa Kementerian iaitu Kementerian Dalam Negeri dan Kementerian Luar Negeri, serta Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur.

Program tersebut dibiayai secara bersama oleh *Convention Against Torture Initiative* (CTI) dan APT. CTI merupakan inisiatif antarabangsa yang diketuai oleh negara Chile, Denmark, Ghana, Indonesia dan Maghribi untuk membantu negara-negara lain ke arah meratifikasi dan pelaksanaan UNCAT dan Protokol Pilihan. Sementara APT pula merupakan sebuah organisasi antarabangsa yang berpangkalan di Geneva yang mengambil peranan dalam pencegahan penyeksaan.

Program tersebut telah menyediakan satu platform yang bermanfaat kepada pelbagai pihak berkepentingan di Malaysia untuk berbincang dengan Encik Abdelwahab Hani berkaitan dengan isu-isu utama, cabaran dan harapan masa hadapan penyertaan Malaysia dalam UNCAT. Program tersebut turut berjaya meningkatkan pemahaman dalam kalangan peserta tentang manfaat menyertai UNCAT serta contoh amalan terbaik antarabangsa berkenaan pelaksanaan progresif konvensyen tersebut khususnya dari negara-negara Islam yang lain.

Berdasarkan perbincangan dengan Encik Abdelwahab Hani dan pihak berkepentingan utama, SUHAKAM mendapati bahawa ketidakserasian antara undang-undang sivil dan syariah domestik dengan UNCAT kekal sebagai penghalang utama penyertaan Malaysia dalam konvensyen tersebut. Sesetengah agensi kerajaan yang hadir telah mengulangi kebimbangan mereka terhadap peruntukan undang-undang sedia ada yang masih membenarkan pelaksanaan hukuman mati dan rotan di Malaysia yang dilihat tidak selaras dengan UNCAT. Kebimbangan yang sama juga dibangkitkan dalam Maklum Balas Kerajaan Terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM 2016 apabila pihak kerajaan berpandangan bahawa negara harus memastikan pematuhan penuh undang-undang domestiknya dengan UNCAT sebelum menyertai kepada konvensyen tersebut. Tambahan pula, penyertaan kepada triti antarabangsa adalah hak kedaulatan Malaysia yang harus dihormati oleh semua pihak.

SUHAKAM mengambil maklum tentang pendirian dan kedudukan kerajaan berhubung penyertaan Malaysia dalam UNCAT. Akan tetapi pada masa yang sama, SUHAKAM berpandangan bahawa tiada situasi yang sempurna untuk Malaysia menyertai UNCAT. Ketidakserasian undang-undang domestik tidak seharusnya dijadikan halangan kepada Malaysia kerana matlamat utama konvensyen ini adalah untuk mendukung maruah

semua individu dan hak asas mereka kepada nyawa dan kebebasan seperti yang diperuntukkan dalam Artikel 3 Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) dan Perkara 5 Perlembagaan Persekutuan.

Perjuangan menentang penyeksaan merupakan elemen penting dalam usaha mempromosi dan melindungi hak asasi manusia di seluruh dunia. Dalam konteks Malaysia, insiden kematian dalam tahanan polis terutamanya yang disebabkan oleh kecuaiian dan salah laku pihak berkuasa telah menimbulkan kebimbangan dan menjadi topik perbincangan masyarakat awam. Oleh yang demikian, sudah tiba masanya bagi Malaysia menunjukkan kepada masyarakat tempatan dan antarabangsa tentang komitmen negara dalam menyokong perjuangan global kearah menentang penyeksaan dengan menyertai UNCAT.

SUHAKAM mengalu-alukan usaha positif yang diambil oleh kerajaan dalam menubuhkan Jawatankuasa Teknikal antara Agensi Mengenai UNCAT pada tahun 2016. SUHAKAM mengambil maklum bahawa agensi yang mengetuai Jawatankuasa Teknikal tersebut ialah Kementerian Dalam Negeri (KDN) yang ditugaskan untuk mengkaji penyertaan Malaysia kepada konvensyen tersebut. Sehubungan itu, SUHAKAM ingin mengesyorkan kepada kerajaan agar:

- (i) Mengkaji semula undang-undang domestik sivil dan Syariah yang membenarkan hukuman rotan di samping mengkaji tindakan-tindakan alternatif yang boleh menggantikan hukuman tersebut seperti yang dilaksanakan oleh negara-negara lain misalnya Mesir, Turki dan Maghribi.
- (ii) Merujuk kepada Laporan Pelapor Khas Mengenai Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Kejam dan Tidak Berperikemanusiaan yang telah menghuraikan secara terperinci kaedah-kaedah penyiasatan yang bebas penyeksaan dan teknik-teknik penyiasatan saintifik baharu yang telah diguna pakai oleh pegawai penguat kuasa undang-undang di Norway dan United Kingdom.
- (iii) Mengadakan dialog konstruktif dengan pihak berkepentingan berkenaan peruntukan dalam Peraturan-Peraturan Pendidikan (Disiplin Murid) 2006 yang membenarkan hukuman merotan di sekolah dan penerokaan bentuk alternatif tindakan disiplin yang berkesan dengan mengambil kira obligasi negara di bawah Konvensyen mengenai

Hak Kanak-kanak (CRC) yang juga melarang tindakan penyeksaan terhadap kanak-kanak. Pindaan kepada Akta Kanak-kanak 2016 oleh kerajaan yang menggantikan peruntukan hukuman rotan dengan khidmat komuniti untuk pesalah kanak-kanak merupakan satu langkah positif yang sepatutnya dicontohi oleh Kementerian Pendidikan Malaysia menerusi penghapusan hukuman rotan di sekolah.

- (iv) Mengadakan perbincangan membina tentang 'hak asasi manusia, ketenteraman dan keselamatan awam' dengan matlamat utama untuk menggalakkan rasa hormat terhadap prinsip-prinsip antarabangsa hak asasi manusia oleh penguatkuasa undang-undang dalam menjalankan tugas mereka.
- (v) Merujuk kepada Istanbul Protocol – Manual on the effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment sebagai satu rujukan utama semasa menjalankan sesi latihan untuk meningkatkan kapasiti pegawai awam dalam menangani kes penyeksaan.
- (vi) Memohon kepakaran teknikal daripada Bahagian Titi Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Hak Asasi Manusia (OHCHR) untuk menjalankan program pembangunan kapasiti kepada agensi kerajaan berkenaan dengan proses penyediaan laporan negara mengenai UNCAT. Program ini bertujuan agar agensi kerajaan mahir dengan proses laporan walaupun Malaysia masih belum menyertai konvensyen tersebut.
- (vii) Meneroka penglibatan dengan pelbagai badan antarabangsa termasuk CTI dan APT untuk mendapatkan kepakaran teknikal berkaitan penyertaan kepada UNCAT.
- (viii) Menjalankan kajian menyeluruh berkenaan dengan penyertaan Malaysia kepada UNCAT yang memfokuskan kepada pengharmonian perlindungan perundangan sedia ada dan bukannya untuk mengubah sistem perundangan sedia ada secara drastik serta manfaat kepada Malaysia sekiranya menyertai konvensyen tersebut.
- (ix) Membangunkan satu pelan tindakan yang realistik tentang penyertaan Malaysia kepada UNCAT dengan mengambil kira kitaran Penilaian Penggalan Sejagat (UPR) yang akan datang pada bulan November 2018 apabila Malaysia dijangka melaporkan kemajuan yang telah dicapai dalam memperbaiki situasi hak asasi manusia di dalam negara termasuklah perkembangan penyertaannya kepada triti-triti teras antarabangsa hak asasi manusia yang selebihnya.

Encik Abdelwahab Hani (depan kiri) bersama-sama delegasi SUHAKAM semasa lawatan kerja di Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan pada 7 Julai.

SUHAKAM yang menyedari akan keperluan untuk menggalakkan kesedaran orang ramai tentang kempen tersebut, telah menganjurkan dua pameran di negeri Sarawak dan Sabah masing-masing pada 8 hingga 9 Ogos dan 10 Oktober. SUHAKAM memerhatikan bahawa pameran seperti ini yang berfokuskan tema isu penyeksaan dan UNCAT dapat membuka mata kebanyakan pengunjung yang hadir. Walaubagaimanapun, para pengunjung mengalu-alukan inisiatif SUHAKAM menganjurkan program seperti ini serta mencadangkan agar program sedemikian diadakan di tempat-tempat awam yang lain untuk menyebarkan maklumat kepada kumpulan yang lebih luas di negeri mereka.

Sebagai satu cara ke hadapan, jawatankuasa kempen telah bersama-sama membangunkan satu pelan tindakan yang berfokuskan kepada tiga prinsip utama, iaitu peningkatan kesedaran, dasar and advokasi. Jawatankuasa kempen turut mengenalpasti keperluan untuk memperluas penglibatannya dengan pelbagai pihak berkepentingan termasuk pihak penggubal dasar dalam kerajaan, ahli parlimen, ahli akademik, serta pelbagai kumpulan agama dan badan bukan kerajaan.

2. PROGRAM PENYERTAAN AWAM DAN KEMASYARAKATAN

Program SUHAKAM Bersama Masyarakat telah menjadi satu platform utama bagi SUHAKAM untuk meningkatkan kesedaran orang ramai tentang perkhidmatan dan tugas SUHAKAM serta membincangkan pelbagai isu hak asasi manusia yang menjejaskan kesejahteraan dalam kalangan ahli komuniti. Sepanjang tahun ini, SUHAKAM telah mengadakan empat siri sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat di empat buah negeri yang berlainan dengan seramai **1586** orang telah mengambil bahagian. Butiran bagi sesi tersebut adalah seperti yang berikut:

- (a) Seremban, Negeri Sembilan (22 Mac)
- (b) Pekan, Pahang (18 Julai)
- (c) Muar, Johor (4 Oktober)
- (d) Kangar, Perlis (13 Disember)

Isu-isu dan syor-syor utama yang dibangkitkan dalam sesi-sesi ini telah dirumuskan seperti yang berikut:

(a) Isu-isu yang berkaitan dengan SUHAKAM

Sebahagian peserta berpandangan bahawa SUHAKAM ibarat "harimau tanpa taring" disebabkan batasan dari segi kuasa dan fungsi terutama sekali dalam menjalankan lawatan tanpa notis ke pusat tahanan. Para peserta juga melihat SUHAKAM sebagai badan nasional yang kurang bebas dalam mengatasi isu-isu hak asasi manusia yang penting dan dalam mengambil tindakan terhadap agensi-agensi yang gagal mematuhi syornya.

Terdapat juga cadangan yang berulang agar SUHAKAM menambah baik akses dan perkhidmatannya melalui penubuhan pejabat cawangan di beberapa buah negeri di Malaysia, selain ibu pejabatnya yang terletak di Kuala Lumpur dan dua pejabat cawangan di negeri Sabah dan Sarawak. Pejabat cawangan ini adalah untuk memberikan akses orang awam kepada perkhidmatannya khususnya membuat aduan mengenai pelanggaran hak asasi manusia.

(b) Pekerjaan

Terdapat kebimbangan tentang ketidakadilan dari segi rawatan yang diterima oleh mereka yang bekerja dalam perkhidmatan keselamatan seperti pengawal keselamatan yang mana mereka mendakwa bahawa gaji dan kemudahan yang ditawarkan oleh majikan mereka tidak sepadan dengan jumlah kerja dan masa yang mereka telah sumbangkan.

Pekerja-pekerja kantin turut mengutarakan isu yang sama. Mereka mendakwa bahawa mereka dibayar gaji yang rendah dan tidak mendapat kemudahan asas serta kelayakan cuti rehat, latihan pekerjaan, dan mereka juga tidak diberi pemvaksinan.

Kebimbangan tentang peningkatan kadar pengangguran dalam kalangan graduan tempatan turut dibangkitkan yang disebabkan kurangnya peluang-peluang pekerjaan di Malaysia.

(c) Perumahan

Kenaikan harga rumah yang semakin tinggi yang dikatakan telah menjejaskan hak kumpulan berpendapatan rendah kepada perumahan mampu milik.

(d) Akses kepada kesihatan

Terdapat kebimbangan tentang masa menunggu yang sangat lama dialami oleh pesakit warga emas di klinik-klinik kerajaan dan swasta atau hospital. Di samping itu, pihak berkepentingan yang berkenaan diseru untuk menangani isu tempat letak kereta yang terhad dalam kawasan hospital.

(e) Orang Kurang Upaya (OKU)

Warga OKU khususnya yang mempunyai kecatatan pertuturan dan pendengaran menghadapi kesukaran apabila mencari akses kepada keadilan kerana tidak ada jurubahasa bahasa isyarat di dalam lokap polis. Demikian juga kebimbangan yang dikemukakan oleh wakil-wakil OKU bahawa kebanyakan program televisyen tidak menyediakan interpretasi bahasa isyarat.

Sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat telah diadakan di Muar, Johor pada 4 Oktober.

Terdapat juga kebimbangan tentang kurangnya penguatkuasaan pihak berkuasa tempatan terhadap orang awam yang sering menggunakan tempat letak kereta yang dikhaskan untuk warga OKU.

Seorang wakil daripada Persatuan Orang Pekak turut berkongsi kekecewaan kerana kurangnya pengiktirafan dan bantuan untuk para atlet pekak walaupun mereka telah mencapai kejayaan di arena antarabangsa.

(f) Kanak-kanak tanpa kerakyatan

Dalam salah satu sesi tersebut, hak untuk pendidikan bagi kanak-kanak tanpa kerakyatan di Malaysia telah diketengahkan. Para peserta menyeru agar kerajaan menyelesaikan "isu yang semakin membimbangkan" ini kerana mereka percaya boleh menimbulkan masalah sosial jika tidak ditangani dengan sewajarnya.

(g) Sekolah-sekolah Tunas Bakti

Timbulnya kebimbangan berkenaan pelanggaran hak asasi manusia yang berlaku di sekolah-sekolah Tunas Bakti dan kurangnya sistem sokongan untuk pelajar-pelajar yang telah menamatkan pemulihan mereka di sekolah-sekolah tersebut.

SUHAKAM juga mengambil peluang untuk menjalankan kaji selidik dalam sesi-sesi ini terhadap persepsi dan pandangan masyarakat tentang sejauh mana tahap pemahaman mereka terhadap fungsi-fungsi dan kerja SUHAKAM serta hak asasi manusia secara umum. Berdasarkan maklum balas yang diterima daripada **749** orang responden yang mengambil bahagian dalam kaji selidik ini, SUHAKAM memperoleh hasil dapatan seperti yang berikut:

- (a) **89.4 peratus** daripada responden menyatakan bahawa mereka pernah mendengar tentang SUHAKAM.
- (b) **54.7 peratus** daripada responden berpendapat bahawa SUHAKAM merupakan sebuah badan NGO hak asasi manusia yang memperjuangkan hak asasi manusia berbanding **39 peratus** yang berpendapat bahawa SUHAKAM ialah sebuah badan berkanun bebas yang mempromosikan dan melindungi hak asasi manusia. Baki **6.3 peratus** berpendapat bahawa SUHAKAM ialah sebuah agensi penguatkuasaan di bawah bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri.
- (c) **52.6 peratus** responden berpendapat bahawa SUHAKAM ditubuhkan oleh NGO/aktivis hak asasi manusia berbanding dengan **40.2 peratus** yang memahami bahawa SUHAKAM ditubuhkan oleh Parlimen Malaysia dan **7.7 peratus** berpendapat bahawa SUHAKAM ditubuhkan oleh Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.
- (d) **49.5 peratus** daripada responden berpendapat bahawa SUHAKAM telah melakukan yang terbaik dalam memenuhi tanggungjawabnya manakala **23 peratus** berpendapat bahawa SUHAKAM tidak melakukan dengan cukup baik oleh sebab kurangnya sokongan atau tindakan susulan daripada pihak kerajaan. **10.5 peratus** daripada responden berpendapat bahawa SUHAKAM telah melakukan lebih daripada yang boleh, manakala **11 peratus** dan **6 peratus** mengatakan bahawa SUHAKAM tidak melakukan dengan cukup baik kerana kuasanya yang terbatas dan kurangnya inisiatif di pihak SUHAKAM.

- (e) **57.3 peratus** daripada responden menyatakan bahawa mereka mempunyai pemahaman yang sama rata tentang hak asasi manusia, manakala **35.1 peratus** mengakui bahawa mereka kurang memahami hak asasi manusia dan **7.6 peratus** daripadanya memahami hak asasi manusia dengan baik.
- (f) **58.3 peratus** daripada responden menjawab mereka mengambil berat tentang hak asasi manusia, manakala sebanyak **37.5 peratus** responden, dalam tahap tertentu mereka mengambil berat tentang hak asasi manusia dan hanya **4.2 peratus** tidak mengambil berat tentang hak asasi manusia.
- (g) **62.5 peratus** daripada responden berpendapat bahawa hak asasi rakyat sebahagiannya atau tidak diberikan perhatian secukupnya oleh kerajaan manakala **33 peratus** bersetuju bahawa hak asasi rakyat telah diberikan perhatian secukupnya oleh kerajaan dan baki **4.5 peratus** merasakan hak asasi rakyat tidak diberikan perhatian oleh kerajaan.

Hasil dapatan kaji selidik menunjukkan bahawa masih terdapat tanggapan yang salah dalam kalangan orang awam bahawa SUHAKAM merupakan sebuah NGO hak asasi manusia dan bukan sebuah badan berkanun yang ditubuhkan oleh Parlimen Malaysia. Walaupun terdapat sesetengah responden mengakui bahawa SUHAKAM telah melakukan yang terbaik, ada juga yang memberikan persepsi bahawa SUHAKAM tidak melakukan dengan cukup baik disebabkan oleh kurangnya tindakan susulan di pihak kerajaan terhadap syor yang dikemukakan oleh SUHAKAM, batasan dalam kuasanya, serta kekurangan inisiatif di pihak SUHAKAM.

Dapatan kaji selidik turut menunjukkan tahap pemahaman yang rendah dalam kalangan orang ramai tentang hak asasi manusia apabila hanya 7.6 peratus responden menyatakan bahawa mereka memahami hak asasi manusia dengan baik. Seterusnya 4.2 peratus responden menyatakan bahawa mereka tidak mengambil berat tentang hak asasi manusia, manakala lebih daripada 50 peratus responden mengambil berat tentang hak asasi manusia. Di samping itu, didapati bahawa lebih daripada 60 peratus responden merasakan bahawa hak asasi rakyat tidak dijaga dengan secukupnya oleh kerajaan.

Maklum balas yang diterima daripada program kemasyarakatan ini menunjukkan bahawa masih banyak yang perlu dilakukan oleh SUHAKAM untuk meningkatkan ketampakan, kebolehcapaian dan keberkesanan sebagai sebuah Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) yang bebas. Perkara ini termasuklah untuk meningkatkan keproaktifannya dalam mempromosikan dan melindungi hak asasi manusia dalam negara dan meneruskan pindaan kepada dasar undang-undang negara. Dalam tujuan yang sama, hasil kaji selidik ini juga menegaskan bahawa perlunya bagi pihak kerajaan untuk mengambil langkah selanjutnya bagi melindungi hak asasi rakyat dan menyokong serta memperkasakan fungsi dan kuasa SUHAKAM sebagai sebuah NHRI yang mematuhi Prinsip-prinsip Paris. Sepanjang tahun ini, SUHAKAM juga telah mengadakan **18** pameran bersempena dengan sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat serta pelbagai acara lain yang dianjurkan oleh SUHAKAM dan organisasi-organisasi lain seperti yang dirumuskan di bawah:

TARIKH	PENGANJUR	BUTIRAN
13 Jan	Pejabat Ketua Pendaftar Mahkamah Persekutuan Malaysia	Diadakan bersempena Pembukaan Tahun Perundangan 2017 di Pusat Konvensyen Antarabangsa Putrajaya (PICC).
11 Feb	SUHAKAM, Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM) dan C4 Center	Diadakan bersempena dengan program bersama SPRM dan C4 Center yang bertajuk "Sehati Sejiwa Memerangi Rasuah SPRM/C4 Bersama Pemimpin-Pemimpin Orang Asli Seluruh Malaysia" di Kuala Pilah, Negeri Sembilan.
22 Mac	SUHAKAM	Diadakan bersempena program SUHAKAM Bersama Masyarakat di Seremban, Negeri Sembilan.
16 April	Universiti Malaya (UM)	Diadakan bersempena "Constitutional Day 2017" di Fakulti Undang-Undang, UM.

20 April	Universiti SEGI	Diadakan bersempena dengan Hari Hak Asasi Manusia Universiti SEGI di Universiti SEGI, Kampus Kota Damansara, Selangor.
18 Julai	SUHAKAM	Diadakan bersempena program SUHAKAM Bersama Masyarakat di Pekan, Pahang.
8-9 Ogos	SUHAKAM	Diadakan bersempena dengan program SUHAKAM, iaitu Perbincangan Susulan Inkuiri Nasional Mengenai Hak Tanah Orang Asal/Asli di Malaysia dan Forum mengenai Pemerdagangan Manusia di Hotel Hilton, Kuching, Sarawak.
9 Ogos	Universiti Monash Malaysia (MUM)	Diadakan bersempena dengan program "NGO Day" di MUM, Bandar Sunway, Selangor.
2-3 Sept	Kofi Annan Foundation dan SUHAKAM	Diadakan bersempena "Regional Conference on Democracy in Southeast Asia: Achievements, Challenges, Prospects" di Hotel Sheraton Imperial, Kuala Lumpur.
27 Sept	Universiti Antarabangsa INTI (Universiti INTI)	Diadakan bersempena dengan program "2017 Law Awareness Week" di Universiti INTI, Kampus Nilai, Negeri Sembilan.
4 Okt	SUHAKAM	Diadakan bersempena program SUHAKAM Bersama Masyarakat di Muar, Johor.
7 Okt	Persatuan Anak-Anak Sarawak Semenanjung (PASS)	Diadakan bersempena dengan program "Lan Berambek Anak Sarawak 2017" di PWTC, Kuala Lumpur.
9-10 Okt	Institut Juruaudit Dalam Malaysia (IIAM)	Diadakan bersempena dengan program "Persidangan Nasional 2017" di Pusat Konvensyen Kuala Lumpur, Kuala Lumpur.

10 Okt	Universiti Malaysia Sabah (UMS)	Diadakan bersempena dengan program Siri Syarahan UMS bertemakan "Human Rights in Malaysia and the Region" di Kampus UMS, Sabah.
29 Okt	Persatuan Penduduk PPR Beringin (PPR Beringin)	Diadakan bersempena dengan program Karnival PPR Beringin, Kepong, Kuala Lumpur.
4 Nov	Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (UIAM)	Diadakan bersempena dengan program UIAM yang bertajuk "National Law Symposium: Islam & Human Rights" di Kampus UIAM, Kuala Lumpur.
21 – 23 Nov	Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM)	Diadakan bersempena dengan program UKM yang bertajuk "Tuanku Jaafar Conference and Workshop: Governance Towards Sustainable Development Goals" di UKM, Kampus Bangi, Selangor.
13 Dis	SUHAKAM	Diadakan bersempena program SUHAKAM Bersama Masyarakat di Kangar, Perlis

Pameran SUHAKAM diadakan bersempena dengan Persidangan Nasional Institut Juruaudit Dalam Malaysia pada 9 hingga 10 Oktober.

SUHAKAM gembira dengan peningkatan jumlah undangan bagi mengadakan pameran berbanding tahun-tahun sebelumnya dan merupakan peluang yang berharga untuk mendidik masyarakat tentang tugas dan perkhidmatan SUHAKAM serta isu-isu hak asasi manusia. Sebagai langkah seterusnya, SUHAKAM mengakui perlu menghasilkan bahan-bahan hak asasi manusia yang lebih menarik bagi memenuhi permintaan kumpulan masyarakat yang berbeza.

3. PEMERKASAAN BELIA

SUHAKAM terus memperkasakan pelajar-pelajar universiti tentang nilai-nilai hak asasi manusia melalui **enam** siri bengkel "Youth for Rights" (dahulunya dikenali sebagai SUHAKAM Bersama Mahasiswa) yang diadakan di beberapa universiti tempatan adalah seperti yang berikut:

- (a) Universiti Utara Malaysia (UUM), Sintok, Kedah, 17 April
- (b) Universiti Multimedia Malaysia (MMU), Kampus Cyberjaya, 12 Julai
- (c) Universiti Monash Malaysia, Bandar Sunway, Selangor, 30 Ogos
- (d) Universiti INTI, Nilai, Negeri Sembilan, 27 September
- (e) Universiti Teknologi MARA (UiTM), Shah Alam, Selangor, 2 November
- (f) MMU, Kampus Melaka, 7 Disember

SUHAKAM juga memperluas penglibatannya dengan Parlimen Belia Malaysia (MYP) dan Majlis Belia Orang Asli Malaysia (MBOAM) menerusi program hak asasi manusia yang bertujuan memperkasakan belia Malaysia untuk mempromosikan dan melindungi hak asasi manusia di negara ini melalui tindakan bersepadu. Aktiviti tersebut termasuk:

- (a) Sesi taklimat SUHAKAM, kesihatan reproduktif seksual, hak pelarian dan pencari suaka bagi anggota MYP di Kuala Lumpur pada 2 Oktober.
- (b) Bengkel Deklarasi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Hak-Hak Orang Asal (UNDRIP) untuk belia Orang Asli di Tronoh, Perak pada 18 November.
- (c) Bengkel hak asasi manusia bersempena "27th National Lasallian Youth Convention" pada 16 Disember.

Melalui program-program ini, SUHAKAM telah berpeluang bertemu hampir **850** belia di universiti-universiti tempatan dan pertubuhan-pertubuhan belia. Berdasarkan kaji selidik yang diterima daripada **681** responden belia, SUHAKAM memperoleh hasil dapatan seperti yang berikut:

- (a) 72 peratus daripada responden menyatakan bahawa mereka pernah mendengar tentang SUHAKAM.
- (b) 43 peratus responden menganggap bahawa SUHAKAM merupakan NGO hak asasi manusia yang memperjuangkan hak asasi manusia, manakala 43 peratus responden berpendapat bahawa SUHAKAM adalah badan berkanun bebas yang mempromosi dan melindungi hak asasi manusia. 14 peratus daripada mereka menganggap bahawa SUHAKAM adalah agensi penguatkuasaan di bawah bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri.
- (c) 57 peratus responden berpendapat bahawa SUHAKAM ditubuhkan oleh NGO/ aktivis hak asasi manusia berbanding dengan 32 peratus yang memahami SUHAKAM ditubuhkan oleh Parlimen Malaysia dan 11% berpendapat SUHAKAM ditubuhkan oleh PBB.
- (d) 37 peratus responden berpendapat bahawa SUHAKAM telah melakukan yang terbaik dalam memenuhi tanggungjawabnya, manakala 26 peratus berpendapat bahawa ia tidak cukup baik kerana kurangnya tindakan susulan oleh kerajaan. Seterusnya 25 peratus berpendapat bahawa SUHAKAM tidak melakukan cukup baik disebabkan oleh batasan dalam kuasanya. Bagi 7 peratus mengatakan bahawa SUHAKAM tidak cukup baik kerana kekurangan inisiatif dan 5 peratus berpendapat bahawa SUHAKAM melakukan lebih daripada apa yang boleh.
- (e) 70 peratus daripada responden menyatakan bahawa mereka mempunyai pemahaman sederhana tentang hak asasi manusia, manakala 23 peratus mengakui bahawa mereka kurang memahami hak asasi manusia dan 7 peratus daripadanya memahami hak asasi manusia dengan baik.

- (f) **70 peratus** responden mengambil berat tentang hak asasi manusia manakala **28 peratus** mengatakan bahawa pada tahap tertentu, mereka mengambil berat tentang hak dan **2 peratus** tidak mengambil berat tentang hak asasi manusia.
- (g) **79 peratus** responden berpendapat bahawa hak asasi rakyat sebahagiannya atau tidak diberikan perhatian oleh kerajaan, manakala **13 peratus** bersetuju bahawa hak asasi rakyat diberikan perhatian secukupnya oleh kerajaan dan **8 peratus** merasakan hak asasi rakyat tidak diberikan perhatian oleh kerajaan.

Terdapat persamaan dan perbezaan dalam dapatan kaji selidik yang telah dijalankan dengan golongan belia dan peserta sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat. Menariknya, lebih kurang 50 peratus daripada responden bagi kedua-dua program berpendapat bahawa SUHAKAM telah ditubuhkan oleh NGO/aktivis hak asasi manusia, manakala 30 peratus hingga 40 peratus daripada responden memahami bahawa SUHAKAM ditubuhkan oleh Parlimen Malaysia. Sebaliknya, dapat diperhatikan bahawa responden dalam kalangan belia kelihatan lebih prihatin terhadap hak asasi manusia berbanding dengan responden yang hadir sewaktu sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat.

Berhubung dengan prestasi SUHAKAM, responden belia mengaitkan faktor-faktor utama prestasi SUHAKAM kurang memuaskan dengan kekurangan tindakan susulan oleh kerajaan dan kuasa yang terhad dibawah akta penubuhannya. Manakala responden sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat mengaitkan faktor utama prestasi SUHAKAM kurang memuaskan kerana kurangnya tindakan susulan oleh kerajaan. Hasil kaji selidik juga menunjukkan peratusan responden belia yang berpendapat bahawa hak asasi rakyat tidak diberikan perhatian sepenuhnya oleh kerajaan adalah lebih tinggi berbanding mereka yang menghadiri sesi SUHAKAM Bersama Masyarakat.

Walaupun program SUHAKAM bersama belia mendapat maklumbalas yang positif dalam kalangan peserta yang terlibat tetapi persepsi kaji selidik yang dijalankan menunjukkan bahawa perjalanan masih panjang dalam mendidik golongan belia berkaitan dengan peranan SUHAKAM dan hak asasi manusia, serta dalam memperkasakan mereka

Program Belia dan Hak Asasi Manusia di MMU, kampus Melaka pada 7 Disember.

untuk memainkan peranan yang lebih aktif bagi menangani isu hak asasi manusia yang berkaitan dengan mereka dan masyarakat. Bagi mengurangkan jurang tersebut, SUHAKAM menyedari akan keperluan untuk meneroka pendekatan inovatif dan menyediakan lebih banyak peluang untuk golongan belia dalam penglibatan dan menyokong untuk pembaharuan masyarakat dan penambahbaikan hak asasi manusia di dalam negara.

4. HAK ASASI MANUSIA DAN TEKNOLOGI

SUHAKAM dan School of Information Technology (SIT), Universiti Monash Malaysia meneruskan kerjasama di bawah projek “SUHAKAM ke Arah Digital Bersama Monash” yang bertujuan mempromosi hak asasi manusia melalui teknologi.

Kedua-dua pihak meneruskan usaha dalam projek bersama yang melibatkan sekumpulan pelajar SIT yang menyediakan bantuan teknikal untuk membangunkan dua video animasi pendek tentang konsep hak asasi manusia dan tugas SUHAKAM, serta hakmendapatkan taraf hidup yang mencukupi.

Sebagai satu langkah untuk mempromosikan secara lebih meluas video animasi hak asasi manusia yang telah dihasilkan melalui projek kerjasama tersebut, SUHAKAM telah berjumpa dengan Bahagian Teknologi Pendidikan (BTP), Kementerian Pendidikan untuk meneroka kemungkinan video animasi hak asasi manusia tersebut dapat dikongsi dalam portal pendidikan rasmi kementerian, iaitu "EduWebTV". SUHAKAM juga gembira daripada satu video animasi hak asasi manusia yang dihasilkan SUHAKAM telah berada dalam EduWebTV untuk pelbagai pengguna utama seperti pendidik, pelajar dan ibubapa. Harapan SUHAKAM supaya animasi ini akan menjadi satu alatan yang berguna untuk mendidik kanak-kanak dan belia memahami hak asasi manusia.

Memandangkan orang ramai semakin bergantung pada teknologi digital, SUHAKAM melihat kepada keperluan untuk memperkenalkan lebih banyak peralatan digital hak asasi manusia bagi meningkatkan kefahaman masyarakat tentang hak asasi manusia serta untuk menghubungkan SUHAKAM dengan orang ramai di seluruh pelosok negara.

5. HAK ASASI MANUSIA DAN ISLAM

SUHAKAM meneruskan penglibatannya dengan pihak berkuasa agama Islam di Malaysia untuk mempromosi nilai-nilai hak asasi manusia melalui ajaran Islam. SUHAKAM juga berbesar hati apabila Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan (JAWI) telah menerapkan sebahagian input yang telah dicadangkan oleh SUHAKAM ke dalam dua khutbah Jumaat yang telah disampaikan pada 6 Oktober dan 15 Disember seperti yang dirumuskan di bawah:

a. "Lindungi dan hormati hak warga emas"

- Warga emas mempunyai hak kepada keperluan asas seperti makanan, air, tempat tinggal dan pakaian, penjagaan kesihatan, serta bentuk sokongan lain oleh ahli keluarga dan orang ramai.
- Seorang pemimpin mempunyai tanggungjawab utama untuk melindungi kesejahteraan dan hak asasi warga emas memandangkan mereka juga sebahagian daripada anggota masyarakat.

- Warga emas mempunyai hak untuk menikmati kehidupan yang sejahtera, dihormati dan untuk mengambil bahagian serta menyumbang kepada pembangunan negara.
- Warga emas mempunyai hak kepada keselamatan sosial, bantuan kewangan, perkhidmatan sosial dan bebas daripada sebarang bentuk diskriminasi dan penderaan.

b. “Peliharalah hak asasi kanak-kanak”

- Semua pihak mempunyai peranan untuk memastikan perlindungan kanak-kanak daripada sebarang bentuk penderaan, pengabaian, kemudaratan, diskriminasi, dan eksploitasi yang akan memberikan kesan kepada kesejahteraan dan perkembangan mereka.
- Setiap kanak-kanak mempunyai hak yang sama seperti golongan dewasa yang perlu dihormati terutamanya hak mereka kepada privasi dan tidak dimalukan di khalayak ramai.
- Pendidikan merupakan aspek penting untuk membentuk personaliti dan perkembangan kanak-kanak, dan oleh itu setiap daripada mereka mempunyai hak untuk mendapat pendidikan formal tanpa sebarang bentuk diskriminasi.
- Ibubapa mempunyai tanggungjawab utama untuk menjaga anak-anak mereka dengan penuh kasih sayang dan perasaan hormat serta memenuhi keperluan asas mereka.
- Pemimpin dan masyarakat perlu memainkan peranan masing-masing dalam melindungi hak kanak-kanak.

SUHAKAM memuji langkah positif yang telah diambil oleh pihak JAWI dalam mengintegrasikan prinsip hak asasi manusia ke dalam khutbah Jumaat disebalik keraguan dan kesangsian tentang keserasian nilai hak asasi manusia dan Islam. Inisiatif ini telah ditegaskan semula bahawa konsep asas ajaran Islam berkaitan hak asasi manusia adalah berdasarkan kehormatan, maruah diri, dan kesaksamaan untuk semua manusia seperti yang digambarkan dalam dua khutbah tersebut.

SUHAKAM berharap agar amalan terbaik ini dapat dicontohi oleh pihak berkuasa agama di negeri lain di Malaysia kearah mempromosi kesedaran hak asasi manusia dalam konteks ajaran Islam. SUHAKAM berharap dapat mewujudkan kerjasama yang lebih erat dengan Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dan pihak berkuasa agama negeri pada masa hadapan.

Sebagai kesinambungan bagi projek sebelum ini yang bertajuk “Masjid Mesra OKU” yang memfokuskan kepada kemudahan mesra OKU di masjid dan hak asas golongan OKU untuk beribadat, SUHAKAM telah mendraf cadangan garis panduan masjid mesra OKU dan telah mengadakan lawatan perintis ke sebuah masjid mesra OKU di Selangor, iaitu Masjid Bandar Seri Putra di Bangi pada 8 Disember. Lawatan tersebut bertujuan untuk mengenal pasti amalan terbaik masjid tersebut dari segi penyediaan akses fizikal dan kemudahan lain yang dapat memenuhi keperluan golongan OKU.

SUHAKAM kagum dengan usaha yang telah ditunjukkan oleh pihak masjid dalam menambah baik akses dan kemudahan kepada OKU melalui penyediaan tanjakan, kerusi roda, tempat wuduk mesra OKU, penterjemah untuk solat Jumaat, serta program tahunan yang dianjurkan bersempena Hari Orang Kurang Upaya Antarabangsa. Sebagai langkah untuk mempromosi kesedaran yang lebih meluas berkenaan dengan konsep masjid mesra OKU, SUHAKAM dan Masjid Bandar Seri Putra akan menganjurkan secara bersama satu seminar pada tahun 2018 dengan matlamat untuk menyokong pembentukan dasar yang sewajarnya dan pelaksanaan masjid mesra OKU di Malaysia.

6. HARAPAN MASA DEPAN

Pada tahun akan datang, SUHAKAM berhasrat untuk mendekati pelbagai pihak berkepentingan di seluruh pelosok negara melalui dialog bersama komuniti, lawatan lapangan, pameran dan pelbagai bentuk program kemasyarakatan.

SUHAKAM juga akan terus memperkasakan golongan belia terutamanya golongan rentan untuk bertindak bagi membawa perubahan yang positif dalam komuniti mereka dan masyarakat secara keseluruhan.

SUHAKAM juga akan terus memperluas jalinan kerjasama dengan pihak kerajaan dan badan bukan kerajaan melalui usaha sama atau projek bersama tentang isu-isu hak asasi manusia yang menjadi perhatian umum. SUHAKAM juga berusaha untuk menghasilkan sumber dan peralatan hak asasi manusia yang lebih menarik dengan matlamat memupuk sebuah negara dimana hak asasi manusia diamalkan, dihormati merentasi sempadan budaya, agama dan geografi.

Bahagian Komunikasi Korporat

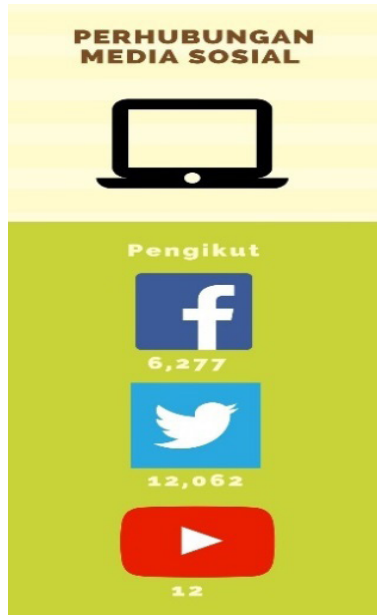
Bahagian Komunikasi Korporat berfungsi menyelia komunikasi awam bagi menyokong usaha SUHAKAM mempromosi dan melindungi hak asasi manusia. Dalam merencanakan strategi komunikasi dan media SUHAKAM, bahagian ini bertanggungjawab untuk menyediakan mesej utama, mencadangkan saluran komunikasi, dan mendapatkan dan membantu memudahkan cara penglibatan media. Bahagian ini juga bekerjasama rapat dengan pihak media untuk menyediakan respon kepada sebarang pertanyaan media, mengatur temu bual untuk pesuruhjaya dan menasihati SUHAKAM berkaitan dengan isu-isu hak asasi manusia yang ditimbulkan oleh media.

1. KENYATAAN MEDIA

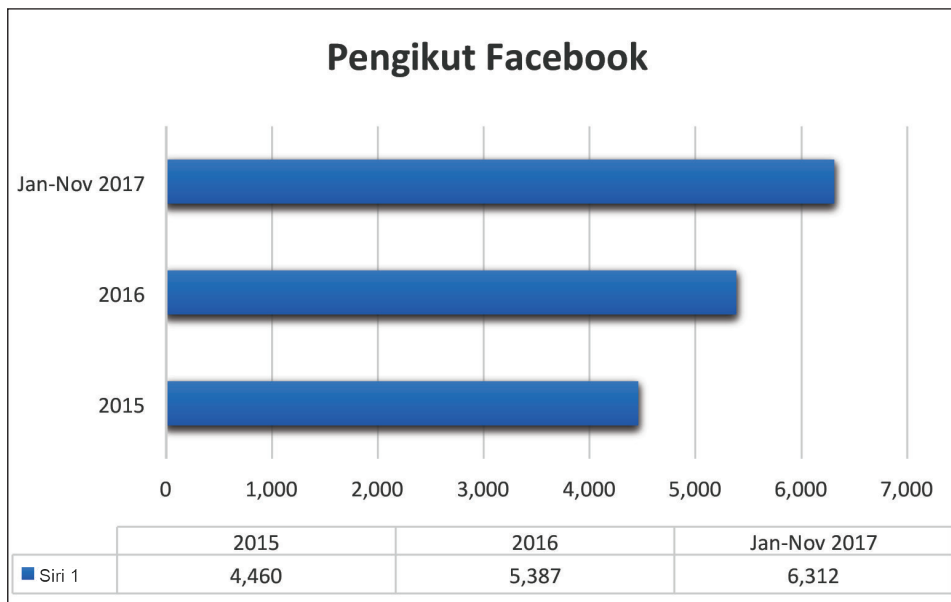

Selaras dengan Seksyen 4 (2)(e) Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 (Akta 597), pada tahun ini, SUHAKAM telah mengeluarkan sebanyak 47 kenyataan media yang berkaitan dengan pelbagai isu hak asasi manusia. Walaupun SUHAKAM aktif mengeluarkan kenyataan-kenyataan media, liputan media tidak selalu konsisten.

2. PERHUBUNGAN MEDIA SOSIAL

Dalam mengiktiraf kepentingan media sosial sebagai alat untuk memperjuang dan memupuk kesedaran hak asasi manusia, SUHAKAM sering membuat sorotan tentang pendirian, kenyataan serta aktiviti dalam Facebook dan Twitter. SUHAKAM berharap agar penggunaan media sosial sebegini dapat meningkatkan pemahaman serta kesedaran orang ramai tentang hak asasi manusia dan SUHAKAM, termasuk fungsi dan mandatnya. Kini SUHAKAM mempunyai sejumlah 6312 pengikut Facebook, peningkatan sebanyak 925 daripada tahun sebelumnya.

3. TEMURAMAH MEDIA

Aktiviti promosi merupakan saluran bagi memastikan hak asasi manusia dilindungi dan dihormati. Oleh yang demikian, pada tahun ini, pesuruhjaya-pesuruhjaya SUHAKAM telah turut serta dalam banyak temu bual media yang berkaitan dengan pelbagai isu hak asasi manusia seperti isu kematian dalam tahanan, hak pelarian, hak untuk mendapat maklumat, perdagangan manusia, hak kanak-kanak, hak pekerja migran dan lain-lain.

SUHAKAM juga telah bekerjasama dengan Radio BFM dengan mengadakan beberapa siri temu bual. Dalam siri temu bual tersebut, SUHAKAM telah menjelaskan perkara-perkara yang berikut:

- Isu Pelarian di Malaysia
- Orang Kurang Upaya
- Hak Tanah Adat Orang Asli/Asal
- Hak Asasi Manusia dan Islam
- Hak Wanita
- Hak Pekerja Asing
- Perkauman dan Antidiskriminasi
- Kematian dalam tahanan
- Hak Asasi Manusia dan Perniagaan

4. HUBUNGAN DENGAN PIHAK BERKEPENTINGAN

Libat urus yang efektif dengan pihak berkepentingan merupakan asas kepada pelaksanaan yang efektif serta penghormatan terhadap prinsip hak asasi manusia. SUHAKAM percaya bahawa konsultasi dengan parti politik, kerajaan negeri, ahli-ahli Parlimen, institusi keagamaan dan badan bukan kerajaan/organisasi masyarakat sivil merupakan perkara penting dalam amalan dan strategi kemampanan yang baik. Pada tahun ini, SUHAKAM telah terlibat dalam banyak inisiatif bersama pihak berkepentingan, menjalin usaha sama dalam projek-projek tertentu dan menganjurkan pelbagai dialog secara formal dan tidak formal dengan pihak berkepentingan.

Tahun ini khususnya, SUHAKAM telah mengutamakan pembentukan hubungan dengan pemimpin dan cendekiawan agama. Tanpa mengandaikan bahawa keserasian antara hak asasi dan agama telah pun wujud mahu pun sebaliknya, SUHAKAM berpendapat bahawa pergeseran antara serta keperluan untuk mengharmonikan hak asasi manusia dan agama memerlukan pihak-pihak yang berunding untuk mempunyai pertimbangan dan pengetahuan mendalam tentang agama kerana ia mempunyai pengaruh kuat terhadap kepercayaan dan tingkah laku individu.

SUHAKAM juga menerima kunjungan hormat daripada delegasi Negara asing termasuk Agensi-agensi Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu di mana perbincangan kebanyakannya menjurus kepada tugas SUHAKAM berhubung hak asasi manusia serta potensi untuk bekerjasama.

5. HARAPAN MASA DEPAN

Bahagian Komunikasi Korporat akan terus menyediakan dan menyebarkan kenyataan media dan sebaran akhbar, ucapan-ucapan, kit media dan lembaran fakta berkenaan tugas yang dilakukan oleh Suruhanjaya.

Walaupun kerajaan menggalakkan digitisasi, berikutan kekangan peruntukan, Bahagian ini tidak dapat mempertimbangkan perkara ini pada tahun-tahun sebelumnya. Bahagian ini juga akan terus meneroka kaedah dan cara untuk terus kekal aktif dalam media sosial sebagai salah satu saluran untuk mendapatkan lebih banyak penglibatan orang ramai. Penjenamaan semula laman web yang lebih mesra Orang Kurang Upaya (OKU) juga sedang giat diusahakan.

BAB 4

Laporan Pejabat Sabah

Dari kiri

Pn. Daisy Masiram, Pn. Nur Shahmimie Yusop, En. Heflin Ak Dino @ Afin Zaim Dino Abdullah, Datuk Godfrey Gregory Joitol (Pesuruhjaya), En. Jasmih Slamet, En. Sofyan Md Kusin, Pn. Levina Sigisimon, Pn. Jonima Ligon

Laporan Pejabat Sabah

1. PENGENALAN

Akta SUHAKAM 597 menggambarkan sebuah masyarakat di mana hak asasi manusia dihormati dan dilindungi dan dinikmati oleh semua. Dengan mengambil kira sumber kewangan dan manusia yang sedia ada bagi tahun 2017, aktiviti-aktiviti pejabat Sabah memberi tumpuan kepada bidang-bidang berikut: -

- a) Meningkatkan kesedaran orang awam terhadap hak asasi manusia yang ditujukan kepada pemimpin-pemimpin politik, penjawat awam, pemimpin masyarakat setempat, ketua daerah, ketua anak negeri, ketua kampung, pelajar sekolah dan orang awam;
- b) Menerima dan menyiasat aduan yang diterima daripada orang awam berkenaan pelanggaran hak asasi manusia;
- c) Penglibatan bersama agensi persekutuan dan negeri, wakil kerajaan luar negara, organisasi masyarakat sivil, dalam mempromosi dan melindungi hak asasi manusia; dan
- d) Menyertai lain-lain aktiviti yang berkaitan dengan mempromosi dan perlindungan hak asasi manusia.

Pejabat Sabah ingin merakamkan penghargaan dalam pelaksanaan aktiviti terutamanya dari segi kerjasama daripada agensi kerajaan persekutuan, kerajaan negeri Sabah, serta agensinya, Universiti Malaysia Sabah, dan organisasi masyarakat sivil. Harus diambil maklum bahawa program yang dianjurkan oleh pejabat Sabah sepanjang tahun 2017 telah diterima dengan sambutan yang menggalakkan daripada golongan sasaran, terutamanya di kalangan masyarakat luar bandar di Sabah. Program yang dianjurkan sememangnya telah berjaya meningkatkan kesedaran mengenai hak asasi manusia dan peranan dan fungsi SUHAKAM, terutama kepada mereka yang terlibat dalam program.

2. PROGRAM KESEDARAN

Selaras dengan Seksyen 4 (1) Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (Akta 597), kesedaran hak asasi manusia telah menjadi fokus utama Pejabat Sabah. Program berikut telah dijalankan pada tahun 2017.

(a) SUHAKAM BERSAMA MASYARAKAT

(i) “SUHAKAM Bersama Masyarakat” daerah kecil Paitan

Program SUHAKAM Bersama Masyarakat kali pertama untuk tahun 2017 telah dianjurkan pada 12 hingga 13 Ogos 2017 di daerah kecil Paitan, Beluran dengan kerjasama Pejabat Daerah Kecil Paitan. Walaupun objektif utama program ini adalah untuk mewujudkan kesedaran berkenaan peranan serta fungsi SUHAKAM dan memberi peluang kepada orang awam untuk membuat aduan berkenaan pencabulan hak asasi manusia, agensi-agensi lain kerajaan persekutuan dan negeri turut di jemput untuk menyertai program ini bagi membolehkan orang awam melaporkan isu-isu yang berkaitan dengan sistem penyampaian kerajaan. SUHAKAM sebagai penganjur utama, bersama-sama dengan 46 agensi kerajaan persekutuan dan negeri Sabah turut membuat pameran dan membuka kaunter aduan sepanjang program dua hari tersebut.

Sesi bersama masyarakat (SUHAKAM Bersama Masyarakat) di Paitan, Beluran.

Seramai 700 peserta telah menghadiri program ini yang terdiri daripada pemimpin masyarakat tempatan, penjawat awam, ketua dan wakil organisasi masyarakat sivil, ketua daerah, ketua anak negeri, ketua kampung, pengetua sekolah, guru-guru, pelajar dan penduduk sekitar daripada daerah Paitan. SUHAKAM telah menerima sejumlah 66 aduan sepanjang program dua hari tersebut. Antara isu yang dibangkitkan termasuklah isu kewarganegaraan yang berkaitan dengan dokumentasi, tanah, harga makanan yang tidak terkawal, pendatang asing tanpa izin, akses kepada air bersih dan kemudahan perubatan. Berdasarkan kepada interaksi antara pegawai SUHAKAM dan orang awam dan isu hak asasi manusia yang diterima, kesimpulannya bahawa program seperti ini berjaya meningkatkan kesedaran awam terhadap hak asasi manusia.

(ii) SUHAKAM Bersama Masyarakat di Kampung Maukab, Ranau

Program SUHAKAM Bersama Masyarakat yang kedua telah diadakan pada 11 Oktober 2017 di Kampung Maukab, Ranau. Program ini telah dianjurkan dengan kerjasama Pejabat Daerah Ranau dan Jabatan Tanah dan Ukur Negeri Sabah. Program ini telah dirasmikan oleh Ahli Parlimen Ranau, YB Datuk Dr. Ewon Ebin. Program ini turut dihadiri oleh Pengerusi SUHAKAM, Tan Sri Razali Ismail, pesuruhjaya-pesuruhjaya SUHAKAM yang lain, Datuk Haji Saffar Untong, Pengarah Jabatan Tanah dan Ukur Negeri Sabah, Tuan Haji Faimin Kamin, Pegawai Daerah Ranau dan Pengarah Jabatan Integriti dan Tadbir Urus, Jabatan Perdana Menteri selaku sekretariat kepada jawatankuasa khas kabinet untuk hak tanah adat.

Objektif utama program ini adalah untuk menyebarkan maklumat tentang peranan dan fungsi SUHAKAM. Selain itu, Pengarah Jabatan Tanah dan Ukur Negeri Sabah juga turut mengambil kesempatan menjelaskan mengenai konsep Geran Komunal dan penyukatan tanah adat dan hak milik di bawah program PANTAS. Pengarah Jabatan Integriti dan Tadbir Urus juga turut menjelaskan kerja semasa organisasi dalam menangani isu-isu tanah adat dan pembiayaan penyukatan tanah dibawah program PANTAS Sabah. Program PANTAS dilancarkan di Kampung Maukab pada 2016 untuk meninjau tuntutan tanah

NCR yang melibatkan kawasan seluas 550 hektar. Sehingga kini, 509 lot telah disukat, dan sebanyak 208 lot telah diproses dan diluluskan untuk pengeluaran geran hakmilik tanah oleh jawatankuasa khas PANTAS.

SUHAKAM Bersama Masyarakat di Kampung Maukab, Ranau.

(iii) Program “Mobile Community Transformation Centre (Mobile CTC)”

Sepanjang tahun 2017, SUHAKAM telah menyertai empat program “*Mobile Community Transformation Centres (Mobile CTC)*” iaitu di Tamparuli, Kuala Penyu, Beaufort, dan Sandakan. Penganjur utama program ini ialah Perbendaharaan Malaysia Negeri Sabah, Kementerian Kewangan Malaysia.

Bagi SUHAKAM, melalui program ini, Pejabat Sabah dapat mewujudkan hubungan kerjasama dengan 80 agensi Persekutuan Sabah dapat menyebarkan kesedaran dan pengetahuan tentang hak asasi manusia kepada hampir 3000 orang di pedalaman pada kos yang minimum, dan pada masa yang sama, boleh mendapat maklum balas daripada penduduk setempat yang berkenaan dengan pelanggaran hak asasi manusia.

Program "Mobile CTC" Beaufort.

(iv) Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia (ATHAM) di Sekolah

Pejabat Sabah juga membantu program hak pendidikan amalan terbaik hak asasi manusia (ATHAM) di sekolah-sekolah menjelang tahun 2020 yang dianjurkan oleh sekolah untuk pelajar lepasan UPSR dan PT3. Pada 11 April, satu perbincangan dengan guru sekolah rendah dan menengah telah diadakan di Kota Kinabalu, bagi membincangkan isu-isu pelaksanaan amalan terbaik ini dan bagi membolehkan guru-guru berkongsi kepakaran dan pengetahuan mereka berhubung dengan amalan terbaik hak asasi manusia (ATHAM) di sekolah masing-masing.

(v) Syarahan Hak Asasi Manusia di Universiti Malaysia Sabah

Pada 10 Oktober 2017, Tan Sri Razali Ismail, Pengerusi Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, menyampaikan siri syarahan bertajuk "*Human Rights in Malaysia & the Region*" di Universiti Malaysia Sabah (UMS). Siri syarahan ini telah dianjurkan dengan kerjasama Majlis Profesor Negara, UMS. Syarahan ini telah dihadiri oleh 600 peserta yang terdiri daripada penuntut, pensyarah dan wakil-wakil daripada agensi kerajaan negeri dan persekutuan.

3. PENYELESAIAN ADUAN

Bagi tahun 2017, Pejabat Sabah telah menerima sejumlah 388 aduan, dan 296 merupakan kes hak asasi manusia. Aduan bukan hak asasi manusia telah dirujuk oleh Pejabat Sabah kepada agensi-agensi yang berkaitan untuk penyelesaian. Berdasarkan Jadual 1, aduan berkaitan dengan hak untuk kewarganegaraan mendahului senarai iaitu 172 aduan diikuti hak untuk tanah adat dengan 54 aduan dan tangkapan, tahanan dan pembuangan negeri dengan 30 aduan.

Jadual 1 Aduan Hak Asasi Manusia yang Diterima oleh Pejabat Sabah, Tahun 2017

BIL.	JENIS ADUAN	JUMLAH KES	JUMLAH KES YANG SELESAI
1.	Hak kepada kewarganegaraan	172	45
2.	Hak kepada tanah adat anak negeri	54	28
3.	Tangkapan arbitrari, tahanan dan pembuangan negeri	30	5
4.	Hak kepada taraf kehidupan yang mencukupi (makanan, pakaian, perumahan, penjagaan kesihatan)	3	-
5.	Hak kepada privasi	5	-
6.	Hak untuk bekerja/diambil kerja dan hak pekerja asing	14	5
7.	Hak untuk memiliki harta	11	-
8.	Hak kepada pendidikan	5	4
9.	Hak alam sekitar	1	-
10.	Lain-lain	1	-
	Jumlah	296	87

Berdasarkan 296 kes hak asasi manusia, Pejabat Sabah hanya berjaya menyelesaikan sejumlah 87 aduan atau 30 peratus daripada aduan keseluruhan. Walaupun Pejabat Sabah mempunyai hubungan kerjasama yang sangat positif dengan agensi-agensi kerajaan persekutuan dan negeri

dalam menyelesaikan aduan, kadar penyelesaian aduan adalah rendah disebabkan oleh faktor-faktor yang berikut: -

- a) Isu-isu hak asasi manusia yang dilaporkan tidak selaras dengan undang-undang dan dasar kerajaan Malaysia. Penyelesaian hanya boleh dicapai melalui penggubalan dasar dan pindaan undang-undang yang berkaitan.
- b) Aduan melibatkan pelbagai agensi dan/atau negara ketiga, seperti dalam kes isu penghantaran balik warga asing.
- c) Kapasiti agensi kerajaan yang terlibat terlalu terhad, menyebabkan berlaku penangguhan sesuatu kes. Satu contoh kes ialah daftar lewat sijil lahir yang perlu disahkan oleh Mahkamah Majistret kerana melibatkan penelitian terperinci dokumen dan keperluan saksi. Dari tahun 2009 sehingga tahun 2016, sebanyak 11,146 permohonan telah dibuat untuk pengesahan daftar lewat sijil kelahiran di Sabah di bawah Seksyen 22 (3) Ordinan Pendaftaran Kelahiran dan Kematian (Sabah CAP 123).

4. PENYELESAIAN ADUAN BERKAITAN ISU TANAH

Dalam Laporan Tahunan 2016, Pejabat Sabah telah membuat syor kepada Jabatan Tanah dan Ukur Negeri Sabah dalam usaha untuk membantu jabatan meningkatkan pentadbiran tanah supaya dapat mengurangkan aduan yang berkaitan dengan isu-isu tanah. Pejabat ini telah menerima maklum balas positif daripada jabatan seperti yang terkandung dalam Maklum Balas Kerajaan Terhadap Laporan Tahunan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 2016.

Lanjutan itu, pada 11 Oktober 2017, Pengarah Jabatan Tanah dan Ukur Negeri Sabah semasa program SUHAKAM Bersama Masyarakat di Kampung Muakab, Ranau, telah memberikan taklimat kepada Pengerusi dan Pesuruhjaya SUHAKAM antaranya berkaitan dengan Pengeluaran Hak Milik Tanah Geran Komunal dan Pengukuran Lot Pendudukan NCR (Program PANTAS).

Secara ringkas, Jabatan Tanah dan Ukur Negeri Sabah telah menubuhkan satu unit khas iaitu Perkhidmatan Tanah Anak Negeri Sabah (PANTAS) untuk melihat secara khusus permohonan untuk tanah anak negeri pada tahun 2013. Di bawah inisiatif ini, pemprosesan permohonan tanah dan

pengeluaran hak milik tanah kepada orang asal terutamanya tanah yang dituntut di bawah hak tanah adat anak negeri telah dipercepatkan melalui perubahan prosedur pemprosesan tanah dan pengenalan teknologi terkini dalam pengukuran tanah yang dibiayai oleh Kerajaan Persekutuan. SUHAKAM berpandangan bahawa inisiatif yang diambil oleh kerajaan negeri Sabah melalui Jabatan Tanah dan Ukur telah mula memberikan kesan positif bagi menambah-baik isu hak asasi manusia terutama berhubung dengan tanah NCR. Pandangan ini berdasarkan kepada aduan tahunan yang menurun yang berkaitan dengan hak tanah adat seperti dalam Jadual 2.

Jadual 2 Aduan berkaitan Hak Tanah Adat dari Tahun 2006 hingga 2017

TAHUN	JUMLAH ADUAN HAK TANAH ADAT YANG DITERIMA PEJABAT SABAH
2006	131
2007	96
2008	130
2009	152
2010	92
2011	153
2012	141
2013	94
2014	71
2015	31
2016	35
2017	54

5. PENGLIBATAN DENGAN ORGANISASI LAIN

- i) Sebagai sebahagian daripada usaha untuk mempromosi, melindungi hak asasi manusia atau untuk mencari penyelesaian kepada pelanggaran hak asasi manusia, Pejabat Sabah sentiasa melibatkan agensi-agensi kerajaan di negeri Sabah. Antara lain, Pejabat Sabah telah membuat kunjungan hormat kepada Setiausaha Persekutuan Sabah, YBhg. Datuk Nor Rizan bin Mohd Thani pada 26 Disember 2017.

6. AKTIVITI-AKTIVITI LAIN HAK ASASI MANUSIA

- (i) Pejabat Sabah turut terlibat secara aktif dalam program yang dianjurkan oleh agensi kerajaan negeri Sabah. Antaranya adalah pejabat Sabah telah menghadiri *International Conference on Heart of Borneo: 'A Decade of Heart of Borneo Initiative-Accomplishments and the Way Forward'* yang dianjurkan di Kota Kinabalu dari 24 hingga 26 Oktober 2017.
- (ii) Pejabat Sabah turut terlibat dengan Suruhanjaya antara kerajaan ASEAN mengenai Hak Asasi Manusia (AICHR) yang menganjurkan "*Regional Conference on the Right to Safe Drinking Water and Sanitation*" pada 25 hingga 27 Oktober 2017 di Kota Kinabalu, Sabah dimana Pejabat Sabah telah membentangkan satu kertas kerja berkenaan situasi negara Malaysia: Perspektif Institusi Hak Asasi Manusia Nasional.

Lawatan hormat kepada Setiausaha Persekutuan Sabah, YBhg. Datuk Nor Rizan bin Mohd Thani pada 26 Disember 2017.

7. HARAPAN MASA DEPAN

Menghormati hak asasi manusia dan kedaulatan undang-undang merupakan asas perjalanan fungsi demokrasi. Ini memerlukan penghormatan idea pluralisme, organisasi masyarakat sivil yang bebas (CSO), media, sektor swasta yang kuat serta semak dan imbalan terhadap kuasa. Dalam hal ini, SUHAKAM akan meneruskan mandat untuk menasihati, memantau dan bekerjasama dengan kerajaan untuk bertindak berlandaskan pematuhan hak asasi manusia. Bagi mencapai matlamat ini, Pejabat Sabah akan terus berusaha untuk meningkatkan kerjasama dengan sektor awam, sektor swasta, organisasi masyarakat sivil dan masyarakat setempat, termasuk media, untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia di negeri ini.

BAB 5

Laporan Pejabat Sarawak

Berdiri (dari kiri)

En. Mohamad Mail, En. Sophian Osman, En. Alfonso Min

Duduk (dari kiri)

Pn. Vivien Marcus, En. Francis Johen Anak Adam (Pesuruhjaya), Pn. Linya Subah

Laporan Pejabat Sarawak

1. GAMBARAN KESELURUHAN STATISTIK

Pada tahun 2017, Pejabat Sarawak telah menerima 46 aduan dan pertanyaan tentang hak asasi manusia daripada orang awam.

Jadual 1 Aduan yang diterima oleh Pejabat Sarawak tahun 2017

BIL.	KATEGORI	JUMLAH KES
1.	Hak Tanah Adat	17
2.	Hak Kewarganegaraan	3
3.	Hak kepada Alam Sekitar	2
4.	Hak kepada Pekerjaan	2
5.	Lain-lain	22
Jumlah		46

(a) Isu-isu yang timbul daripada Aduan

(i) Tanah Adat serta Permasalahan yang Berkaitan dengan Tuntutan Tanah Adat

Isu Tanah Adat dan Hak Adat Bumiputra bukanlah merupakan isu yang baharu di Malaysia. Di Sarawak, isu ini telah menghantui orang asal sejak sekian lama. Malah, isu ini, jika terus berlarutan, ia boleh mengundang rasa tidak-puas hati yang mendalam kalangan orang asal. Di Sarawak, Kerajaan Negeri menerusi Jabatan Tanah dan Survei telah berusaha dengan sebaik mungkin untuk menyelesaikan permasalahan ini. Namun begitu, tidak dinafikan, masih wujud cabaran-cabaran yang boleh merencatkan usaha Kerajaan Negeri mencari penyelesaian terbaik dalam hal ini.

Dalam menyelesaikan isu ini, perkara asasnya ialah orang asal di Sarawak seharusnya memahami tentang Kanun Tanah Sarawak sebelum melakukan tuntutan terhadap tanah adat.

Sarawak merupakan sebuah negeri yang besar dan sesetengah tanah adat yang dituntut terletak jauh di pedalaman. Justeru, penambahan dana untuk melakukan proses pengukuran haruslah disediakan oleh Kerajaan Persekutuan. Dari segi penambahbaikan terhadap Kanun Tanah Sarawak, Kerajaan Negeri menerusi Jabatan Tanah dan Survei akan menilai semula Kanun Tanah Sarawak dan akan ditambah baik dari semasa ke semasa. Kerajaan Negeri akan bekerjasama dengan agensi-agensi yang berkaitan selain berbincang dengan persatuan-persatuan orang asal di Sarawak dalam usaha untuk menambah baik Kanun Tanah Sarawak supaya seiring dengan aspirasi orang asal.

Oleh itu, semakan semula terhadap Kanun Tanah Sarawak sangat penting supaya perkara ini akan dapat memberikan keadilan yang lebih baik kepada orang asal di Sarawak terutamanya dalam proses tuntutan tanah adat. Perlu diingat bahawa tanah adat merupakan elemen kehidupan yang penting kepada orang asal untuk memperbaiki taraf sosial mereka. Sekiranya tanah adat orang asal diperlukan untuk tujuan pembangunan atau pun untuk aktiviti penanaman, urusannya haruslah dilakukan dengan baik menerusi proses perundingan yang sistematik bersama-sama orang asal.

(ii) Isu Kewarganegaraan

Isu kewarganegaraan turut menjadi isu utama dalam aduan yang diterima oleh Pejabat Sarawak khususnya isu berkenaan dengan taraf kewarganegaraan kanak-kanak dan pendaftaran lewat dokumen pengenalan diri seperti sijil kelahiran atau kad pengenalan oleh penduduk yang tinggal di kawasan pedalaman. Selain itu, isu berkaitan taraf kewarganegaraan ini juga turut melibatkan kanak-kanak yang ibunya bukan warganegara Malaysia yang berkahwin dengan lelaki tempatan tetapi perkahwinan tersebut tidak didaftarkan di Malaysia. Aduan-aduan berkaitan dengan isu ini telah dikemukakan kepada jabatan yang berkenaan untuk tindakan lanjut.

2. LAPORAN PRESTASI

a) Isu 1: Pendidikan dan Hak Asasi Manusia

Pejabat Sarawak akan meningkatkan aktiviti untuk mempromosi, melindungi serta mengawasi hak asasi manusia di Sarawak, selaras dengan fungsi serta kuasa yang termaktub dalam Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 (Akta 597). Pejabat Sarawak percaya bahawa kesedaran terhadap hak asasi manusia dalam kalangan orang awam adalah sangat penting bagi menyemai konsep hak asasi di Sarawak.

b) Isu 2 : Peningkatan Jumlah Aduan serta Proses Penyelesaian Kes

Pejabat Sarawak juga akan memberikan perhatian kepada jumlah aduan dan proses penyelesaian kes. Pada tahun 2018, Pejabat Sarawak akan meneruskan aktiviti untuk meningkatkan kesedaran awam berkenaan dengan sistem aduan dalam talian Suruhanjaya.

3. PENGLIBATAN DENGAN ORANG AWAM

Pada tahun 2017, Pejabat Sarawak meneruskan program yang melibatkan penglibatan orang awam terutamanya di kawasan yang terpencil. Objektif program adalah seperti yang berikut:

- i) Membina hubungan yang produktif dengan organisasi masyarakat sivil.
- ii) Menyediakan ruang kepada organisasi masyarakat sivil untuk mengutarakan pendapat mereka dan memberikan respon kepada isu-isu yang relevan.
- iii) Melaksanakan strategi diplomasi awam Pejabat Sarawak untuk memenangi hati dan minda orang awam di Sarawak.

Jadual 2 Program tahun 2017

BIL.	TARIKH	PERKARA	LOKASI
1.	21 Feb	Ceramah/Lawatan Lokap Balai Polis Sibu	Sibu
2.	22 Feb	SUHAKAM Bersama Masyarakat	Kanowit
3.	17 Mei	SUHAKAM Bersama Masyarakat	Niah, Miri
4.	18 Mei	Perbincangan SUHAKAM Bersama NGO	Miri
5.	8-9 Ogos	Pameran Mengenai "Convention on Anti Torture"	Kuching
6.	9 Ogos	Forum Mengenai Anti-Pemerdagangan Manusia	Kuching
7.	18 Ogos	Perbincangan SUHAKAM Bersama Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak Mengenai " watching brief" berkaitan kes syariah	Kuching
8.	26 Sept 27 Sept 27 Sept 28 Sept	SUHAKAM Bersama Masyarakat Lawatan ke PDK Betong Lawatan ke Pejabat Residen Betong Lawatan ke Pejabat Residen Sri Aman	Betong Sri Aman
9.	25-27 Sept	Bengkel ATHAM untuk Guru-Guru Penyelaras (Zon Kuching)	Kuching
10.	3-5 Sept	Pameran Hak Asasi Manusia Sempena Pesta Benak 2017	Sri Aman
11.	13 Nov	Ceramah Hak Asasi Manusia	Kuching
12.	25 Nov	SUHAKAM Bersama Masyarakat	Sematan
13.	28 Nov	Majlis Makan Tengah Hari Bersama NGO	Kuching
14.	13 Dis	Program Kesedaran ICERD dengan Kerjasama Pusat KOMAS	Bintulu
15.	14 Dis	Program Kesedaran ICERD dengan Kerjasama Pusat KOMAS	Miri
16.	16 Dis	Ceramah dan Forum Hak Asasi Manusia di Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)	Miri

Lawatan ke PDK Betong pada 27 September 2017.

4. LAWATAN KE PUSAT TAHANAN

Pada tahun 2017, Pejabat Sarawak telah mengadakan beberapa siri lawatan kepusat-pusat tahanan untuk meninjau keadaan dan memastikan pusat-pusat tahanan tersebut menepati standard hak asasi manusia.

Jadual 3 Lawatan ke Pusat Tahan tahun 2017

BIL.	TARIKH	PERKARA	LOKASI
1.	21 Feb	Lawatan ke Balai Polis Sibul	Sibu
2.	23 Feb	Lawatan ke Penjara Pusat Sibu	Sibu
3.	2 Mac	Lawatan ke Taman Sri Puteri	Kuching
4.	16 Mei	Lawatan ke depot Imigresen	Bekenu, Miri
5.	8 Ogos	Lawatan ke Sekolah Tunas Bakti	Kuching
6.	8 Ogos	Lawatan ke Sekolah Henry Gurney	Kuching
7.	28 Sept	Lawatan ke Lokap Ibu Pejabat Polis Betong	Betong

Pesuruhjaya Francis Johen mengetuai lawatan ke Lokap Ibu Pejabat Polis Betong.

5. LAWATAN KERJA

Pejabat Sarawak telah mengadakan kunjungan hormat kepada Ketua Menteri Sarawak, YAB Datuk Patinggi (Dr.) Abang Haji Abdul Rahman Zoharibin Tun Datuk Abang Haji Openg pada 8 Ogos 2017. Delegasi Suruhanjaya diketuai oleh YBhg. Tan Sri Razali Ismail Pengerusi SUHAKAM; Pemangku Setiausaha Suruhanjaya, Pn. Nurul Hasanah Ahamed; Pesuruhjaya Pejabat Sarawak, En. Francis Johen Anak Adam; dan Ketua Pejabat Sarawak, En. Sophian Osman. Antara isu yang dibincangkan termasuklah:

- (i) Kerjasama pada masa depan antara pihak Suruhanjaya dengan agensi Kerajaan Negeri.
- (ii) Situasi semasa berkaitan hak asasi manusia di Sarawak termasuklah berkaitan dengan tuntutan tanah adat, peluang pendidikan dan dokumentasi perundangan berkaitan kanak-kanak yang tidak memiliki taraf kewarganegaraan Malaysia di Sarawak.

6. HARAPAN MASA DEPAN

Di sebalik cabaran-cabaran yang dihadapi, Pejabat Sarawak berjaya menjalankan hampir semua aktiviti yang telah dirancang sepanjang tahun 2017. Terdapat juga beberapa aktiviti yang telah digugurkan seperti Majlis Jamuan Makan Tengah Hari bersama-sama dengan Jabatan Tanah dan Survei, Majlis Adat Istiadat Sarawak dan Mahkamah Bumiputera disebabkan oleh beberapa perkara yang tidak dapat dielakkan.

Bagi mengatasi cabaran-cabaran ini, Pejabat Sarawak akan terus mengukuhkan hubungannya dengan kerajaan negeri, Pertubuhan Bukan Kerajaan dan orang awam dalam meningkatkan kesedaran tentang hak asasi manusia menerusi program jerayawara, seminar serta perbincangan meja-bulat. Pejabat Sarawak komited dalam menyumbang kepada pembangunan budaya hak asasi manusia di Sarawak yang. Selain itu, Pejabat Sarawak juga akan terus menyokong pihak-pihak berkepentingan terutamanya yang melibatkan hak asasi manusia. Usaha ini akan dapat direalisasikan melalui penerapan konsep hak asasi manusia dalam polisi kerajaan dan undang-undang di negeri ini.

Pejabat Sarawak juga akan mempelajari praktis-praktis terbaik hak asasi manusia sama ada di peringkat nasional mahupun antarabangsa dalam mempromosikan hak asasi manusia di Sarawak dan akan dilakukan menerusi pemfokusan kepada klien sebagai usaha untuk proses penambah baikkan yang berterusan.

BAB 6

Laporan Bahagian Khidmat Korporat

Duduk (dari kiri)

Pn. Nurulhidayatli Masdin, En. Zharif Mohamed Zaabab, En. Mohd. Norismadi Ismail, Pn. Myzatul Akmanizam Abdul Kadir, En. Ahmad Firdaus Abd Shukor, Pn. Nur Mariah Abdullah, En. Roslan Mohd. Ali, Pn. Awatif bt. Ahmad, En. Muhammad Razif Abdul Aziz, En. Khairul Fadzli Rosli, En. Mohd. Shafik Shariff, Cik Sue Sharma, Pn. Elza Nadiyah Shaik Sulaiman, En. Muhammad Arif Tajudin, Pn. Nurulhuda Rahim, Cik Rosnita Suraya Roslan, En. Syazli Mohd, Cik Noor Azlina Abdul Jalil, Pn. Maznah Munjaini, En. Mohd. Hafriz Abd Latif

Duduk (dari kiri)

Pn. Nur Suhaida Norwi, En. Syamsul Azhar Zamani, Cik Wan Nurul Ain Junid

Tiada dalam gambar

Pn. Nor Hafizah Aziz, En. Razali Mohd Shariff, Pn. Fara Suhaida Shariff, En. Nizam Jaafar

Laporan Bahagian Khidmat Korporat

1. BAHAGIAN KHIDMAT KORPORAT

Bahagian Khidmat Korporat yang kini diletakkan dibawah penyelarasan Pejabat Setiausaha telah bergerak dengan lebih baik pada tahun ini sebagai bahagian yang menguruskan unit-unit guna sama berkaitan pentadbiran dan kewangan, sumber manusia serta pengurusan maklumat seperti penerbitan, perpustakaan dan teknologi maklumat. Ianya telah berjaya menjalankan beberapa program dan aktiviti yang merangkumi pembangunan kapasiti dan peningkatan kemahiran, penstrukturan organisasi, pelan kerja tahunan Suruhanjaya serta menaiktaraf sistem capaian laman sesawang SUHAKAM.

2. PEMBANGUNAN KAPASITI DAN PENINGKATAN KEMAHIRAN

Unit Sumber Manusia (USM) meneruskan peranannya untuk menyediakan pelbagai latihan dan kursus sebagai usaha meningkatkan kapasiti dan kemahiran pegawai dan kakitangan Suruhanjaya dari segi teknikal dan juga hak asasi manusia. Latihan dan kursus berterusan sebegini bukan sahaja penting untuk memastikan Suruhanjaya dapat melaksanakan fungsi dan kuasanya dengan lebih efektif dan efisien, tetapi juga berguna untuk meningkatkan pengetahuan, perkembangan kemahiran mengenai subjek-subjek hak asasi manusia, selain bagi tujuan peningkatan kerjaya, kebajikan pegawai dan kakitangan Suruhanjaya itu sendiri.

Butiran latihan dalaman yang telah dijalankan pada tahun ini adalah seperti berikut:

BIL.	TARIKH	TAJUK	PENCERAMAH
1.	27 Januari	Taklimat Motivasi	Dr Nik Salida Suhaila Bt Nik Saleh (Pesuruhjaya SUHAKAM)
2.	24 Februari	Taklimat Kemudahan Pinjaman Perumahan Lembaga Pembiayaan Perumahan Sektor Awam (LPPSA).	Puan Yunny Hasfaniza Hussain dan dibantu oleh Encik Azli
3.	24 Mac	Taklimat Tabung Haji	Wakil Tabung Haji
4.	29-30 Mac	Latihan " <i>Hate Speech Explained – Identifying and Countering Hate Speech Against Religious Minorities</i> " Oleh ARTICLE 19	SUHAKAM dengan kerjasama Article 19 (Cik Bea)
5.	5-6 April	<i>Media and Communication Training Workshop for the Human Rights Commission of Malaysia</i>	SUHAKAM dengan kerjasama APF
6.	26 Mei	Hak Asasi Manusia dan Tanggungjawab	Encik Jerald Joseph (Pesuruhjaya SUHAKAM)
7.	9 Jun	Lailatul Qadar - Satu Malam Lebih Baik Dari Seribu Bulan	Encik Muhammad Affan Bin Abdul Shahadan
8.	16 Jun	Perkongsian Pengetahuan: <i>APF Blended Learning Course On Monitoring Economics, Social And Culture</i>	Encik Wan Kasim Wan Kadir, Encik Mohamad Azizi dan Encik Helmi Fendy
9.	12 Julai	<i>Introduction on Capacity Assessment (CA)</i>	Encik Chris Sidoti (APF)
10.	3,10,17, 31 Oktober 8, 14, 28 Nov 5 Dis	Kursus Bahasa Inggeris (Pegawai SUHAKAM)	Encik Edrian bin Fadzil
11.	6 Oktober	<i>Sexual Orientation, Gender Identity & Sex Characteristics (SOGICS)</i>	Puan Lau Sor Pian
12.	27 Oktober	<i>The Universal Periodic Reviews</i>	Encik Wan Kasim Wan Kadir

Selain latihan dalaman di atas, USM juga berusaha mendapatkan latihan dan kursus-kursus sama ada percuma atau dengan kos yang minima di dalam negara yang dianjurkan oleh Jabatan Kerajaan ataupun syarikat swasta. Bilangan latihan yang dihadiri oleh pegawai adalah seperti berikut:

BIL.	PENGANJUR	BILANGAN
1.	Institut Tadbiran Awam Negara (INTAN)	7
2.	Institut Pengurusan dan Integriti Melaka (INSPIM)	2
3.	Jabatan Perdana Menteri (JPM)	4
4.	Jabatan Audit Negara	1
5.	Institut Latihan Sektor Awam Negeri Sabah (INSAN)	1
6.	Institut Latihan dan Perundangan Kehakiman (ILKAP)	1
7.	Latihan <i>Hands-On Malaysia Journal Management System</i> (MyJMS)	1
8.	<i>Malaysian Administrative Modernisation and Management Planning Unit</i> (MAMPU)	1
9.	Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)	1
10.	Syarikat Swasta	9

Pegawai Suruhanjaya juga berpeluang menyertai latihan dan kursus berkaitan hak asasi manusia di luar negara. Butiran latihannya bagi tahun 2017 adalah seperti berikut:

BIL.	TARIKH	TAJUK	PENGANJUR
1.	23-27 Januari	<i>APF Blended Learning Course On Monitoring Economics, Social and Cultural Rights (ESCR)</i>	Asia Pacific Forum (APF)
2.	30-31 Januari	<i>APF Workshop on The Garment Industry and Business & Human Rights</i>	Asia Pacific Forum (APF)
3.	13-17 Februari	<i>APF Blended Learning Course On Sexual Orientation, Gender Identity and Sex Characteristics (SOGISC)</i>	Asia Pacific Forum (APF)

BIL.	TARIKH	TAJUK	PENGANJUR
4.	3 April - 5 Mei	<i>APF Regional Blended Learning Course On Business And Human Rights (Online)</i>	Asia Pacific Forum (APF)
5.	5-7 Jun	<i>APF Regional Blended Learning Course On Business And Human Rights (Face-to-face Training)</i>	Asia Pacific Forum (APF)
6.	22 Julai	<i>RWI Regional Blended Learning on Human Rights and Environment/Climate Change in the Framework of Agenda 2030 (Online Training)</i>	ASEAN CSR Nertwork (CAN) dan International Commission of Jurist (ICJ)
7.	17-21 Julai	<i>RWI Regional Blended Learning on Human Rights and Environment/Climate Change in the Framework of Agenda 2030 (Face-to-face Training)</i>	ASEAN CSR Nertwork (CAN) dan International Commission of Jurist (ICJ)
8.	24-28 Julai	<i>Annual Human Rights Training: "Human Rights and Persons with Disabilities" di Jakarta, Indonesia</i>	The European Network on Independent Living (ENIL)
9.	14 Ogos - 9 September	<i>APF and DIHR blended learning course on monitoring and reporting (Online Training)</i>	Asia Pacific Forum (APF)
10.	9-11 Oktober	<i>APF and DIHR blended learning course on monitoring and reporting (Face-to-face Training)</i>	Asia Pacific Forum (APF)
11.	18 Oktober - 3 November	<i>Promotion of Networking Among ASEAN Countries on Anti-Trafficking in Persons</i>	Japan International Cooperation Agency (JICA)
12.	21-24 November	<i>"Enhancing a Victim-Centered Approach: Identification, Assistance and Protection of Trafficking Victims in the Asia-Pasific Region"</i>	RSO and CIFAL Jeju

SUHAKAM terus komited untuk memberikan pendedahan berterusan kepada pembangunan kapasiti serta peningkatan kemahiran pegawai ke arah kepelbagaian skil serta mengubah sikap kerja individu kepada berpasukan demi memastikan bahawa segala harapan dan mandat dapat digapai bersama-sama walaupun dengan sumber dana yang terhad.

Dalam merancang, menyelaras dan melaksanakan program-program pengurusan dan latihan pembangunan sumber manusia bagi melahirkan warga kerja yang kompeten. SUHAKAM juga turut menganalisa keperluan latihan berasaskan kemahiran, sikap dan pengetahuan seiring dengan keperluan serta kehendak pengisian kerjaya pegawai dan kakitangan sepanjang di SUHAKAM. Ini turut menandakan bahawa Unit Sumber Manusia menyediakan pembelajaran berterusan demi melahirkan warga kerja yang profesional dan berpengetahuan terutama dibidang hak asasi manusia sendiri.

Suruhanjaya turut berbesar hati dengan adanya peningkatan peranan dalam memperkasakan hak asasi manusia dengan menyediakan latihan dan program promosi yang turut dipanjangkan kepada Institusi Pendidikan sektor awam dan swasta di semua peringkat. Ini bagi menjamin kelangsungan program kesedaran dan juga penyediaan bentuk latihan di semua peringkat dapat turut dimanfaatkan bukan sahaja oleh kumpulan sasar malahan juga pegawai dan kakitangan SUHAKAM sendiri.

3. PENSTRUKTURAN ORGANISASI

Bagi memastikan pegawai dan kakitangan Suruhanjaya sentiasa berdaya maju dan kreatif sebagai organisasi yang mempunyai sumber tenaga perjawatan yang terhad serta tertutup, kepelbagaian kebolehan pegawai diasuh dan dilatih bagi memastikan bahawa setiap pendedahan kepada isu, pengetahuan dan bahagian yang berbeza diberikan kepada semua yang terlibat. Ini bagi mengelakkan kepada kebuntuan idea serta sikap mengambil mudah kepada sesuatu tugas dan tanggungjawab yang diamanahkan. Sehubungan dengan itu, SUHAKAM telah mengambil langkah proaktif dengan membuka ruang pusingan kerja kepada pegawai dari gred yang sama untuk mencambahkan lagi ilmu dan pengetahuan mengenai hak asasi manusia dari perspektif berbeza dengan hasilnya beberapa orang pegawai telah terlibat seperti berikut:

NO.	NAMA PEGAWAI	BAHAGIAN TERDAHULU	BAHAGIAN SEMASA
1.	Aida Suraya Haron	Khidmat Korporat (Sumber Manusia)	Aduan dan Pemantauan
2.	Mohd Ariff Saifullah Abd Rahman	Khidmat Korporat (Penerbitan)	Promosi dan Kemasyarakatan
3.	Siti Rahayu Mohamed Noor	Promosi dan Kemasyarakatan	Dasar
4.	Paremeswari Subramaniam	Dasar	Komunikasi Korporat
5.	Siti Zaihan Zulkarnain	Dasar	Promosi dan Kemasyarakatan
6.	Helmi Fendy Mohammad Idris	Aduan dan Pemantauan	Dasar
7.	Norashikin Hamzah	Aduan dan Pemantauan	Komunikasi Korporat
8.	Sarah Adibah Hamzah	Aduan dan Pemantauan	Pembaharuan Perundangan dan Triti
9.	Yustina Ishak	Pembaharuan Perundangan dan Triti	Aduan dan Pemantauan
10.	Mohd Tan'im Tajuddin	Koordinasi Antarabangsa	Aduan dan Pemantauan
11.	Wan Norhafizah Junid	Promosi dan Kemasyarakatan	Latihan
12.	Elza Nadiyah Shaik Sulaiman	Komunikasi Korporat	Penerbitan

Selain dari itu, penambahbaikan dari sudut memperkasakan mandat SUHAKAM menerusi penyelesaian aduan dan pemantauan telah meletakkan Bahagian Aduan dan Pemantauan diangkat menjadi sebuah kumpulan sejajar dengan hasrat Suruhanjaya bagi memastikan bahawa penyelesaian kepada aduan diberi penekanan dalam menjadikan ianya satu kejayaan dalam menyempurnakan serta menyebarkan perkara berkaitan hak asasi manusia di Malaysia.

Selain dari itu, peluang peningkatan kerjaya juga telah memberikan cabaran dan keyakinan kepada pegawai yang dilantik untuk membuktikan keupayaan mereka. Pegawai yang terlibat dalam proses peningkatan kerjaya adalah:

BIL	NAMA PEGAWAI	JAWATAN TERDAHULU	JAWATAN TERKINI
	Siti Zaihan Zulkarnain	PSU Bahagian Dasar	PSU (K) Bahagian Promosi & Kemasyarakatan

4. ANALISA KEWANGAN SURUHANJAYA

Seksyen 19(1) Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 (Akta 597) telah memperuntukkan bahawa Kerajaan hendaklah menyediakan SUHAKAM dana yang mencukupi secara tahunan bagi membolehkan SUHAKAM menjalankan mandatnya. Bagi tahun 2017, SUHAKAM telah menerima Peruntukan Geran Mengurus sejumlah RM11,616,300 berbanding RM5,953,930 pada tahun 2016 dengan menunjukkan peningkatan sebanyak 48.7%.

Peruntukan Geran Mengurus dari Kerajaan yang disalurkan secara berkala seperti berikut:

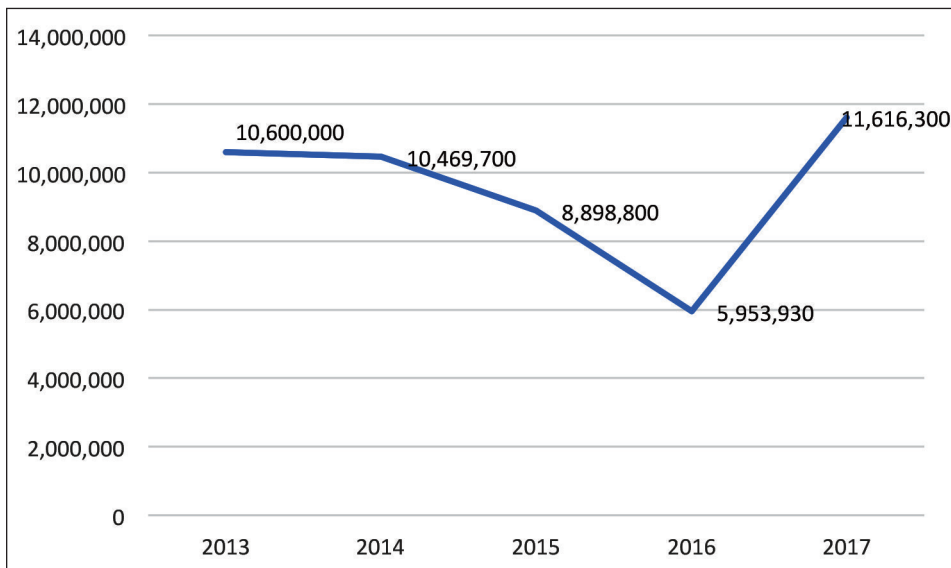
BIL	AGIHAN GERAN PERUNTUKAN 2017	JUMLAH PENERIMAAN (RM)
1.	Suku Tahun Pertama (Jan-Mac)	2,529,075.00
2.	Suku Tahun Pertama (Apr-Jun)	2,529,075.00
3.	Suku Tahun Pertama (Jul-Sep)	2,529,075.00
4.	Suku Tahun Pertama (Okt-Dis)	2,529,075.00
5.	Peruntukan Geran Tambahan	1,500,000.00
Jumlah Geran Diterima		11,616,300.00

Namun begitu diharapkan sebarang penyaluran peruntukan geran tambahan berkenaan dapat diterima lebih awal bagi memudahkan perancangan yang dibuat dapat dilaksanakan seperti yang dijadualkan lebih awal.

Pendapatan SUHAKAM terdiri daripada Peruntukan Geran Mengurus yang disalurkan pihak Kerajaan secara tahunan selain pendapatan berbentuk hibah dan faedah daripada simpanan tetap dan pendapatan lain termasuk dana projek yang diterima oleh SUHAKAM bagi maksud memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan berhubung hak asasi manusia. Di antara sumber pendapatan yang disenaraikan di atas, Peruntukan

Geran Mengurus yang disalurkan secara tahunan oleh pihak Kerajaan melalui Jabatan Perdana Menteri, merupakan sumber dana utama bagi menjalankan operasi.

Rajah 1 menunjukkan jumlah Peruntukan Geran Mengurus yang telah disalurkan kepada Suruhanjaya oleh Kerajaan dari tahun 2013 sehingga 2017.

Rajah 1 Peruntukan Geran Mengurus Diterima, 2013-2017

Keperluan perbelanjaan Suruhanjaya sejajar dengan tuntutan masyarakat awam terhadap SUHAKAM untuk menangani lebih banyak isu-isu hak asasi manusia di Malaysia. Bagi tahun 2017, perbelanjaan mengurus adalah berjumlah RM11,352,468.

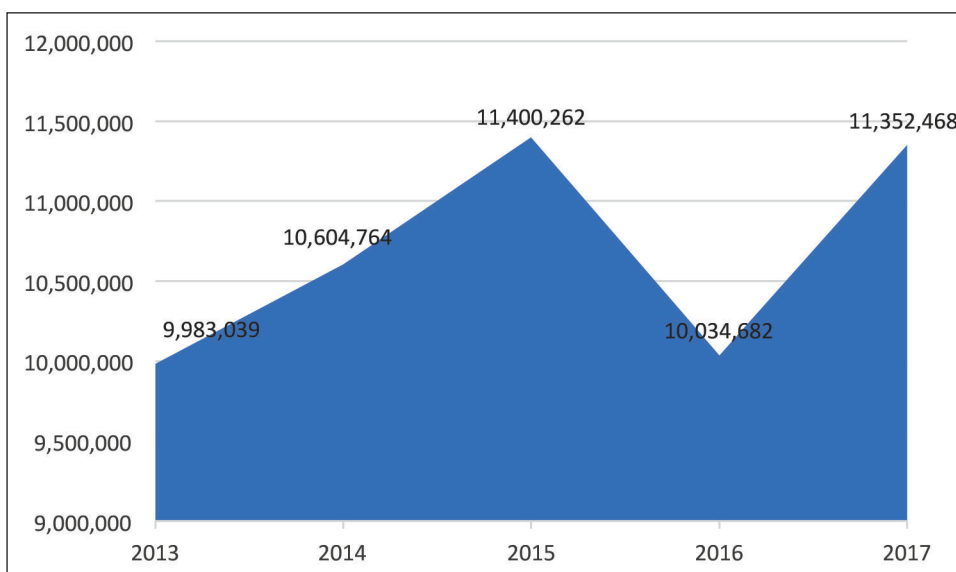
Perbelanjaan tersebut terdiri daripada perbelanjaan emolumen, perkhidmatan dan bekalan dan perbelanjaan aset. Perbelanjaan emolumen merangkumi pembayaran gaji dan upahan, elaun tetap, sumbangan berkanun untuk kakitangan, elaun lebih masa dan faedah kewangan lain bagi 78 perjawatan yang diisi bagi tahun 2017.

Perbelanjaan perkhidmatan dan bekalan terdiri dari perbelanjaan perjalanan sara hidup, perhubungan dan utiliti, sewaan, bekalan, penyelenggaraan dan pembaikan, perkhidmatan ikhtisas dan hospitaliti. Kos-kos ini adalah perbelanjaan-perbelanjaan untuk menjalankan pelbagai program hak asasi manusia seperti kajian dan siasatan lapangan, program meningkatkan kesedaran, lawatan ke tempat-tempat tahanan, dan lain-lain lagi.

Perbelanjaan aset Suruhanjaya bagi tahun 2017 adalah pembelian komputer dan peralatan, selain bahan-bahan bacaan.

Rajah 2, menunjukkan jumlah perbelanjaan Suruhanjaya dari tahun 2013 sehingga 2017.

Perbelanjaan Suruhanjaya bagi tahun 2017, tidak mengambilkira susut nilai aset dan hapuskira adalah seperti berikut:

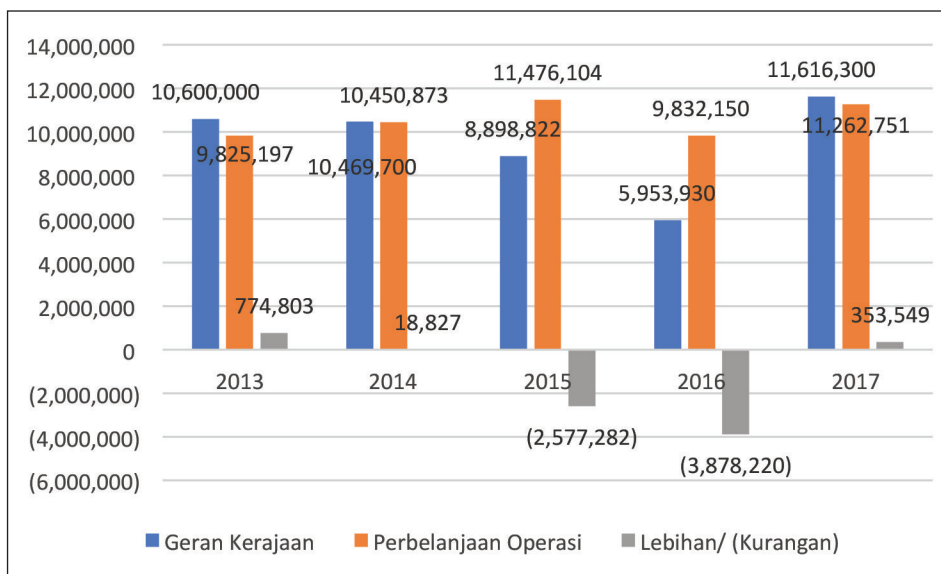

Rajah 2 Jumlah Perbelanjaan 2013-2017

Jadual 1 Perbelanjaan Suruhanjaya 2017

PERBELANJAAN	JUMLAH (RM)	PERATUS PERBELANJAAN (%)
Emolumen	5,167,753	45.89
Perkhidmatan Dan Bekalan	5,964,097	52.95
Aset	113,924	1.01
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	15,472	0.14
Lain-lain Perbelanjaan	1,505	0.01
Jumlah Keseluruhan	11,262,751	1.00

Rajah 3 menunjukkan perbandingan jumlah Peruntukan Geran Mengurus dan perbelanjaan operasi tahunan Suruhanjaya di antara 2013 dan 2017.

Rajah 3 Peruntukan Geran Mengurus dan perbelanjaan operasi tahunan

PENYATA KEWANGAN SURUHANJAYA, 2013-2017

Berikut adalah Penyata Kewangan Suruhanjaya termasuk Penyata Pendapatan dan Penyata Kedudukan Kewangan SUHAKAM dari 2013 hingga 2017

Jadual 2 Penyata Pendapatan Bagi Tahun 2013-2017

PENYATA PENDAPATAN	2013	2014	2015	2016	2017
Pendapatan					
Geran Kerajaan	10,600,000	10,469,700	8,898,822	5,953,930	11,616,300
Pendapatan Lain	-	-	292,138	67,687	269,806
Perbelanjaan Pengurusan	(9,983,039)	(10,604,764)	(11,400,262)	(10,034,682)	(11,352,468)
Pendapatan Kewangan	159,575	166,242	170,478	87,832	14,211
Lebihan/ (Kurangan) Tahun Semasa	776,536	31,178	(2,038,824)	(3,925,233)	547,849

Jadual 3 Penyata Kedudukan Kewangan Bagi Tahun 2013-2017

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN	2013	2014	2015	2016	2017
Aset Bukan Semasa					
Hartanah, Loji Dan Peralatan	813,752	659,861	734,670	532,137	446,154
Jumlah Aset Bukan Semasa	813,752	659,861	734,670	532,137	446,154
Aset Semasa					
Faedah Terakru	13,890	10,075	15,347	1,121	
Deposit Dan Prabayar	788,865	625,229	792,943	636,246	631,607
Simpanan Tetap	4,544,418	4,533,000	3,733,000	400,000	-
Tunai Dan Baki Di Bank	2,349,765	2,434,363	1,126,100	590,712	1,659,062
Jumlah Aset Semasa	7,696,938	7,602,667	5,667,390	1,628,079	2,290,669
Jumlah Aset	8,510,690	8,262,528	6,402,060	2,160,216	2,736,823

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN	2013	2014	2015	2016	2017
Ekuiti					
Lebihan / (Kurangan) Terkumpul	7,167,767	7,944,303	7,975,481	5,936,927	2,011,694
Lebihan / (Kurangan) Terkumpul Tahun Semasa Bawa Kehadapan	776,536	31,178	-2,038,554	-3,925,233	547,849
Jumlah Ekuiti	7,944,303	7,975,481	5,936,927	2,011,694	2,559,543
Liabiliti Semasa					
Pelbagai Pemiutang Dan Akruan	566,387	454,761	297,419	148,522	177,280
Jumlah Liabiliti Semasa	566,387	454,761	297,419	148,522	177,280
Jumlah Ekuiti Dan Liabiliti	8,510,690	8,430,242	6,234,346	2,160,216	2,736,823

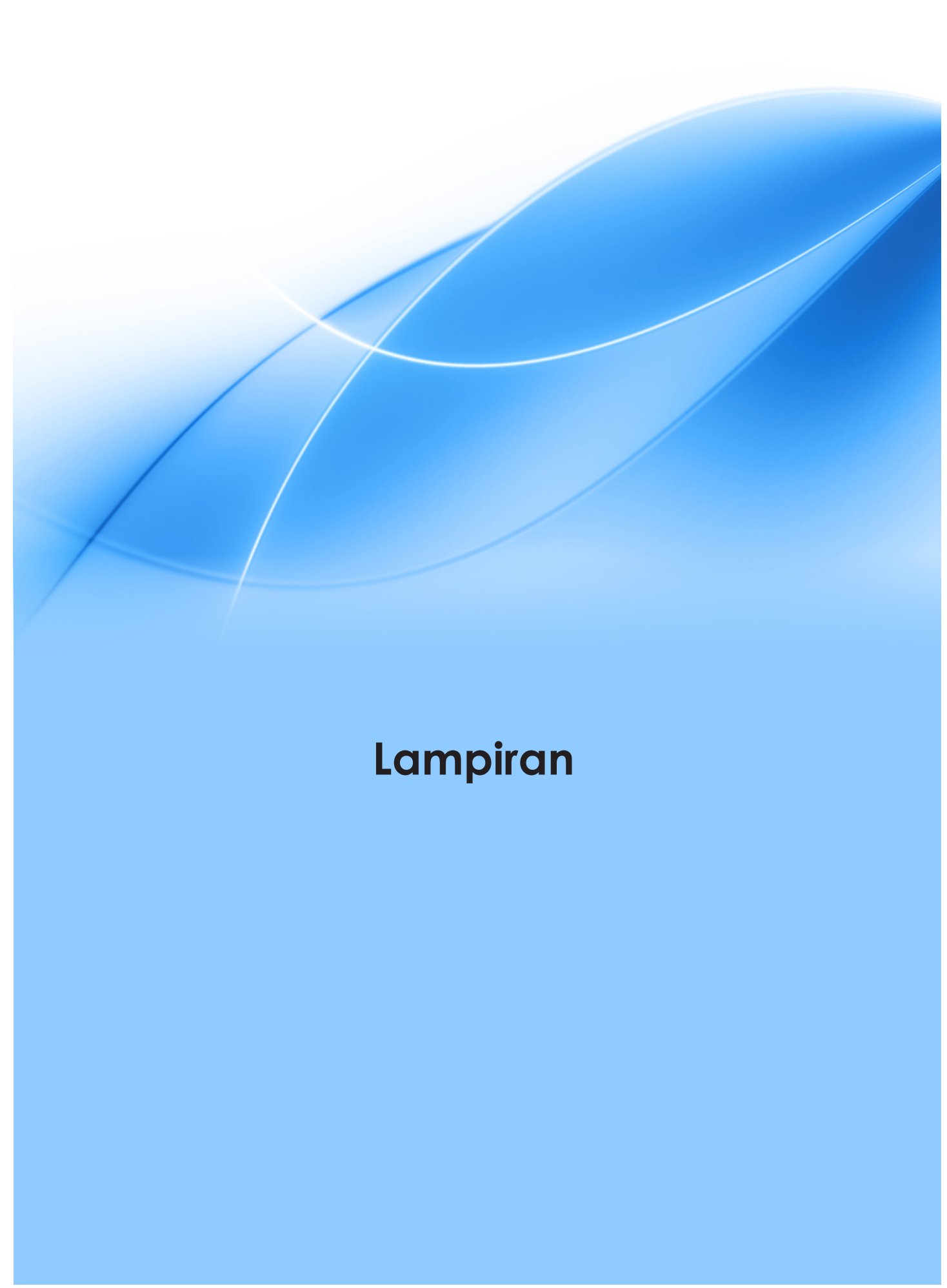
Jadual 4 Nisbah Kewangan Suruhanjaya Bagi Tahun 2013-2017

NISBAH KEWANGAN	2013	2014	2015	2016	2017
Nisbah Semasa	0.63	0.63	0.71	0.48	0.23
Nisbah Kecairan	0.63	0.62	0.71	0.48	0.23
Nisbah Hutang	1.22	1.27	1.07	1.03	1.80
Nisbah Pemilikan	0.07	0.06	0.05	0.07	0.06
Nisbah Modal	10.46	12.78	8.49	4.06	6.13
Nisbah Operasi	0.93	1.00	1.22	1.64	0.95
Pusing Ganti Aset Tetap	13.22	16.12	12.74	11.48	26.67
Pusing Ganti Aset	1.26	1.29	1.46	2.83	4.35

5. HARAPAN MASA DEPAN

Cabaran utama yang dihadapi oleh SUHAKAM dalam melaksanakan mandatnya selain dari jumlah penyaluran kewangan yang tidak konsisten adalah dari segi jumlah tenaga kerjanya. Mendepani cabaran menyalurkan hanya khidmat yang terbaik dalam menjalankan fungsi dan mandatnya secara menyeluruh ke seluruh pelusuk negara. SUHAKAM kini melihat bahawa ada keterbatasan dari segi melaksanakan impian tersebut.

Dengan melihat kepada jangkaan pertumbuhan ekonomi yang lebih baik. Sehubungan dengan itu, adalah diharapkan agihan jumlah penerimaan geran yang lebih tinggi dapat dinikmati bagi melancarkan perjalanan operasi SUHAKAM dalam menjalankan mandat yang telah diamanahkan kepadanya.

Lampiran

LAMPIRAN I

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA 2017

BIL.	TARIKH	TAJUK
1.	24 Januari	Sekatan Tanah Adat Orang Asli di Gua Musang, Kelantan
2.	26 Januari	Krisis Kemanusiaan Minoriti Muslim Rohingya di Rakhine, Myanmar
3.	10 Februari	Kematian Dalam Tahanan: S. Balamurugan
4.	27 Februari	Kes Sindiket Pemerdagangan Manusia dan Buruh Kanak-kanak di Hulu Perak
5.	16 Mac	Pelaksanaan Hukuman Mati: Rames dan Suthar Batumalai
6.	21 Mac	Hari Antarabangsa Penghapusan Diskriminasi Kaum 2017
7.	28 Mac	Kes Kematian Laraniya a/p Wilbert
8.	29 Mac	Laporan Siasatan Kes Kematian Dalam Tahanan: S. Balamurugan
9.	1 April	Hak Kepada Penjagaan Kesihatan Dalam Pusat Tahanan Imigresen
10.	4 April	Pelancaran Laporan Tahunan SUHAKAM 2016
11.	5 April	Lanjutan Sosma
12.	7 April	Memorandum Persefahaman (MOU) antara SUHAKAM, Felda Global Ventures Holdings Berhad (FGV) dan Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan (Felda)
13.	8 April	Kenyataan SUHAKAM Susulan Laporan Serangan Senjata Kimia di Syria
14.	21 April	Siasatan SUHAKAM Berhubung Kehilangan Pastor Raymond Koh, Pastor Joshua Hilmi, Ruth Hilmi dan Amri Che Mat
15.	27 April	Kes Kematian Mohamad Thaqif Amin Mohd Gadaffi
16.	30 April	Sesi Ke-16 Forum Tetap Mengenai Isu Orang Asli Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu

17.	3 Mei	Hari Kebebasan Media Sedunia 2017
18.	16 Mei	Pindaan Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (RUU 355)
19.	23 Mei	Moratorium Terhadap Hukuman Mati
20.	16 Jun	Siasatan Terhadap Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat, Pastor Joshua Hilmi dan Ruth Hilmi
21.	17 Jun	Hak Untuk Dihormati, Selamat dan Bebas daripada Keganasan, Gangguan dan Buli
22.	30 Jun	Peningkatan Malaysia kepada Kedudukan Kedua Laporan Pemerdagangan Manusia
23.	1 Julai	Dakwaan Terhadap Pengamal Undang-Undang, Siti Zabedah Kasim
24.	6 Julai	Masa untuk Bertindak Terhadap Penyeksaan dan Layanan atau Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah di Malaysia
25.	19 Julai	Pindaan Rang Undang-Undang (RUU) Enakmen Tatacara Jenayah Syariah 2002
26.	28 Julai	Pengharaman Buku Bertajuk "Breaking The Silence: Voices Of Moderation – Islam In A Constitutional Democracy"
27.	5 Ogos	Persidangan Serantau Mengenai Demokrasi di Asia Tenggara 2 dan 3 September 2017
28.	8 Ogos	Maklum Balas SUHAKAM: Kematian Dalam Tahanan
29.	9 Ogos	SUHAKAM Akan Menjalankan Siasatan Awam
30.	11 Ogos	Maklumbalas SUHAKAM Terhadap Keputusan Pengguguran Seksyen 88A Rang Undang-Undang (RUU) (Perkahwinan Dan Perceraian) (Pindaan) 2017
31.	16 Ogos	Perubahan Segera Diperlukan Berhubung Keadaan Yang Teruk di Lokap Ayer Molek
32.	17 Ogos	Kenyataan Balas SUHAKAM Terhadap Kenyataan Timbalan Menteri Dalam Negeri Berhubung Lokap Ayer Molek
33.	17 Ogos	Pejuang Hak Asasi Manusia
34.	30 Ogos	Persidangan Serantau Berkenaan Demokrasi di Asia Tenggara: Pencapaian, Cabaran dan Prospek
35.	3 September	Hak untuk Berhimpun Secara Aman

36.	6 September	Pelantikan Datuk Seri Mohamad Fuzi Harun sebagai Ketua Polis Negara
37.	7 September	Rumusan Persidangan Serantau Berkenaan Demokrasi di Asia Tenggara: Pencapaian, Cabaran dan Prospek
38.	13 September	Pemerhatian SUHAKAM Terhadap Keadaan Depot Tahanan Imigresen Tanah Merah yang Tidak Bersih
39.	15 September	SUHAKAM Menzahirkan Ucapan Takziah Kepada Keluarga 23 Orang Pelajar Pusat Tahfiz Darul Quran Ittifaqiyah yang meninggal dunia
40.	27 September	Penahanan Wartawan Turki Mustafa Akyol
41.	5 Oktober	Siasatan Awam SUHAKAM Berkenaan Insiden Kehilangan Beberapa Individu
42.	17 Oktober	Belanjawan Negara 2018
43.	24 Oktober	Kejadian Tanah Runtuh di Tanjung Bungah
44.	17 November	Anti-Diskriminasi di Tempat Kerja
45.	3 Disember	Hari Orang Kurang Upaya Sedunia 2017
46.	8 Disember	SUHAKAM Meraikan Hari Hak Asasi Sedunia 2017
47.	10 Disember	Hari Hak Asasi Sedunia

SEKATAN TANAH ADAT ORANG ASLI DI GUA MUSANG, KELANTAN

KUALA LUMPUR (24 JANUARI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) tersentak dengan keputusan Jabatan Perhutanan Negeri Kelantan merobohkan lagi sekatan Orang Asli di Gua Musang, Kelantan. SUHAKAM dimaklumkan bahawa sekatan ini dibuat oleh Orang Asli untuk melindungi hutan dan tanah adat mereka daripada pembalakan yang tidak terkawal oleh syarikat pembalakan sehingga menyebabkan banjir teruk di beberapa kawasan di Kelantan serta memusnahkan harta milik Orang Asli. SUHAKAM amat khuatir bahawa komuniti terpinggir yang merupakan antara minoriti termiskin di Malaysia menjadi sasaran diskriminasi, pengecualian dan terbaharu diancam keganasan. Sekatan yang dibuat ini adalah simbol bantahan dan penentangan pengkomersialan hutan yang tidak terkawal yang jelas melanggar prinsip hak asasi manusia dan perniagaan termasuklah kewajipan negara untuk melindungi dan menghormati hak asasi Orang Asli.

Berdasarkan Laporan Inkuiri Nasional 2013, penemuan menunjukkan bahawa Orang Asli berhadapan halangan dan diskriminasi yang tidak bertanggung oleh mereka dalam menikmati, memiliki dan mengawal tanah dan wilayah walaupun mendapat pengiktirafan dan penerimaan di peringkat antarabangsa melalui Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat, yang menjamin hak asasi setiap manusia. Sehingga kini, dasar dan / atau undang-undang dalam negara masih lagi tidak dapat melindungi hak asasi Orang Asli. SUHAKAM menekankan bahawa kerajaan mesti mengambil langkah konkrit untuk mempercepatkan pelaksanaan syor Jawatankuasa Pasukan Petugas Kebangsaan yang pada dasarnya telahpun menerima 17 daripada 18 cadangan yang dikemukakan oleh SUHAKAM. Walaupun cadangan ini telah dibahagikan kepada tiga peringkat sementara menunggu pelaksanaannya, Jabatan Perhutanan dan Kerajaan Negeri Kelantan masih gagal menghormati inisiatif Kerajaan.

Meskipun terdapat bukti jelas bahawa Orang Asli berhadapan dengan penghinaan yang berat yang seharusnya dihormati, diindungi dan dipenuhi haknya oleh Malaysia, kerajaan melaksanakan sepenuhnya bagi menangani situasi ini menyebabkan Orang Asli terus kehilangan lebih banyak tanah dan hak yang berkaitan. Sebagai agensi Kerajaan yang diamanahkan untuk mengawasi hal ehwal Orang Asli, JAKOA mesti memenuhi peranannya dengan menyelesaikan cabaran yang sedang dihadapi oleh Orang Asli. SUHAKAM juga masih menerima aduan dan Orang Asli turut menyatakan kekecewaan terhadap kerajaan berhubung perkembangan yang perlahan dalam pelaksanaan syor SUHAKAM dalam Inkuiri Nasional.

SUHAKAM menekankan bahawa pembaharuan perundangan dan pentadbiran diperlukan untuk menentukan dan melindungi hak Orang Asli ke atas tanah dan sumber mereka serta langkah tegas harus dilakukan segera untuk mencari penyelesaian yang membolehkan Orang Asli mendapatkan semula tanah dan wilayah mereka. SUHAKAM juga memohon kajian semula dibuat terhadap Akta Perhutanan Negara 1984.

SUHAKAM menekankan bahawa hak tanah Orang Asli memainkan peranan utama dalam perlindungan hutan dan hutan hujan dalam jangka panjang untuk generasi masa depan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KRISIS KEMANUSIAAN MINORITI MUSLIM ROHINGYA DI RAKHINE, MYANMAR

KUALA LUMPUR (26 JANUARI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menyambut baik usaha Kerajaan dengan kerjasama Pertubuhan Persidangan Islam (OIC) termasuk juga NGO tempatan dan serantau, dalam menangani krisis kemanusiaan yang dihadapi oleh minoriti Muslim Rohingya di Rakhine, Myanmar. SUHAKAM turut mengalu-alukan pengakuan Perdana Menteri bahawa hak asasi manusia Rohingya mesti dihormati, dipromosi dan dipenuhi.

Situasi kaum minoriti Rohingya tanpa kerakyatan ini kekal berisiko dan menderita akibat penganiayaan, berpindah-randah dan berhadapan diskriminasi serta kebencian berdasarkan latar belakang etnik dan agama mereka. SUHAKAM menyambut baik keputusan kerajaan memberikan perlindungan sementara kepada penduduk Rohingya. Memandangkan Malaysia sedang menempatkan perpindahan kira-kira 56,000 Rohingya, secara keseluruhannya SUHAKAM berpendapat bahawa lebih banyak yang perlu dilakukan untuk pelarian termasuk yang telahpun berada di negara ini.

Pelarian di Malaysia masih kekal rentan kerana mereka tidak mempunyai hak untuk bekerja malah kanak-kanak tidak mempunyai hak kepada pendidikan. Sektor pendidikan kita tidak melayakkan kanak-kanak pelarian untuk memasuki sekolah awam. SUHAKAM mengulangi seruannya kepada Kerajaan agar menyokong rangka kerja undang-undang terhadap hak pelarian untuk bekerja ketika dalam tempoh perlindungan sementara. Cara ini membolehkan mereka berdikari dan mengurangkan kebergantungan berpanjangan terhadap bantuan kemanusiaan atau bantuan kerajaan.

SUHAKAM juga menasihatkan Kerajaan untuk mempertimbangkan semula dasar pendidikan bagi kanak-kanak pelarian.

SUHAKAM percaya selagi mana isu Rohingya menjadi perhatian, Kerajaan sedang melaksanakan tindakan yang selari dengan peruntukan tertentu dalam Konvensyen Pelarian 1951. SUHAKAM berpendapat bahawa masanya telah tiba untuk Kerajaan menyertai Konvensyen tersebut kerana di dalamnya terdapat keperluan dari aspek perundangan bagi menyelesaikan dan melindungi pelarian.

SUHAKAM berdiri teguh bersama-sama Kerajaan dalam memajukan Piagam ASEAN yang menyeru semua negara anggota untuk mematuhi perlindungan hak asasi manusia semua warganya dan menegakkan prinsip yang termaktub dalam Deklarasi Hak Asasi Manusia ASEAN.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KEMATIAN DALAM TAHANAN: S. BALAMURUGAN

KUALA LUMPUR (10 FEBRUARI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menubuhkan satu pasukan penyiasat yang terdiri daripada empat orang Pesuruhjaya dan pegawai-pegawai. Pasukan yang diketuai oleh Pesuruhjaya Dato' Mah Weng Kwai akan melawat Ibu Pejabat Polis Daerah Klang Utara seterusnya menjalankan siasatan awal berikutan laporan kematian seorang tahanan, Encik S. Balamurugan.

Pada tahun 2015, terdapat 12 kematian dalam tahanan polis dan SUHAKAM berpandangan bahawa setiap satu kematian dalam tahanan menggambarkan lebih daripada itu. Tanpa mengira keadaan si mati, kebiasaannya suspek yang ditahan adalah bagi tujuan membantu siasatan. SUHAKAM menegaskan bahawa apabila sesebuah negara menyekat kebebasan seseorang melalui penahanan, ia bertanggungjawab untuk melindungi hak asasi manusia mereka; terutamanya hak untuk hidup.

SUHAKAM ambil maklum bahawa si mati ditahan di tempat yang tidak diwartakan sebagai lokap dan permohonan lanjutan reman oleh pihak polis telah ditolak oleh Majistret. Selepas 24 jam ditahan, si mati tidak dibebaskan sehinggalah dia didapati mati semasa masih di dalam dalam tahanan kira-kira jam 11.00 malam selepas tamat tempoh reman 24 jam. Pemerhatian awal SUHAKAM menunjukkan berlakunya pelanggaran proses malah peraturan lokap juga diingkari. Pihak polis telah menafikan sebarang bentuk kesilapan dan setakat ini, laporan bedah siasat si mati masih belum diperolehi.

Kematian dalam tahanan polis kekal menjadi masalah yang tidak berkesudahan dan Laporan SUHAKAM mengenai Kematian Dalam Tahanan Polis 2016 telah mengenalpasti kegagalan pihak polis untuk mematuhi sepenuhnya prosedur operasi standard (SOP) pengurusan lokap untuk meminimumkan kejadian kematian dalam tahanan. SOP ini kadang-kala dilangkaui sehingga ia menjurus kepada salahguna kuasa ke atas tahanan. SUHAKAM telah mencadangkan

semakan penuh terhadap Peraturan-Peraturan Lokap 1953 dan Prosedur Operasi Standard.

SUHAKAM berpendapat bahawa dasar untuk mencegah penggunaan penyeksaan dan layanan buruk oleh pihak polis adalah tidak mencukupi malah penambahbaikan lokap juga ditangguhkan. Kesannya, pihak yang dipertanggungjawabkan seolah-olah kebal daripada sebarang tindakan. SUHAKAM mengulangi seruannya agar Malaysia menyertai Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain Yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah seterusnya mewujudkan perundangan, dasar dan pentadbiran untuk memastikan pencegahan yang berkesan terhadap sebarang amalan yang boleh membawa kepada penyeksaan atau hukuman yang zalim, tidak berperikemanusiaan atau penghinaan.

SUHAKAM menegaskan seruannya untuk pelaksanaan mekanisme akauntabiliti kerana negara mempunyai kewajipan untuk menjalankan siasatan menyeluruh dan bebas ke atas setiap kematian dalam tahanan. Siasatan ini membawa kepada pendakwaan terhadap anggota polis yang terlibat dalam penyeksaan, layanan buruk atau kematian orang yang ditangkap.

SUHAKAM bertekad untuk meneruskan siasatan terhadap kes ini bagi mengesahkan semua tuduhan agar kebenaran dapat diberikan kepada orang awam.

SUHAKAM akan bekerjasama dengan pihak polis dengan tujuan untuk meningkatkan keyakinan orang ramai dan membina semula kepercayaan orang awam terhadap penguatkuasa yang seharusnya memainkan peranan melindungi hak untuk hidup, kebebasan dan integriti.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KES SINDIKET PEMERDAGANGAN MANUSIA DAN BURUH KANAK-KANAK DI HULU PERAK

KUALA LUMPUR (27 FEBRUARI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) merujuk kepada laporan berita mengenai 18 orang termasuk tujuh kanak-kanak yang diselamatkan di ladang kelapa sawit di Hulu Perak. SUHAKAM memuji pihak polis atas usaha yang dilakukan dan berharap penangkapan ini akan mengukuhkan lagi proses pembongkaran lebih banyak sindiket perdagangan manusia di negara ini.

Pemerdagangan manusia adalah satu kesalahan jenayah yang serius dan pelanggaran hak asasi manusia yang sangat berat. Ia mendapatkan keuntungannya daripada penderitaan manusia. SUHAKAM menekankan bahawa paksaan buruh kanak-kanak melanggar pematuhan terhadap hak kanak-kanak seperti yang termaktub dalam Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC).

Malaysia telah meratifikasi Konvensyen Pertubuhan Buruh Antarabangsa (Bentuk Buruh Kanak-kanak Yang Paling Teruk), 1999 (No. 182) yang mengkehendaki segala bentuk paksaan buruh kanak-kanak dihapuskan, termasuk semua bentuk atau amalan yang menyerupai perhambaan, seperti penjualan dan pemerdagangan kanak-kanak, bekerja dengan tujuan untuk melangsaikan hutang termasuklah penggunaan kanak-kanak untuk bekerja yang mungkin membahayakan kesihatan, keselamatan atau moral kanak-kanak. SUHAKAM percaya bahawa kerajaan seharusnya memantau dan mewujudkan peraturan yang lebih baik untuk mencegah paksaan buruh kanak-kanak. Anggota parlimen juga seharusnya bersatu dalam memerangi pemerdagangan manusia.

Kerajaan telah melakukan beberapa usaha yang signifikan untuk memerangi perdagangan manusia. Di samping itu juga SUHAKAM akan terus melibatkan semua pihak berkepentingan untuk memastikan bahawa perdagangan manusia dan perhambaan zaman moden kekal sebagai agenda utama dan isu ini akan dibincangkan dengan melibatkan semua pihak termasuklah ahli parlimen dan agensi kerajaan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

PELAKSANAAN HUKUMAN MATI: RAMES DAN SUTHAR BATUMALAI

KUALA LUMPUR (16 MAC 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) merujuk kepada pelaksanaan hukuman mati Encik Rames Batumalai dan adiknya, Encik Suthar Batumalai pada 15 Mac 2017. SUHAKAM menekankan bahawa hukuman mati mandatori melanggar hak asasi manusia untuk hidup, seperti yang termaktub dalam undang-undang hak asasi manusia antarabangsa. Ia sewenang-wenangnya merampas satu kehidupan, serta menolak budi bicara hakim yang mungkin akan mengambil kira fakta kesalahan atau ciri-ciri setiap pesalah bagi tujuan kewajaran menjatuhkan hukuman.

SUHAKAM berpendapat bahawa dengan memansuhkan hukuman mati mandatori, hakim mempunyai kuasa budi bicara untuk memutuskan hukuman ke atas pesalah yang telah disabitkan kesalahan.

SUHAKAM juga menyeru Kerajaan untuk mengkaji semula relevan dan keberkesanan hukuman mati serta mengesyorkan supaya suatu moratorium ke atas penggunaan hukuman mati dilaksanakan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

HARI ANTARABANGSA UNTUK PENGHAPUSAN DISKRIMINASI KAUM 2017

KUALA LUMPUR (21 MAC 2017) - Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu menetapkan 21 Mac sebagai Hari Antarabangsa untuk Penghapusan Diskriminasi Kaum. Pada hari ini, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menegaskan bahawa setiap orang berhak kepada hak asasi manusia tanpa diskriminasi kaum dan etnik. Perkauman dan sikap tidak bertoleransi boleh wujud dalam pelbagai bentuk seperti penafian terhadap prinsip asas kesaksamaan sehingga menyemarakkan kebencian etnik yang boleh menjurus kepada pembunuhan.

Jawatankuasa mengenai Penghapusan Diskriminasi Kaum telah menyatakan dengan jelas bahawa diskriminasi terhadap Orang Asli juga merupakan satu bentuk diskriminasi terhadap bangsa. Walaubagaimanapun, kemiskinan dan kerentanan terus mengancam Orang Asli. Walaupun ada usaha Kerajaan bagi pembangunan Orang Asli, kelompok ini terus berhadapan cabaran dan hak asasi mereka sering dinafikan. Orang Asli juga turut dinafikan hak mereka ke atas tanah dan pembangunan berdasarkan kehendak mereka sendiri. Mereka juga menjadi mangsa perpindahan paksa akibat pembalakan yang tidak terkawal.

Pelarian pula terus menjadi sasaran profil perkauman, diskriminasi dan sikap tidak bertoleransi. Walaupun SUHAKAM mengakui bahawa program perintis untuk membenarkan pelarian Rohingya bekerja sedang dalam perancangan, kadar pengangguran kelompok pelarian lain adalah membimbangkan. Akibatnya, mereka hidup bawah aras pendapatan rendah dan kemiskinan. SUHAKAM berharap halangan untuk mendapatkan pendidikan, penjagaan kesihatan dan pekerjaan bagi pelarian akan dihapuskan dan dasar Kerajaan antaranya untuk mengintegrasikan kanak-kanak pelarian ke sekolah arus perdana.

SUHAKAM percaya kepentingan menghormati hak yang ada pada setiap orang tanpa mengira latar belakang kaum, etnik dan asal usul untuk memastikan

mereka menikmati hak-hak dan kebebasan asasi mereka dalam bidang politik, ekonomi, sosial, budaya atau mana-mana bidang yang berkaitan. Dalam hal ini, SUHAKAM mengulangi seruannya kepada Kerajaan untuk menyertai Konvensyen Antarabangsa Tentang Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi (ICERD).

SUHAKAM menekankan bahawa konsep 1Malaysia mestilah berasaskan penghormatan yang mendalam kepada semua rakyat Malaysia termasuklah rakyat yang sedia ada dalam negara kita dan pendirian utuh terhadap hak asasi untuk semua. Kesaksamaan mesti dirasai, dialami dan diamalkan sebagai cara hidup di Malaysia, selaras dengan prinsip saling menerima menerima, menghormati, rendah hati, kesederhanaan dan perpaduan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

KES KEMATIAN LARANIYA A/P WILBERT

KUALA LUMPUR (28 MAC 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menerima memorandum daripada wakil dan ahli keluarga Laraniya a/p Wilbert, 4 tahun yang meninggal dunia di Hospital Tengku Ampuan Rahimah Klang pada 20 Mac 2017 di mana kematiannya didakwa berlaku akibat kecuaihan pihak hospital.

SUHAKAM menekankan bahawa setiap orang berhak menikmati layanan penjagaan kesihatan fizikal dan mental yang mana ianya termasuk juga hak penjagaan kesihatan dan perkhidmatan kecemasan.

Melihat kepada keadaan kes ini dan keseriusan dakwaan pelanggaran hak untuk hidup, SUHAKAM akan menjalankan siasatan terhadap dakwaan ahli keluarga bahawa hospital telah gagal untuk memberikan rawatan yang sepatutnya kepada mangsa.

SUHAKAM menekankan bahawa kecuaihan dan amalan salah boleh menggugat kualiti perkhidmatan kesihatan dibandingkan dengan hak untuk mencapai kesihatan fizikal dan mental tertinggi.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

LAPORAN SIASATAN KES KEMATIAN DALAM TAHANAN: S. BALAMURUGAN

KUALA LUMPUR (29 MAC 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) merumuskan siasatan bebas berhubung kematian Encik S.Balamurugan yang mati dalam tahanan polis pada 7 Februari 2017. Menurut kenyataan polis, mendiang didapati tidak sedarkan diri dalam kawasan tahanan sementara sekitar jam 11.30 malam. SUHAKAM memulakan siasatan pada 10 Februari 2017 mengikut seksyen 4(1) dan 12 Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999. Melalui temuramah dan kenyataan daripada 42 saksi, SUHAKAM mengenal pasti banyak isu berulang yang timbul berhubung kematian dalam tahanan polis.

SUHAKAM menegaskan bahawa hak untuk hidup adalah hak asasi manusia yang paling asas tanpa apa jua alasan untuk menafikan hak tersebut. Perkara ini adalah dijamin seperti yang dinyatakan dalam Perkara 5(1) Perlembagaan Persekutuan, Artikel 3 Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat dan Artikel 6 Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivill dan Politik yang mana hak untuk hidup adalah pra-syarat kepada semua hak asasi manusia yang lain.

Mendiang ditahan bersama dua lagi suspek sekitar jam 6:30 petang pada 6 Februari 2017 dan dibawa ke Balai Polis Bandar Baru Klang. Ketika siasatan dijalankan SUHAKAM dimaklumkan mengenai dakwaan ketiga-tiga suspek diberi layanan buruk dan dipukul oleh pihak polis antara jam 7:30 hingga 9:30 malam di balai polis. Mendiang didakwa dipukul di telinga dan kaki, ditumbuk dan ditendang di dada sebelum kesemua suspek dibawa ke Ibu Pejabat Polis Daerah Klang Utara. SUHAKAM telah dimaklumkan bahawa si mati menggigil dan tidak dapat berjalan semasa dia dihantar ke Lokap Berpusat di Shah Alam pada kira-kira 4:10 pagi keesokan hari. Mendiang dibawa ke Mahkamah Majistret Klang pada kira-kira pukul 10.00 pagi pada 7 Februari 2017 untuk permohonan reman. Walau bagaimanapun Majistret menolak permohonan S.Balamurugan kerana beliau berpendapat bahawa mendiang memerlukan

rawatan perubatan segera dan serta-merta, kemudiannya telah mengarahkan agar mendiang segera dibawa ke hospital atau dibebaskan supaya boleh mendapatkan rawatan.

SUHAKAM menemuramah Majistret pada 23 Februari 2017 berkenaan keadaan mendiang dan dimaklumkan terdapat kesan bengkak di muka dan mata, tidak boleh duduk, berdiri mahupun mengangkat kepala apabila namanya dipanggil di Mahkamah. Walaupun mempunyai peluang, pihak polis enggan membawa S.Balamurugan ke hospital, sebaliknya membawanya kembali ke Ibu Pejabat Polis Daerah Klang Utara pada kira-kira jam 1.15 petang. SUHAKAM dimaklumkan bahawa mendiang menggigil sekali lagi pada masa tersebut tetapi tiada perhatian diberikan kepadanya. Pada jam 5:00 hingga 6:00 petang ketika penahanannya adalah salah dari segi undang-undang, keadaan S.Balamurugan menjadi lebih teruk sehingga terkencing dalam seluar. Walaupun begitu, anggota polis yang bertugas mengarahkan tahanan lain untuk membersihkan kawasan tersebut dan menukar pakaian mendiang. Mangsa kemudiannya ditahan secara tidak sah di sebuah kawasan tahanan sementara. Lebih kurang jam 11:30 malam, S.Balamurugan didapati tidak sedarkan diri atau dikhuatiri telah mati. SUHAKAM ambil maklum bahawa dari jam 7:00 hingga 11:30 malam, si mati tidak dipantau dan / atau diperiksa oleh anggota polis yang bertugas. SUHAKAM berpandangan adalah menjadi tanggungjawab Pegawai Penyiasat untuk memastikan keselamatan, kesihatan dan kebajikan mana-mana orang yang ditangkap dan ditahan oleh polis.

SUHAKAM ingin menyatakan walaupun polis mempunyai masa 24 jam untuk menahan S.Balamurugan, mereka mungkin dengan sengaja melanggar perintah mahkamah atau dengan sengaja menyalahgunakan kuasa apabila S.Balamurugan dibawa kembali ke Ibu Pejabat Polis Daerah Klang Utara bagi merekodkan kenyataannya. Bukti menunjukkan bahawa perkara ini tidak berlaku sebaliknya S.Balamurugan ditahan tanpa sebab yang kukuh dan munasabah.

Bedah siasat yang dijalankan oleh Hospital Tuanku Ampuan Rahimah Klang (HTAR) dan Hospital Kuala Lumpur (HKL) mendedahkan bahawa punca kematian S.Balamurugan adalah disebabkan penyakit arteri koronari. Pakar patologi kedua dari HKL kemudiannya membuat kesimpulan bahawa punca kematian adalah disebabkan penyakit arteri koronari yang disebabkan daya trauma tumpul, dan masa kematian mungkin seawal jam 9:00 atau 10:00 malam.

SUHAKAM berpandangan bahawa dakwaan penganiayaan dan penyeksaan disokong oleh pernyataan kedua-dua ahli patologi bahawa antara yang dialami mendiang adalah lebam dan bengkak pada mata, lebam yang besar di bawah dada sebelah kanan, bengkak di telinga kanan, luka pada telinga, kecederaan pada otot dada kanan, darah beku di pelipis kanan, kecederaan tulang belakang dan kecederaan otot yang teruk di kaki dan buku lali. Pakar patologi kedua menunjukkan bahawa beliau mendapati bahawa mendiang mempunyai lebam yang jelas di lutut, jari, belakang betis kaki kiri dan belakang paha.

Kedua-dua bedah siasat mendedahkan bahawa mendiang telah mengalami kegagalan fungsi hati yang kronik dan sirosis hati. Menurut pendapat pakar perubatan patologi kedua walaupun ia mungkin bukan punca kematian tetapi beliau berpendapat bahawa ini adalah penjelasan bagi pendarahan yang berlaku di mulut dan hidung si mati. Kedua-dua ahli patologi juga membuat kesimpulan bahawa si mati mempunyai arteri kiri tersekat dan juga mengalami masalah hati yang teruk. Kedua-dua pakar perubatan juga berpendapat bahawa kecederaan yang dialaminya boleh mencetuskan serangan jantung atau memburukkan lagi keadaan hati yang boleh menyebabkan kematian, berdasarkan tahap kecederaan yang dialaminya itu adalah serius. Pakar patologi HKL berkata walaupun si mati mempunyai masalah kesihatan yang serius, kecederaan pada badannya tidak boleh dipandang ringan kerana ia adalah kecederaan akibat penderaan dan bukan dilakukan sendiri dengan sengaja atau pun akibat kemalangan.

Keadaan ketika mendiang yang masih ditahan selepas permohonan reman oleh polis ditolak tidak dapat diterima. Mendiang masih ditahan kira-kira 9 jam sebelum kematiannya walaupun selepas mendiang dibebaskan oleh Mahkamah. SUHAKAM berpendapat keadaan ini secara jelas menunjukkan sikap tidak menghormati kehidupan dan maruah manusia dan tidak mematuhi aspek seperti dinyatakan dalam Perlembagaan Persekutuan (Perkara 5 (1)).

SUHAKAM berpuas hati bahawa polis tahu atau sepatutnya tahu, lebih-lebih lagi apabila Majistret membuat pemerhatian dan perintah akan kewujudan risiko yang sebenar dan serta-merta terhadap keadaan S.Balamurugan. Sungguhpun begitu polis gagal mengambil langkah-langkah dalam skop kuasa mereka dengan penilaian munasabah yang boleh dijangka bagi mengelakkan risiko

sedemikian. SUHAKAM berpendapat bahawa terdapat kecuaiian melampau atau dengan sengaja mengabaikan tugas oleh polis untuk melindungi nyawa seseorang akibat kegagalan kumulatif untuk memberi perhatian perubatan kepada mendiang. SUHAKAM menggariskan bahawa jika ada pelanggaran yang boleh dibantah tugas ini, adalah menjadi kewajipan pihak polis untuk menjalankan siasatan yang berkesan, bebas dan munasabah, seterusnya membawa kepada pendakwaan.

Bukti daripada siasatan SUHAKAM turut mengenal pasti banyak kegagalan yang sistemik oleh pihak polis berhubung layanan terhadap tahanan ketika dalam tahanan polis, antaranya kegagalan untuk mematuhi Peraturan Lokap 1953, prosedur operasi standard polis, perintah Mahkamah dan dokumen hak asasi manusia antarabangsa yang berkaitan.

SUHAKAM mengulangi bahawa berdasarkan Prinsip 1 Prinsip Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu untuk Perlindungan Semua Orang bawah Sebarang Bentuk Tahanan atau Dipenjara, "semua orang bawah sebarang bentuk penahanan atau dipenjara hendaklah diperlakukan dengan perikemanusiaan dan menghormati maruah sesama manusia ". Prinsip 6 seterusnya menyatakan bahawa "tiada orang bawah apa-apa bentuk penahanan atau dipenjara akan dikenakan penyeksaan, tidak berperikemanusiaan, hukuman kejam atau penghinaan". Siasatan SUHAKAM mendapati bahawa berlakunya dakwaan penyeksaan, kejam, tidak berperikemanusiaan dan menjatuhkan maruah dalam tahanan polis. Kenyataan suspek lain mendakwa bahawa semasa soal siasat dijalankan, polis menggunakan serbuk cili dan pencair cat (thinner) pada tubuh dua suspek lain termasuk pada alat kelamin mereka, dipukul dengan hos getah, rotan dan gari bagi mendapatkan pengakuan.

Dua suspek yang ditahan berhubung siasatan ini adalah di bawah umur 18 tahun. Walaupun pihak polis perlu mematuhi hak perundangan tertentu apabila mereka menangkap atau menahan suspek kanak-kanak, penyiasatan SUHAKAM mendapati polis mungkin telah melanggar seksyen 85 Akta Kanak-Kanak 2001 yang menyatakan bahawa pengurusan sewajarnya perlu dibuat untuk mencegah penahanan kanak-kanak semasa ditahan di balai polis daripada bersama-sama dengan orang dewasa yang dikenakan pertuduhan. Suspek berumur bawah 18 tahun tersebut telah ditahan bersama-sama mendiang dalam tempat tahanan dewasa. Menurut seksyen 87 Akta yang sama, selepas

penangkapan kanak-kanak, pegawai polis atau orang lain yang membuat penangkapan itu hendaklah dengan segera memaklumkan seorang pegawai akhlak dan ibu bapa atau penjaga kanak-kanak tentang penangkapan itu. SUHAKAM maklum bahawa dalam hal ini, undang-undang tidak dipatuhi.

Walaupun kesedaran yang semakin meningkat mengenai rawatan yang wajar bagi orang dalam tahanan polis, pelaksanaan amalan terbaik dan syor yang dinyatakan dalam Laporan Kematian dalam Tahanan yang diterbitkan oleh SUHAKAM pada tahun 2016 masih tidak diambil peduli. Sesetengah syor tidak dilaksanakan sama sekali malah diperhatikan bahawa pihak polis masih tidak mengetahui kewajipan mereka terhadap tahanan atau hakikat bahawa terdapat tanggungjawab terhadap polis untuk memastikan bahawa individu dalam jagaan mereka sama sekali tidak dilucutkan haknya untuk hidup.

Selaras dengan tanggungjawab undang-undangnya, SUHAKAM membuat kesimpulan dengan mengemukakan syor-syor kepada kerajaan Malaysia dan Polis DiRaja Malaysia seperti yang berikut:

- Memastikan bahawa sesiapa yang dilucutkan kebebasannya, ditahan secara sah dan di tempat tahanan yang sah, diiktiraf dan diwartakan mengikut undang-undang.
- Menyiasat kes-kes penyalahgunaan dan salah laku pihak polis, mendakwa pegawai polis yang bertanggungjawab untuk penahanan tidak sah, layanan buruk dan / atau penyeksaan terhadap mendiang yang mana dalam kes dinyatakan telah menyebabkan kematiannya.
- Menyiasat insiden terhadap dakwaan penyeksaan dan penyalahgunaan oleh pihak polis terhadap suspek lain dalam kes ini, dan mendakwa pegawai polis bertanggungjawab.
- Memastikan prosiding disiplin dalaman dan tindakan undang-undang jenayah diambil akibat pelanggaran arahan termasuklah perintah mahkamah berkenaan kes ini.
- Sekiranya lokap polis atau kemudahan di balai polis tidak dilengkapi untuk mengendalikan suspek yang memerlukan perhatian perubatan segera atau berterusan, SUHAKAM mengulangi cadangannya dalam Laporan Mengenai Kematian dalam Tahanan Polis 2016 untuk menempatkan pasukan perubatan dalam tahanan polis dan juga mengkaji semula Peraturan Lokap 1953.

SUHAKAM juga menasihatkan bahawa peningkatan kes kematian dalam tahanan polis memerlukan pertambahan daripada aspek operasi pengawasan dan pembiayaan kewangan untuk lokap polis terutama berhubung perkhidmatan kesihatan dan keadaan yang berkaitan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

HAK KEPADA PENJAGAAN KESIHATAN DALAM PUSAT TAHANAN IMIGRESEN

KUALA LUMPUR (1 APRIL 2017) - Merujuk kepada Laporan oleh Reuters bertajuk "Lebih daripada 100 orang mati di Kem tahanan Imigresen Malaysia dalam tempoh dua tahun" yang diterbitkan pada 30 Mac 2017, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ingin memberikan senario bagi menjawab beberapa persoalan yang telah dibangkitkan oleh pelbagai pihak.

Sejak sekian lama SUHAKAM telah menyuarakan isu berkaitan kesihatan di pusat tahanan imigresen dan statistik yang dilaporkan telah menimbulkan kebimbangan mengenai penjagaan kesihatan di pusat tahanan imigresen.

Kesihatan adalah cabang utama yang melibatkan banyak aspek lain di pusat tahanan imigresen memandangkan kebanyakan tahanan menderita kesan daripada keadaan kesihatan yang buruk dan masalah kesihatan sedia ada atas sebab peribadi, kemiskinan, gaya hidup atau persekitaran asal mereka. Melalui pengamatan SUHAKAM, pengumpulan tahanan-tahanan yang mengidap pelbagai masalah kesihatan di dalam pusat tahanan imigresen Malaysia boleh membawa kepada jangkitan penyakit yang boleh membawa maut jika ia menjangkiti tahanan lain termasuk kakitangan pusat tahanan.

Statistik yang dikemukakan oleh Jabatan Imigresen Malaysia kepada SUHAKAM dikongsikan atas dasar kerjasama, ketelusan dan amalan yang baik dan ia menunjukkan bahawa kebanyakan kematian berlaku disebabkan oleh keadaan kesihatan kronik seperti batuk kering, radang paru-paru dan sepsis. Statistik ini telah dikongsi dalam semangat keterbukaan dan ketelusan dan untuk membantu SUHAKAM melaksanakan mandat antaranya untuk menyiasat aduan dan menjalankan lawatan ke tempat-tahanan dan mengemukakan syor-syor untuk penambahbaikan.

Berdasarkan piawaian antarabangsa, secara keseluruhannya tahanan berhak mendapat tahap rawatan perubatan yang samarata sebagai individu dalam masyarakat tetapi SUHAKAM ambil maklum bahawa Jabatan Imigresen menghadapi kekangan peruntukan dan sumber. Dalam perbincangan konstruktif dengan Jabatan Imigresen seminggu yang lalu, SUHAKAM dimaklumkan tentang pembaharuan utama melibatkan aspek tahanan imigresen termasuklah penjagaan kesihatan. Pusat-pusat penahanan yang usang juga sedang dalam proses pembinaan semula dan prosedur operasi standard (SOP) sedang disemak berdasarkan syor-syor yang dikemukakan oleh SUHAKAM dan Suruhanjaya Integriti Agensi Penguatkuasaan (EAIC).

Merujuk kepada sistem semasa yang diguna pakai oleh imigresen termasuk penahanan kanak-kanak didapati masih tidak mencukupi. SUHAKAM mencadangkan agar perkhidmatan kesihatan di pusat tahanan imigresen diuruskan melalui Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM). SUHAKAM berpandangan bahawa KKM juga perlu bertanggungjawab untuk membekalkan dan menyelenggara ubat-ubatan dan peralatan perubatan. Amalan sedia ada memerlukan Jabatan Imigresen membeli pembelian ubat-ubatan tanpa mendapat bimbingan daripada doktor perubatan.

SUHAKAM ambil maklum bahawa ketika ini terdapat Pembantu Perubatan di setiap depot imigresen sementelahan dasar Jabatan Imigresen adalah memberi tumpuan kepada rawatan perubatan kecemasan. SUHAKAM memperakui secara positif bahawa Jabatan Imigresen berusaha memperbaiki keadaan pusat tahanan dan penjagaan kesihatan kepada tahanan.

SUHAKAM mencadangkan agar agensi kerajaan yang berkaitan, termasuk Kementerian Hal Ehwal Dalam Negeri, Kementerian Kewangan dan KKM mewujudkan hubungan kerja yang rapat untuk memastikan standard rawatan perubatan yang bersesuaian untuk tahanan termasuklah perlindungan bagi kakitangan pusat tahanan imigresen. Peranan KKM perlu diperkukuhkan dalam ruang penjagaan kesihatan imigresen mengikut dasar atau undang-undang yang jelas. SUHAKAM berpendapat bahawa pembahagian tanggungjawab dan bidang kuasa adalah jelas antara kementerian yang sepatutnya bekerjasama dalam melaksanakan dasar kesihatan bersepadu di pusat tahanan imigresen.

SUHAKAM menegaskan bahawa dasar kesihatan nasional Malaysia perlu berteraskan kepercayaan bahawa setiap orang yang tinggal dalam negara ini mempunyai hak untuk penjagaan kesihatan yang mencukupi.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

PELANCARAN LAPORAN TAHUNAN SUHAKAM 2016

KUALA LUMPUR (4 APRIL 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) hari ini mengadakan pelancaran Laporan Tahunan 2016. Isu-isu utama dalam laporan ini telah dibentangkan kepada media dan pihak berkepentingan yang hadir.

Beberapa isu hak asasi manusia yang dilaporkan memberi implikasi yang serius dan ada antara isu tersebut turut dilaporkan dalam Laporan Tahunan 2015. Isu-isu yang dilaporkan antaranya adalah tindakan susulan kepada laporan Inkuiri Nasional ke atas Hak Tanah Orang Asli (Inkuiri Nasional); kematian dalam tahanan; Pelan Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRAP); hak pendidikan kanak-kanak Orang Asli, pembaharuan undang-undang, penarikan reservasi beberapa triti antarabangsa, penyertaan kepada triti hak asasi manusia antarabangsa, dan hak asasi manusia dan perniagaan.

Berhubung Inkuiri Nasional, SUHAKAM amat bimbang dengan perkembangan yang perlahan berhubung tindakan yang sewajarnya diambil oleh Jawatankuasa Kabinet sehingga mengakibatkan pencabulan berterusan terhadap Orang Asli, terutamanya pencerobohan pemaju terhadap tanah asal mereka. Pada tahun 2016, sebanyak 61 aduan mengenai hak tanah Orang Asli diterima oleh SUHAKAM.

SUHAKAM menyeru Kerajaan untuk menyempurnakan dan melancarkan NHRAP dengan segera bertujuan untuk memperbaiki keadaan hak asasi manusia di negara ini. Secara khususnya, SUHAKAM berharap pembangunan NHRAP oleh perunding yang dilantik akan mematuhi garis masa yang diberikan iaitu dari November 2015 hingga April 2017 untuk mengelakkan kelewatan. Dalam hal ini, SUHAKAM juga berharap kehendak politik yang kuat dan kesedaran yang lebih baik dalam kalangan pihak berkepentingan untuk pelaksanaan segera pelan ini.

Selain NHRAP, SUHAKAM turut menjalankan advokasi berkenaan Pelan Tindakan Kebangsaan (NAP) mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan. SUHAKAM melihat perniagaan sebagai pelaku penting dalam memastikan operasi perniaga menghormati dan mematuhi hak asasi manusia. SUHAKAM bersedia untuk menyokong mana-mana entiti perniagaan untuk mencapai matlamat ini. Jelasnya, Memorandum Persefahaman antara SUHAKAM dengan Felda Global Ventures (FGV) dan Felda menandakan komitmen SUHAKAM dalam membantu perniagaan untuk mematuhi dan melaksanakan Prinsip Panduan PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan (UNGP) berkenaan dengan operasi perniagaan.

Berhubung dengan hukuman mati, SUHAKAM mengalu-alukan inisiatif yang diambil oleh Kerajaan untuk mengkaji kemungkinan penghapusan hukuman mati mandatori bagi kesalahan di bawah Akta Dadah Berbahaya 1952. SUHAKAM berharap Kerajaan akan mempertimbangkan untuk mengembalikan budi bicara hakim dan mengkaji semula kaitan dan keberkesanan hukuman mati bagi semua kesalahan jenayah yang lain, selaras dengan tuntutan untuk menghapuskan hukuman mati. SUHAKAM mengulangi bahawa hukuman mati adalah kejam, tidak berperikemanusiaan, dan menjatuhkan maruah serta menafikan hak seseorang untuk hidup.

Berkenaan aduan yang direkodkan oleh SUHAKAM, peningkatan dicatatkan pada tahun 2016 iaitu 395 aduan diterima di Pejabat Kuala Lumpur, 468 aduan di Sabah dan 16 di Sarawak. 23 aduan adalah dalam bentuk memorandum. Daripada jumlah ini, 25 aduan melibatkan penahanan di bawah Akta Pencegahan Jenayah 1959 (POCA), tujuh di bawah Akta Dadah Berbahaya (Langkah Pencegahan Khas) 1985 (DDASPM) dan tiga mengenai penahanan di bawah SOSMA. Selain daripada aduan penahanan tanpa bicara, SUHAKAM turut menerima aduan berkaitan penyeksaan terhadap tahanan yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau merendahkan maruah semasa sesi soal siasat; penafian akses kepada perwakilan undang-undang semasa tempoh tahanan; penahanan kanak-kanak di bawah Akta; dan penggunaan undang-undang yang tidak wajar dan/atau tanpa had bagi menahan individu kerana ketiadaan pengawasan kehakiman.

Pada tahun 2016, SUHAKAM menerima tujuh aduan mengenai dakwaan aktiviti pemerdagangan manusia. Terdapat beberapa aduan sahaja disalurkan kepada pihak berkuasa kerana maklumat tidak lengkap dan / atau kurangnya

kerjasama oleh pengadu dalam memberikan maklumat susulan. SUHAKAM juga menerima lapan aduan yang diklasifikasi sebagai diskriminasi berdasarkan kurang upaya, kaum dan jantina manakala 36 aduan mengenai pelanggaran hak untuk bebas dari seksaan yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau merendahkan maruah. Laporan juga menunjukkan kebimbangan mengenai rawatan yang tidak wajar terhadap tahanan dan lain-lain pelanggaran hak asasi manusia berlaku di lokap, penjara dan pusat tahanan imigresen contohnya kejadian yang mana tahanan lelaki hanya dibenarkan memakai seluar dalam ketika ditahan di lokap. Lebih memeranjatkan, pihak polis memaklumkan kepada SUHAKAM bahawa amalan melarang tahanan daripada memakai pakaian adalah berdasarkan garis panduan bertulis yang dikeluarkan oleh Pegawai Bertanggungjawab di Balai Polis (OCS). SUHAKAM menyeru pihak Polis untuk menghentikan amalan dan membatalkan perintah itu kerana ia melanggar Peraturan Lokap 1953.

SUHAKAM menyeru Kerajaan untuk mengkaji beberapa peruntukan undang-undang yang sedia ada yang mengekang hak asasi manusia untuk dinikmati sepenuhnya seperti Akta Kanak-kanak 2001 secara khususnya, agar undang-undang tertentu diwujudkan bagi menangani kesalahan seksual terhadap kanak-kanak. SUHAKAM ambil maklum pembentangan mengenai Rang Undang-undang Kesalahan-kesalahan Seksual terhadap Kanak-kanak pada April 2017, menunjukkan keseriusan kerajaan menentang jenayah terhadap kanak-kanak. SUHAKAM berharap bahawa dengan undang-undang tersebut, mekanisme perlindungan akan dilaksanakan dengan baik dan diperbaharui dari semasa ke semasa untuk memastikan bahawa kes penderaan seksual terhadap kanak-kanak akan dilaporkan dengan berkesan dan pelaku didakwa.

SUHAKAM kekal berpendirian bahawa penahanan imigresen terhadap kanak-kanak bukanlah berdasarkan kepentingan terbaik kanak-kanak dan ini bercanggah dengan kewajipan kerajaan di bawah Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC). SUHAKAM menggesa Kerajaan agar mempercepatkan pelaksanaan cadangan Alternatif kepada Penahanan (ATD) untuk menamatkan tahanan imigresen kanak-kanak, terutama kanak-kanak tanpa penjaga atau ibu bapa.

Bagi mengelakkan sebarang kesan yang tidak diingini terhadap komitmen Malaysia untuk memerangi penyeksaan dan penyalahgunaan, terutamanya berhubung kematian dalam tahanan, SUHAKAM mengulangi seruannya kepada

kerajaan bersetuju tanpa ragu untuk menerimapakai Konvensyen Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah (CAT).

Pada tahun 2016 juga, SUHAKAM telah mengambil beberapa langkah aktif untuk meningkatkan peranan Parlimen dalam promosi dan perlindungan hak asasi manusia di negara ini. Sebagai institusi utama negara, SUHAKAM percaya institusi Parlimen berkongsi tanggungjawab untuk melindungi dan merealisasikan hak asasi manusia di negara ini bersama dengan pihak Eksekutif dan Badan Kehakiman.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

LANJUTAN SOSMA

KUALA LUMPUR (5 APRIL 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ambil maklum mengenai lanjutan lima tahun lagi terhadap Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-Langkah Khas) 2012 (SOSMA) yang membenarkan penahanan pencegahan. SUHAKAM berpendirian teguh dan tidak bersetuju dengan penahanan tanpa bicara.

SUHAKAM mengakui bahawa SOSMA diwujudkan mengikut kuasa khas di bawah Perkara 149 Perlembagaan Persekutuan. Walau bagaimanapun, undang-undang sedemikian adalah tertakluk kepada proses semak dan imbang yang betul malah setiap kes penahanan pencegahan mesti tertakluk kepada pengawasan kehakiman. Dalam hal ini, lanjutan tempoh penahanan selama 28 hari hendaklah dilakukan melalui proses kehakiman untuk memastikan hak suspek dilindungi. Prosedur sedemikian wujud dalam bentuk Seksyen 117 Kanun Prosedur Jenayah (Akta 593). SUHAKAM menegaskan bahawa hak untuk perbicaraan yang adil dan proses sewajarnya tidak boleh dibatasi dan perkara ini turut dibangkitkan ketika pertemuan dengan Kementerian Dalam Negeri pada 29 Mac 2017. Atas dasar ketelusan, SUHAKAM mencadangkan bahawa laporan terperinci mengenai permohonan SOSMA dikemukakan setiap tahun kepada Parlimen oleh Kementerian Dalam Negeri.

Mengimbas kembali ucapan oleh Perdana Menteri semasa bacaan kedua SOSMA di Parlimen pada 16 April 2012, beberapa perlindungan telah dinyatakan termasuk mewujudkan Jawatankuasa Pentadbiran untuk mengkaji semula SOSMA dan penguatkuasaannya, serta mengemukakan syor untuk penambahbaikan. Ia turut menggariskan bahawa selain daripada agensi kerajaan, Presiden Majlis Peguam dan SUHAKAM akan disenaraikan sebagai ahli Jawatankuasa. Walaupun begitu ia masih belum terlaksana.

SUHAKAM berpandangan bahawa jika kuasa pengecualian sedemikian digunakan untuk mendapatkan persetujuan umum, adalah penting untuk memastikan ia hanya terbatas kepada tujuan yang dimaksudkan sahaja.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

MEMORANDUM PERSEFAHAMAN (MOU) ANTARA SUHAKAM, FELDA GLOBAL VENTURES HOLDINGS BERHAD (FGV) DAN LEMBAGA KEMAJUAN TANAH PERSEKUTUAN (FELDA)

KUALA LUMPUR (7 APRIL 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM), Felda Global Ventures Holdings Berhad (FGV) dan Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan (FELDA) bersama-sama memulakan langkah pertama ke arah impak amalan perniagaan selari dengan menikmati hak asasi manusia. Melalui Memorandum Persefahaman (MoU), inisiatif sedemikian merupakan satu peristiwa penting dalam usaha FGV dan FELDA untuk mengkaji semula operasi yang dijalankan daripada perspektif hak asasi manusia.

Pelanggaran hak asasi manusia seperti buruh kanak-kanak atau buruh paksa dan halangan kepada kebebasan berpersatuan boleh berlaku dalam lingkungan perniagaan. Pekerja asing pula ada kalanya tertarik untuk bekerja di ladang kerana dijanjikan keselamatan ketika bekerja dan gaji yang setimpal tetapi akhirnya menjadi mangsa eksploitasi. Pelanggaran hak asasi manusia juga turut memberi kesan terhadap alam sekitar.

Dengan adanya MoU ini, antara aspek yang akan dibincangkan adalah berkaitan pelaksanaan Prinsip Panduan Pertubuhan Bangsa Bersatu mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (UNGP) serta menangani impak hak asasi manusia yang berkaitan dengan perniagaan. SUHAKAM juga akan memberikan panduan dan tafsiran mengenai 31 prinsip UNGP.

SUHAKAM bersedia membawa usaha ini meliputi perniagaan lain untuk meningkatkan tahap inisiatif kemapanan seterusnya memastikan penghormatan dan pematuhan terhadap hak asasi manusia dalam operasi perniagaan

SUHAKAM mengulangi bahawa pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan mengenai hak asasi manusia dan perniagaan akan memacu kepimpinan Malaysia dalam memajukan pembangunan sosio-ekonomi yang mapan seterusnya melindungi dan mempromosikan hak asasi manusia dan kebebasan asasi di rantau ini.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

KENYATAAN SUHAKAM SUSULAN LAPORAN SERANGAN SENJATA KIMIA DI SYRIA

KUALA LUMPUR (8 APRIL 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) mengutuk sekeras-kerasnya kekejaman serangan senjata kimia di Wilayah Idlib, Syria pada 4 April 2017 yang menyebabkan kematian sekurang-kurangnya 72 orang, termasuk bayi, kanak-kanak dan wanita serta kecederaan kepada mangsa yang lain. Keganasan seperti di Syria terus berlaku dan SUHAKAM kesal di atas kegagalan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu menyelesaikan masalah ini.

Kekejaman dan keganasan seperti ini bertentangan dengan nilai masyarakat dan SUHAKAM percaya rakyat Malaysia amat terkesan dengan situasi kemanusiaan dan hak asasi manusia yang kritikal melanda Syria ketika ini. SUHAKAM juga ingin mengingatkan Kerajaan berkenaan komitmennya untuk menerima 3,000 pelarian Syria untuk membantu meringankan krisis pelarian di Timur Tengah. Walau sejauhmanapun kesukaran dan cabaran yang bakal dihadapi, keperluan untuk membantu adalah lebih penting berikutan bencana yang sedang berlaku. Malaysia secara moralnya bertanggungjawab memberikan bantuan kemanusiaan kepada pelarian Syria. Bantuan sedemikian harus digerakkan dan disampaikan segera tanpa dilengahkan memandangkan situasi yang semakin meruncing di Syria.

SUHAKAM menekankan bahawa terdapat keperluan yang tidak dapat dielakkan oleh Malaysia untuk menyertai Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu 1951 Berkaitan dengan Status Pelarian jika serius meneruskan komitmen ini.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

SIASATAN SUHAKAM BERHUBUNG KEHILANGAN PASTOR RAYMOND KOH, PASTOR JOSHUA HILMI, RUTH HILMI, DAN AMRI CHE MAT

KUALA LUMPUR (21 APRIL 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menerima memorandum daripada SUARA RAKYAT MALAYSIA (SUARAM), sebuah organisasi hak asasi manusia, dan NGO lain bagi pihak keluarga beberapa individu yang dilaporkan hilang. Mereka adalah Pastor Raymond Koh, Pastor Joshua Hilmi dan isterinya Ruth dan aktivis sosial Amri Che Mat. SUHAKAM berperanan membantu keluarga yang terlibat untuk menyiasat dan menentukan keberadaan mereka yang hilang dan berfungsi sebagai saluran komunikasi antara keluarga, polis dan Kerajaan.

Selaras dengan mandat berkanunnya, SUHAKAM bersama pihak yang prihatin akan menjalankan siasatan bebas dalam perkara ini. SUHAKAM mengulangi bahawa semua orang tanpa apa jua perbezaan wajar menikmati antaranya hak untuk tidak dilucutkan kehidupannya sewenang-wenang, hak untuk dilindungi daripada penyeksaan, dan hukuman lain yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau penghinaan yang lain, hak untuk kebebasan dan keselamatan, dan hak untuk menghormati kehidupan berkeluarga.

SUHAKAM merayu pihak berkuasa untuk menggunakan apa jua cara untuk menentukan nasib beberapa individu yang hilang serta memastikan bahawa hak ahli keluarga mereka ditegakkan pada setiap masa dan mempunyai akses kepada maklumat mengenai siasatan yang berterusan. SUHAKAM berharap pihak berkuasa akan mengambil semua langkah yang perlu untuk mengurangkan kebimbangan dan kegelisahan dalam kalangan orang ramai dalam hal ini seterusnya membawa ke muka pengadilan pihak yang bertanggungjawab terhadap jenayah tersebut

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KES KEMATIAN MOHAMAD THAQIF AMIN MOHD GADAFFI

KUALA LUMPUR (27 APRIL 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) melahirkan rasa sedih dan dukacita atas kematian kanak-kanak lelaki berusia 11 tahun, Mohamad Thaqif Amin Mohd Gadaffi yang didakwa didera secara fizikal dan berulang kali di sebuah sekolah agama swasta di Kota Tinggi, Johor. Kanak-kanak itu dilaporkan telah dipukul dengan hos getah oleh warden pembantu asrama sekolah yang mempunyai rekod jenayah. Walaupun tindakan demikian bertujuan mendisiplinkan murid, tindakan ini dianggap suatu penyeiksaan yang tidak dapat diterima oleh masyarakat Malaysia

SUHAKAM kini memperjuangkan penghapusan hukuman merotan di sekolah dan kes ini telah meyebabkan kesakitan dan kematian kanak-kanak yang tidak dapat diterima. Kes tragis ini merupakan peringatan kepada kerajaan bahawa hukuman dera di sekolah mesti dihapuskan. Ini kerana sebarang bentuk keganasan fizikal terhadap seorang kanak-kanak boleh memberikan kesan negatif kepada kanak-kanak dalam menikmati hak dan aspek pembangunan yang lain termasuk psikologi, kesihatan, pendidikan dan status sosial.

SUHAKAM ingin mengingatkan kerajaan bahawa hukuman rotan adalah pelanggaran hak kanak-kanak bawah Konvensyen Mengenai Hak Kanak-Kanak (CRC) kerana ia merupakan tindak balas ganas yang menyebabkan kemudaratan fizikal dan mental, penderitaan dan ia mewujudkan konflik kanak-kanak terhadap maruah dan hak integriti fizikalnya. SUHAKAM menyeru kerajaan untuk memperbaharui undang-undang dengan memperkenalkan larangan yang jelas terhadap semua bentuk keganasan terhadap kanak-kanak.

SUHAKAM menekankan bahawa setiap individu dalam lapangan pendidikan memainkan peranan dalam memastikan kanak-kanak selamat daripada bahaya dan penderaan. Mewujudkan persekitaran pembelajaran yang selamat, mengenal pasti pelajar yang berhadapan masalah atau berisiko

menghadapi bahaya dan penderaan, dan seterusnya mengambil tindakan yang bersesuaian, adalah penting untuk memastikan keselamatan kanak-kanak. SUHAKAM menyokong sepenuhnya kajian untuk memastikan kaedah untuk mengatasi masalah disiplin di sekolah tanpa melibatkan penggunaan hukuman fizikal. SUHAKAM juga meminta siasatan penuh dijalankan terhadap pihak sekolah untuk mengenal pasti pihak bertanggungjawab terhadap jenayah ini atau kesalahan secara sivil.

Sukar dipercayai bahawa tiada prosedur undang-undang atau dasar perlindungan kanak-kanak untuk semua sekolah bagi menyemak kakitangan yang berpotensi sebelum dibenarkan bekerja dengan kanak-kanak. Pemeriksaan latar belakang wajib dijalankan terhadap individu yang berminat untuk bekerja dengan kanak-kanak kerana ini akan membantu majikan mengenalpasti pekerja yang mempunyai rekod jenayah berpotensi menunjukkan atau menimbulkan ancaman keganasan fizikal atau seksual terhadap kanak-kanak. Ini adalah selaras dengan semangat CRC dan Akta Kanak-Kanak 2001 agar kepentingan terbaik kanak-kanak merupakan pertimbangan utama dalam semua tindakan atau keputusan yang melibatkan kanak-kanak sama ada dalam sektor awam dan swasta.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

SESI KE-16 FORUM TETAP MENGENAI ISU ORANG ASLI PERTUBUHAN BANGSA-BANGSA BERSATU

NEW YORK (30 APRIL 2017) - Pada Sidang Ke-16 Forum Tetap Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Isu Orang Asli di New York, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) yang dipimpin oleh Pesuruhjaya Jerald Joseph membuat kenyataan berikut:

"10 tahun adalah penanda yang luar biasa bahawa dunia dapat mencerminkan kemajuan Deklarasi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Hak Orang Asal (UNDRIP). Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ingin menyuarakan tugas penting dalam usaha membawa enam mandat UNDRIP kepada negara. Salah satu keprihatinan utama adalah hak Orang Asli di Malaysia.

Kami akui bahawa pemimpin dan komuniti Orang Asli telah menggunakan mekanisme aduan SUHAKAM bagi mengemukakan banyak aduan hak asasi manusia beberapa tahun kebelakangan ini. Sebanyak 850 aduan yang diterima pada tahun 2016, kira-kira 20% adalah berkaitan dengan isu Orang Asli. Ini adalah kekuatan masyarakat untuk mempertahankan hak mereka selaras dengan UNDRIP. Masyarakat Orang Asli di Malaysia terus berkembang untuk menjadi lebih kuat menghadapi cabaran.

Aduan ini adalah berkaitan dengan:

- i. Pencerobohan tanah adat Orang Asli untuk tujuan pembalakan, perlombongan, dan pertanian tanpa menghormati prinsip izin maklum awal bebas telus (FPIC);
- ii. Pencemaran sungai dan penebangan hutan yang tidak terkawal akibat aktiviti pembalakan berleluasa;
- iii. Penyediaan kemudahan asas kepada Orang Asli seperti bekalan elektrik, air dan perumahan kos rendah;

- iv. Kelemahan dalam perkhidmatan pendidikan yang diberikan kepada Orang Asli, contohnya penempatan guru-guru yang tidak sepenuh hati ditugaskan mengajar di sekolah Orang Asli.

Pada tahun 2010, SUHAKAM menjalankan Inkuiri Nasional Mengenai Hak Tanah Orang Asal/ Asli untuk melihat isu berkaitan hak tanah Orang Asli di Malaysia dan membangunkan syor-syor untuk menangani isu tersebut. Inkuiri ini telah selesai pada tahun 2012. Melalui Inkuiri Nasional, SUHAKAM mendapati bahawa Orang Asli menghadapi rintangan besar dan diskriminasi dalam menjalankan hak mereka untuk memiliki, mempunyai dan mengawal tanah dan wilayah mereka.

Berikutan itu, kerajaan Malaysia telah menubuhkan Jawatankuasa Kabinet mengenai Hak Tanah Orang Asli pada tahun 2015 untuk memantau pelaksanaan syor-syor yang akan diperincikan lagi oleh satu lagi Pasukan Petugas yang ditubuhkan sebelumnya. Jawatankuasa Kabinet dipengerusikan oleh Timbalan Perdana Menteri Malaysia.

Walaupun Kerajaan menunjukkan komitmen terhadap isu ini, pencerobohan ke tanah Orang Asal untuk tujuan pembalakan, perladangan dan perlombongan masih berlaku sehingga kini. SUHAKAM menyeru agar Kerajaan mengeluarkan suatu moratorium atau perintah larangan sementara terhadap semua pembangunan yang melibatkan tanah Orang Asal, sementara menunggu pelaksanaan cadangan-cadangan laporan Pasukan Petugas. Di samping itu, SUHAKAM juga akan terus melibatkan kerajaan negeri berkenaan pelaksanaan cadangan tersebut.

Beberapa keputusan positif mahkamah di Malaysia baru-baru ini telah memastikan hak Orang Asal terhadap kemungkinan pengambilan tanah secara paksa dan juga memastikan pampasan yang adil bagi pemilik tanah, telah membawa sedikit harapan terhadap kemajuan hak Orang Asal terutama berkaitan tanah.

SUHAKAM akan meneruskan usaha untuk mempromosikan dan melindungi hak asasi Orang Asli, selaras dengan prinsip-prinsip dalam Deklarasi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Hak Orang Asal.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

HARI KEBEBASAN MEDIA SEDUNIA 2017

KUALA LUMPUR (3 MEI 2017) - Pada Hari Kebebasan Media Sedunia 2017, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menyeru Kerajaan untuk menerima pakai Konvensyen Antarabangsa Mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCPR) tanpa sebarang penangguhan.

Artikel 19 ICCPR memperuntukkan bahawa setiap orang mempunyai hak “untuk mendapatkan, menerima dan menyebarkan maklumat dan idea melibatkan sebarang bentuk, tanpa mengira sempadan, sama ada secara lisan, bertulis atau bercetak, menerusi karya seni, atau melalui sebarang medium pilihan seseorang”. SUHAKAM menegaskan bahawa pelaksanaan kebebasan menyatakan pendapat dan bersuara adalah syarat yang sangat diperlukan untuk perkembangan seseorang manusia secara keseluruhannya dan merupakan asas bagi setiap masyarakat demokratik.

SUHAKAM sentiasa menganggap media sebagai instrumen penting yang berpotensi untuk menyumbang kepada promosi dan perlindungan hak asasi manusia. Media bukan sahaja bertindak sebagai penghantar maklumat tetapi juga secara langsung atau tidak, berupaya membentuk persepsi dan pendapat umum. Walaupun kebebasan media sememangnya penting dalam menuju ke arah sebuah negara yang benar-benar bebas terutamanya melibatkan kekangan semasa proses penerbitan yang tidak sepatutnya berlaku, media harus melaksanakan hak ini dengan tanggung jawab serta keberanian dan hala tuju yang jelas.

SUHAKAM percaya bahawa dalam satu keadaan, media boleh bertindak sebagai alat yang berkesan untuk meningkatkan kesedaran hak asasi manusia serta dapat menonjolkan isu-isu pelanggaran dan pencabulan hak asasi manusia. Peranan sedemikian adalah penting dalam memastikan isu berkaitan hak asasi manusia dirujuk untuk perhatian pihak berkuasa yang relevan dan orang awam secara keseluruhannya bertujuan untuk mendorong tindakan dan

langkah-langkah untuk menangani isu-isu tersebut. Sebaliknya, media juga boleh memupuk dan memperkuat sentimen dan nilai yang bertentangan dengan prinsip dan piawaian hak asasi manusia sehingga menyukarkan masyarakat untuk menghormati hak asasi manusia.

Walaupun SUHAKAM mengiktiraf peranan penting yang dimainkan oleh media dalam menghidupkan wacana awam di kalangan masyarakat, media juga harus terus berusaha dengan bersungguh-sungguh meningkatkan standard laporan dan mempromosikan hak asasi manusia. Dalam hal ini, pematuhan terhadap kod etika sangat penting dalam memastikan profesionalisme laporan media. Media yang bebas, bertanggungjawab dan tidak bersifat menyerah terhadap tentangan dan tuntutan tidak berasas adalah penting dalam mana-mana masyarakat untuk memastikan kebebasan bersuara dan ekspresi.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

PINDAAN AKTA MAHKAMAH SYARIAH (BIDANG KUASA JENAYAH) 1965 (RUU 355)

KUALA LUMPUR (16 MEI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) mengikuti perkembangan pindaan Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (RUU 355) dengan kebimbangan yang mendalam. SUHAKAM sebagai badan berkanun bebas yang diberi kuasa melindungi hak asasi manusia dan bertanggungjawab sebagai pihak berkepentingan utama dalam memberi pendedahan kepada orang ramai terhadap promosi dan perlindungan hak asasi manusia, ingin menyatakan beberapa perkara yang perlu diberikan perhatian iaitu:

- (a) Merotan dan/atau sebatan dalam apa jua keadaan merupakan larangan mutlak terhadap penyeksaan, hukuman kejam, tidak berperikemanusiaan atau menjatuhkan maruah di bawah undang-undang antarabangsa. SUHAKAM juga menekankan bahawa semua bentuk penyeksaan dan pelakuan tidak berperikemanusiaan atau menjatuhkan maruah sama sekali dilarang oleh undang-undang dan perjanjian antarabangsa yang telah dipersetujui oleh Malaysia, termasuk Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Terhadap Wanita (CEDAW), Konvensyen Mengenai Hak Kanak-Kanak (CRC) dan Konvensyen Mengenai Hak Orang Kurang Upaya (CRPD).
- (b) Hak asasi manusia sejagat berdasarkan peruntukan undang-undang, melindungi semua orang daripada diskriminasi yang berkaitan dengan undang-undang dan keadilan. SUHAKAM berpendirian teguh bahawa setiap orang mesti diperlakukan sama rata di bawah semua undang-undang termasuk undang-undang agama, mempercayai bahawa kesaksamaan adalah aspek yang diperlukan dalam masyarakat yang adil dan saksama.

- (c) SUHAKAM prihatin dengan cadangan untuk mengenakan hukuman yang teruk dan tidak berkadar melalui pindaan tersebut. Pindaan yang dicadangkan banyak memberi kesan kepada semua walaupun tidak terpakai kepada semua rakyat Malaysia. Rakyat Malaysia berhak untuk mempersoalkan sama ada hak untuk kebebasan dan martabat dilindungi dengan secukupnya dengan pindaan yang dicadangkan. SUHAKAM menekankan bahawa konsep berkadar adalah salah satu prinsip asas hukuman, berdasarkan premis bahawa hukuman perlu adil dari aspek tempoh dan jenis.

SUHAKAM menggariskan bahawa apa sahaja hukuman berdasarkan undang-undang mesti mempunyai proses semak dan imbang yang sewajarnya, selaras dengan piawaian hak asasi manusia yang diterima secara universal serta mengambil kira sentimen semua kumpulan orang dan agama lain dalam konteks masyarakat. Oleh itu, Parlimen perlu memastikan bahawa semua undang-undang yang diluluskan olehnya adalah munasabah, saksama dan seimbang; serta progresif dan adil.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

MORATORIUM TERHADAP HUKUMAN MATI

KUALA LUMPUR (23 MEI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) melahirkan rasa kesal terhadap laporan mengenai pelaksanaan hukuman mati terhadap Encik Yong Kar Mun bawah Seksyen 3 Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 yang membawa hukuman mati mandatori, dibaca bersama dengan Seksyen 37 Kanun Keseksaan. Dia didapati bersalah kerana melakukan rompakan menggunakan senjata.

Hukuman mati mandatori melanggar hak asas untuk hidup, seperti yang termaktub dalam undang-undang hak asasi manusia antarabangsa, kerana ia sewenang-wenangnya menafikan hak untuk hidup dan menafikan budi bicara hakim mempertimbangkan fakta-fakta kesalahan atau karakter pesalah.

Oleh sebab perbincangan mengenai penghapusan hukuman mati mandatori masih sedang dijalankan, SUHAKAM berpendapat bahawa moratorium hukuman mati dilaksanakan, selaras dengan trend global yang berpihak kepada pemansuhan hukuman mati.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

SIASATAN TERHADAP KEHILANGAN PASTOR RAYMOND KOH, AMRI CHE MAT, PASTOR JOSHUA HILMI AND RUTH HILMI

KUALA LUMPUR (16 JUN 2017) - Selaras dengan mandat dan kuasa statutori, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) akan menyiasat kes kehilangan beberapa individu iaitu Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat, Pastor Joshua Hilmi dan Ruth Hilmi dalam usaha membantu pihak berkuasa yang sedang menjalankan siasatan.

Berdasarkan pemerhatian SUHAKAM bahawa banyak perkara yang perlu dilakukan memandangkan kes kehilangan individu ini masih tidak dapat diselesaikan serta menimbulkan kebimbangan orang ramai. SUHAKAM menekankan bahawa semua mangsa dan ahli keluarga mempunyai hak untuk mengetahui kebenaran, mempunyai akses yang berkesan kepada keadilan dan mendapatkan ganti rugi. Hak untuk mendapatkan kebenaran merupakan aspek teras dalam isu ini yang turut mempunyai dimensi secara individu dan kolektif serta orang ramai secara umumnya berhak mengetahui tentang keadaan orang yang hilang tersebut.

Berhubung isu ini, SUHAKAM menyeru individu yang mempunyai maklumat yang relevan dan penting untuk tampil memberikan kenyataan untuk direkodkan oleh SUHAKAM bermula kini hingga 7 Julai 2017. Kenyataan juga boleh direkod melalui telefon dengan menghubungi Bahagian Aduan SUHAKAM di talian 019-3338490. Berdasarkan maklumat yang relevan daripada orang ramai dan siasatan yang berterusan, SUHAKAM menggunakan maklumat ini bertujuan agar tindakan selanjutnya dijalankan.

Walau apa pun siasatan yang dilakukan SUHAKAM, Suruhanjaya menyeru pihak berkuasa untuk menyiasat sepenuhnya kesemua kes di mana terdapat syak wasangka munasabah bahawa penghilangan orang secara paksa telah berlaku. SUHAKAM menggariskan bahawa kesediaan maklumat mengenai persoalan orang ramai adalah sangat penting dalam masyarakat demokratik dengan komitmen yang jelas terhadap ketelusan.

Sebarang maklumat boleh dikemukakan melalui:

E-mel : humanrights@suhakam.org.my / complaints@suhakam.org.my

Telefon : 03-2612 5600

Walk in (KL) : Tingkat 13, Menara TH Perdana, Jalan Sultan Ismail, 50250
Kuala Lumpur

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

HAK UNTUK DIHORMATI, SELAMAT DAN BEBAS DARIPADA KEGANASAN, GANGGUAN DAN BULI

KUALA LUMPUR (17 JUN 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) melahirkan rasa sedih yang turut dirasakan seluruh negara berikutan kematian T.Nhaveen dan Zulfarhan Osman Zulkarnain yang meninggal dunia berikutan dakwaan dibuli secara ekstrem.

Melihat kemarahan masyarakat terhadap isu ini, SUHAKAM berpendapat bahawa pendakwaan jenayah yang paling berat hanya merupakan penyelesaian jangka pendek kerana tindakan tersebut tidak menyelesaikan punca masalah buli yang semakin meningkat saban hari. SUHAKAM ingin menyatakan bahawa hubungan antara buli sehingga menyebabkan perlakuan jenayah tidak boleh diabaikan oleh itu perlakuan buli perlu dikenalpasti dan dicegah seawal mungkin untuk memastikan keselamatan kanak-kanak. Semua orang dewasa bertanggungjawab untuk mewujudkan persekitaran yang positif dan menamatkan keganasan dalam kehidupan kanak-kanak dan remaja.

SUHAKAM mengulangi bahawa setiap orang mempunyai hak untuk dihormati, selamat dan bebas dari keganasan, gangguan dan buli, serta hak untuk bebas daripada penyeksaan yang kejam, tidak berperikemanusiaan dan menjatuhkan maruah. Apabila perlakuan buli sukar dijangka, ibu bapa, guru, pelajar, pemimpin agama, komuniti, Kerajaan serta semua pihak yang terlibat perlu mencari formula yang sesuai untuk mencegah buli agar dapat melindungi semua kanak-kanak dan pelajar termasuk masyarakat. Buli boleh diibaratkan sebagai masalah sosial yang kompleks, oleh itu banyak pendekatan perlu

diambil untuk menyelesaikannya dan menjadi tanggungjawab pihak berkuasa memastikan bahawa masyarakat bersama-sama memahami dan mencegah sebarang bentuk keganasan.

SUHAKAM menzahirkan ucapan takziah kepada ahli keluarga, sahabat dan orang tersayang, Nhaveen dan Zulfarhan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

PENINGKATAN MALAYSIA KEPADA KEDUDUKAN KEDUA LAPORAN PEMERDAGANGAN MANUSIA

KUALA LUMPUR (30 JUN 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) mengalu-alukan peningkatan Malaysia ke Kedudukan Kedua dalam Laporan Perdagangan Manusia (TIP) oleh Jabatan Negara Amerika Syarikat 2017. Ia mencatatkan usaha-usaha penting yang diambil oleh kerajaan untuk menghapuskan perdagangan manusia termasuk meningkatkan usaha dengan memperluaskan siasatan, pendakwaan dan sabitan kesalahan berkaitan perdagangan manusia serta memperkukuhkan penguatkuasaan undang-undang. SUHAKAM mengiktiraf komitmen kerajaan untuk memerangi perdagangan manusia dan pujian wajar diberikan kepada pihak yang bertanggungjawab dalam usaha ini.

Walau bagaimanapun, SUHAKAM bersetuju dengan penemuan laporan tersebut bahawa usaha perlindungan terhadap mangsa di Malaysia masih tidak mencukupi. SUHAKAM bimbang bahawa hanya sebilangan mangsa perdagangan sahaja diberikan kebebasan untuk bergerak dan bekerja sementara menunggu siasatan di Mahkamah. Laporan itu juga mengenal pasti bahawa pelanggaran kontrak masih meluas kerana beberapa pekerja asing yang bekerja di ladang kelapa sawit dan pertanian, tapak pembinaan, industri elektronik, malah sebagai pembantu rumah menunjukkan ciri-ciri buruh paksa yang diamalkan oleh majikan seperti memegang pasport pekerja, menghadkan pergerakan, penipuan gaji, dan mengenakan hutang yang tidak wajar oleh agen atau majikan. SUHAKAM juga prihatin dengan kurangnya penyelarasan antara agensi dan kementerian untuk melaksanakan undang-undang dan dasar antipemerdagangan negara.

SUHAKAM percaya bahawa Malaysia komited terhadap perjuangan menentang perdagangan manusia dan semua rakyat Malaysia berkongsi aspirasi untuk mencapai status Kedudukan Pertama menjelang 2020 seperti yang digariskan dalam Pelan Tindakan Negara untuk Anti Perdagangan Manusia (NAP TIP) yang dilancarkan oleh Timbalan Perdana Menteri pada 2016. Ini akan menjadikan Malaysia sebuah negara yang memenuhi standard minimum Akta Perlindungan Mangsa Perdagangan (TVPA).

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

DAKWAAN TERHADAP PENGAMAL UNDANG-UNDANG, SITI ZABEDAH KASIM

KUALA LUMPUR (1 JULAI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) kecewa dengan dakwaan terhadap seorang peguam, Siti Zabedah Kasim di bawah Seksyen 186 Kanun Keseksaan atas tuduhan menghalang seorang penjawat awam dari Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan (JAWI) di dalam satu serbuan majlis peribadi pada 3 April 2016.

SUHAKAM menekankan bahawa di bawah perlindungan Prinsip Asas Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) Mengenai Peranan Peguam, pengamal undang-undang professional memainkan peranan penting dalam menegakkan hak asasi manusia, memastikan hak perbicaraan yang adil dan mengikut proses dan memastikan agar undang-undang dihormati. Negara perlu memastikan pengamal undang-undang dapat menjalankan tugas serta fungsi professional mereka tanpa sebarang unsur intimidasi, halangan atau gangguan yang tidak wajar. SUHAKAM menggesa pihak berkuasa menggugurkan dakwaan terhadap Siti Kasim.

SUHAKAM mengingatkan bahawa jika dan sekiranya pengamal undang-undang tidak dapat mempertahankan klien atas kebimbangan bahawa mereka akan ditangkap, didakwa atas kesalahan jenayah atau intimidasi, nasib mereka yang menghadapi pencabulan hak asasi manusia tidak dapat dibela dengan sewajarnya.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA

MASA UNTUK BERTINDAK TERHADAP PENYEKSAAN DAN LAYANAN ATAU HUKUMAN LAIN YANG ZALIM, TIDAK BERPERIKEMANUSIAAN, ATAU MENJATUHKAN MARUAH DI MALAYSIA

KUALA LUMPUR (6 JULAI 2017) - Kami, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM), Amnesty International Malaysia, SUARAM dan Lawyers for Liberty (LFL), menggesa Kerajaan Malaysia untuk melaksanakan komitmen untuk memerangi dan menghalang penyeksaan, hukuman yang zalim, tidak berperikemanusiaan, atau menjatuhkan maruah dengan menyertai Konvensyen Menentang Penyeksaan Dan Layanan Atau Hukuman Lain Yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, Atau Menjatuhkan Maruah (UNCAT).

UNCAT telah diterima pakai oleh Perhimpunan Agung PBB pada 10 Disember 1984 dan mula berkuatkuasa pada 26 Jun 1987. Malaysia kekal di antara 27 Negara Anggota Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu yang tidak menyertai instrumen hak asasi manusia berusia 30 tahun yang mana ia mengandungi langkah-langkah menyeluruh dalam perlindungan daripada penyeksaan.

Sebagai satu pergabungan yang telah berkempen menggesa Malaysia menyertai UNCAT sejak tahun 2015, kami berkepercayaan teguh bahawa amat penting untuk Malaysia menyertai Konvensyen ini kerana ianya akan memberikan penerapan tanggungjawab Kerajaan dan pihak berkuasa untuk melindungi serta mempertahankan manusia dari sebarang penyeksaan dan layanan atau hukuman yang zalim serta pematuhan terhadap peruntukan yang terangkum di dalam Konvensyen tersebut.

Insiden-insiden kematian dalam tahanan amat membimbangkan terutamanya yang melibatkan kecuaian serta salah laku pihak berkuasa. Kematian A. Kugan, N. Dhamendran, C. Sugumar, P. Chandran dan Karuna Nithi, Syed Mohd Azlan B. Syed Mohamed Nur dan yang terbaru, S. Balamurugan di mana

kesemuanya menjadi tumpuan dan penelitian masyarakat. Insiden-insiden malang ini juga menunjukkan kemungkinan terdapat permasalahan sistemik dalam pengendalian dan pengurusan tahanan di dalam lokap polis.

Setiap manusia mempunyai hak terhadap kehidupan, kebebasan dan keselamatan seperti yang termaktub di dalam Perkara 3 Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) 1948. Perkara 5 Perlembagaan Persekutuan Malaysia juga menyatakan tentang jaminan terhadap hak kepada kehidupan dan kebebasan seseorang. Kami sesungguhnya percaya bahawa hak-hak ini adalah penting bagi mereka yang berada di dalam tahanan kerana mereka adalah tertakluk kepada sekatan-sekatan tertebtu dan berkemungkinan berisiko diseksa atau dilayan dengan zalim dan tidak berperikemanusiaan.

Kami menyokong seruan yang dibuat oleh empat orang pakar dalam bidang ini yang menyeru Kerajaan untuk menghindari dari menggunakan sistem keadilan jenayah berasaskan pengakuan sebagai langkah penting untuk mencegah penyeksaan dan perlakuan zalim. Ia termasuk juga menerima pakai teknik yang lebih efektif, beretika dan tanpa kaedah paksaan dalam menjalankan soal siasat suspek, mangsa dan juga saksi.

Dalam mencapai negara tanpa penyeksaan, kami mempercayai bahawa Malaysia perlu meyeritai Konvensyen yang memerlukan Negara Parti untuk mengambil langkah perundangan yang efektif, sistem kehakiman atau langkah-langkah lain untuk mencegah sebarang tindakan zalim atau sebarang bentuk penindasan.

Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM)

Amnesty International Malaysia

SUARAM

Lawyers for Liberty

PINDAAN RANG UNDANG-UNDANG (RUU) ENAKMEN TATACARA JENAYAH SYARIAH 2002

KUALA LUMPUR (19 JULAI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) merujuk kepada pindaan Rang Undang-Undang (RUU) Enakmen Tatacara Jenayah Syariah 2002 (Kelantan Shariah Criminal Procedure Enactment 2002) yang diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri Kelantan yang antara lainnya membenarkan hukuman rotan dijalankan di khalayak umum. Berdasarkan mandat, SUHAKAM mempunyai tanggungjawab untuk mengambil posisi umum bahawa sekiranya hukuman rotan di khalayak ramai bertentangan dengan sebarang bentuk hukuman di mana posisi undang-undang adalah salah satu bentuk diskriminasi duluar jangkaan, SUHAKAM ingin menegaskan bahawa setiap orang harus diberi layanan samarata di bawah semua undang-undang memandangkan kesamarataan adalah asas kepada keadilan masyarakat.

SUHAKAM mengambil posisi bahawa rotan merupakan satu bentuk hukuman yang kejam, tidak berperikemanusiaan dan menghina, dan telah memaklumkan posisinya bahawa merotan tidak boleh dijadikan sebahagian daripada sistem keadilan jenayah kita memandangkan ia tidak mempunyai potensi pemulihan. Hukuman rotan melanggar larangan terhadap penyeksaan mutlak dalam undang-undang antarabangsa dan ia dilarang dalam perjanjian hak asasi manusia antarabangsa yang disertai oleh Malaysia.

SUHAKAM menasihati agar perundangan islam yang dilaksanakan di peringkat kerajaan negeri harus selari dengan tanggungjawab hak asasi antarabangsa, dan kerajaan negeri seperti Kelantan tidak boleh merujuk proviso peruntukan undang-undang negara untuk menghalalkan ketidakpatuhan mereka kepada undang-undang antarabangsa.

SUHAKAM menyeru kedua-dua kerajaan Negeri dan Persekutuan agar mengkaji semula kesemua undang-undang untuk memastikan pemansuhan sebarang peruntukan yang bercanggah dengan undang-undang hak asasi manusia antarabangsa dan standad yang diterima antarabangsa. Kerajaan persekutuan harus memastikan agar hak asasi dihormati seluruh negara tanpa mengira tadbir urus dalaman setiap negeri.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

PENGHARAMAN BUKU BERTAJUK “BREAKING THE SILENCE: VOICES OF MODERATION – ISLAM IN A CONSTITUTIONAL DEMOCRACY”

KUALA LUMPUR (28 JULAI 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) kecam tindakan Kementerian Dalam Negeri (KDN) yang mengharamkan buku bertajuk “Breaking the Silence: Voices of Moderation – Islam in a Constitutional Democracy” terbitan G25. SUHAKAM difahamkan bahawa buku tersebut diterbitkan pada tahun lepas dan telah mendapat sambutan yang positif dari pelbagai pihak.

Pada pandangan SUHAKAM buku tersebut memberi peluang untuk memahami aspirasi Malaysia dalam pengendalian promosi keamanan serta budaya dan pemahaman agama.

SUHAKAM mendapati bahawa 11 daripada 21 bab di buku tersebut memberi penekanan kepada isu berkaitan Islam dan Syariah di mana ianya selari dengan Islam Hadhari, yang dipromosikan oleh mantan Perdana Menteri Tun Dato' Sri Haji Abdullah bin Haji Ahmad Badawi dan terkandung di konsep wasatiyyah yang dipromosikan oleh Perdana Menteri, Dato' Sri Haji Mohammad Najib bin Tun Haji Abdul Razak.

SUHAKAM menyeru Kementerian Dalam Negeri untuk menarik balik pengharaman dan mengkaji semula Akta Mesin Cetak dan Penerbitan 1984.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

PERSIDANGAN SERANTAU MENGENAI DEMOKRASI DI ASIA TENGGERA 2 DAN 3 SEPTEMBER 2017

KUALA LUMPUR (5 OGOS 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) dan Yayasan Kofi Annan akan menganjurkan Persidangan Serantau mengenai Demokrasi di Asia Tenggara (Persidangan Serantau “Demokrasi di Asia Tenggara: Pencapaian, Cabaran, dan Prospek) pada 2 dan 3 September 2017 di Kuala Lumpur.

Perdana Menteri Malaysia, Dato' Sri Haji Mohammad Najib bin Tun Haji Abdul Razak akan menyampaikan ucap tama di majlis Pelancaran Persidangan tersebut. Bekas Presiden Indonesia, Bambang Yudhoyono dan Presiden International IDEA Yves Leterme, Bekas Perdana Menteri Belgium turut akan berucap di upacara pembukaan. Para peserta dan ahli-ahli panel akan terdiri daripada pelbagai agensi serta meliputi wakil-wakil daripada antarabangsa serta organisasi masyarakat serantau.

Aturcara persidangan ini akan diumumkan dalam masa yang terdekat.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

MAKLUM BALAS SUHAKAM: KEMATIAN DALAM TAHANAN

KUCHING (8 OGOS 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) telah merumuskan siasatan bebasnya terhadap kematian Parthiban a/l Karuthani (K. Parthiban), seorang tahanan Polis Melaka Tengah yang meninggal dunia di Hospital Melaka pada 22 Mei 2017 ketika menerima rawatan. Walaupun si mati meninggal dunia di hospital, dia masih berada di bawah tahanan polis ketika kematiannya, dan dengan itu, kematiannya diklasifikasikan sebagai kematian dalam tahanan polis.

Selaras dengan seksyen 4 (1) dan 12 Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999, SUHAKAM mencatatkan 24 keterangan semasa penyiasatan ini. SUHAKAM mengenalpasti isu-isu yang tidak diselesaikan berkaitan dengan pemberian perhatian perubatan di lokap serta kematian di tahanan, dan berpendapat bahawa terdapat sedikit penambahbaikan dibuat dalam prosedur polis untuk menangani penyampaian rawatan perubatan untuk orang yang ditahan polis.

Secara ringkas, berdasarkan kenyataan daripada 24 saksi termasuk pegawai polis dan pegawai perubatan, SUHAKAM mendapati bahawa si mati, seorang ketua kumpulan yang disyaki tidak sihat tetapi telah menolak rawatan perubatan di Balai Polis Melaka Tengah pada awalnya. Polis tidak menyedari bahawa si mati adalah pesakit diabetes tetapi kemudiannya dimaklumkan olehnya. SUHAKAM dimaklumkan bahawa terdapat perintah untuk si mati menerima rawatan di Hospital Melaka, tetapi unit pengiring polis berpendapat bahawa pesanan itu hanya untuk kes-kes perubatan yang serius. Oleh kerana keadaannya tidak dianggap cukup serius oleh pihak polis, si mati telah dibawa ke dua klinik yang berbeza. SUHAKAM mengambil kira bahawa terdapat pegawai perubatan di Klinik Kesihatan Peringgit tidak mempunyai rekod perubatan si mati dari polis dan si mati tidak diambil untuk pemeriksaan saringan yang ditetapkan oleh pegawai perubatan.

SUHAKAM melihat bahawa terdapat jurang komunikasi, dengan akibat, antara pengurusan balai polis Melaka Tengah dan unit pengiring. SUHAKAM ingin menyatakan bahawa semasa reman 21 hari dari 2 Mei 2017 di bawah Akta Pencegahan Jenayah 1959 (PCA 1959), si mati ditemuramah enam kali.

Walaupun terdapat banyak laporan, cadangan dan syor-syor sebelumnya dari SUHAKAM untuk membantu pihak berkuasa untuk melindungi kesihatan dan keselamatan tahanan dengan tujuan untuk meminimumkan kejadian kematian dalam tahanan polis, kami menyesali bahawa banyak daripada ini tidak dilaksanakan atau telah diabaikan.

SUHAKAM juga ingin menyatakan bahawa dalam memenuhi keperluan penjagaan yang memuaskan, pihak polis bertanggungjawab untuk memberikan perhatian perubatan kepada mana-mana tahanan yang memerlukannya. Prosedur polis selanjutnya memerlukan pemeriksaan sel biasa untuk memastikan keselamatan tahanan, dengan pemeriksaan yang lebih kerap bagi tahanan yang berisiko. SUHAKAM menekankan semula bahawa jika terdapat keraguan mengenai kesihatan, kebajikan atau ubat untuk tahanan, pihak polis wajib mencari pendapat medis profesional. SUHAKAM telah berulang kali menyerlahkan isu-isu ini sebagai tindak balas terhadap kematian terdahulu dalam tahanan.

Selaras dengan seksyen 13 (2) Akta 597, SUHAKAM membuat cadangan berikut berdasarkan kepada penyasatannya:

- i. Bahawa suatu inkues di bawah Seksyen 334 Kanun Prosedur Jenayah (CPC) dijalankan untuk mengenal pasti punca kematian dan sama ada kecuaian telah menyumbang kepada kematian.
- ii. Bahawa Kementerian Dalam Negeri dan Polis, bersama-sama dengan Kementerian Kesihatan dan Kewangan memastikan Peraturan 10 dari Peraturan Penguncian 1953 dilaksanakan dengan menyediakan belanjawan, tenaga kerja dan peralatan yang mencukupi; serta menubuhkan pasukan perubatan di semua lokap.
- iii. Bahawa kematian itu dengan segera dan secara bebas disiasat dan berdasarkan bukti, tindakan yang sesuai perlu diambil, sama ada tindakan disiplin atau dakwaan jenayah.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

SUHAKAM AKAN MENJALANKAN SIASATAN AWAM

KUCHING (9 OGOS 2017) - Dalam menjalankan kuasa yang tertakluk di bawah Seksyen 12 dan 14 Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 (Akta 597), Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) akan menjalankan siasatan awam berhubung kes Pastor Raymond Koh, aktivis sosial Amri Che Mat dan Pastor Joshua dan isterinya, Ruth Hilmi yang dilaporkan hilang pada 13 Februari 2017 dan 24 November 2016 masing-masing. SUHAKAM berpendapat bahawa ianya perlu demi kepentingan awam untuk berbuat demikian.

Selaras dengan mandat SUHAKAM, siasatan akan menimbang, antara lain, sama ada kes-kes ini adalah kes-kes orang hilang dipaksa atau kehilangan tanpa sukarela, seperti yang ditakrifkan di bawah Konvensyen Antarabangsa tentang Perlindungan Semua Orang daripada Tindakan Penghilangan Paksa, yang menakrifkan kehilangan paksa sebagai penangkapan, penahanan, penculikan atau apa-apa bentuk kehilangan kebebasan oleh pihak-pihak Kerajaan atau kumpulan yang bertindak dengan persetujuan, arahan atau kebenaran Kerajaan

Siasatan juga akan dipertimbangkan sama ada pihak berkuasa, khususnya Polis Diraja Malaysia telah mengambil langkah yang mencukupi untuk menyiasat kes-kes ini. SUHAKAM akan terus mengumpulkan maklumat daripada semua pihak yang berkepentingan, termasuk polis dan orang lain yang telah bekerjasama untuk mencari kebenaran mengenai perkara itu.

Pendengaran awam dijangka diadakan pada bulan Oktober 2017.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

MAKLUMBALAS SUHAKAM TERHADAP KEPUTUSAN PENGUGURAN SEKSYEN 88A RANG UNDANG-UNDANG (RUU) (PERKAHWINAN DAN PERCERAIAN) (PINDAAN) 2017

KUALA LUMPUR (11 OGOS 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) kesal dan kecewa dengan penguguran Seksyen 88A Rang Undang-Undang (RUU) (Perkahwinan dan Perceraian) (Pindaan) 2017 yang berkemungkinan boleh menjadi penyelesaian efektif isu penukaran agama sebelah pihak terhadap kanak-kanak oleh ibu atau bapa. SUHAKAM berpandangan bahawa pindaan ini boleh menyelesaikan konflik hak penjagaan anak di antara ibu bapa beragama Islam dan bukan Islam; dan dapat mewujudkan satu ketetapan bagi kerukunan prinsip kepentingan kanak-kanak dengan hak Perlembagaan ibubapa dalam melaksanakan kebebasan agama.

SUHAKAM mengakui terdapat perubahan yang progresif dalam Akta yang dipinda terutamanya berhubung pembubaran perkahwinan sivil dan pembahagian harta sepencarian terhadap pihak-pihak yang terlibat. Walaubagaimanapun, isu utamanya adalah larangan penukaran agama sebelah pihak yang menjejaskan kehidupan dan masa depan ramai kanak-kanak yang mana pihak Kerajaan telah menunjukkan usaha untuk menangani isu ini namun ia terus dibiarkan tanpa penyelesaian.

SUHAKAM menggesa Kerajaan untuk memberikan komitmen terhadap isu ini dan mengiktiraf hak kedua-dua ibu bapa untuk mendapat hak yang sama rata serta kuasa berhubung isu agama, hak penjagaan serta didikan untuk membesarkan anak-anak mereka, dengan mengambilkira kepentingan terbaik kanak-kanak. SUHAKAM mempercayai bahawa penyelesaian itu tertakluk kepada pindaan dalam Perkara 12 (4) Perlembagaan Persekutuan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

PERUBAHAN SEGERA DIPERLUKAN BERHUBUNG KEADAAN YANG TERUK DI LOKAP AYER MOLEK

KUALA LUMPUR (16 OGOS 2017) - Dalam melaksanakan peruntukan mandat perundangannya, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) telah membuat lawatan ke Lokap Polis Ayer Molek di Johor Bahru pada 31 Julai 2017 bagi meneliti keadaan dan situasi hak asasi manusia di dalam lokap terutamanya isu kritikal seperti penjagaan kesihatan.

Lokap Ayer Molek merupakan penjara lama yang telah ditukarkan menjadi lokap sementara pada 8 Januari 2009. Ia mempunyai kapasiti maksimum yang boleh menempatkan seramai 180 tahanan. SUHAKAM telah melawat kesemua sel dan dapat diperhatikan bahawa keadaan lokap amat teruk di mana lantainya kelihatan semakin reput dan dindingnya telah usang. Walaupun tahanan tidak melebihi kapasiti, sel adalah kecil tanpa pencahayaan pengudaraan dan keperluan tempat tidur yang mencukupi. SUHAKAM memerhatikan bahawa tahanan-tahanan berada di dalam keadaan yang membahayakan kesihatan mereka.

SUHAKAM amat prihatin apabila mengetahui bahawa air minuman hanya diberikan sebanyak tiga kali sehari. SUHAKAM menekankan bahawa keperluan untuk mendapat air minuman adalah penting untuk kehidupan selaras dengan Peraturan 20(2) Peraturan Minimum Standard bagi Layanan terhadap Tahanan di mana ia menyatakan bahawa air minum hendaklah disediakan untuk setiap tahanan apabila mereka memerlukannya. Setiap tahanan berhak untuk memakai pakaian yang bersih, walau bagaimanapun, jumlahnya tidak mencukupi.

SUHAKAM berpendapat bahawa jumlah peruntukan RM 8 untuk makanan harian sebanyak tiga kali sehari adalah tidak mencukupi. Anggota yang bertugas di lokap turut mengakui bahawa jumlah tersebut tidak cukup untuk memberikan makanan yang bernutrisi sepertimana yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Semasa lawatan dijalankan, SUHAKAM turut menerima aduan berhubung kuantiti dan kualiti makanan yang disediakan. SUHAKAM menekankan bahawa peruntukan harian makanan dan bekalan air minuman di pusat tahanan seluruh negara perlu disemak semula kerana dipercayai bahawa keadaan ini juga wujud di lokap-lokap lain di seluruh negara. Melihatkan kepada jumlah tahanan di dalam pusat-pusat tahanan, peruntukan belanjawan negara untuk golongan ini harus disemak semula.

Ketiadaan pasukan perubatan dan juga pegawai perubatan sepertimana yang diperuntukkan di dalam Peraturan Lokap 1953 menimbulkan kekusaran SUHAKAM walaupun syor berhubung keperluan untuk menyediakan kemudahan perubatan di dalam lokap telah berulang kali diberikan. Kesusakan, kemudahan perubatan yang tidak mencukupi, pemakanan yang kurang bernutrisi, kebersihan dan sanitasi bukan hanya melanggar hak asasi manusia, keadaan-keadaan ini meningkatkan risiko penyakit berjangkit seperti tuberkulosis di dalam lokap. SUHAKAM turut bersimpati melihat anggota lokap terpaksa membeli sendiri topeng muka dan sarung tangan bagi melindungi diri mereka dari risiko jangkitan tuberkulosis dan juga penyakit berjangkit yang lain. SUHAKAM dimaklumkan bahawa terdapat anggota polis yang bertugas di lokap pernah dijangkiti tuberkulosis daripada tahanan yang mengidap penyakit tersebut.

SUHAKAM memerhatikan bahawa Peraturan Minimum Standard bagi Layanan terhadap Tahanan (Peraturan Mandela) iaitu satu instrumen perundangan yang tidak mengikat di mana ia mengandungi peruntukan terhadap perlindungan hak asasi dan kebebasan diri tidak dipatuhi sepenuhnya. SUHAKAM menekankan bahawa pengurusan lokap perlu memastikan tahanan menerima layanan sejajar dengan status mereka yang masih belum didapati bersalah. Kementerian Dalam Negeri perlu mengambil langkah serta merta untuk memastikan tahanan yang masih di dalam reman dan belum didakwa tidak ditahan di dalam keadaan lokap yang teruk dan tidak berperikemanusiaan.

SUHAKAM mempunyai pandangan bahawa keadaannya teramat teruk sehingga boleh dianggap sebagai kejam, tidak berperikemanusiaan atau menjatuhkan maruah. SUHAKAM ingin menekankan bahawa layanan berperikemanusiaan terhadap mereka yang dilucutkan kebebasan dan menghormati maruah mereka adalah prinsip asas; perlaksanaannya tidak boleh bergantung kepada peruntukan atau sumber kewangan lokap. Jika piawaian standard dalam tahanan ini tidak dapat dilaksanakan, Ayer Molek dan lokap lain yang berkeadaan sama harus ditutup.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN BALAS SUHAKAM TERHADAP KENYATAAN TIMBALAN MENTERI DALAM NEGERI BERHUBUNG LOKAP AYER MOLEK

KUALA LUMPUR (17 OGOS 2017) - Bagi membela kredibiliti Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM), perlu ditegaskan bahawa walaupun Penjara Ayer Molek di Johor Bahru telah ditutup dan dipindahkan ke Ulu Choh, Pulau, Johor pada tahun 2016 sepertimana yang dimaksudkan oleh Timbalan Menteri Dalam Negeri, Datuk Nur Jazlan, lokap polis Ayer Molek masih lagi beroperasi di dalam satu bahagian bangunan bekas penjara berkenaan dan SUHAKAM telah melawat lokap yang berkeadaan teruk itu pada 31 Julai 2017.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

PEJUANG HAK ASASI MANUSIA

KUALA LUMPUR (17 OGOS 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ingin menekankan bahawa pejuang hak asasi manusia adalah mereka yang berusaha ke arah kesedaran hak asasi manusia dan kebebasan yang terkandung di dalam Perlembagaan Persekutuan, Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) dan instrumen hak asasi manusia melalui cara yang aman. Usaha pejuang hak asasi manusia menyumbang ke arah perubahan masyarakat yang lebih positif dan memainkan peranan penting dalam penubuhan kedaulatan undang-undang. Mereka tidak boleh dianggap sebagai melindungi penjenayah dan sindiket jenayah. SUHAKAM dipercayai bahawa demokrasi yang berfungsi memerlukan suara yang kritis dan bermaklumat.

SUHAKAM berpandangan bahawa pihak polis boleh mencontohi usaha yang dilakukan oleh pejuang hak asasi manusia dalam menegakkan undang-undang melalui sumbangan kepada promosi dan perlindungan hak asasi manusia.

SUHAKAM ingin menyatakan penghargaannya kepada pejuang hak asasi manusia di atas usaha mereka dalam memastikan amalan hak asasi manusia yang efektif di kalangan rakyat Malaysia dan juga mereka yang berada di sempadan. Perlu diakui bahawa peranan mereka dalam masyarakat adalah asas untuk menjamin dan melindungi demokrasi dan kedaulatan undang-undang.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

PERSIDANGAN SERANTAU BERKENAAN DEMOKRASI DI ASIA TENGGARA: PENCAPAIAN, CABARAN DAN PROSPEK

KUALA LUMPUR (30 OGOS 2017) - Yayasan Kofi Annan dan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) akan bersama-sama menganjurkan satu persidangan serantau berkenaan Demokrasi di Asia Tenggara pada 2 dan 3 September 2017 di Kuala Lumpur. Upacara pembukaan persidangan akan dilakukan oleh Mantan Presiden Republik Indonesia yang ke-enam, Presiden Dr. Haji Susilo Bambang Yudhoyono. Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Senator Datuk Paul Low Seng Kuan, Yves Leterme, mantan Perdana Menteri Belgium dan Ketua Setiausaha International IDEA akan memberikan ucapan pembukaan. Penutup persidangan akan diakhiri dengan ucapan dari Dr Surin Pitsuwan, mantan Menteri Luar Negeri, Thailand dan Ketua Setiausaha ASEAN pada 3 September 2017.

Menurut Kofi Annan, pengerusi Yayasan Kofi Annan, "Kemenangan dalam pilihanraya tanpa integriti bukan satu kemenangan yang sah, pihak yang kalah dan dengan keyakinan serta kepercayaan orang ramai kepada pemimpin dan juga institusi" Persidangan ini akan menyediakan satu landasan yang amat diperlukan untuk pertukaran pendapat bagi mendalami demokrasi di Asia Tenggara".

Objektif persidangan ini adalah untuk berkongsi pengalaman, membandingkan cabaran-cabaran serta amalan terbaik, dengan matlamat untuk mengukuhkan pilihanraya berintegriti di rantau ini serta perkongsian pengalaman bagi menyokong demokrasi melalui pilihanraya yang aman dengan integriti dan pertukaran pemerintahan yang lancar di Asia Tenggara.

Isu-isu utama akan dikumpulkan di dalam laporan mengandungi pendekatan-pendekatan penting bagi pengukuhan demokrasi dan pilihanraya berintegriti di Asia Tenggara, akan diterbitkan selepas persidangan dan ia akan diterbitkan selepas ini.

Persidangan ini akan dihadiri oleh wakil-wakil pegawai kerajaan, parti politik, masyarakat sivil, ahli-ahli akademik dan para media dari seluruh Asia Tenggara. Antara negara-negara yang akan terlibat ialah Malaysia, Indonesia, Singapura, Timor Leste, Filipina, Thailand, Myanmar, Vietnam and Cambodia.

Di antara isu-isu yang akan dibincangkan di dalam enam panel perbincangan itu ialah pembangunan dan pendemokrasian; hubungkait pertumbuhan ekonomi dan pendemokrasian; badan pengurusan pilihan raya sebagai cara untuk membina kepercayaan dan legitimasi proses politik; pembiayaan pilihanraya tanpa menggugat legitimasi; jaminan pilihanraya; pluralisme dan politik jatidiri dalam demokrasi; dan fungsi persatuan masyarakat sivil dalam memastikan hak berpolitik dihormati.

Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM)
Kofi Annan Foundation

HAK UNTUK BERHIMPUN SECARA AMAN

KUALA LUMPUR (3 SEPTEMBER 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ingin menjelaskan bahawa setiap manusia tidak kira di mana saja mereka berada, mempunyai hak untuk berhimpun secara aman selaras dengan Perkara 20 Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR). Hak ini dijamin ke atas rakyat Malaysia seperti yang termaktub di bawah Perkara 10 Perlembagaan Persekutuan. Walau bagaimanapun, penunjuk perasaan yang bertindak ganas akan kehilangan perlindungan mereka di bawah hak untuk berhimpun secara aman dan pihak polis boleh mengambil tindakan terhadap mereka yang melanggar undang-undang.

Malaysia memberi perlindungan mengikut naluri kemanusiaan dan layanan baik kepada pelarian Rohingya yang menderita akibat keganasan, penderitaan, ancaman terhadap kehidupan dan perpindahan secara paksa, bermaksud pelarian di Malaysia harus menghormati dan mematuhi undang-undang Malaysia di negara ini.

SUHAKAM juga menekankan bahawa prinsip ketakbolehcabulan adalah perlu untuk menjamin kemurnian premis diplomatik dan konsular dan Malaysia seharusnya melindungi premis berkenaan daripada sebarang pencerobohan, kerosakan atau kejatuhan martabatnya.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

PELANTIKAN DATUK SERI MOHAMAD FUZI HARUN SEBAGAI KETUA POLIS NEGARA

KUALA LUMPUR (6 SEPTEMBER 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) mengucapkan setinggi-tinggi tahniah kepada Datuk Seri Mohamad Fuzi Harun dan mengalu-alukan pelantikan beliau sebagai Ketua Polis Negara yang baru.

Memandangkan pegawai polis memainkan peranan yang penting dalam melindungi dan mempromosikan hak asasi manusia untuk semua, SUHAKAM berharap untuk bekerjasama dengan Polis DiRaja Malaysia untuk menangani banyak cabaran-cabaran yang masih lagi dihadapi pada masa ini, terutamanya isu yang melibatkan hak asasi manusia. SUHAKAM juga ingin berganding bahu dengan pihak polis untuk menyelesaikan isu-isu yang masih belum dapat diselesaikan sepertimana yang telah dikemukakan dalam syor-syor kepada PDRM pada tahun-tahun kebelakangan ini.

SUHAKAM mempercayai bahawa dasar kepolisian hendaklah berlandaskan prinsip dan nilai hak asasi manusia sejagat kerana penghormatan terhadap hak asasi manusia dan pencegahan terhadap sebarang bentuk diskriminasi amat diperlukan dalam menjamin keselamatan semua individu. SUHAKAM menggalakkan pematuhan terhadap piawaian hak asasi manusia antarabangsa dalam pasukan polis.

SUHAKAM percaya bahawa pengukuhan kesaksamaan dan agenda hak asasi manusia di Malaysia dapat dicapai melalui kerjasama, ia juga dapat menganjukkan komitmen Polis Di Raja Malaysia dalam perlindungan hak asasi manusia.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

RUMUSAN PERSIDANGAN SERANTAU BERKENAAN DEMOKRASI DI ASIA TENGGARA: PENCAPAIAN, CABARAN DAN PROSPEK

KUALA LUMPUR (7 SEPTEMBER 2017) - Pada 2 dan 3 September 2017, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) dengan kerjasama Yayasan Kofi Annan telah menganjurkan satu persidangan serantau berkenaan Demokrasi di Asia Tenggara di mana isu reformasi pilihan raya berintegriti dan situasi demokrasi di rantau ini telah dibincangkan oleh mampan pemimpin dari serata dunia.

Mantan Presiden Republik Indonesia yang ke-enam, Presiden Dr. Haji Susilo Bambang Yudhoyono memberi pandangan di dalam ucapan pembukaan beliau bahawa, “tiada keraguan bahawa pada masa hadapan, terdapat peningkatan demokrasi di seluruh dunia, namun kelemahan demokrasi di rantau ini tidak boleh dinafikan dan ianya perlu dikekang serta diurus dengan baik”. Mantan Presiden itu turut menambah bahawa “terdapat ramai ahli politik mengambil pendekatan populis sebagai laluan singkat untuk mendapat tempat di pejabat kerajaan”

Yves Leterme, mantan Perdana Menteri Belgium dan Ketua Setiausaha *International IDEA* memberi galakan kepada semua negara di Asia Tenggara agar memastikan integriti pilihanraya dipelihara dan kecenderungan ke arah ketaksuban politik jatidiri harus diminimumkan agar demokrasi dapat dipelihara untuk generasi yang akan datang.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Senator Datuk Paul Low Seng Kuan, di dalam ucaptamanya telah menyatakan bahawa tunggak utama kejayaan demokrasi antara lainnya adalah, kestabilan politik dan integriti yang disokong oleh pilihan raya yang bebas dan adil; tadbir urus yang baik dalam menegakkan kedaulatan undang-undang; akauntabiliti dan kebebasan dari rasuah serta pengiktirafan hak asasi manusia melalui ruang kebebasan sosial.

Pengerusi SUHAKAM, Tan Sri Razali menyatakan pendapatnya bahawa cabaran pilihanraya berintegriti tidak hanya terhad kepada pemerintahan autoritarian dan demokrasi masa kini dan terdahulu; di ASEAN, ruang yang lebih bebas dan luas amat diperlukan oleh golongan masyarakat sivil di mana mereka perlu diberi lebih banyak peluang untuk memberi pandangan bertentangan dalam pembentukan dasar.

Antara panel perbincangan yang hadir adalah Dr. Noeleen Heyzer, mantan Setiausaha Eksekutif *United Nations Economic and Social Commission for South East Asia* (ESCAP); Duta Bilahari Kausikan; Heru Prasetyo, Mantan Timbalan Menteri di Unit Kerja Presiden Indonesia; Beverly Hagerdon dari *International Foundation for Electoral Systems* dan Yang Amat Mulia Tunku Zain Al-'Abidin ibni Tuanku Muhriz, Pengasas Institut Demokrasi dan Hal Ehwal Ekonomi (IDEAS).

Persidangan ini turut membincangkan tentang ancaman terhadap demokrasi di Asia Tenggara seperti populisme, pembiayaan pilihanraya secara haram dan politik jatidiri. Kekuatan Asia Tenggara boleh dilihat melalui masyarakat berbilang kaumnya. Peserta persidangan turut menyuarakan kebimbangan mereka mengenai perkembangan sektarianisme dan manipulasi politik jatidiri yang merupakan ancaman utama terhadap proses demokrasi di rantau ini.

Beberapa ahli panel sependapat menyatakan bahawa badan pengurusan pilihan raya yang kukuh dan bebas berperanan penuh dalam melindungi proses pilihan raya. Turut diakui bahawa pilihanraya semata-mata tidak mencukupi untuk tadbir urus demokratik yang sihat. Antara cabaran dalam mewujudkan persekitaran pilihanraya yang selamat adalah penyusutan ruang kepada masyarakat sivil; kesukaran untuk mengatur kedudukan pemerhati pilihan raya bagi tempoh masa yang panjang disebabkan oleh kekangan sumber serta keperluan untuk mendapatkan kebenaran daripada pihak berkuasa; peningkatan media sosial, yang berkemungkinan mempunyai kesan positif dan negatif terhadap persekitaran yang selamat untuk pilihanraya.

Perbincangan panel mengenai "Pluralisme dan Politik Identiti dalam Demokrasi" yang dikendalikan oleh Dr Surin Pitsuwan, mantan Menteri Luar Negeri, Thailand dan Ketua Setiausaha ASEAN menekankan bahawa kebangkitan politik identiti di rantau ini semakin berleluasa dan ia ia dapat dilihat dengan jelas melalui

sentimen keagamaan. Michael Vatikiotis yang merupakan Pengarah Serantau Asia Centre for Humanitarian Dialogue berpendapat bahawa ancaman terhadap pluralisme dan demokrasi politik yang tidak dikawal selia dengan baik harus diperakui; dan terdapat keperluan untuk mengenal pasti reformasi yang relevan untuk melindungi pluralisme dan demokrasi. Di dalam konteks Malaysia, beliau turut menekankan keperluan bagi jalan penyelesaian berkenaan ucapan berunsur kebencian.

Di dalam sesi terakhir, panel telah membincangkan peranan masyarakat sivil (CSO) dalam memastikan hak berpolitik termasuk hak pilihanraya dihormati. Jose Luis Martin C. Gascon, Pengerusi Suruhanjaya Hak Asasi Filipina menekankan kepentingan peranan CSO antaranya; mendalami dan menyatukan demokrasi dalam pengendalian pilihanraya dan keperluan reformasi di antara pilihanraya; pemerkasaan dalam membina keupayaan; memainkan peranan timbal balas antara 'pasaran' dan Negara; mendesak ketelusan dalam memperjuangkan kepentingan awam; penghormatan serta kebertanggungjawaban terhadap hak asasi manusia; dan mengutarakan keperluan spesifik golongan terpinggir dengan membawa isu penyertaan mereka dalam proses politik.

Dari perspektif hak asasi manusia, Gascon turut memberi penekanan bahawa CSO turut berperanan untuk memastikan hak-hak yang termaktub di bawah Artikel 25, Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik dihormati, agar pilihanraya yang telus dan adil dapat dilaksanakan.

Dr. Surin Pitsuwan telah menutup sesi persidangan dengan menyatakan bahawa "Demokrasi yang lebih cekap dan holistik perlu dibentuk semula di Asia Tenggara. Untuk terus maju, proses politik perlulah mengambil kira bukan hanya 10% penyertaan masyarakat tetapi kesemuanya, termasuk golongan yang dipinggirkan". Dr. Pitsuwan turut menyatakan bahawa pilihanraya berintegriti merupakan "langkah pragmatik untuk kemajuan serantau".

Persidangan ini telah dihadiri oleh seramai lebih 250 peserta di kalangan pegawai-pegawai kerajaan, ahli-ahli akademik, para diplomat, pemimpin-pemimpin politik, wakil masyarakat sivil dan para media dari sepuluh negara dari seluruh Asia Tenggara.

Isu-isu utama akan dikumpulkan di dalam laporan yang dijangka bakal diterbitkan pada bulan Oktober 2017.

Untuk maklumat lanjut mengenai pilihanraya berintegriti oleh Yayasan Kofi Annan, sila lawati: elections.kofiannanfoundation.org

Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM)
Kofi Annan Foundation

PEMERHATIAN SUHAKAM TERHADAP KEADAAN DEPOT TAHANAN IMIGRESEN TANAH MERAH YANG TIDAK BERSIH

KUALA LUMPUR (13 SEPTEMBER 2017) - Selaras dengan mandat yang diberikan, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM), diketuai oleh Pesuruhjaya Jerald Joseph telah mengadakan lawatan berkala ke Depot Tahanan Imigresen Tanah Merah, Kelantan pada 23 Ogos 2017 bagi melihat keadaan tempat tahanan dan isu hak asasi yang wujud di tempat tahanan berkenaan.

SUHAKAM menyimpulkan bahawa, walaupun apa pun perubahan positif yang telah dilakukan terhadap sistem penahanan imigresen di negara ini, tahanan masih lagi tinggal di dalam keadaan yang sukar untuk diterima. Berdasarkan lawatan itu, SUHAKAM mengemukakan pemerhatian awal tentang pelbagai kebimbangan mengenai dasar dan amalan imigresen.

Depot Tahanan Imigresen Tanah Merah telah diwartakan pada bulan September 1994 dan telah beroperasi sejak bulan Disember tahun yang sama. Kapasiti yang diwartakan adalah 350 tahanan (250 tahanan lelaki dan 100 tahanan wanita). Walaubagaimanapun, Kementerian Dalam Negeri telah menentukan bahawa pusat tahanan tersebut boleh memuatkan seramai 800 tahanan di mana asas yang menjurus kepada penemuan ini tidak dapat dipastikan oleh SUHAKAM. Semasa lawatan dijalankan, terdapat 429 tahanan termasuk 35 wanita dan 82 kanak-kanak (bawah 18 tahun). Peruntukan makanan untuk tahanan berjumlah RM6.00 sehari, di mana SUHAKAM berpandangan bahawa jumlah tersebut adalah tidak mencukupi. Walaubagaimanapun, pemerhatian SUHAKAM mendapati bahawa kualiti makanan dan bekalan air minuman adalah berkadar dan selaras dengan garis panduan yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Tempat penyediaan makanan juga didapati disenggara dengan baik dan berkeadaan bersih.

Berhubung dengan keadaan fizikal bangunan, SUHAKAM memerhatikan bahawa dua daripada tiga bangunan utama diperbuat daripada binaan kayu dan kerkeadaan usang. Ia diburukkan lagi dengan keadaan yang kotor dan bangunan juga tidak disenggara dengan baik. Keadaan pengudaraan juga memuaskan di mana blok berkenaan adalah panas dan berbau busuk. Hampir kesemua kipas pengalihan udara tidak berfungsi. Di dalam satu blok yang menempatkan tahanan lelaki, terdapat lima tandas yang tersesumbat dan tidak berfungsi. Keadaan tandas di dalam blok lelaki yang lain juga berada di dalam keadaan yang tidak boleh diterima. SUHAKAM mengesyorkan supaya keperluan terhadap kebersihan diri perlulah disediakan dalam keadaan yang baik untuk digunakan oleh tahanan. SUHAKAM menekankan bahawa penghormatan terhadap maruah seharusnya dijamin terhadap tahanan pada setiap masa. Majoriti tahanan yang ditemubual oleh SUHAKAM mengadukan tentang masalah kesihatan termasuk penyakit kulit, sakit belakang dan juga sakit perut. SUHAKAM berpendapat bahawa penempatan seorang Pembantu Perubatan (U32) tidak dapat menangani krisis kesihatan memandangkan jumlah tahanan yang ramai dan juga masalah kesihatan yang teruk di pusat tahanan tersebut. Dicadangkan bahawa seorang Pegawai Perubatan ditempatkan dengan kadar segera.

SUHAKAM mengambil maklum berhubung ketiadaan ruang aktiviti riadah kepada tahanan; dan amat jelas bahawa keadaan pusat tahanan memberi kesan kepada psikologi tahanan. Pegawai dan anggota yang bertugas turut mengalami masalah kesihatan akibat dari keadaan yang tidak bersih. SUHAKAM berpandangan bahawa keadaan sedemikian akan menyumbang kepada masalah kesihatan mental di kalangan tahanan dan juga kakitangan yang bertugas. SUHAKAM mengesyorkan supaya Kementerian Kesihatan Malaysia dapat membuat pemeriksaan berkala secara percuma dan semua kakitangan wajib untuk menjalani pemeriksaan tersebut.

SUHAKAM mengulangi prinsip layanan yang menghormati martabat dan nilai setiap manusia dan larangan terhadap penyeksaan, perlakuan dan hukuman yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau penghinaan harus dihormati dalam dasar seluruh pusat tahanan imigresen. SUHAKAM akan terus memantau dan mengkaji semula tempat-tempat tahanan dengan pemeriksaan berkala

bagi memastikan bahawa ia memenuhi piawaian hak asasi manusia. Dalam perkara ini, SUHAKAM berharap untuk bekerjasama dengan Kementerian Dalam Negeri, Jabatan Imigresen Malaysia dan *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR) serta organisasi masyarakat sivil (CSO) agar sisten penahanan imigresen dapat terus diperbaiki dalam memastikan hak asasi tahanan dilindungi sepanjang proses penahanan mereka.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

SUHAKAM MENZAHIRKAN UCAPAN TAKZIAH KEPADA KELUARGA 23 ORANG PELAJAR PUSAT TAHFIZ DARUL QURAN ITTIFAQIYAH YANG MENINGGAL DUNIA

KUALA LUMPUR (15 SEPTEMBER 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) meluahkan rasa yang amat dukacita berhubung kejadian tragik yang meragut nyawa 21 pelajar dan 2 guru akibat kebakaran di Pusat Tahfiz Darul Quran Ittifaqiyah di Jalan Datuk Keramat, Kuala Lumpur. SUHAKAM mengucapkan takziah kepada kesemua ahli keluarga mangsa yang telah meninggal dunia.

Tragedi yang boleh dielakkan ini merupakan satu peringatan kepada pihak Kerajaan bahawa semua sekolah, termasuk sekolah berkorikulum agama harus dikawal-selia oleh Kementerian Pendidikan Malaysia, jabatan-jabatan agama atau badan-badan diiktiraf bagi memastikan pematuhan kepada prosedur penubuhan sekolah; kod keselamatan kebakaran, nyawa, dan bangunan, serta pensijilan premis sekolah dan lain-lain. Sama ada sekolah-sekolah berkenaan perlu menjalani penilaian risiko bagi mengenal pasti, antara lain, langkah pencegahan kebakaran diperlukan untuk melindungi keselamatan penghuni sekiranya berlaku kebakaran, termasuk cara menyelamatkan diri semasa kebakaran tidak diketahui. SUHAKAM berpandangan bahawa pihak Kerajaan perlu menyediakan mekanisme dan mengawal selia aspek keselamatan kesemua institusi Pendidikan.

SUHAKAM tidak dapat menerima keadaan di mana sekolah tersebut dibenarkan beroperasi tanpa mematuhi piawaian serta peraturan keselamatan dan kesihatan; termasuk pemeriksaan oleh Jabatan Bomba dan Penyelamat. Kami berpendapat bahawa kod kebakaran dan keselamatan nyawa seharusnya disediakan untuk mengelakkan kemalangan serta kecederaan bagi tujuan menyelamatkan nyawa; justeru, individu dan agensi yang terlibat

harus dipertanggungjawabkan kerana kegagalan terhadap pematuhan keselamatan.

SUHAKAM ingin menekankan bahawa jika ada berlakunya sesi pembelajaran, persekitaran pembelajaran untuk kanak-kanak harus selamat dari segi keadaan persekitaran serta psikologi; dan kanak-kanak, serta guru dan kakitangan sokongan berhak untuk berada di dalam persekitaran yang selamat. Mereka mempunyai hak untuk selamat dari sebarang kemalangan dan ancaman bahaya.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

PENAHANAN WARTAWAN TURKI MUSTAFA AKYOL

KUALA LUMPUR (27 SEPTEMBER 2017) - Insiden tangkapan, penahanan dan pembebasan selepas 17 jam seorang warganegara Turki yang merupakan seorang wartawan, pengarang dan penceramah awam yang dihormati di peringkat antarabangsa, bukan sahaja mencemarkan reputasi Malaysia yang diwar-warkan sebagai negara yang mengamalkan kesederhanaan seperti yang diakui di peringkat antarabangsa terdahulu serta baru-baru ini, ia juga mewujudkan ketidakpastian yang serius terhadap rakyat Malaysia tentang bagaimana tindakan sewenang-wenangnya boleh memberi kesan terhadap keseluruhan lapisan masyarakat.

Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) tidak mempercayai bahawa tindakan Jabatan Agama Islam Malaysia (JAWI) mencerminkan dasar Kerajaan yang telah berubah, tetapi dengan jelas, sektor Kerajaan telah dibenarkan untuk mengambil langkah-langkah sewenang-wenang walaupun diterjemahkan oleh mereka sebagai mempertahankan prinsip tafsiran mereka. Tindakan sedemikian dalam konteks kepelbagaian agama dan budaya dan kesederhanaan Malaysia, dari sudut pandangan SUHAKAM merupakan sesuatu yang menindas, tidak demokratik dan bertujuan intimidasi. Tidak ada persoalan lagi bahawa Kerajaan haruslah menghentikan semua ini dan tindakan yang mencerminkan permusuhan, pemikiran sempit dan tidak bertoleransi, dari segi wacana intelektual dan agama sepatutnya tidak dilakukan lagi.

Tindakan sedemikian hanya menggalakkan mereka cenderung ke arah polarisasi dan ketinggian darjat atau perasaan bahawa sesuatu kumpulan atau satu kepercayaan agama adalah lebih mulia daripada yang lain. Berkemungkinan ramai rakyat Malaysia yang mentafsirkan tindakan sedemikian menggambarkan bahawa Kerajaan tidak berkecenderungan

untuk membantu mereka. SUHAKAM dengan tegas menasihatkan Kerajaan supaya untuk mengambil jalan keluar dari arah ekstremisme agama dan ditakuti bahawa jika situasi seperti ini berterusan, Malaysia akan berubah secara kualitatif ke arah yang lebih buruk.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

SIASATAN AWAM SUHAKAM BERKENAAN INSIDEN KEHILANGAN BEBERAPA INDIVIDU

KUALA LUMPUR (5 OKTOBER 2017) - Lanjutan daripada kenyataan media pada 9 Ogos 2017, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) akan mengadakan siasatan awam selaras dengan Seksyen 12(1) Akta Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 (Akta 597) berhubung kehilangan Pastor Raymond Koh, aktivis sosial Amri Che Mat; Pastor Joshua dan isterinya, Ruth Hilmi pada **19, 20 dan 30 Oktober** dan pada **2, 3, 13, 14, 15, 16 & 17 November 2017**.

Sehingga kini, SUHAKAM telah merekod sebanyak 35 keterangan daripada saksi-saksi kesemua kes dan proses siasatan adalah bertujuan untuk mencari jawapan serta petunjuk berhubung situasi ini.

Ahli panel siasatan terdiri daripada Pesuruhjaya Dato' Mah Weng Kwai (Pengerusi), Prof. Dato'. Dr. Aishah Bidin dan Dr. Nik Salida Suhaila bt Nik Saleh.

Berikut adalah **Terma Rujukan Siasatan**:

- a) Untuk menentukan sama ada kes-kes kehilangan ini adalah seperti yang ditakrifkan di bawah Konvensyen Antarabangsa tentang Perlindungan Semua Orang dari Tindakan Penghilangan Paksa atau ia adalah kes-kes kehilangan secara sukarela yang melanggar undang-undang jenayah dan / atau sivil dan / atau undang-undang hak asasi manusia (selepas ini dirujuk sebagai pelanggaran yang sedemikian);
- b) Sekiranya (a) dapat dipastikan, maka siasatan seterusnya ialah berkenaan:
 - i. Bagaimana dakwaan pelanggaran itu berlaku;
 - ii. Untuk mengenalpasti individu atau agensi yang bertanggungjawab terhadap pelanggaran tersebut;
 - iii. Apakah arahan pentadbiran atau prosedur atau aturan yang menyumbang kepada pelanggaran tersebut;

- c) Untuk pertimbangan sama ada pihak berkuasa, khususnya Polis DiRaja Malaysia telah mengambil tindakan yang memadai untuk menyiasat pelanggaran tersebut.
- d) Untuk mengesyorkan langkah-langkah atau garis panduan yang perlu diambil bagi memastikan pelanggaran tersebut tidak berulang.

Siasatan Awam ini akan diadakan di Bilik Inkuiri SUHAKAM, Tingkat 13, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, 1001 Jalan Sultan Ismail, 50250 Kuala Lumpur. Orang ramai, pihak berkepentingan dan media dijemput hadir.

Untuk maklumat lanjut, sila hubungi Encik Simon Karunagaram dari Sekretariat Siasatan di simon.suhakam@gmail.com atau 012-329 0683.

Untuk pertanyaan media, sila hubungi Jesrina Grewal di Grewal.jesrina@gmail.com atau 012-6200 599.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

BELANJAWAN NEGARA 2018

KUALA LUMPUR (17 OKTOBER 2017) - Bagi pembentangan belanjawan 2018 tidak lama lagi, SUHAKAM dengan ini menyatakan sokongan terhadap belanjawan yang berteraskan hak asasi manusia, bagi memastikan keberkesanan terhadap kesedaran hak asasi manusia, khususnya dari aspek ekonomi, sosial dan budaya.

Belanjawan kebangsaan adalah teras kepada polisi dan perancangan negara, Justeru, Kerajaan harus memberikan komitmen terhadap pelbagai aspek kesedaran hak asasi manusia dalam belanjawan ini.

SUHAKAM dengan ini mengesyorkan:

- i. Belanjawan negara akan mengecewakan banyak pihak sekiranya ia gagal memberi keutamaan terhadap kesaksamaan hak dalam bidang-bidang yang penting seperti pendidikan kepada semua kanak-kanak tanpa mengira kewarganegaraan mereka; penjagaan kesihatan; perumahan dan pekerjaan.
- ii. Memastikan sumber kewangan yang mencukupi bagi peruntukan dana pelarian dan pencari suaka, dengan mengambil kira keadaan semasa di Rakhine dan juga populasi mereka di Malaysia.
- iii. Memastikan sumber kewangan yang mencukupi untuk pengurusan pusat-pusat tahanan termasuk juga dari aspek penambahbaikan infrastruktur, nutrisi pemakanan, kesihatan dan keselamatan, pelantikan doktor perubatan di setiap fasiliti termasuk juga dan aspek kebersihan.
- iv. Memastikan keperluan spesifik Orang Kurang Upaya (OKU) terutamanya pematuan standard selaras dengan visi negara sebagai sebuah negara maju yang memenuhi keperluan untuk semua orang.

- v. Memastikan peruntukan yang mencukupi kepada Orang Asli/Asal bagi kesedaran hak mereka kepada tanah.
- vi. Memastikan peruntukan kewangan terhadap pemeriksaan berkala secara percuma dan imunisasi kepada anggota penguatkuasa termasuk polis, imigresen, pegawai penjara, tentera dan pasukan keselamatan negara.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

KEJADIAN TANAH RUNTUH DI TANJUNG BUNGAH

KUALA LUMPUR (24 OKTOBER 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) meluahkan rasa dukacita dengan kejadian tanah runtuh di Tanjung Bungah yang telah meragut seramai sebelas nyawa. Bagaimana projek yang tidak diluluskan oleh Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar boleh diteruskan dan ini membawa perhatian terhadap persoalan prosedur penguatkuasaan dan pemeriksaan oleh pihak Kerajaan. Kematian tragik ini juga menimbulkan persoalan serius mengenai langkah-langkah keselamatan di tapak pembinaan di negara ini.

Berdasarkan aduan-aduan yang diterima, SUHAKAM mendapati bahawa pekerja asing dan pekerja berkemahiran rendah adalah antara yang paling terdedah kepada eksploitasi dan penderaan disebabkan oleh amalan yang tidak bertanggungjawab dan / atau cuai, serta sikap tidak mengambil peduli dari pelbagai pihak. Di dalam hal ini, SUHAKAM menyeru pemaju, Kerajaan dan pihak bertanggungjawab untuk melaksanakan penilaian risiko berhubung dengan projek pembangunan. Walaupun terlibat dalam kerja-kerja berbahaya dalam industri pembinaan, pekerja yang berisiko perlu diberikan jaminan bahawa majikan akan memenuhi keperluan perubatan mereka apabila terjadinya kemalangan mahupun kematian. Oleh itu, SUHAKAM menegaskan bahawa pampasan untuk kematian dan kehilangan nyawa perlu disediakan dengan segera kepada keluarga mangsa.

SUHAKAM ingin menekankan bahawa semua pihak yang terlibat termasuk Kerajaan harus bertanggungjawab terhadap kematian yang berlaku dan memberi sepenuh komitmen dalam menjamin kesihatan dan keselamatan pekerjaan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

ANTI-DISKRIMINASI DI TEMPAT KERJA

KUALA LUMPUR (17 NOVEMBER 2017) - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) menegaskan bahawa kebebasan untuk menzahirkan agama atau kepercayaan seseorang tanpa diskriminasi harus dilindungi di tempat kerja.

Walaupun kontrak pekerjaan boleh menetapkan syarat-syarat tertentu, ia tidak bermakna amalan diskriminasi secara langsung atau tidak langsung yang mungkin menjejaskan hak kebebasan beragama boleh diaplikasikan. Entiti perniagaan mempunyai tanggungjawab untuk menyumbang kepada promosi dan perlindungan hak asasi manusia, oleh yang demikian, kontrak pekerjaan haruslah berdasarkan kepada prinsip kesamarataan dan tidak berunsur diskriminasi selaras dengan Perkara 8 Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Langkah-langkah yang bersesuaian perlulah diterapkan di dalam sektor pekerjaan bagi menghalang dan menghapuskan segala bentuk tidak bertoleransi, ketidaksaksamaan dan diskriminasi berdasarkan agama atau kepercayaan.

SUHAKAM menasihatkan bahawa jika terdapat sebarang had dalam menzahirkan kepercayaan agama seseorang perlu dilakukan di tempat kerja, mungkin ia hanya tertakluk kepada batasan seperti yang ditetapkan oleh undang-undang dan ia bagi melindungi keselamatan, ketenteraman, kesihatan atau moral orang awam atau hak asasi dan kebebasan asas orang lain, sepertimana yang termaktub di dalam Perkara 18 (3) Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

HARI ORANG KURANG UPAYA SEDUNIA 2017

KUALA LUMPUR (3 DISEMBER 2017) - Sempena Hari Orang Kurang Upaya (OKU) Sedunia, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ingin menegaskan bahawa semua manusia dilahirkan dengan kesamarataan hak tanpa sebarang bentuk diskriminasi seperti yang termaktub di dalam Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR).

Tema untuk sambutan pada tahun ini ialah 'Transformasi Ke Arah Masyarakat yang Mampan dan Lestari untuk Semua', yang bertujuan untuk memperkasakan OKU dan memastikan penglibatan menyeluruh mereka di dalam semua aspek kehidupan masyarakat seperti yang direncanakan dalam Agenda Pembangunan Lestari 2030.

Walaupun Akta Orang Kurang Upaya 2008 (Akta 685) telah berkuatkuasa dan Konvensyen mengenai Hak Orang Kurang Upaya (CRPD) telah diratifikasikan pada tahun 2010, SUHAKAM mendapati bahawa OKU masih mengalami ketidaksaksamaan dalam pelbagai aspek kehidupan, di mana ia memberi impak terhadap akses mereka kepada bidang pekerjaan, pendidikan, kesihatan malah mereka juga dipinggirkan daripada aktiviti sosial dan ini menyukarkan mereka untuk menyumbang kepada pembangunan. SUHAKAM mempercayai bahawa sebahagiannya disebabkan oleh kelemahan Akta 685 seperti kurangnya pemantauan, penalti atau mekanisme pengawasan yang menyeluruh terhadap individu, organisasi dan/ atau entiti perniagaan yang tidak mematuhi Akta atau hak-hak OKU; kurangnya perlindungan dari segi perundangan terhadap kerajaan kerana melanggar hak-hak OKU (Seksyen 41 Akta 685 memberi agensi kerajaan yang berkaitan perlindungan daripada tindakan guaman dan prosiding undang-undang), dalam pada itu, tiada peruntukan dalam Akta 685 untuk penubuhan sebuah badan berkuasa

atau pelantikan seseorang untuk siasatan terhadap ketidakpatuhan Akta 685 termasuk aduan dari OKU berhubung isu diskriminasi dan pencabulan hak mereka.

SUHAKAM dengan ini menggesa Kerajaan untuk meneliti kelemahan yang ada di dalam Akta 685 dan membuat pindaan yang perlu bagi memastikan perlindungan yang lebih baik dan berdasarkan hak (tidak hanya berdasarkan ehsan atau kebajikan sosial) serta mempunyai mekanisme penguatkuasaan melalui cara penyelesaian yang berkesan.

SUHAKAM juga ingin memberikan pujian kepada Majlis Bandaraya Petaling Jaya (MBPJ) yang telah menerima Anugerah Pihak Berkuasa Tempatan Prihatin Majlis Bandaraya 2017 daripada Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat pada bulan Oktober yang lalu bersempena dengan Bulan Kebajikan Negara 2017. Ia adalah penghargaan kepada semua langkah dan usaha yang diambil untuk memastikan bandar dapat diakses oleh OKU.

Walaupun terdapat batasan di dalam Akta 685, MBPJ mengambil langkah-langkah proaktif dengan mewujudkan Bahagian Pembangunan Mampan untuk memantau pembangunan agar mematuhi keperluan rekabentuk sejagat dan ini merupakan langkah yang harus dicontohi oleh semua pihak.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

SUHAKAM MERAIKAN HARI HAK ASASI SEDUNIA 2017

KUALA LUMPUR (8 DISEMBER 2017) - Hari Hak Asasi Manusia yang diraikan pada 10 Disember setiap tahun merupakan hari yang amat bermakna untuk semua dan ia diraikan di seluruh dunia sempena dengan tarikh penerimaan dokumen Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat pada 10 Disember 1948 oleh Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB). Ia merupakan dokumen yang menyokong kesaksamaan hak ekonomi, budaya, sosial, sivil dan politik.

Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) akan memperingati hari tersebut dengan menegaskan komitmen kami dalam mempromosikan, melindungi dan menghormati hak asasi untuk semua, selaras dengan undang-undang dan piawaian hak asasi manusia antarabangsa. Di bawah tema #StandUp4HumanRights, SUHAKAM akan meraikan sambutan dengan mengadakan Festival Hari Hak Asasi Manusia di Sunway Velocity Mall, Kuala Lumpur pada 10 Disember 2017. Menteri di Jabatan Perdana Menteri, YB Senator Datuk Paul Low Seng Kuan akan merasmikan acara pada jam 12.30 tengahari bersama-sama dengan Pengerusi SUHAKAM, Tan Sri Razali Ismail dan juga Stefan Priesner, Penyelaras Residen PBB di Malaysia dan Wakil UNDP untuk Malaysia, Singapura dan Brunei.

Bagi memperingati Hari Hak Asasi Manusia pada tahun ini, SUHAKAM menyeru setiap insan untuk bangkit demi hak asasi manusia dan SUHAKAM mempercayai bahawa setiap insan boleh memainkan peranan dalam mempromosi dan mempertahankan hak asasi manusia. SUHAKAM menyeru setiap individu, Kerajaan dan anggota perkhidmatan awam, perniagaan, masyarakat sivil serta NGO, PBB di Malaysia dan juga sesiapa sahaja untuk menyertai kami ke arah perubahan.

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

KENYATAAN MEDIA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

HARI HAK ASASI MANUSIA SEDUNIA

KUALA LUMPUR (10 DISEMBER 2017) - Sempena Hari Hak Asasi Manusia 2017, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) ingin menyatakan komitmennya terhadap pertahanan, perjuangan serta perlindungan dan peningkatan kesedaran hak asasi kepada semua.

Terdapat banyak cabaran dalam isu hak asasi manusia di negara ini yang masih belum dapat ditangani. Walaupun Kerajaan menyatakan bahawa Malaysia telah jauh ke hadapan sejak memeterai komitmen Deklarasi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) terhadap Hak Orang Asal (UNDRIP), Malaysia masih lagi tidak mencapai visi dan objektif Deklarasi tersebut. Orang Asli masih lagi menjadi mangsa pembalakan tanpa kawalan dan pemusnahan hutan oleh pemaju di pelbagai kawasan. Mereka yang mendirikan halangan bagi melindungi tanah daripada aktiviti pembalakan tidak hanya ditangkap oleh pihak berkuasa malah turut menerima ugutan daripada individu tertentu.

SUHAKAM mendapati bahawa isu hak kepada tanah tidak terhad hanya kepada Orang Asli. Penternak ikan di Bota dan nelayan di Lumut, Perak turut bimbang jika hak mereka terhadap tanah yang dikatakan telah diduduki sejak bertahun-tahun, diusahakan untuk aktiviti perikanan dan tangkapan hasil laut dinafikan. SUHAKAM turut maklum bahawa tanah ladang yang telah diambil alih digantikan dengan tanah yang tandus. SUHAKAM ingin menekankan bahawa tanah yang bernilai untuk aspek pembangunan di luar bandar termasuk industri perikanan tidak boleh dimusnahkan hanya untuk projek pembangunan kerana ini akan mengancam dan berkemungkinan mempertaruhkan rantai eksport perikanan. Adalah diharapkan agar isu ini dapat difahami oleh pihak Kerajaan dan jalan penyelesaian yang lebih mampan dapat dilaksanakan.

SUHAKAM turut memberi perhatian terhadap kelulusan undang-undang yang digubal atas dasar keselamatan negara di mana ia seringkali dilihat sebagai satu bentuk penindasan kerana undang-undang ini tidak mempunyai pengawasan kehakiman dan tidak dirumuskan melalui rundingan dengan pihak berkepentingan termasuk SUHAKAM. SUHAKAM turut kesal apabila warganegara Malaysia dihukum hanya kerana mereka menyatakan pandangan yang bertentangan atau memprotes secara damai. SUHAKAM berpandangan bahawa tindakan ini menjejaskan kedaulatan undang-undang di negara ini. SUHAKAM ingin menegaskan bahawa bantahan yang diluahkan secara aman tidak seharusnya dihukum dalam apa jua keadaan terutamanya di dalam negara yang berdemokrasi, di mana kebebasan berfikir, kepercayaan, pendapat dan pandangan merupakan nilai-nilai utama yang termaktub di dalam Perlembagaan Persekutuan.

SUHAKAM turut bimbang dengan penyebaran sentimen ketaksuban dan prasangka di negara ini. Perilaku yang mendorong sikap tidak bertoleransi, perkauman dan pengucapan berunsur kebencian secara terbuka seharusnya tidak boleh dilihat sebagai sesuatu yang boleh dikompromi. Kerajaan diseru untuk menerima pakai undang-undang keharmonian nasional bagi menghentikan penyebaran polarisasi dan fanatik perkauman di kalangan rakyat Malaysia.

Di dalam konteks perlindungan terhadap pelarian khususnya pelarian Rohingya, SUHAKAM menghargai keazaman politik Malaysia, di mana ia telah membentuk respons antarabangsa terhadap kewibawaan negara pada tahap tertentu. Walaubagaimanapun, kanak-kanak pelarian masih ditahan di pusat tahanan; yang sentiasa berkeadaan seperti penjara. Hak kepada kelangsungan hidup mereka dinafikan di mana mereka mengalami diskriminasi dalam sektor pekerjaan dan pendidikan. SUHAKAM akan terus menggesa Kerajaan untuk memperluaskan carian jalan penyelesaian, harus difahami bahawa penyelesaian utama adalah untuk menangani dan melihat kembali punca-punca perpindahan paksa seperti konflik, tadbir urus yang lemah serta kegagalan institusi undang-undang sesebuah negara.

SUHAKAM akan terus membela Hak Orang Kurang Upaya. Tuntutan terhadap penglibatan mereka dalam semua aspek kehidupan melalui pembangunan, pelaksanaan dasar dan program negara akan terus diperjuangkan.

Peruntukan persekitaran yang mudah diakses oleh golongan kurang upaya perlulah dipatuhi oleh Kerajaan Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan. SUHAKAM akan meneruskan usaha untuk meningkatkan kesedaran mengenai isu ketidakupayaan melalui aktiviti kemasyarakatan bersama semua.

Memandangkan pilihanraya akan berlaku tidak lama lagi, SUHAKAM akan membuat pemantauan terhadap pelaksanaan proses pilihan raya berasaskan demokrasi dalam pilihanraya berintegriti.

SUHAKAM menyeru agar penguatkuasaan hak asasi manusia diambil kira dalam pelaksanaan aktiviti perniagaan. Pekerja asing di negara ini masih lagi terdedah dengan kelemahan penguatkuasaan piawaian tenaga kerja yang mana masih terdapat ruang untuk mereka dieksploitasi, menjadi buruh paksaan dan kanak-kanak juga dipaksa bekerja sebagai buruh di dalam beberapa sektor industri.

SUHAKAM juga tidak lupa kepentingan untuk mengurus perdanakan pendidikan hak asasi di sekolah-sekolah. Usaha ke arah mempertingkatkan hak asasi di dalam isu melibatkan hak, kebebasan, tanggungjawab dan kewajipan semua dalam pengajaran dan pembelajaran akan diteruskan.

Ingatan terhadap segala cabaran pada Hari Hak Asasi Manusia merupakan satu detik penentuan untuk semua pihak berkepentingan meraikannya dan ia juga adalah peringatan kepada rakyat Malaysia bahawa sebagai satu bangsa, kita perlu memastikan hak asasi manusia dijadikan teras pembangunan negara, untuk semua.

SUHAKAM mengucapkan Selamat Hari Hak Asasi Manusia kepada semua. Marilah bersama “#standup4ourrights”.

TAN SRI RAZALI ISMAIL
Pengerusi

LAMPIRAN II

Senarai Aktiviti Suruhanjaya 2017

PLG - Kumpulan Dasar dan Undang-undang	PD - Bahagian Dasar
CMG - Kumpulan Aduan dan Pemantauan	POD - Bahagian Promosi dan Kemasyarakatan
CG - Kumpulan Komunikasi	CCD - Bahagian Komunikasi Korporat
LRTD - Bahagian Pembaharuan Undang-undang dan Triti	Sarawak - Pejabat Sarawak
ETD - Bahagian Pendidikan dan Latihan	Sabah - Pejabat Sabah
ICD - Bahagian Koordinasi Antarabangsa	SUHAKAM - Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/CAWANGAN
1.	13 Jan	Pameran SUHAKAM sempena program Majlis Pembukaan Tahun Perundangan 2017	Dewan Plenari, Pusat Konvensyen Antarabangsa Putrajaya (PICC)	POD
2.	16 Jan	Mesyuarat susulan dengan AIM, SUARAM, Majlis Peguam dan LFL berkaitan kempen bersama UNCAT	SUHAKAM Kuala Lumpur	POD
3.	20 Jan	<i>Watching brief</i> kes penapisan filem	Mahkamah Majistret Kuala Lumpur	LRTD
4.	23 Jan	Lawatan kes ke Balai Polis Sungai Senam (IPD Ipoh)	Perak	CMG
5.	24 Jan	Lawatan kes ke Balai Polis Sungai Siput (IPD Sungai Siput)	Perak	CMG
6.	26 Jan	Lawatan kes ke SMK Sri Pantai Bangsar	Bangsar Kuala Lumpur	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
7.	31 Jan	<i>Watching brief</i> kes kematian dalam tahanan	Mahkamah Koroner Johor Bahru	LRTD
8.	8 Feb	Perbincangan meja bulat mengenai cadangan persempadanan semula SPR dan kesannya terhadap hak asasi manusia di Malaysia	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD
9.	8 Feb	Mesyuarat bersama Majlis Peguam berkenaan aspek perundangan berkaitan hak ke atas tanah adat Orang Asli	SUHAKAM Kuala Lumpur	CMG
10.	8 Feb	Mesyuarat aduan bersama SUARAM berkenaan perbicaraan kes SOSMA	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
11.	10 Feb	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	IPD Klang Utara	CMG
12.	15 Feb	Sesi Konsultasi Mengenai Strategi oleh Kesatuan Eropah berhubung kerjasama dengan masyarakat sivil di Malaysia	Petaling Jaya, Selangor	POD
13.	16 Feb	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	Lokap Berpusat Shah Alam	CMG
14.	16 Feb	Lawatan kes berhubung kematian S. Balamurugan	IPD Klang Utara	CMG
15.	16 Feb	Mesyuarat Susulan bersama Kuliah Teknologi Maklumat (SIT), Universiti Monash Malaysia	Subang Jaya, Selangor	POD
16.	16 Feb	Mesyuarat bersama Majlis Belia Malaysia (MBM)	Cheras Kuala Lumpur	POD

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
17.	17 Feb	Mesyuarat susulan bersama United Nation Children's Fund (UNICEF)	SUHAKAM Kuala Lumpur	POD
18.	17 Feb	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	IPD Klang Utara, Selangor	CMG
19.	21 Feb	Siasatan kes Chandran Muniandy di Seberang Perai, Pulau Pinang	Hospital Seberang Jaya, Pulau Pinang	CMG
20.	21 Feb	Ceramah/Lawatan Lokap Balai Polis Sibu	Sibu	Sarawak
21.	21 Feb	Peguam pemerhati bagi kes penapisan filem	Mahkamah Majistret KL	LRTD
22.	22 Feb	Program SUHAKAM bersama Masyarakat	Kanowit	Sarawak
23.	22 Feb	Lawatan kes Kunachitran A/L Kanagarethnam dan Amir bin Mohamad	Bentong Prison, Pahang	CMG
24.	22 Feb	Lawatan ke Pusat Tahanan Sementara (PTS) Menggatal	Menggatal, Kota Kinabalu	Sabah
25.	22 Feb	Lawatan ke Sekolah Mantakana - Sekolah untuk kanak-kanak bukan warganegara	Beaufort	Sabah
26.	23 Feb	Siasatan Kes Chandran Muniandy di Seberang Perai, Pulau Pinang	Penjara Seberang Perai	CMG
27.	23 Feb	Lawatan ke Penjara Pusat Sibu	Sibu	Sarawak
28.	23 Feb	Mesyuarat Susulan bersama AIM, SUARAM, Majlis Peguam dan LFL berkenaan Kempen bersama UNCAT	Petaling Jaya Selangor	POD
29.	24 Feb	Lawatan kes berhubung aduan banduan Sungai Buloh Blok Abadi 2	Penjara Sungai Buloh	CMG
30.	25 Feb	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	IPD Subang Jaya	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
31.	27 Feb	Lawatan kes berkenaan banduan POCA dipukul di Balai Polis Sepang	Balai Polis Sepang	CMG
32.	27 Feb	Mesyuarat bersama Naib Presiden Universiti Multimedia	Cyberjaya, Selangor	POD
33.	28 Feb	Mesyuarat bersama Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan (JAWI)	JAWI, Kuala Lumpur	POD
34.	28 Feb	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) Thanaseelan Muniandy	Balai Polis Bukit Sentosa	CMG
35.	2 Mac	Lawatan ke Taman Sri Puteri	Telaga Air Kuching	Sarawak
36.	2 Mac	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	Hospital Kuala Lumpur	CMG
37.	3 Mac	Lawatan kes berhubung kes buli di SMK Sri Pantai	IPD Brickfields	CMG
38.	3 Mac	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	IPD Klang (Selatan)	CMG
39.	3 Mac	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) S. Balamurugan	Balai Polis Bandar Baru Klang	CMG
40.	6 Mac	Lawatan kes berhubung kematian orang kena tahan (OKT) Thanaseelan Muniandy	Hospital Kuala Kubu Bharu, Hospital Sungai Buloh	CMG
41.	9 Mac	Peguam pemerhati bagi kes kematian dalam tahanan	Mahkamah Koroner Johor Bahru	LRTD
42.	10 Mac	Lawatan kerja ke INSAN – Perjumpaan bersama Pengarah INSAN bagi membincangkan mengenai taklimat peranan dan fungsi SUHAKAM kepada kakitangan awam Negeri Sabah	Institut Latihan Sektor Awam Negeri Sabah (INSAN)	Sabah

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
43.	16 Mac	Perbincangan Meja Bulat Bersama Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) Mengenai Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (ATIPSOM)	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD
44.	16 Mac	Mesyuarat Bersama Yang Dipertua Majlis Daerah Seremban	Seremban, Negeri Sembilan	POD
45.	21 Mac	Peguam pemerhati bagi kes kematian dalam tahanan	Mahkamah Tinggi Seremban	LRTD
46.	22 Mac	Peguam pemerhati bagi kes penapisan filem	Mahkamah Majistret KL	LRTD
47.	22 Mac	Program SUHAKAM Bersama Masyarakat	Seremban, Negeri Sembilan	POD
48.	22 Mac	Lawatan ke Penjara Seremban	Penjara Seremban, Negeri Sembilan	POD
49.	23 Mac	Lawatan ke IPD Seremban (Lokap Balai Polis Sikamat dan Lokap Balai Polis Senawang)	Seremban, Negeri Sembilan	CMG
50.	25 Mac	Kempen Bersama ACT4CAT bersempena <i>Art for Grabs</i>	The School, Jaya One, PJ, Selangor	POD
51.	27 Mac	Peguam pemerhati bagi kes kanak-kanak Rohingya	Mahkamah Tinggi Shah Alam	LRTD
52.	28-29 Mac	Lawatan ke SK Batau	Pahang	CMG
53.	29-30 Mac	Program Majlis Profesor Negara – Kerjasama Program Lawatan ke Daerah Kota Marudu dan Kudat	Kota Marudu dan Kudat	Sabah
54.	30 Mac	Lawatan ke Penjara Wanita Kajang untuk berjumpa dengan Siti Noor Aishah dan Kateryna Rybalchenko	Penjara Kajang	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
55.	30 Mac	Majlis Menandatangani Memorandum Persefahaman antara FELDA, FGV dan SUHAKAM	Dewan Bankuet 1, Menara FELDA, Kuala Lumpur	PD
56.	4 Apr	Pelancaran Laporan Tahunan SUHAKAM 2016	SUHAKAM Kuala Lumpur	CCD
57.	4 Apr	Peguam pemerhati bagi kes kebebasan beragama	Mahkamah Tinggi Shah Alam	LRTD
58.	5-6 Apr	Bengkel Latihan Media dan Komunikasi	SUHAKAM Kuala Lumpur	SUHAKAM ICD
59.	6 Apr	Peguam pemerhati bagi kes kanak-kanak Rohinya	Mahkamah Tinggi Shah Alam	LRTD
60.	13 Apr	Mesyuarat Susulan bersama Kuliah Teknologi Maklumat (SIT), Universiti Monash Malaysia	SUHAKAM Kuala Lumpur	POD
61.	13 Apr	Peguam Pemerhati bagi kes semakan kehakiman persempadanan semula pilihanraya	Mahkamah Tinggi Melaka	LRTD
62.	16 Apr	Pameran SUHAKAM sempena program <i>Constitutional Day</i> di Universiti Malaya (UM)	Fakulti Undang-Undang, UM	POD
63.	17 Apr	SUHAKAM Bersama Mahasiswa: Pengenalan mengenai UNCAT	Fakulti Pengajian Antarabangsa, UUM, Kedah	POD
64.	27 Apr	Konsultasi Tematik UPR mengenai Isu Migrasi	Kuala Lumpur	ICD
65.	3 Mei	Lawatan Ke Madrasah Tahfiz Al – Jauhar Berhubung Ke Mohamad Thaqif Amin Mohd Gaddafi	Kota Tinggi, Johor	CMG
66.	4 Mei	Perjumpaan bersama Kongres India Malaysia (MIC)	Pejabat MIC Kuala Lumpur	CCD
67.	4 Mei	Perjumpaan bersama Parti Sosial Malaysia (PSM)	SUHAKAM Kuala Lumpur	CCD

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
68.	11 Mei	Mesyuarat Susulan bersama Kuliah Teknologi Maklumat (SIT), Universiti Monash Malaysia	SUHAKAM Kuala Lumpur	POD
69.	15-19 Mei	Sesi Pertama Bagi Pendengaran Awam Suruhanjaya Integriti Agensi Penguatkuasaan (EAIC) Berhubung Siasatan Kematian Balamurugan A/L M Suppiah Semasa Dalam Tahanan Polis	Putrajaya	CMG
70.	16 Mei	Mesyuarat susulan bersama Majlis Belia Malaysia (MBM)	SUHAKAM Kuala Lumpur	POD
71.	16 Mei	Perbincangan meja bulat berkaitan Hak Asasi Manusia dan Perniagaan di Malaysia	Bayan Lepas Pulau Pinang	PD
72.	16 Mei	Program Kesedaran Awam Mengenai Antipemerdagangan Orang di Pulau Pinang	Hotel Eastin, Bayan Lepas, Pulau Pinang	PD
73.	16 Mei	Lawatan ke Depot Imigresen	Bekenu Miri	Sarawak
74.	16 Mei	Lawatan kes kematian banduan M.Mageswaran	Penjara Seremban Negeri Sembilan	CMG
75.	17 Mei	Program SUHAKAM bersama Masyarakat	Niah Miri	Sarawak
76.	18 Mei	Lawatan kes ke IPD Kangar, Perlis	IPD Kangar, Perlis	CMG
77.	18 Mei	Ceramah/Lawatan Lokap Balai Polis Miri	Miri	Sarawak
78.	18 Mei	Lawatan kes ke Jabatan Agama Islam Perlis	Kangar, Perlis	CMG
79.	18 Mei	Perjumpaan SUHAKAM bersama NGO Sarawak	Telang Usan Hotel Miri	Sarawak
80.	22 Mei	Mesyuarat Susulan bersama Naib Presiden MMU	Cyberjaya Selangor	POD

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
81.	22-24 Mei	Lawatan bagi sesi temubual saksi-saksi kes Wang Kelian	Pulau Pinang	CMG
82.	25 Mei	Siasatan kes kematian orang kena tahan (OKT) Parthiban A/L Karuthani	Balai Polis Melaka Tengah, Melaka	CMG
83.	13 Jun	Sembang Santai: Human Rights and Transformasi Nasional 2050 (TN50)	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD
84.	20 Jun	Peguam Pemerhati bagi kes semakan kehakiman persempadanan semula pilihanraya	Mahkamah Rayuan Putrajaya	LRTD
85.	5-7 Jul	Dialog mengenai penyertaan Malaysia terhadap (UNCAT)	SUHAKAM Kuala Lumpur	POD / CG / SUHAKAM
86.	6 Jul	Press Conference - UNCAT	SUHAKAM Kuala Lumpur	CCD POD
87.	12 Jul	Mesyuarat Susulan bersama Bahagian Hal Ehwal Pelajar MMU	Cyberjaya Selangor	POD
88.	17 Jul	Lawatan ke perkampungan Orang Asli	Tanjong Puput Tasik Chini, Pahang	POD / SUHAKAM
89.	18 Jul	Program SUHAKAM bersama Masyarakat	Hotel Ancasa, Pekan, Pahang	POD
90.	18 Jul	Peguam pemerhati bagi kes semakan kehakiman persempadanan semula pilihanraya	Mahkamah Rayuan Putrajaya	LRTD
91.	20 Jul	Lawatan ke Pusat Kebajikan Good Shepherd	Pusat kebajikan Good Shepherd, Luyang	Sabah
92.	24 Jul	Sesi taklimat bersama Ahli Dewan Undangan Negeri Selangor	Shah Alam, Selangor	CCD
93.	25 Jul	Majlis Menandatangani MoU antara SUHAKAM dengan UNISEL	Selangor	ETD / SUHAKAM
94.	1 Ogos	Lawatan kes kematian OKT, Benedict a/l Thanilas	IPD Sentul, Kuala Lumpur	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
96.	1 Ogos	Lawatan dan menemubual berkenaan dengan keadaan kesihatan OKT Kanak-Kanak, Shafiullah bin Shahidulah	Lokap Berpusat Jinjang, Kuala Lumpur	CMG
97.	3 Ogos	Sesi taklimat bersama Ahli Parlimen Pembangkang	Parlimen	CCD
98.	4 Ogos	Mesyuarat bersama Ahli Parlimen dari APHR	SUHAKAM Kuala Lumpur	CCD
99.	4 Ogos	Perbincangan meja bulat mengenai akses kepada maklumat di Malaysia	Ibu Pejabat SUHAKAM	LRTD
100.	5 Ogos	Program ATHAM – Taklimat mengenai Peranan dan Fungsi SUHAKAM sempena Karnival Geosensiv	Sandakan Sabah	Sabah
101.	7 Ogos	Lawatan ke Sekolah Tunas Bakti	Kota Samarahan Sarawak	Sabah
102.	8-9 Ogos	Hari Orang Asal Sedunia	Kuching, Sarawak	POD / Sarawak / SUHAKAM
103.	8-9 Ogos	Pameran: Kempen mengenai UNCAT	Hotel Hilton Kuching	POD / Sarawak
104.	9 Ogos	Forum Anti Pmerdagangan Manusia	Hotel Hlilton Kuching	PD / Sarawak
105.	9 Ogos	Lawatan dan menemubual kes kematian OKT, Benedict A/L Thanilas	IPD Sentul, Kuala Lumpur	CMG
106.	9 Ogos	Pameran SUHAKAM Sempena Program NGO Fair, Monash University Malaysia Kampus Subang Jaya, Selangor	Subang Jaya Selangor	POD
107.	10 Ogos	Lawatan dan menemubual kes kematian OKT, Benedict A/L Thanilas	Jabatan Forensik, HKL	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
108.	10 Ogos	Lawatan ke Pusat Perkembangan Kemahiran Kebangsaan, Serendah	Serendah, Selangor	CMG
109.	12-13 Ogos	Program SUHAKAM Bersama Masyarakat	Tamu Terbuka Pekan Paitan	Sabah
110.	15 Ogos	Lawatan kerja kepada Timbalan Naib Canselor (HEPA) Universiti Malaysia Sabah	Universiti Malaysia Sabah	Sabah
111.	17 Ogos	Lawatan ke Kampung Thangavelu, Kampung Papa dan Kampung Mohan berkenaan Isu Pengambilan Tanah untuk Membina Lebuhraya	Klang, Selangor	CMG
112.	17 Ogos	Lawatan dan Menemubual Pengadu, Noor Azizah binti Wahab berkaitan kes kekasaran polis	Sentul, KL	CMG
113.	18 Ogos	Perbincangan SUHAKAM bersama Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak berkaitan <i>watching brief</i> berkaitan kes syariah	Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak	LRTD / Sarawak
114.	19 Ogos	Program <i>Youth for Rights</i> di Universiti Multimedia (MMU)	Cyberjaya	POD
115.	21 Ogos	Lawatan dan perjumpaan bersama komuniti Orang Asli	Lojing, Kelantan	CMG
116.	23 Ogos	Lawatan ke Depot Tahanan Imigresen Tanah Merah	Kelantan	CMG
117.	24 Ogos	Sesi Perbincangan meja bulat berkenaan isu Transformasi Nasional 2050 (TN50) dari Perspektif Hak Asasi Manusia di Malaysia (Agensi Kerajaan)	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
118.	28 Ogos	Sesi Perbincangan meja bulat berkenaan isu Transformasi Nasional 2050 (TN50) dari Perspektif Hak Asasi Manusia di Malaysia (NGO)	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD
119.	29-30 Ogos	Mesyuarat Pegawai Eksekutif Kanan APF	Melaka	ICD
120.	30 Ogos	Ceramah di Universiti Monash Malaysia	Subang Jaya Selangor	POD
121.	2-3 Sept	Pameran <i>Road to Democracy in Malaysia</i> sempena Program 'Regional Conference Democracy in South East Asia: Achievements, Challenges, and Projects	Sheraton Hotel Kuala Lumpur	POD / SUHAKAM
122.	4-15 Sept	Penilaian Kapasiti SUHAKAM	SUHAKAM Kuala Lumpur	SUHAKAM
123.	7 Sept	Lawatan kes ke kawasan 'Holding Area' di KLIA susulan kes sekatan perjalanan warganegara Bangladesh, Adilur Rahman Khan	KLIA	CMG
124.	7 Sept	Lawatan ke Lokap IPD Dang Wangi	Dang Wangi Kuala Lumpur	CMG
125.	12 Sept	Menemubual Ketua Pegawai Penyiasat bagi kes penemuan kubur besar dan pemerdagangan orang di Wang Kelian, Perlis	Kuala Lumpur	CMG
126.	19 Sept	Lawatan ke Kampung Baru Bali, Tronoh berkaitan aduan tanah	Tronoh, Perak	CMG
127.	19 Sept	Lawatan ke Teluk Muroh Lumut berkaitan memorandum Penduduk Teluk Muroh	Lumut, Perak	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
128.	20 Sept	Lawatan ke Depot Tahanan Imigresen Belantik, Sik	Sik, Kedah	CMG
129.	20 Sept	Lawatan ke Penjara Alor Setar	Alor Setar, Kedah	CMG
130.	21 Sept	Lawatan ke Sempadan Malaysia -Thailand	Perlis	CMG
131.	25 Sept	Lawatan terhadap 14 tahanan wanita warganegara asing di Lokap Ibu Pejabat Polis Daerah Dang Wangi	IPD Dang Wangi	CMG
132.	26 Sept	Lawatan kes bagi menemubual penulis warganegara Turki, Mustafa Akyol	Balai Polis Travers	CMG
133.	26 Sept	Program SUHAKAM Bersama Masyarakat	Dewan Panglima Rentap Betong	Sarawak
134.	27 Sept	Program SUHAKAM bersama Mahasiswa	Faculty of Law, Universiti INTI, Nilai	POD
135.	27 Sept	Lawatan Ke Pusat Pemulihan dalam Komuniti	Betong	Sarawak
136.	27 Sept	Lawatan Kerja ke Pejabat Residen Betong	Betong	Sarawak
137.	28 Sept	Ceramah/Lawatan Ke Lokap Ibu Pejabat Polis Betong	Betong	Sarawak
138.	28 Sept	Lawatan Kerja Ke Pejabat Residen Sri Aman	Sri Aman	Sarawak
139.	28 Sept	Mesyuarat bersama YB Elizabeth Wong, Badan Bertindak Tanah Orang Asli dan JAKOA mengenai penggazetan tanah orang asli di Selangor	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD
140.	28 Sept	Pameran SUHAKAM di Universiti INTI, Nilai	Fakulti Undang-Undang, Universiti INTI, Nilai	POD

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
141.	28 Sept	Lawatan kes berkenaan penangkapan Ang Kian Kok di Bawah Akta Pencegahan Jenayah 1959	Lokap Berpusat Shah Alam	CMG
142.	2 Okt	Lawatan ke Pusat Tahanan Angkatan Tentera, Kem Batu Kentonmen	Kuala Lumpur	CMG
143.	2 Okt	Sesi Taklimat bersama Parlimen Belia Malaysia	International Youth Center, Cheras, Kuala Lumpur	POD
144.	3 Okt	Lawatan ke IPD Taiping, Perak	Perak	CMG
145.	3 Okt	Program Restu Ilmu dan lawatan ke Sekolah Integriti, PPA Muar, Johor	Sekolah Integriti, PPA Muar, Johor	POD
146.	4 Okt	Program SUHAKAM bersama Masyarakat	Dewan Taman Gemilang, Muar, Johor	POD
147.	4 Okt	Lawatan ke Pusat Tahanan Perlindungan Taiping (KEMTA)	Taiping, Perak	CMG
148.	6 Okt	Mesyuarat Sekretariat: <i>APF Project on Death Penalty</i>	SUHAKAM Kuala Lumpur	LRTD
149.	7 Okt	Pameran SUHAKAM sempena Program Lan Berambah Anak Sarawak	Dewan 2, PWTC Kuala Lumpur	POD
150.	9 Okt	Lawatan kerja kepada Speaker Dewan Undangan Negeri Sabah	Pejabat Speaker Dewan Undangan Negeri Sabah	CCD / Sabah SUHAKAM
151.	9-10 Okt	Pameran SUHAKAM sempena program 2017 <i>IIA Malaysia National Conference</i>	Kuala Lumpur Convention Centre, Kuala Lumpur	POD
152.	10 Oct	Lawatan kerja kepada Ketua Hakim Mahkamah Syarie Sabah	Wisma Muis, Kota Kinabalu	CCD / Sabah SUHAKAM
153.	10 Oct	Pameran UNCAT & Siri Syarahan Tan Sri Razali Ismail	Universiti Malaysia Sabah	PLCG, Sabah

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
154.	10 Okt	Pameran Mengenai UNCAT	Universiti Malaysia Sabah	POD / Sabah / SUHAKAM
155.	11 Okt	Program SUHAKAM bersama Masyarakat	Kampung Maukab Ranau	SUHAKAM
156.	17-18 Okt	Program Mesra Rakyat Mobile CTC Daerah Kiulu – Program bertemu rakyat anjuran Perbendaharaan Malaysia Negeri Sabah.	Tapak Tamu Kiulu, Tamparuli	Sabah
157.	19 Okt	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 1	SUHAKAM Kuala Lumpur	CMG
158.	20 Okt	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 2	SUHAKAM Kuala Lumpur	CMG
159.	25-27 Okt	Bengkel ATHAM Untuk Guru Penyelaras (Zon Kuching)	Hotel Grand Continental Kuching	ETD / Sarawak
160.	26 Okt	Lawatan ke Penjara Bentong, Pahang	Bentong, Pahang	CMG
161.	27 Okt	Perbincangan meja bulat berkaitan Hak Harta Intelek dan Akses kepada Ubat-ubatan: Pendekatan Hak Asasi Manusia	SUHAKAM Kuala Lumpur	PD
162.	28-29 Okt	Program Mesra Rakyat Mobile CTC Daerah Menumbok	Menumbok, Sabah	Sabah
163.	29 Okt	Peguam pemerhati bagi kes kematian dalam tahanan	Mahkamah Seksyen, Johor Bahru	LRTD
164.	29 Okt	Pameran SUHAKAM sempena program Karnival PPR Beringin	PPR Beringin, Kepong, Kuala Lumpur	POD

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
165.	30 Okt	Sesi taklimat berkaitan Status Pelaksanaan Syor-Syor Laporan Inkuiri Nasional Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM Mengenai Hak Tanah Orang Asal/Asli	Kuala Lumpur	PD
166.	30 Okt	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 3	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
167.	2 Nov	Program <i>Youth for Rights</i> di Universiti Teknologi MARA (UiTM)	Fakulti Undang-Undang, UiTM Shah Alam	POD
168.	2 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 4	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
169.	3 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 5	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
170.	3-5 Nov	Pameran Hak Asasi Manusia Sempena 'Pesta Benak 2017'	INTAN Kampus Sarawak	Sarawak
171.	4 Nov	Pameran SUHAKAM sempena program <i>National Law Symposium 2017</i>	Moot Court, UIAM	POD
172.	4-5 Nov	Program Mesra Rakyat Mobile CTC Daerah Beaufort	Beaufort, Sabah	Sabah
173.	9 Nov	Lawatan ke Penjara Sungai Buloh, Selangor	Penjara Sungai Buloh, Selangor	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
174.	11-12 Nov	Program Mesra Rakyat Mobile CTC Daerah Sandakan	Sabah	Sabah
175.	13 Nov	Ceramah Hak Asasi Manusia	Lembaga Penapisan Filem Sarawak	Sarawak
176.	13 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 6	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
177.	14 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 7	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
178.	15 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 8	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
179.	15 Nov	Melawat Pejabat MRCB di KL Sentral berkenaan dakwaan kekerasan Polis Bantuan Malaysia Resources Corporation terhadap pemandu Uber	KL Sentral	CMG
180.	16 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 9	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
181.	17 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 10	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG

BIL.	TARIKH	AKTIVITI	TEMPAT	BAHAGIAN/UNIT/ CAWANGAN
182.	21-23 Nov	Pameran SUHAKAM sempena program <i>Tuanku Jaafar Conference & Workshop 2017</i>	Fakulti Undang- Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi	POD
183.	23 Nov	Siasatan Awam Berkenaan Kes Kehilangan Pastor Raymond Koh, Amri Che Mat Dan Joshua & Ruth Hilmi – Sesi Pendengaran 11	SUHAKAM, Kuala Lumpur	CMG
184.	25 Nov	Program SUHAKAM bersama Masyarakat	Kem Pueh Sematan	Sarawak
185.	27 Nov	Lawatan ke Pusat Koreksional Perlis	Pusat Koreksional, Perlis	CMG
186.	28 Nov	Sesi ceramah bersama NGO	SUHAKAM Sarawak	Sarawak
187.	29 Nov	Lawatan ke Penjara Kluang	Johor	CMG
188.	29 Nov	Lawatan ke Lokap Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK), Lokap AADK Batu Kurau, Perak	Perak	CMG
189.	30 Nov	Lawatan ke Penjara Taiping	Perak	CMG
190.	13 Dis	Program SUHAKAM Bersama Masyarakat	Hotel Putra Regency, Kangar, Perlis	POD
191.	13 Dis	Lawatan ke IPD Kangar	Kangar, Perlis	CMG
192.	20 Dis	Lawatan ke IPD Klang Selatan	Klang Selatan, Selangor	CMG
193.	22 Dis	Lawatan ke IPD Shah Alam	Shah Alam, Selangor	CMG

LAMPIRAN III

Senarai Ceramah, Mesyuarat, Bengkel dan Persidangan – Nasional 2017

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
1.	5 Jan	Mesyuarat bersama Pegawai Penjara Kota Kinabalu	Kota Kinabalu	En. Jasmih En. Heflin Ak Dino
2.	11 Jan	Mesyuarat bersama Konsultan Kesatuan Eropah berkenaan ketidakseimbangan gender	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif
3.	12 Jan	Mesyuarat Analisis Gender	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Nurul Hasanah En. Mohamad Azizi Pn. Lau Sor Pian
4.	12 Jan	Mesyuarat bersama FELDA Global Ventures Holdings Berhad (FGV)	Menara FELDA	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Pn. Nurul Hasanah En. Mohamad Azizi Pn. Paremeswari S. Pn. Siti Zaihan
5.	12 Jan	Mesyuarat bersama <i>United Nations High Commission for Refugees</i> (UNHCR)	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Paremeswari S
6.	13 Jan	Majlis Pembukaan Perundangan 2017 (<i>Opening of The Legal Year 2017</i>)	PICC, Putrajaya	Dato' Mah Weng Kwai En. Joshua
7.	16 Jan	Taklimat mengenai analisis gender	Menara Tan & Tan	Cik Yustina
8.	17 Jan	Lawatan ke perkampungan Orang Asli, Kg. Ulu Temu, Rawang	Selangor	Pn. Hasmah
9.	18 Jan	Sesi dialog bersama penduduk Taman Vista Penampang	Taman Vista Penampang	En. Jasmih

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
10.	19 Jan	Sesi Khas Majlis Menteri-Menteri Luar Negeri OIC mengenai Situasi Minoriti Islam Rohingya di Myanmar	KLCC Convention Centre	En. Jerald Joseph Pn. Rodziah Abdul En. Wan Kasim Pn. Jesrina Grewal
11.	19 Jan	Mesyuarat bersama Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA)	Pejabat JAKOA	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Datuk Lok Yim Pheng Pn. Nurul Hasanah Pn. Mohamad Azizi Pn. Lau Sor Pian En. Abdul Rahman Pn. Hasmah
12.	20 Jan	Temuramah: En. Harinder Singh, pelajar tahun dua, Fakulti Undang-undang, Universiti Multimedia (MMU) berkenaan ' <i>Deaths in Police Custody: Enforcers Turned Abusers – A Malaysian Tribulation</i> '	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Simon Karunagaram
13.	20 Jan	Mesyuarat bersama Kementerian Perdagangan Antarabangsa dan Industri (MITI)	Pejabat MITI, Jalan Duta, Kuala Lumpur	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Pn. Nurul Hasanah En. Mohamad Azizi Pn. Siti Zaihan
14.	20 Jan	Mesyuarat bersama Timbalan Pengarah INSAN	Pejabat Institut Latihan sektor Awam Negeri Sabah (INSAN)	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih En. Heflin Ak Dino
15.	23 Jan	Ceramah hak asasi manusia	Institut Latihan Sektor Awam Negeri Sabah (INSAN)	En. Jasmih En. Heflin Ak Dino
16.	23 Jan	Mesyuarat Bersama Universiti Perguruan Sultan Idris (UPSI), Tanjung Malim	Perak	En. Abdul Rahman En. Muhammad Syafiq
17.	24 Jan	Ceramah hak asasi manusia untuk Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK), Bangi	Selangor	Pn. Hasmah

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
18.	25 Jan	Mesyuarat bersama FELDA Global Ventures Holdings Berhad (FGV)	SUHAKAM Kuala Lumpur	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Pn. Nurul Hasanah Pn. Paremeswari S Pn. Siti Zaihan
19.	4 Feb	Lawatan ke perkampungan Orang Asli, Desa Ria, Grik	Perak	Pn. Hasmah
20.	6 Feb	Temuramah tentang pelarian untuk kajian pelajar Phd, Sekolah Pengajian Antarabangsa, Universiti Utara Malaysia	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Shahizad
21.	7 Feb	Temuramah Astro Vaanavil tentang pemerdagangan manusia	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Paremeswari S.
22.	10 Feb	Temuramah oleh Dr. Murni Wan Mohd Nor dari Fakulti Ekologi, Universiti Putra Malaysia	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Jerald Joseph
23.	12 Feb	Forum: Sejauhmana Anda Memahami Hudud?	Universiti Malaya	En. Ameer Izyanif
24.	13 Feb	Mesyuarat tentang 'Sustainable Development Goals (SDG)'	EPU, Putrajaya	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Mr. Jerald Joseph Pn. Nurul Hasanah En. Mohamad Azizi Pn. Siti Zaihan
25.	14 Feb	Sesi Konsultasi bersama Pertubuhan Bukan Kerajaan (NGO) dalam Aspek Perlindungan Mangsa Pemerdagangan Manusia	Hotel Concorde, Kuala Lumpur	Pn. Paremeswari S.
26.	15 Feb	Siasatan kes kematian dalam tahanan	IPD Klang Utara, Selangor	Cik Yustina
27.	16 Feb	Ceramah umum: Akta RUU 355	Universiti Malaya	En. Joshua

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
28.	20-22 Feb	Bengkel Hak Asasi Manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 1 di Akademi Koreksional Malaysia, Langkawi	Kedah	En. Abdul Rahman
29.	21 Feb	Mesyuarat bersama YB Dato' Sri Azalina Othman	Parlimen Malaysia	Pesuruhjaya Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif
30.	23 Feb	Mesyuarat Bersama wakil dari UN	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pesuruhjaya En. Ameer Izyanif
31.	23 Feb	Mesyuarat bersama UNICEF	UNICEF	Cik Nur Syamimi
32.	23 Feb	Mesyuarat bersama Protect & Save The Children	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pesuruhjaya En. Ameer Izyanif
33.	23-24 Feb	Perbincangan meja bulat tentang ICERD dengan kerjasama KOMAS	Perpustakaan Negeri Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih En. Heflin Ak Dino Ms. Nurul Hasanah Ms. Yustina
34.	24 Feb	Ceramah hak asasi manusia di PULAPOL, Jalan Sultan Yahya Petra	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
35.	1 Mac	Temuramah oleh Dr Shalini (UM) berkaitan Anti-pemerdagangan manusia	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Paremeswari S.
36.	1 Mac	Mesyuarat Inkuiri Nasional tentang Orang Asli Bersama Majlis Peguam	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pesuruhjaya En. Ameer Izyanif En. Joshua
37.	1 Mac	Mesyuarat bersama YAA Ketua Hakim Syarie Selangor	JAKES, Selangor	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Dr. Nik Salida Suhaila Nik Saleh Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif Pn. Nur Syamimi
38.	1 Mac	Mesyuarat bersama The United Nations Children's Fund (UNICEF)	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pesuruhjaya Pn. Paremeswari S.

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
39.	7 Mac	Program susulan kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kuala Klawang	Negeri Sembilan	En. Muhammad Syafiq Pn. Hasmah Cik Nur Syamimi
40.	7 Mac	Lawatan daripada Marianne Clark, UNICEF ke Pejabat SUHAKAM Sabah	SUHAKAM Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih En. Heflin Ak Dino
41.	8 Mac	Mesyuarat bersama Mufti Selangor	Jabatan Mufti Selangor, Shah Alam, Selangor	En. Mohamad Azizi
42.	9 Mac	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Terendak	Melaka	En. Muhammad Syafiq
43.	10-11 Mac	Ceramah hak asasi manusia di Universiti Malaysia Perlis (UNIMAP)	Perlis	En. Abdul Rahman
44.	10-12 Mac	Lawatan ke Perkampungan Orang Asli di Jerantut	Pahang	Pn. Hasmah
45.	13 Mac	Pelancaran program Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia (ATHAM) di SMK Batu Muda	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
46.	14 Mac	Ceramah hak asasi manusia	Universiti Malaysia Sabah	En. Jasmih
47.	13-14 Mac	Persidangan tentang Rang Undang-undang Jenayah Seksual Kanak-kanak	PWTC	En. Joshua
48.	13-15 Mac	Kolokium Kehakiman AICHR Mengenai Perkongsian Amalan Baik berkaitan Undang-undang Hak Asasi Manusia Antarabangsa	Kuala Lumpur	Pesuruhjaya En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi Cik Yustina

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
49.	15 Mac	Ceramah hak asasi manusia bersama Dewan Bandaraya Kuala Lumpur (DBKL)	Kuala Lumpur	En. Abdul Rahman
50.	17 Mac	Ceramah Hak Asasi Manusia Bersama Jabatan Pendidikan Negeri Sembilan	Negeri Sembilan	Pn. Hasmah
51.	18 Mac	Siri Ceramah: 'The Universality of Human Rights in Harmony with Religion' oleh Prof. Syed Farid Al-Attas'	IIM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail Dato' Mah Weng Kwai Dr. Nik Salida Suhaila Nik Saleh En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi
52.	20 Mac	Mesyuarat bersama Institut Tadbir Niegara (INTAN)	Kuala Lumpur	Datuk Lok Yim Pheng En. Abdul Rahman En. Muhammad Syafiq
53.	21 Mac	Mesyuarat bersama Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM)	Putrajaya	En. Abdul Rahman Pn. Hasmah En. Muhammad Syafiq
54.	23 Mac	Temuramah bersama Astro Awani	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail
55.	24 Mac	Mesyuarat bersama Timbalan Naib Canselor Universiti Malaya	Universiti Malaya	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif Cik Yustina
56.	27 Mac	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kuala Kangsar	Perak	En. Muhammad Syafiq
57.	28 Mac	Temuramah oleh En. Low Han Shaun dari <i>The Malaysian Insight Reporter</i>	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Simon Karunagaram

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
58.	29 Mac	Ceramah hak asasi manusia bersama Jabatan Pendidikan Negeri Pahang	Pahang	Pn. Hasmah
59.	30 Mac	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di PERMATA Insan	Negeri Sembilan	En. Muhammad Syafiq
60.	30 Mac	Program tentang hak bersuara di KDU	KDU College	En. Ameer Izyanif
61.	31 Mac	Temuduga daripada Pelajar UPSI berkaitan SUHAKAM	SUHAKAM Kuala Lumpur	Cik Nur Syamimi Pn. Elza Nadiah
62.	3 April	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Serting	Negeri Sembilan	En. Muhammad Syafiq
63.	4 April	Lawatan ke perkampungan Orang Asli Kg. Embos di Maran	Pahang	Pn. Hasmah
64.	4 April	Mesyuarat bersama Dr John Subritzky, Pesuruhjaya Tinggi New Zealand ke Malaysia mengenai isu tanah di Negeri Sabah.	SUHAKAM Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih Slamet En. Heflin Ak Dino
65.	5 April	Ceramah hak asasi manusia di PALAPES, Banting	Selangor	En. Abdul Rahman
66.	6-7 April	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kota Kinabalu	Sabah	En. Muhammad Syafiq
67.	11 April	Sesi Bengkel Verifikasi Draf Laporan 'National Sustainable Development Goals' (SDG) Roadmap bagi Kluster 1: Inklusiviti	UPE, Jabatan Perdana Menteri, Putrajaya	En. Mohamad Azizi

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
68.	10-12 April	Seminar Program Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah (ATHAM) kepada Guru Penyelaras ATHAM Zon Kota Kinabalu	Sabah	Pn. Hasmah
69.	10-12 April	Bengkel hak asasi manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 2 di Taiping	Perak	En. Abdul Rahman
70.	14 April	Seminar BHEUU mengenai maklumbalas Kerajaan / Laporan Tahunan SUHAKAM 2016	Jabatan perdana Menteri, Putrajaya	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Datuk Lok Yim Pheng Pn. Nurul Hasanah En. Simon Karunagaram Pn. Lee Pei Hsi En. Heflin Ak Dino
71.	17-19 April	Ceramah Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah (ATHAM) Untuk Institut Perguruan Malaysia (IPGM) di Sg. Siput	Perak	Pn. Hasmah
72.	18 April	Mesyuarat Jawatankuasa Teknikal tentang Instrumen Antarabangsa ' <i>Convention for The Protection of All Persons from Enforced Disappearance</i> '	Kem. Dalam Negeri	En. Joshua
73.	19 April	Mesyuarat Penyelarasan Program Intervensi Jenayah Seksual Kanak-kanak	Kementerian Pendidikan	Cik Nur Syamimi
74.	20 April	Mesyuarat bersama UNHCR	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pesuruhjaya Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi
75.	21 April	Rundingan tentang Pembaharuan Undang-undang Buruh dengan mematuhi komitmen kerajaan terhadap 'Labour Consistency Plan'	Majlis Peguam	Cik Yustina

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
76.	21 April	Bengkel hak asasi manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 3 di PULAPEN, Taiping	Perak	En. Abdul Rahman
77.	22 April	Ceramah "Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah" (ATHAM) untuk Guru Besar Negeri Kelantan	Kota Bharu Kelantan	Pn. Hasmah
78.	25 April	Forum: 'Malaysia's Population In 2050: What Does This Mean Socio-economically?'	Institut Kajian Strategik dan Antarabangsa Malaysia, (ISIS)	Cik Nur Syamimi Pn. Lau Sor Pian
79.	2 Mei	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Jasin	Melaka	En. Muhammad Syafiq
80.	3-4 Mei	Bengkel hak asasi manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 4 di Taiping	Perak	En. Abdul Rahman
81.	4 Mei	Mesyuarat Penyelarasan BHEUU	BHEUU Putrajaya	En. Ameer Izyanif
82.	4 Mei	Seminar Wanita Cakna Isu Semasa	JAKIM	Cik Nur Syamimi
83.	5 Mei	Mesyuarat bersama YB Senator Datuk Paul Law Seng Kuan	JPM, Putrajaya	Pesuruhjaya En. Ameer Izyanif
84.	6 Mei	Rundingan Kebangsaan berkenaan Instrumen Rangka Kerja ASEAN tentang Pekerja Migran dan Forum ASEAN Mengenai Pekerja Migran	Hotel Swiss Garden	Cik Yustina Cik Chua Yen Sin
85.	6 Mei	Lawatan ke perkampungan Orang Asli Kg. Chemomoi, Triang	Pahang	Pn. Hasmah
86.	8 Mei	Forum ATIP di SABAH	Sabah	Pn. Paremeswari S.
87.	11 Mei	Seminar Remaja Berwawasan	Putrajaya	En. Muhammad Syafiq

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
88.	13 Mei	Ceramah hak asasi manusia mengenai hak kanak-kanak di Universiti Malaya	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
89.	14 Mei	Ceramah hak asasi manusia kepada ibu bapa dan kanak-kanak di Petaling Jaya	Selangor	Pn. Hasmah
90.	15 Mei	Mesyuarat bersama YB Hannah Yeoh Speaker Dewan Negeri Selangor	Pejabat Speaker Shah Alam	Tan Sri Razali Ismail Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Dato' Mah Weng Kwai Datuk Lok Yim Pheng En. Jerald Joseph Pn. Nurul Hasanah Pn. Rafidah Pn. Jesrina Grewal Pn. Elza Nadiyah
91.	15 Mei	Mesyuarat dengan C4	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif
92.	15 Mei	Ceramah hak asasi manusia UKM, Bangi	Selangor	Pn. Hasmah
93.	15-18 Mei	Perbincangan meja bulat tentang ICERD	Pulau Pinang	En. Muhammad Syafiq
94.	18 Mei	Lawatan Pemantauan Sekolah ATHAM – SMK Batu Muda	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
95.	18 Mei	Seminar Indeks Syariah Malaysia (SISMA)	INTAN Kuala Lumpur	Cik Nur Syamimi
96.	18 Mei	Perbincangan bersama Jabatan Perhubungan Perusahaan berhubung Isu <i>Union Busting</i>	Jab. Perhubungan Perusahaan Malaysia, Putrajaya	Pn. Nurul Hasanah En. Mohammad Azizi Cik Yustina

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
97.	19 Mei	Mesyuarat bersama Menteri Luar Negeri (MOFA)	Wisma Putra	Tan Sri Razali Ismail Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Dato' Mah Weng Kwai En. Jerald Joseph Pn. Nurul Hasanah En. Wan Kasim Pn. Jesrina Grewal
98.	19 Mei	Ceramah hak asasi manusia di Majlis Perasmian KRT, Seremban	Negeri Sembilan	En. Abdul Rahman
99.	22 Mei	Lawatan ke FGV - Pahang	Pahang	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin En. Mohamad Azizi En. Helmi Fendy
100.	23-25 Mei	Bengkel hak asasi manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 4 di Taiping	Perak	En. Abdul Rahman
101.	24 Mei	Mesyuarat bersama Ketua Hakim Negara	Istana Kehakiman, Putrajaya	Tan Sri Razali Ismail Dato' Mah Weng Kwai En. Jerald Joseph Datuk Lok Yim Pheng Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif Pn. Jesrina Grewal En. Joshua
102.	25 Mei	Ceramah umum tentang Undang-undang Keselamatan dan Perlembagaan	Universiti Malaya	En. Joshua
103.	25 Mei	Majlis Perasmian 'Guidelines and Tips for Employers of Foreign Domestic Helpers'	PICC, Putrajaya	En. Nyak Baqi
104.	26 Mei	Mesyuarat bersama Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM)	Putrajaya	Datuk Lok Yim Pheng En. Abdul Rahman Pn. Hasmah En. Muhammad Syafiq

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
105.	31 Mei	Mesyuarat bersama Parti Amanah Negara (AMANAH)	Wisma Amanah Negara, Jalan Ipoh, Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail Dato' Mah Weng Kwai Dr. Nik Salida Suhaila En. Simon Karunagaram Pn. Nurul Hasanah Pn. Jesrina Grewal Pn. Elza Nadiah
106.	31 Mei	Mesyuarat bersama ADPAN	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi
107.	1 Jun	Meeting with Peguam Syariah (PGSM)	Shah Alam, Selangor	En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi En. Joshua
108.	7 Jun	Mesyuarat bersama UNHCR	UNHCR	En. Joshua
109.	9 Jun	Mesyuarat bersama BITU	Putrajaya	En. Mohamad Azizi Pn. Lau Sor Pian
110.	13-15 Jun	Program Warshah Islah Pendidikan Islam Lembaga Penasihat Penyelarasan Pelajaran dan Pendidikan Agama Islam (LEPAI)	PICC, Putrajaya	En. Abdul Rahman En. Muhammad Syafiq En. Ahmad Afifi
111.	14 Jun	Sesi Rundingan MOFA dengan CSO mengenai Pelaksanaan Hasil UPR ke-2 Malaysia (Kluster 3)	Wisma Putra	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin Datuk Lok Yim Pheng En. Wan Kasim
112.	14 Jun	Kumpulan Kerja SCHR (Komitmen Dasar) dengan SUHAKAM	Menara FELDA, Kuala Lumpur	En. Mohamad Azizi Pn. Paremeswari S.
113.	14-16 Jun	Lawatan ke Penjara Tapah, Penjara Batu Gajah, IPD Ipoh dan IPD Teluk Intan, Perak	Perak	En. Joshua
114.	16 Jun	Sesi Konsultasi berkenaan Pekerja Domestik	Majlis Peguam	Cik Nur Syamimi Cik Chua Yen Sin En. Ahmad Afifi

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
115.	19 Jun	Mesyuarat bersama Jabatan Kebajikan Masyarakat	JKM Putrajaya	En. Joshua
116.	5 Jul	Mesyuarat bersama C4	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi En. Joshua
117.	7 Jul	Mesyuarat Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (MAPO) Bilangan 2 Tahun 2017	KDN, Putrajaya	Datuk Lok Yim Pheng En. Mohamad Azizi Pn. Lau Sor Pian
118.	13 Jul	Mesyuarat bersama UNICEF	UPEN, Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih En. Heflin Ak Dino
119.	15 Jul	Temuramah BFM Radio berkaitan isu hak asasi manusia	BFM Radio	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Francis John
120.	17 Jul	Temuramah media bersama <i>Malaysian Digest</i> berkaitan hak asasi manusia	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Jerald Joseph
121.	20 Jul	Ceramah hak asasi manusia di ILKAP, Bangi	Selangor	Pn. Hasmah
122.	21 Jul	Temuramah media berkaitan pemerdangan manusia oleh Hana Maher, <i>The Malaysian Insight</i>	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail
123.	20-21 Jul	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Pasir Salak	Perak	En. Muhammad Syafiq
124.	21-22 Jul	Persidangan dan Bengkel Latihan Kebangsaan berkenaan "Penghapusan Hukuman Mati di Malaysia dan di Asia"	KL & SCAH	En. Ameer Izyanif

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
125.	24 Jul	Lawatan ke sekolah ATHAM - SK Tun Abdul Razak, Kuala Kubu Bharu	Selangor	Pn. Hasmah
126.	24 Jul	Usahawan migran Antarabangsa; United Kingdom; Impacto Sdn Bhd; dan UN Global Compact Malaysia menganjurkan perbincangan eksklusif tertutup mengenai 'Ekonomi - Nilai Usahawan Pelarian'	The Ploy, Damansara Heights	En. Helmi Fendy
127.	24 Jul	Program Perbincangan Kumpulan Fokus – Dasar Pembangunan Luar Bandar TN50	Pejabat Pembangunan Luar bandar, Kota Kinabalu	En. Heflin Ak Dino
128.	25 Jul	Lawatan kerja daripada Setiausaha Kedua (Politik), Pesuruhjaya Tinggi Kanada	SUHAKAM Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih Slamet En. Heflin Ak Dino
129.	25 Jul	Lawatan ke sekolah Orang Asli - SK Bukit Bangkong (A), Kuala Langat	Selangor	Pn. Hasmah
130.	25 Jul	Rundingan pihak berkepentingan tentang ' <i>Countering Technology-Related Harassment and Gender-Based Violence</i> '	Kuala Lumpur	Pn. Sarah Adibah
131.	25 Jul	Rundingan meja bulat Parlimen tentang penghapusan hukuman mati di Malaysia dan di Asia	Parlimen	Pn. Ameer Izyanif
132.	26 -27 Jul	Bengkel Hak Asasi Manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 5 di Akademi Koreksional Malaysia, Langkawi	Kedah	En. Abdul Rahman
133.	26 Jul	Lawatan ke sekolah ATHAM - SMK Sungai Manggis, Kuala Langat	Selangor	Pn. Hasmah

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
134.	26 Jul	Sesi Rundingan MOFA dengan CSO mengenai Pelaksanaan Hasil UPR ke-2 Malaysia (Kluster 4 and 5)	Wisma Putra	Datuk Lok Yim Pheng En. Chua Yen Sin
135.	27 Jul	Mesyuarat susulan dengan C4	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi
136.	27-28 Jul	Program susulan kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kuala Lipis	Pahang	En. Muhammad Syafiq
137.	28 Jul	Mesyuarat Pra-Persidangan Dewan Negara untuk Pegawai Perhubungan Parlimen Peringkat Kementerian/Agensi Bil.2/2017	Parlimen	En. Mohd Ariff Saifullah
138.	30 Jul	Lawatan ke perkampungan Orang Asli Sg. Temon Danga Bay, Johor Bharu	Johor	Pn. Hasmah
139.	31 Jul	Mesyuarat bersama YB Tan Sri Mohamad bin Haji Aziz, Speaker Dewan Undangan Negeri Johor	Pejabat Speaker Johor Bahru	Tan Sri Razali Ismail En. Jerald Joseph Pn. Nurul Hasanah Pn. Jesrina Grewal Pn. Hasmah
140.	31 Jul	Mesyuarat bersama Prof. Datuk Ir. Dr. Wahid bin Omar, Naib Canselor, UTM	Pejabat NC UTM Johor	Tan Sri Razali Ismail En. Jerald Joseph Pn. Nurul Hasanah Pn. Jesrina Grewal
141.	31 Jul	Temuramah media berkaitan hak asasi manusia	BFM Radio	Datuk Lok Yim Pheng
142.	1 Ogos	Program susulan kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Johor Bharu	Johor	En. Muhammad Syafiq
143.	1 Ogos	Lawatan ke sekolah ATHAM – SMK Taman Pelangi Indah, Johor Bharu	Johor	Pn. Hasmah

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
144.	2 Ogos	Perjumpaan bersama DYMM Raja Zarith Sofiah binti Almarhum Sultan Idris Shah, Permaisuri Johor	Johor	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya Pn. Nurul Hasanah Pn. Jesrina Grewal
145.	2-3 Ogos	Program susulan kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kepala Batas	Pulau Pinang	En. Muhammad Syafiq
146.	3 Ogos	Majlis Perdana Ulama - Imara + NGO Islam dan Pembentangan Indeks Syariah Malaysian 2017 bersama YAB Perdana Menteri	PICC, Putrajaya	Cik Nur Syamimi
147.	3 Ogos	Temuramah media berkaitan hak asasi manusia	BFM Radio	Dato' Mah Weng Kwai
148.	4 Ogos	Temuramah media bersama <i>Bernama News Channel</i> berkaitan akses kepada maklumat di Malaysia	BERNAMA	Tan Sri Razali Ismail
149.	7 Ogos	Mesyuarat bersama PDRM at Bukit Aman	Kuala Lumpur	En. Abdul Rahman Cik Wan Norhafizah
150.	8 Ogos	Mesyuarat bersama YAB Datuk Amar Abang Haji Abdul Rahman Zohari Bin Tun Abang Haji Openg, Ketua Menteri Sarawak	Sarawak	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya Pn. Nurul Hasanah Pn. Jesrina Grewal
151.	8 Ogos	Forum: Islam, Peradaban dan Sains 2017 (FICAS 2017)	JW Marriot, Putrajaya	En. Joshua Pn. Sarah Adibah
152.	9-10 Ogos	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Tumpat	Kelantan	En. Muhammad Syafiq

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
153.	9-11 Ogos	Bengkel Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah Bersama Guru Penyelaras ATHAM, Zon Tawau	Sabah	Pn. Hasmah
154.	10 Ogos	Mesyuarat bersama UNHCR dan IDC	UNHCR	En. Joshua
155.	11 Ogos	Mesyuarat berkaitan 'Communal Title' di Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian	Putrajaya	En. Joshua Pn. Lau Sor Pian
156.	11 Ogos	Perbincangan meja bulat mengenai Metodologi untuk Bajau Laut	Sandakan, Sabah	En. Ameer Izyanif
157.	11-12 Ogos	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kuching	Sarawak	En. Muhammad Syafiq
158.	12-13 Ogos	'TN50: The Circles Ideation Lab'	Menara UOA, Bangsar, Kuala Lumpur	En. Helmi Fendy
159.	14 Ogos	Mesyuarat berkaitan Jawatankuasa Perlindungan dan Pemulihan Mangsa Perdagangan Manusia	KPWKM, Putrajaya	En. Helmi Fendy
160.	14 Ogos	Memorandum Persefahaman bersama UNHCR (MOU)	UNHCR	Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif En. Joshua
161.	15 Ogos	Temuramah media berkaitan hak asasi manusia	BFM Radio	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin
162.	16-17 Ogos	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kuala Krai	Kelantan	En. Muhammad Syafiq

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
163.	16 Ogos	Perjumpaan bersama Jawatankuasa Bersih membincangkan tentang pembaharuan dalam pilihan raya	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya Timbalan Setiausaha
164.	16 Ogos	Ceramah hak asasi manusia di <i>Centre for Orang Asli Concerns (COAC)</i>	Petaling Jaya Selangor	Pn. Hasmah
165.	16 Ogos	Mesyuarat bersama Kedutaan AS berkaitan Laporan AS berhubung Perdagangan Manusia 2017	Majlis Peguam	Pesuruhjaya Pn. Siti Rahayu
166.	17 Ogos	Mesyuarat Kumpulan Kerja mengenai Penahanan Sewenang-wenang	UNHCR	En. Joshua
167.	18 Ogos	Mesyuarat dengan Ketua Hakim Syarie Sarawak	Sarawak	Dr. Nik Salida Suhaila Nik Saleh En. Ameer Izyanif
168.	21 Ogos	Temuramah media berkaitan hak asasi manusia	BFM Radio	Tan Sri Razali Ismail
169.	23 Ogos	Ceramah hak asasi manusia di PALAPES, Banting	Selangor	En. Abdul Rahman
170.	24 Ogos	Bengkel pendidikan hak asasi manusia untuk Guru-guru Sekolah Agama Rakyat (SAR) di bawah JAWI	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
171.	25 Ogos	Simposium Keganasan Terhadap Wanita (SAWO)	Dewan Majlis Perkhidmatan Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih
172.	29 Ogos	Seminar Pelan Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangsaan 2017	Putrajaya	Tan Sri Razali Ismail Dr. Nik Salida Suhaila Nik Saleh Pn. Siti Zaihan Pn. Elza Nadiah Cik Nur Syamimi

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
173.	29 Ogos	Ceramah hak asasi manusia di Sekolah Agama Rakyat (SAR)	Pahang	Pn. Hasmah
174.	29 Ogos	Seminar Kebangsaan Mahkamah Syariah 60 Tahun Pasca Kemerdekaan 2017	IAIS Malaysia	Pn. Sarah Adibah
175.	4 Sept	Mesyuarat bersama Majlis Gereja Malaysia (CCM)	Pusat CCM Petaling Jaya	Tan Sri Razali Pesuruhjaya
176.	5-6 Sept	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Besei	Perlis	En. Muhammad Syafiq
177.	7 Sept	Akses kepada Perbankan untuk OKU Penglihatan	Grand Seasons Hotel, Kuala Lumpur	En. Mohamad Azizi
178.	9 Sept	Ceramah hak asasi manusia di Maktab Penjara Kajang	Kajang Selangor	En. Abdul Rahman
179.	11-12 Sept	Lawatan ke sekolah ATHAM dan Sekolah Agama Rakyat di Gombak	Selangor	Pn. Hasmah
180.	12 Sept	Mesyuarat dengan Pelapor khas tentang hak-hak kebudayaan	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pesuruhjaya En. Ameer Izyanif En. Joshua
181.	12-14 Sept	Bengkel Strategik: Makmal Transformasi AADK	UM	Pn. Sarah Adibah
182.	13 Sept	Lawatan ke sekolah ATHAM dan Sekolah Agama Rakyat di Sekinchan	Selangor	Pn. Hasmah
183.	14 Sept	Lawatan ke sekolah ATHAM dan Sekolah Agama Rakyat di Kuala Langat	Selangor	Pn. Hasmah
184.	14 Sept	Sesi Rundingan MOFA dengan CSO mengenai Pelaksanaan Hasil UPR ke-2 Malaysia (Kluster 6 and 7)	Wisma Putra	Datuk Lok Yim Pheng En. Wan Kasim

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
185.	14 Sept	Mesyuarat bersama Pegawai Daerah Ranau, membincangkan tentang persiapan program SBM Kampung Maukab Ranau	Pejabat Daerah Ranau	En. Jasmih En. Heflin Ak Dino
186.	15 Sept	Lawatan ke sekolah ATHAM dan Sekolah Agama Rakyat di Cheras	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
187.	16-17 Sept	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Pengkalan Chepa	Kelantan	Pn. Hasmah
188.	18 Sept	Mesyuarat bersama Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Bangladesh	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif
189.	19 Sept	Sesi Perundingan MOFA dengan CSO mengenai Pelaksanaan Hasil UPR ke-2 Malaysia (Kluster 2)	Wisma Putra	Datuk Lok Yim Pheng Cik Chua Yen Sin
190.	19 Sept	Mesyuarat berkaitan Pelantikan Panel Hakim Pertandingan Amalan Terbaik Sekolah Murid Orang Asli Peringkat Kebangsaan Tahun 2017	Kementerian Pendidikan Malaysia	Pn. Hasmah
191.	19 Sept	Mesyuarat berkaitan hukuman mati	Bar Council	Cik Nur Syamimi
192.	19 Sept	Mesyuarat bersama Suruhanjaya Tinggi Australia	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Joshua
193.	20 Sept	Mesyuarat bersama Menteri Besar Perlis, YB Dato' Sri Azlan Man	Perlis	Tan Sri Razali Commissioners TSUs, CCD
194.	20 Sept	Mesyuarat bersama Mufti Perlis, Prof. Dato' Dr. Mohd Asri Zainul Abidin	Perlis	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
195.	21 Sept	Persidangan Kebangsaan ke-7 berkaitan 'Non-Discrimination Enjoyment on Cultural Rights in Malaysia For All: Possibilities in the Midst of Challenge' anjuran KOMAS	Hotel Hilton, Petaling Jaya	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Joshua
196.	21-24 Sept	Lawatan ke sekolah Orang Asli berhubung Pertandingan Amalan Terbaik Peringkat Kebangsaan Tahun 2017	Selangor Perak	Pn. Hasmah
197.	22 Sept	Mesyuarat bersama Mr. Stephen Pliesner UNDP - Perbincangan mengenai isu-isu semasa seperti pendatang asing, isu tanah dan sosio-ekonomi di Sabah.	Horizon Hotel Kota Kinabalu	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Jasmih
198.	24-25 Sept	Program kesedaran mengenai hak kanak-kanak kepada keselamatan di MRSM Kuala Terengganu	Terengganu	En. Muhammad Syafiq
199.	25 Sept	Simposium Antarabangsa Malaysia-New Zealand berkaitan Pengajian dan Hak Orang Asal	Universiti Sains Islam Malaysia, Nilai, Negeri Sembilan	Pn. Lau Sor Pian
200.	25 Sept	Kunjungan hormat dari kerajaan Norway	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail
201.	25 Sept	Siri Dialog TN50: Melangkah Ke Hadapan Meneruskan Agenda Integriti Negara	Institut Integriti Malaysia, Kuala Lumpur	En. Helmi Fendy
202.	25-27 Sept	Seminar hak asasi manusia untuk Pegawai PDRM	Putrajaya	En. Abdul Rahman Cik Wan Norhafizah
203.	26 Sept	Mesyuarat bersama UNHCR	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif En. Joshua
204.	26 Sept	Mesyuarat bersama Tn. Hj. Azril Mohd Amin, CENTHRA	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
205.	26 Sept	Konvensyen Wanita Mendepani Cabaran Abad-21: Keseimbangan Dalam Kepimpinan, Kerjaya dan Keluarga	AlHijrah Big Studio (ABS) TV Cyberjaya	Pn. Sarah Adibah Pn. Siti Rahayu
206.	26 Sept	Mesyuarat bersama Ketua Unit Tanah Hasil Bumi	Kota Kinabalu	En. Jasmih
207.	27 Sept	Mesyuarat di Universiti Malaysia Sabah	Universiti Malaysia Sabah	En. Jasmih En. Heflin Dino
208.	27 Sept	Perjumpaan bersama YBhg. S.S Datuk Dr. Zulkiifi bin Mohamad Al-Bakri, Mufti KL	Putrajaya	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya Pn. Nurul Hasanah Pn. Lee Pei Hsi Pn. Jesrina Grewal En. Ameer Izyanif
209.	27 Sept	Mesyuarat bersama Ketua Hakim Negara	Putrajaya	Tan Sri Razali Pesuruhjaya Pn. Nurul Hasanah Pn. Jesrina Grewal En. Ameer Izyanif
210.	27 Sept	'Youth for Rights: Digital Rights'	INTI College, Nilai	En. Joshua
211.	27-29 Sept	Lawatan ke sekolah Orang Asli Untuk Pertandingan Amalan Terbaik Peringkat Kebangsaan Tahun 2017	Pahang/ Kelantan	Pn. Hasmah
212.	28 Sept	Mesyuarat bersama YBhg. Dato' Azmil Zabidi, Ketua Pengarah SEARCCT	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif
213.	28 Sept	Mesyuarat Bersama JAKOA	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Nurul Hasanah En. Joshua
214.	28 Sept	Mesyuarat bersama Kementerian Pendidikan	Putrajaya	Cik Nur Syamimi

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
215.	28-29 Sept	Bengkel 'Training of Trainers' (TOT) Modul Pendidikan Hak Asasi Manusia Pasca Ujian Penilaian Sekolah Rendah (UPSR)	Negeri Sembilan	Cik Wan Norhafizah En. Muhammad Syafiq
216.	29 Sept	Siaran langsung bersama <i>Bernama Today</i>	BERNAMA	Tan Sri Razali Ismail
217.	2 Okt	Bengkel Hak Asasi Manusia untuk Jabatan Penjara Malaysia Siri 6 di PULAPEN, Taiping	Taiping	En. Abdul Rahman Cik Wan Norhafizah
218.	2-5 Okt	Seminar Amalan Terbaik Sekolah Murid Orang Asli Peringkat Kebangsaan Tahun 2017 di <i>Kuala Lumpur International Hotel</i>	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
219.	3 Okt	Perbincangan Warga Cerdik Interaktif: '3rd SMART Cities Asia 2017'	Kuala Lumpur Convention Centre, Pusat Konvensyen Kuala Lumpur	Mr. Helmi Fendy
220.	3 Okt	Siri ceramah berkaitan SUHAKAM	Universiti Malaysia Sabah	En. Jasmih
221.	3-5 Okt	Bengkel Hak Asasi Manusia untuk Pegawai Perubatan Jabatan Penjara Malaysia Siri 7 di Taiping	Taiping	En. Abdul Rahman Cik Wan Norhafizah
222.	5 Okt	Majlis Perasmian dan Konvensyen Ketua Pegawai Maklumat Sektor Awam (Cio Convex) 2017	Putrajaya	Pn. Siti Zaihan
223.	5 Okt	Temuramah media program Bismillah Ad-Dhuha	Astro	Dr. Nik Salida Suhaila Nik Saleh
224.	5 Okt	Kunjungan hormat dari Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Maldives	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
225.	5-6 Okt	Transformasi Dadah AADK: Meningkatkan Proses Rawatan dan Pemulihan individu yang menggunakan dadah	Hotel Shah's Village, Petaling Jaya	Pn. Sarah Adibah
226.	6 Okt	Ceramah hak asasi manusia di Kolej Vokasional ERT Setapak	Kuala Lumpur	Pn. Hasmah
227.	6 Okt	Temuramah oleh Cik Ezza Izzati, pelajar UITM berkaitan pemerdagangan manusia	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Shahizad
228.	6 Okt	Mesyuarat berkaitan projek pemansuhan hukuman mati (ADPP) 2017	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Mohamad Azizi
229.	10 Okt	Siri ceramah oleh Tan Sri Razali Ismail	Universiti Malaysia Sabah	Tan Sri Razali Ismail
230.	10 Okt	Mesyuarat bersama Ketua Hakim Syariah Sabah	Jabatan Kehakiman Syariah Sabah	En. Ameer Izyanif
231.	12-14 Okt	'Strategic Workshop: AADK Transformation Lab'	Universiti Malaya	Pn. Sarah Adibah
232.	13 Okt	Mesyuarat bersama Amnesty International Malaysia	SUHAKAM Kuala Lumpur	Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif Cik Nur Syamimi
233.	17 Okt	Kunjungan hormat dari Kedutaan Amerika Syarikat	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail Pesuruhjaya
234.	19 Okt	Ceramah hak asasi manusia di Universiti Industri Selangor (UniSel), Bestari Jaya	Selangor	En. Wan Norhafizah En. Muhammad Syafiq
235.	20 Okt	Temuramah media oleh Singapore Straits Times	SUHAKAM Kuala Lumpur	Tan Sri Razali Ismail
236.	22-23 Okt	Bengkel Penjagaan Perubatan - Mencegah Kematian dalam Tahanan	Kuala Lumpur	Cik Nur Syamimi
237.	23 Okt	Perjumpaan bersama Ketua Pengarah Majlis Keselamatan Negara	Putrajaya	Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
238.	23 Okt	Temuramah secara langsung bersama <i>Bernama News Channel</i>	BERNAMA	Tan Sri Razali Ismail
239.	23 Okt	Temuramah akademik bersama pelajar UKM	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif En. Joshua
240.	23-24 Okt	Bengkel Pemantapan Munsyi Muda Bahasa Siri 1/2017	INTAN Bukit Kiara	Pn. Sarah Adibah
241.	23-24 Okt	Bengkel <i>Training of Trainers</i> (TOT) Modul Pendidikan Hak Asasi Manusia Pasca Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3) di Klana Resort, Seremban	Negeri Sembilan	Pn. Hasmah
242.	24 Okt	Persidangan Antarabangsa ' <i>Heart of Borneo</i> ' anjuran Jabatan Perhutanan Negeri Sabah	Magellan Hotel, Sutera Harbour	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Heflin Ak Dino
243.	25-26 Okt	Perbincangan meja bulat berkaitan ' <i>The Hague Children's Convention</i> '	IIUM	En. Joshua Pn. Sarah Adibah
244.	25-27 Okt	Seminar Program Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah (ATHAM) kepada Guru Penyelaras ATHAM Zon Kuching	Sarawak	Pn. Hasmah
245.	25-27 Okt	Rundingan Serantau berkaitan Hak kepada Air Minuman dan sanitasi yang selamat di ASEAN	Sabah	Datuk Godfrey Gregory Joitol En. Heflin Ak Dino Cik Nur Syamimi
246.	26 Okt	Mesyuarat Pra-Sesi UPR berkaitan Hak Orang Asli	Majlis Peguam	En. Wan Kasim
247.	30-31 Okt	AADK <i>Drugs Transformation</i> : Penyahjenayahan seseorang yang menggunakan dadah	Crystal Crown, Petaling Jaya	Pn. Sarah Adibah
248.	31 Okt	Mesyuarat bersama Pelapor Khas berkaitan Orang Asli	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
249.	30 Okt-1 Nov	Seminar Orang Asli – “Land Conference” di Pearl International Hotel, Petaling Jaya	Selangor	Pn. Hasmah
250.	2-3 Nov	Mesyuarat bersama NGO mengenai Orang Asli	Selangor	Pn. Hasmah
251.	2 Nov	Forum berkaitan Pasca Bajet Negara 2018: Satu Analisis	INTAN Bukit Kiara	Pn. Sarah Adibah
252.	3 Nov	‘Human Rights 365 Partners Meeting’	Wisma UN	Cik Nur Syamimi
253.	4 Nov	Simposium Undang-undang: Islam dan hak asasi manusia	UIAM	En. Ahmad Afifi Cik Wan Norhafizah Cik Nur Syamimi
254.	4 Nov	Ceramah hak asasi manusia di perkampungan Orang Asli, Ulu Geruntom	Perak	Pn. Hasmah
255.	4 Nov	National Law Symposium: Islam and Human Rights	AIKOL, UIAM	Cik Nur Syamimi
256.	7 Nov	Mesyuarat bersama Ketua Polis Negara	Bukit Aman	Pn. Nurul Hasanah En. Ameer Izyanif
257.	10 Nov	Lawatan ke sekolah Orang Asli	Raub, Pahang	Pn. Hasmah
258.	14 Nov	Ceramah hak asasi manusia di Akademi SPRM	Kuala Lumpur	En. Abdul Rahman
259.	15 Nov	Ceramah hak asasi manusia di Genting Highland	Pahang	Cik Wan Norhafizah
260.	23 Nov	Bengkel Tengku Jaafar 2017	Fakulti Undang-undang, UKM	En. Ameer Izyanif
261.	27-30 Nov	Bengkel hak asasi manusia untuk Pegawai Jabatan Penjara Malaysia Siri 8 di Taiping	Perak	En. Abdul Rahman Abdullah Cik Wan Norhafizah
262.	28 Nov	TN50: Alumni UM dan warga emas	UM	En. Ameer Izyanif
263.	29-30 Nov	UPR berkaitan kewarganegaraan	Sandakan Sabah	En. Ameer Izyanif

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
264.	30 Nov	Bengkel hak asasi manusia: Undang-undang dan hak asasi manusia	UNISEL Bestari Jaya, Selangor	Cik Wan Norhafizah En. Muhammad Syafiq
265.	28 Nov-1 Dis	Lawatan pemantauan Sekolah Agama Rakyat, Maahad Tahfiz dan perkampungan sekitar Baling	Kedah	Pn. Hasmah
266.	6-7 Dis	Perbincangan Meja bulat serantau berkaitan ' <i>Judicial Engagement for Southeast Asia</i> '	Hotel Swiss Garden, Kuala Lumpur	En. Joshua
267.	12 Dis	Seminar berkaitan Aplikasi ICT dalam Kehidupan Harian OKU Penglihatan	Kuala Lumpur	Cik Nur Syamimi
268.	13 Dis	Pelarian dalam Konteks Keselamatan Manusia: Perspektif Malaysia	UiTM Shah Alam	En. Ameer Izyanif
269.	14 Dis	Mesyuarat berkaitan alternatif kepada penahanan	UNHCR	En. Joshua
270.	14-15 Dis	Bengkel hak asasi manusia: Undang-undang dan hak asasi manusia	UPSI Tanjung Malim, Perak	Cik Wan Norhafizah En. Muhammad Syafiq Cik Nur Syamimi
271.	15 Dis	Mesyuarat berkaitan MOU dan Pelan Kerja bersama UNHCR	SUHAKAM Kuala Lumpur	En. Ameer Izyanif En. Joshua
272.	15 Dis	Sesi Konsultasi: Cadangan Penggubalan Akta Keharmonian Nasional Bil 1/2017	Jab. Perpaduan Negara dan Integriti Nasional, Putrajaya	Pn. Sarah Adibah
273.	30 Dis	Bengkel hak asasi manusia: Undang-undang dan hak asasi manusia	UNISEL, Selangor	Cik Nur Syamimi

LAMPIRAN IV

Senarai Ceramah, Mesyuarat, Bengkel dan Persidangan – Antarabangsa 2017

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
1.	22-28 Jan	Latihan Pemantauan Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan (ESCR-APF)	Filipina	En. Mohamad Azizi En. Wan Kasim En. Helmi Fendy
2.	30-31 Jan	Bengkel APF mengenai Industri Pakaian dan Hak Asasi Manusia dan Perniagaan	Bangkok, Thailand	En. Muhammad Faiz
3.	13-17 Feb	Bengkel APF secara Bersemuka: <i>Sexual Orientation, Gender Identity and Sex Characteristics (SOGISC)</i>	Manila, Filipina	Pn. Nurul Hasanah Pn. Lau Sor Pian
4.	20-22 Feb	Acara Sampingan Peringkat Tinggi mengenai Pindaan kepada Statut GANHRI dan Peraturan dan Prosedur SCA serta Persidangan Antarabangsa mengenai Pendekatan Hak Asasi Manusia kepada Situasi Konflik di rantau Arab	Doha, Qatar	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin
5.	25-26 Feb	Persidangan Global Parlimen mengenai Diskriminasi Berdasarkan Kerja dan Keturunan	Kathmandu, Nepal	En. Jerald Joseph
6.	28 Feb-2 Mac	<i>A Learning Lab</i> : Mempertingkatkan Tadbir Urus Sektor Keselamatan di Asia Tenggara	Siem Reap, Cambodia	En. Jerald Joseph
7.	6-8 Mac	Mesyuarat Tahunan GANHRI/ Mesyuarat APF	Geneva, Switzerland	Tan Sri Razali Ismail En. Jerald Joseph En. Wan Kasim

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
8.	9 Mac	Seminar GANHRI-UNICEF mengenai Peranan NHRI dalam Promosi dan Perlindungan Hak Kanak-Kanak: Sumbangan terhadap Pelaksanaan Agenda 2030	Geneva, Switzerland	En. Jerald Joseph
9.	11-13 Mac	Bengkel mengenai Perniagaan, Hak Asasi Manusia dan Akses kepada Keadilan di Asia	Manila, Filipina	En. Jerald Joseph
10.	29 Mac-1 Apr	Bengkel Pensyarah mengenai Pengajaran Hak Asasi Manusia	Wilayah Nakthon Pathom, Thailand	En. Jerald Joseph
11.	5 Apr	Konsultasi Serantau OHCHR mengenai Halatuju Strategik OHCHR bagi tahun 2018-2021	Bangkok, Thailand	En. Jerald Joseph
12.	24-28 Apr	Sesi ke-16 bagi Forum Tetap Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) mengenai Orang Asli	New York, Amerika Syarikat	En. Jerald Joseph
13.	25-26 Apr	Persidangan APF-UNDP mengenai Prinsip-Prinsip Yogyakarta: <i>What we learnt and where to now?</i>	Bangkok, Thailand	Dr. Nik Salida Suhaila Nik Salleh
14.	27-28 Apr	Mesyuarat TWG SEANF 1/2017	Manila, Filipina	Cik Chua Yen Sin
15.	2 Mei	Perbincangan Mejabulat mengenai Mekanisme Khas untuk Promosi dan Perlindungan bagi Kebebasan untuk Bersuara dan Keselamatan Wartawan di Asia Tenggara	Jakarta, Indonesia	Pn. Jesrina Grewal
16.	24-25 Mei	Persidangan Serantau <i>Children on the move in Southeast Asia</i>	Bangkok, Thailand	Dato' Mah Weng Kwai
17.	29 Mei-2 Jun	Program Perkongsian NHRCK untuk Pegawai NHRI	Seoul, Korea Selatan	En. Heflin Ak Dino

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
18.	1-2 Jun	Bengkel Serantau mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan: Melangkah ke hadapan dengan Pelan Tindakan Kebangsaan di ASEAN	Bangkok, Thailand	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin En. Wan Kasim
19.	5-7 Jun	Bengkel secara Bersemuka APF mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan	Bangkok, Thailand	Pn. Siti Zaihan En. Sophian Osman
20.	11-13 Jun	2017 UNHCR-NGO Statelessness Retreat	Switzerland	En. Ameer Izyanif
21.	13-14 Jun	Bengkel NHRI Asia mengenai <i>Indigenous Navigator</i>	Chiang Mai, Thailand	En. Jerald Joseph Pn. Lau Sor Pian Cik Nur Adlin
22.	19-21 Jun	Dialog Serantau AICHR ke-3 mengenai Pengarusperdanaan Hak Orang Kurang Upaya dalam Komuniti ASEAN	Phuket, Thailand	En. Francis Johen Pn. Lee Pei Hsi
23.	18-23 Jun	Lawatan bersama ENNHRI dan Rangkaian GANHRI mengenai Pelaksanaan Prinsip-Prinsip Panduan PBB mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan melalui Pelan Tindakan Kebangsaan	Brussels dan Berlin	Tan Sri Razali Ismail Pn. Jesrina Grewal
24.	17-21 Jul	Bengkel secara Bersemuka RWI untuk Kursus Pembelajaran Serantau mengenai Hak Asasi Manusia dan Alam Sekitar/ Perubahan Iklim dalam Kerangka Agenda 2030	Bangkok, Thailand	Cik Nur Syamimi Pn. Siti Rahayu
25.	22-26 Jul	Perbincangan Kumpulan Kerja Pra Sesi CEDAW untuk Sesi ke-69 Jawatankuasa CEDAW	Geneva, Switzerland	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin En. Joshua
26.	24-28 Jul	Latihan Hak Asasi Manusia Tahunan ASEM: Hak Asasi Manusia dan Orang Kurang Upaya	Jakarta, Indonesia	En. Muhammad Faiz

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
27.	7-8 Sept	Mesyuarat SEANF TWG 2/2017	Cebu, Filipina	En. Wan Kasim
28.	19-21 Sept	Persidangan ke-2 ASEM mengenai Penuaan Global dan Hak Warga Emas	Seoul, Korea Selatan	Pn. Nurul Hasanah
29.	20-22 Sept	Persidangan mengenai Hak dan Kesihatan Trans: Meningkatkan Akses kepada Perkhidmatan HIV dan Perkhidmatan Kesihatan Lain untuk Orang Trans	Bangkok, Thailand	Pn. Lau Sor Pian
30.	8-10 Okt	Persidangan Antarabangsa Institusi Ombuds ke-9 untuk Angkatan Tentera	London, United Kingdom	En. Jerald Joseph
31.	9-13 Okt	Persidangan Serantau ke-7 mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan Tani di Asia Tenggara	Pontianak, Kalimantan Barat, Indonesia	En. Mohamad Azizi En. Helmi Fendy
32.	13-16 Okt	Latihan Hak Asasi Manusia dan Perniagaan AICHR	Bangkok, Thailand	En. Ameer Izyanif
33.	20 Okt	Forum Serantau mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan	Manila, Filipina	En. Helmi Fendy
34.	8-10 Nov	Mesyuarat Tahunan SEANF ke-14 dan Persidangan SEANF	Manila, Filipina	Tan Sri Razali Ismail Pn. Jesrina Grewal
35.	13-16 Nov	Latihan AICHR mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan	Bangkok, Thailand	En. Ameer Izyanif En. Heflin Ak Dino
36.	16 Nov	Acara Sampingan COP23 mengenai Hak Asasi Manusia dan Perubahan Iklim: Peranan Komuniti, Aktivis, NGO dan NHRI dalam Krisis Iklim	Bonn, Jerman	En. Jerald Joseph
37.	21-22 Nov	Bengkel Rangkaian Komunikasi APF	Dhaka, Bangladesh	Pn. Lee Pei Hsi Pn. Jesrina Grewal
38.	22-23 Nov	Sesi Pembelajaran: Melabur dalam Hak Kanak-Kanak	Manila, Filipina	En. Francis John
39.	27-29 Nov	Forum Tahunan 2017 Mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan	Geneva, Switzerland	Prof. Dato' Dr. Aishah Bidin En. Wan Kasim

NO.	TARIKH	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	TEMPAT	WAKIL
40.	29-30 Nov	Mesyuarat Tahunan dan Persidangan Dwitahunan APF ke-22	Bangkok, Thailand	Datuk Lok Yim Pheng Cik Chua Yen Sin
41.	12-16 Dis	Kursus Fasilitator Forum Asia Pasifik 2017	Indonesia	Pn. Siti Zaihan

LAMPIRAN V

Mesyuarat Bulanan 2017 – Kehadiran Anggota Suruhanjaya

NO.	NOMBOR SITI MESYUARAT	TARIKH	AHLI SURUHANJAYA YANG HADIR	AHLI SURUHANJAYA YANG TIDAK HADIR	DENGAN CUTI	TANPA CUTI
1.	1-2017	10/1/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN RODZIAH ABDUL	-	-	-
2.	2-2017	7/2/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG	-	-	-

NO.	NOMBOR SISI MESYUARAT	TARIKH	AHLI SURUHANJAYA YANG HADIR	AHLI SURUHANJAYA YANG TIDAK HADIR	DENGAN CUTI	TANPA CUTI
			6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN RODZIAH ABDUL			
3.	3-2017	17/3/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN RODZIAH ABDUL	-	-	-
4.	4-2017	19/4/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. ENCIK SIMON KARUNAGARAM	PUAN RODZIAH ABDUL	-	-

NO.	NOMBOR SIRI MESYUARAT	TARIKH	AHLI SURUHANJAYA YANG HADIR	AHLI SURUHANJAYA YANG TIDAK HADIR	DENGAN CUTI	TANPA CUTI
5.	5-2017	9/5/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. ENCIK SIMON KARUNAGARAM	PUAN RODZIAH ABDUL	-	-
6.	6-2017	6/6/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. ENCIK SIMON KARUNAGARAM	-	-	-
7.	7-2017	11/7/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATUK LOK YIM PHENG 5. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM	DATO' MAH WENG KWAI	-	-

NO.	NOMBOR SISI MESYUARAT	TARIKH	AHLI SURUHANJAYA YANG HADIR	AHLI SURUHANJAYA YANG TIDAK HADIR	DENGAN CUTI	TANPA CUTI
			6. ENCIK JERALD JOSEPH 7. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 8. PUAN NURUL HASANAH AHAMED HASSAIN MALIM			
8.	8-2017	7/8/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. DATO' MAH WENG KWAI 4. DATUK LOK YIM PHENG 5. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 6. ENCIK JERALD JOSEPH 7. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 8. PUAN NURUL HASANAH AHAMED HASSAIN MALIM	PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN	-	-
9.	9-2017	5/9/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN NURUL HASANAH AHAMED HASSAIN MALIM	-	-	-
10.	10-2017	9/10/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN	-	-	-

NO.	NOMBOR SIRI MESYUARAT	TARIKH	AHLI SURUHANJAYA YANG HADIR	AHLI SURUHANJAYA YANG TIDAK HADIR	DENGAN CUTI	TANPA CUTI
			4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN NURUL HASANAH AHAMED HASSAIN MALIM			
11.	11-2017	7/11/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN NURUL HASANAH AHAMED HASSAIN MALIM	-	-	-
12.	12-2017	12/12/2017	1. TAN SRI RAZALI ISMAIL 2. DATUK GODFREY GREGORY JOITOL 3. PROF. DATO' DR. AISHAH BIDIN 4. DATO' MAH WENG KWAI 5. DATUK LOK YIM PHENG 6. ENCIK FRANCIS JOHEN ANAK ADAM 7. ENCIK JERALD JOSEPH 8. DR. NIK SALIDA SUHAILA NIK SALEH 9. PUAN NURUL HASANAH AHAMED HASSAIN MALIM	-	-	-

LAMPIRAN VI
Sijil Ketua Audit
Negara Mengenai
Akaun Suruhanjaya
Bagi Tahun 2017

**LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017**

Laporan Mengenai Penyata Kewangan

Pendapat

Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia telah diaudit oleh wakil saya yang merangkumi Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2017 dan Penyata Pendapatan, Penyata Perubahan Ekuiti serta Penyata Aliran Tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut, ringkasan polisi perakaunan yang signifikan dan nota kepada penyata kewangan seperti dinyatakan.

Pada pendapat saya, penyata kewangan ini memberikan gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia pada 31 Disember 2017 dan prestasi kewangan serta aliran tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut selaras dengan piawaian pelaporan kewangan yang diluluskan di Malaysia dan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999.

Asas Kepada Pendapat

Saya telah melaksanakan pengauditan berdasarkan Akta Audit 1957 dan *The International Standards of Supreme Audit Institutions*. Tanggungjawab saya diuraikan selanjutnya di perenggan Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan dalam laporan ini. Saya percaya bahawa bukti audit yang diperoleh adalah mencukupi dan bersesuaian untuk dijadikan asas kepada pendapat saya.

Kebebasan dan Tanggungjawab Etika Lain

Saya adalah bebas daripada Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia dan telah memenuhi tanggungjawab etika lain berdasarkan *The International Standards of Supreme Audit Institutions*.

Maklumat Lain Selain Daripada Penyata Kewangan dan Laporan Juruaudit Mengenainya

Ahli Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia bertanggungjawab terhadap maklumat lain dalam Laporan Tahunan. Pendapat saya terhadap penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia tidak meliputi maklumat lain selain daripada Penyata Kewangan dan Laporan Juruaudit mengenainya dan saya tidak menyatakan sebarang bentuk kesimpulan jaminan mengenainya.

Tanggungjawab Ahli Suruhanjaya Terhadap Penyata Kewangan

Ahli Suruhanjaya bertanggungjawab terhadap penyediaan penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia yang memberi gambaran benar dan saksama selaras dengan piawaian pelaporan kewangan yang diluluskan di Malaysia dan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999. Ahli Suruhanjaya juga bertanggungjawab terhadap penetapan kawalan dalaman yang perlu bagi membolehkan penyediaan penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia adalah bebas daripada salah nyata yang ketara sama ada disebabkan fraud atau kesilapan.

Semasa penyediaan penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, Ahli Suruhanjaya bertanggungjawab untuk menilai keupayaan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia untuk beroperasi sebagai satu usaha berterusan, mendedahkannya jika berkaitan serta menggunakannya sebagai asas perakaunan.

Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan

Objektif saya adalah untuk memperoleh keyakinan yang munasabah sama ada penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia secara keseluruhannya adalah bebas daripada salah nyata yang ketara, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, dan mengeluarkan Laporan Juruaudit yang merangkumi pendapat saya. Jaminan yang munasabah adalah satu tahap jaminan yang tinggi, tetapi bukan satu jaminan bahawa audit yang dijalankan mengikut *The International Standards of Supreme Audit Institutions* akan sentiasa mengesan salah nyata yang ketara apabila ia wujud. Salah nyata boleh wujud daripada fraud atau kesilapan dan dianggap ketara sama ada secara individu atau agregat sekiranya boleh dijangkakan dengan munasabah untuk mempengaruhi keputusan ekonomi yang dibuat oleh pengguna berdasarkan penyata kewangan ini.

Sebagai sebahagian daripada pengauditan mengikut *The International Standards of Supreme Audit Institutions*, saya menggunakan pertimbangan profesional dan mengekalkan keraguan profesional sepanjang pengauditan. Saya juga:

- a. Mengenal pasti dan menilai risiko salah nyata ketara dalam penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, merangka dan melaksanakan prosedur audit yang responsif terhadap risiko berkenaan serta mendapatkan bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian untuk memberikan asas kepada pendapat saya. Risiko untuk tidak mengesan salah nyata ketara akibat daripada fraud adalah lebih tinggi daripada kesilapan, kerana fraud mungkin melibatkan pakatan, pemalsuan, ketinggalan yang disengajakan, representasi yang salah, atau mengatasi kawalan dalaman.
- b. Memahami kawalan dalaman yang relevan untuk merangka prosedur audit yang bersesuaian tetapi bukan untuk menyatakan pendapat mengenai keberkesanan kawalan dalaman Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia.
- c. Menilai kesesuaian dasar perakaunan yang diguna pakai, kemunasabahan anggaran perakaunan dan pendedahan yang berkaitan oleh Ahli Suruhanjaya.
- d. Membuat kesimpulan terhadap kesesuaian penggunaan asas perakaunan untuk usaha berterusan oleh Ahli Suruhanjaya dan berdasarkan bukti audit yang diperoleh, sama ada wujudnya ketidakpastian ketara yang berkaitan dengan peristiwa atau keadaan yang mungkin menimbulkan keraguan yang signifikan terhadap keupayaan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia sebagai satu usaha berterusan. Jika saya membuat kesimpulan bahawa ketidakpastian ketara wujud, saya perlu melaporkan dalam Laporan Juruaudit terhadap pendedahan yang berkaitan dalam penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia atau, jika pendedahan tersebut tidak mencukupi, pendapat saya akan diubah. Kesimpulan saya dibuat berdasarkan bukti audit yang diperoleh sehingga tarikh Laporan Juruaudit.
- e. Menilai sama ada keseluruhan persembahan termasuk pendedahan penyata kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia memberi gambaran yang saksama.

Saya telah berkomunikasi dengan Ahli Suruhanjaya, antaranya mengenai skop dan tempoh pengauditan yang dirancang serta penemuan audit yang signifikan termasuk kelemahan kawalan dalaman yang dikenal pasti semasa pengauditan.

Laporan Mengenai Keperluan Perundangan dan Peraturan Lain

Berdasarkan keperluan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999, saya juga melaporkan bahawa pada pendapat saya, rekod perakaunan dan rekod lain yang dikehendaki Akta untuk disimpan oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia telah disimpan dengan sempurna menurut peruntukan Akta.

Hal-hal Lain

Laporan ini dibuat untuk Ahli Suruhanjaya dan bukan untuk tujuan lain. Saya tidak bertanggungjawab terhadap pihak lain bagi kandungan laporan ini.

(MONA BINTI OTHMAN)

b.p. KETUA AUDIT NEGARA
MALAYSIA

PUTRAJAYA
18 MEI 2018

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

**PENGAKUAN OLEH PEGAWAI UTAMA YANG BERTANGGUNGJAWAB
KE ATAS PENGURUSAN KEWANGAN SURUHANJAYA**

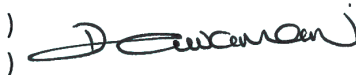
Saya, Dawamani D. Ponnusamy , Pegawai Utama yang bertanggungjawab ke atas pengurusan kewangan SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA, dengan ikhlasnya mengakui bahawa Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2017, Penyata Pendapatan, Penyata Perubahan Ekuiti serta Penyata Aliran Tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut dan nota-nota kepada penyata kewangan yang disertakan, mengikut sebaik-baik pengetahuan dan kepercayaan saya, adalah betul dan saya membuat ikrar ini dengan sebenarnya mempercayai bahawa ia adalah benar dan atas kehendak-kehendak Akta Akuan Berkanun , 1960.

Sebenarnya dan sesungguhnya diakui)

Oleh penama di atas,)

Dawamani D. Ponnusamy)

Di Kuala Lumpur pada **17 MAY 2018**)

Di hadapan saya,

Lot 1.08, Tingkat 1,
Bangunan KWSP, Jln Raja Laut,
50350 Kuala Lumpur.
Tel: 019-6680745

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA OLEH Pengerusi DAN SALAH SEORANG AHLI SURUHANJAYA

Kami, TAN SRI RAZALI ISMAIL dan DATUK GODFREY GREGORY JOITOL yang merupakan Pengerusi dan Naib Pengerusi SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA, dengan ini menyatakan bahawa, pada pendapat Suruhanjaya, Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2017, Penyata Pendapatan, Penyata Perubahan Ekuiti serta Penyata Aliran Tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut dan nota-nota kepada penyata kewangan yang disertakan, adalah disediakan mematuhi piawaian perakaunan Malaysian Private Entity Reporting Standard (MPERS) yang diterbitkan oleh Lembaga Piawaian Perakaunan Malaysia untuk menunjukkan gambaran yang benar dan saksama berkenaan kedudukan SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA pada 31 Disember 2017 dan hasil kendaliannya serta aliran tunainya bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut.

Bagi pihak Suruhanjaya,

TAN SRI RAZALI ISMAIL

Pengerusi

Kuala Lumpur

Tarikh: **17 MAY 2018**

Bagi pihak Suruhanjaya,

DATUK GODFREY GREGORY JOITOL

Naib Pengerusi

Kuala Lumpur

Tarikh: **17 MAY 2018**

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31 DISEMBER 2017

		2017	2016
	Nota	RM	RM
ASET BUKAN SEMASA			
Loji dan Peralatan	6	446,154	532,137
Jumlah Aset Bukan Semasa		<u>446,154</u>	<u>532,137</u>
ASET SEMASA			
Faedah Terakru		-	1,121
Deposit dan Prabayar	7	631,607	636,246
Simpanan Tetap	8	-	400,000
Tunai dan Baki di Bank	9	1,659,062	590,712
Jumlah Aset Semasa		<u>2,290,669</u>	<u>1,628,079</u>
Jumlah Aset		<u>2,736,823</u>	<u>2,160,216</u>
EKUITI			
Lebihan/(Kurangan) terkumpul		2,011,694	5,936,927
Lebihan/(Kurangan) tahun semasa bawa ke hadapan		547,849	(3,925,233)
Jumlah Ekuiti	11	<u>2,559,543</u>	<u>2,011,694</u>
LIABILITI SEMASA			
Pelbagai Pemiutang dan Akruan	10	177,280	148,522
Jumlah Liabiliti Semasa		<u>177,280</u>	<u>148,522</u>
Jumlah Ekuiti dan Liabiliti		<u>2,736,823</u>	<u>2,160,216</u>

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

	Nota	2017 RM	2016 RM
PENDAPATAN			
Geran Kerajaan		11,616,300	5,953,930
Pendapatan Lain	12	269,806	67,687
Perbelanjaan Pengurusan	13	(11,352,468)	(10,034,682)
Pendapatan Kewangan		14,211	87,832
Lebihan/(Kurangan) pada tahun semasa		547,849	(3,925,233)

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA PERUBAHAN EKUITI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

	Dana Terkumpul
	RM
Pada 1 Januari 2016	5,936,927
Lebihan/(Kurangan) bagi tahun	(3,925,233)
Pada 31 Disember 2016/1 Januari 2017	<u>2,011,694</u>
Lebihan/(Kurangan) bagi tahun	547,849
Pada 31 Disember 2017	<u><u>2,559,543</u></u>

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA ALIRAN TUNAI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

	2017	2016
	RM	RM
ALIRAN TUNAI DARI AKTIVITI OPERASI		
Lebihan /(Kurangan) sebelum cukai	547,849	(3,925,233)
Pelarasan kepada:		
Susut nilai Loji dan Peralatan	199,907	220,588
Hapuskira Loji dan Peralatan	-	1,515
Hapuskira deposit	3,734	-
Lebihan/(Kurangan) sebelum perubahan modal kerja	751,490	(3,703,130)
Peningkatan/(Kurangan) Pelbagai Penghutang Deposit dan Prabayar	2,026	3,209
Peningkatan/(Kurangan) Pelbagai Pemiutang dan Akruan	28,758	(148,897)
Aliran Tunai dari aktiviti operasi	<u>782,274</u>	<u>(3,848,818)</u>
ALIRAN TUNAI DARI AKTIVITI PELABURAN		
Pembelian Loji dan Peralatan	(113,924)	(19,570)
Aliran Tunai dari aktiviti pelaburan	<u>(113,924)</u>	<u>(19,570)</u>
Peningkatan bersih dalam tunai dan kesetaraan tunai	668,350	(3,868,388)
Tunai dan kesetaraan tunai pada awal tahun	990,712	4,859,100
Tunai dan kesetaraan tunai pada akhir tahun	<u><u>1,659,062</u></u>	<u><u>990,712</u></u>

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN 31 DISEMBER 2017

1.0 OBJEKTIF-OBJEKTIF/FUNGSI-FUNGSI UTAMA

- 1.1 Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia ditubuhkan oleh Parlimen Malaysia di bawah Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999, Akta 597 dengan objektif untuk melindungi dan memajukan hak asasi manusia di Malaysia. Akta ini diwartakan pada 9 September 1999.
- 1.2 Fungsi utama Suruhanjaya adalah untuk:
 - 1.2.1 memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan yang berhubungan dengan hak asasi manusia
 - 1.2.2 menasihati dan membantu Kerajaan dalam merumuskan perundangan dan arahan dan tatacara pentadbiran dan mengesyorkan langkah-langkah yang perlu diambil
 - 1.2.3 mengesyorkan kepada Kerajaan berkenaan dengan penandatanganan atau penyertaan dalam perjanjian triti dan suratcara antarabangsa yang lain dalam bidang hak asasi manusia; dan
 - 1.2.4 menyiasat aduan berkenaan dengan pelanggaran hak asasi manusia
- 1.3 Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2017 telah diluluskan oleh Suruhanjaya pada 17 Mei 2018.
- 1.4 Pejabat berdaftar Suruhanjaya dan tempat utama pengoperasiannya terletak di Tingkat 11 Menara TH Perdana Jalan Sultan Ismail.
- 1.5 Suruhanjaya menerima pakai piawaian perakaunan berdasarkan surat edaran Ketua Setiausaha Perbendaharaan berkenaan Pemakaian Piawaian Perakaunan Bagi Rangka Kerja Pelaporan Penyata Kewangan Oleh Badan Berkanun Persekutuan Bagi Tahun 2016 Dan Tahun-tahun Berikutnya bertarikh 9 Disember 2016.

2.0 PEMATUHAN KEPADA PIAWAIAN PERAKAUNAN

- 2.1 Penyata kewangan Suruhanjaya telah disediakan dengan mematuhi Piawaian Perakaunan Malaysian Private Entities Reporting Standard (MPERS) yang diterbitkan oleh Malaysian Accounting Standard Board (MASB).
- 2.2 Bagi tahun berakhir 31 Disember 2017, Suruhanjaya telah menggunakan rangkaian MPERS.
- 2.3 Kesemua piawaian dalam MPERS digunakan sepenuhnya dalam penyata kewangan untuk tahun semasa yang berakhir 31 Disember 2017, angka perbandingan untuk tahun semasa berakhir 31 Disember 2016.

3.0 ASAS PERAKAUNAN

- 3.1 Penyata kewangan ini telah disediakan menurut kelaziman kos sejarah dan mematuhi nilai saksama.
- 3.2 Penyata kewangan Suruhanjaya dibentangkan dalam Ringgit Malaysia.
- 3.3 Pihak pengurusan perlu menggunakan pertimbangan, anggapan dan anggaran untuk menilai dan melaporkan jumlah aset dan liabiliti pada akhir tahun semasa serta melaporkan jumlah pendapatan dan perbelanjaan pada tahun semasa.
- 3.4 Pertimbangan dan anggapan digunakan di dalam penilaian dan mungkin akan menyebabkan keputusan sebenar tidak selari dengan jumlah yang dilaporkan.

4.0 DASAR PERAKAUNAN PENTING

4.1 Loji dan Peralatan dan Susutnilai

Loji dan peralatan dinyatakan pada kos ditolak susutnilai terkumpul dan kerugian nilai kemerosotan terkumpul.

Susutnilai diperuntukkan berdasarkan kaedah garis lurus dikira untuk menghapus kira kos setiap aset sepanjang anggaran hayat kegunaannya.

Kadar susutnilai tahunan adalah 20%.

Loji dan peralatan disusutnilai dengan memperuntukkan jumlah susut nilai komponen atau item penting kepada lebihan baki hayat berguna. Pada akhir setiap tempoh pelaporan, nilai sisa, jangka hayat guna dan kaedah susut nilai bagi loji dan peralatan disemak semula untuk kewajaran. Sebarang perubahan dalam anggaran aset dilaraskan secara prospektif kepada jangka hayat yang tinggal, bermula dalam tempoh semasa.

4.2 Tunai dan Kesetaraan Tunai

Tunai merangkumi wang tunai di tangan dan di bank dan simpanan. Kesetaraan tunai merangkumi pelaburan mudah tunai yang boleh ditukarkan kepada amaun tunai yang diketahui yang tertakluk kepada risiko pertukaran nilai yang tidak signifikan. Pihak Suruhanjaya telah menggunakan kaedah tidak langsung di dalam penyediaan Penyata Aliran Tunai.

4.3 Faedah Kakitangan

Faedah Jangka Pendek

Upah, gaji dan bonus diiktiraf sebagai perbelanjaan pada tahun yang mana berkaitan oleh kakitangan Suruhanjaya.

Pelan Caruman Tetap

Suruhanjaya membuat caruman kepada Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) dan Pertubuhan Keselamatan Sosial (PERKESO). Caruman sedemikian diiktiraf sebagai perbelanjaan dalam Penyata Pendapatan seperti yang ditanggung. Apabila caruman telah dibayar, Suruhanjaya tiada obligasi bayaran lagi.

4.4 Peruntukan

Peruntukan dibuat bila pihak Suruhanjaya mempunyai obligasi sah atau konstruktif pada masa kini berikutan peristiwa lepas, di mana kemungkinan aliran keluar sumber akan diiktirafkan untuk menjelaskan obligasi, dan bila anggaran yang boleh diyakini boleh dibuat bagi amaun tersebut.

4.5 Geran Kerajaan

Geran daripada kerajaan diiktiraf pada nilai saksamanya di mana terdapat jaminan munasabah bahawa geran akan diterima dan Suruhanjaya akan mematuhi semua syarat yang ada padanya.

Geran kerajaan berkaitan dengan pembelian Loji dan peralatan dimasukkan dalam liabiliti bukan semasa sebagai pendapatan tertunda dan dikreditkan kepada penyata pendapatan sepanjang hayat dijangka ke atas Loji dan Peralatan berkaitan, asas-asas yang seimbang dengan susut nilai Loji dan Peralatan yang berkaitan.

4.6 Pengiktirafan Pendapatan Hibah, Faedah Simpanan Tetap dan Mudharabah Insuran

Pendapatan Hibah, Faedah Simpanan Tetap dan Mudharabah Insuran diiktiraf berdasarkan asas tunai.

5.0 PERTIMBANGAN KRITIKAL DAN ANGGARAN KETIDAKPASTIAN

5.1 Suruhanjaya tidak mempunyai pertimbangan dan anggapan yang menyebabkan penyediaan penyata kewangan tidak munasabah.

5.2 Ketidakpastian anggaran

Pengukuran beberapa aset dan liabiliti memerlukan pihak pengurusan menggunakan anggaran berdasarkan pelbagai input yang boleh diperhatikan dan andaian lain. Perkara yang tertakluk kepada ketidaktentuan anggaran penting adalah dalam mengukur: (a) peruntukan; dan (b) susut nilai hartanah, loji dan peralatan.

(a) Penilaian peruntukan

Suruhanjaya menggunakan anggaran terbaik sebagai dasar penilaian peruntukan. Pihak pengurusan menilai berdasarkan pengalaman, isu semasa dan isu akan datang dengan kemungkinan munasabah yang berlaku.

(b) Susutnilai

Setiap kos loji dan peralatan disusutnilai dengan kaedah garis lurus yang menunjukkan manfaat ekonomi hayat aset tersebut. Anggaran digunakan dalam pemilihan kaedah susut nilai, hayat berguna dan nilai sisa.

Penggunaan sebenar manfaat ekonomi bagi hartanah, loji dan peralatan mungkin berbeza daripada anggaran yang digunakan dan ini boleh membawa kepada keuntungan atau kerugian pada masa pelupusan.

6.0

LOJI DAN PERALATAN

2017	Buku, Peralatan dan Kelengkapan	Komputer	Kenderaan	Pengubahsuaian	Jumlah
	RM	RM	RM	RM	RM
Kos					
Pada 1 Januari	771,104	848,467	1,637,148	1,766,413	5,023,132
Tambahan	40,229	73,695	-	-	113,924
Hapuskira	-	-	-	-	-
Pada 31 Disember	811,333	922,162	1,637,148	1,766,413	5,137,056

Susutnilai Berkumpul

Pada 1 Januari	698,611	614,928	1,574,733	1,602,723	4,490,995
Caj untuk tahun	30,103	96,567	32,557	40,680	199,907
Hapuskira	-	-	-	-	-
Pada 31 Disember	728,714	711,495	1,607,290	1,643,403	4,690,902

Nilai Buku Bersih

Pada 1 Januari	72,493	233,539	62,415	163,690	532,137
Pada 31 Disember	82,619	210,667	29,858	123,010	446,154

2016	Buku, Peralatan dan Kelengkapan	Komputer	Kenderaan	Pengubahsuaian	Jumlah
	RM	RM	RM	RM	RM
Kos					
Pada 1 Januari	794,430	988,329	1,637,148	1,766,413	5,186,320
Tambahan	4,320	15,250	-	-	19,570
Pelupusan	(27,646)	(155,112)	-	-	(182,758)
Pada 31 Disember	771,104	848,467	1,637,148	1,766,413	5,023,132

Susutnilai Berkumpul

Pada 1 Januari	689,353	680,995	1,542,175	1,539,127	4,451,650
Caj untuk tahun	35,900	88,534	32,558	63,596	220,588
Pelupusan	(26,642)	(154,601)	-	-	(181,243)
Pada 31 Disember	698,611	614,928	1,574,733	1,602,723	4,490,995

Nilai Buku Bersih

Pada 1 Januari	105,077	307,334	94,973	227,286	734,670
Pada 31 Disember	72,493	233,539	62,415	163,690	532,137

7.0 DEPOSIT DAN PRABAYAR

	<u>2017</u> RM	<u>2016</u> RM
Deposit	624,655	635,183
Prabayar (Penghutang Lain-lain)	6,952	1,063
Jumlah pada kos	631,607	636,246
Tolak: Peruntukan bagi hutang ragu	-	-
Jumlah deposit dan prabayar semasa	<u>631,607</u>	<u>636,246</u>

8.0 SIMPANAN TETAP

Simpanan tetap dengan bank berlesen tidak dicagarkan untuk sebarang tujuan. Kadar faedah efektif bagi simpanan tetap dengan bank berlesen pada 3.30% setahun. Tempoh matang ialah antara 32 hari hingga 64 hari.

9.0 TUNAI DAN BAKI DI BANK

	<u>2017</u> RM	<u>2016</u> RM
Tunai di tangan	5,000	4,337
Tunai di bank	1,654,062	586,375
Jumlah	<u>1,659,062</u>	<u>590,712</u>

10.0 PELBAGAI PEMIUTANG DAN AKRUAN

	<u>2017</u> RM	<u>2016</u> RM
Pelbagai pemiutang	2,540	-
Operasi pemiutang	14,091	-
Lain-lain pemiutang	266	1,081
Akruan	160,383	147,441
Jumlah	<u>177,280</u>	<u>148,522</u>

11.0 DANA TERKUMPUL

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	RM	RM
Baki pada 1 Januari	2,011,694	5,936,927
Lebihan/(Kurangan) Bagi Tahun Semasa	<u>547,849</u>	<u>(3,925,233)</u>
Baki pada 31 Disember	<u>2,559,543</u>	<u>2,011,694</u>

12.0 PENDAPATAN LAIN

Pendapatan lain adalah dana yang diterima Suruhanjaya bagi maksud memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan yang berhubungan dengan hak asasi manusia yang diluluskan Suruhanjaya.

Pendapatan Lain	<u>2017</u>
	RM
Asian Forum For Human Rights and Decelopment	4,402
Asia Pacific Forum	95,526
Article 19 – Identifying and Countering Hate Speech	1,575
SUARAM Convention Against Torture Campaign	2,030
Training of Trainers on ATHAM Teachers	5,000
Asia Europe Foundation Annual Human Rights Training	717
Koffi Annan Foundation Regional Conference in SEA	139,178
Child Rights Coalition Asia Learning Session	3,105
Positive Malaysian Treatment Access and Advocacy Group	8,801
ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights	1,023
Networking Programme on Implementation of United Nations	1,385
Jeju International Training Centre Enhancing a Victim Centered Approach	1,861
Democratic Control of Armed Force Asia Pacific	165
Raoul Wallenberg Institute Workshop	<u>5,038</u>
	<u>269,806</u>

Pendapatan Lain	<u>2016</u>
	RM
CAT Campaign Activities in Conjunction With The International	10,314
Meeting UN Permanent Forum on Indigenous Issues	15,143
2016 Partnership Program for Human Rights Defenders	1,775
Human Rights Award 2016	5,000
Raoul Wallenberg Institute Study Visit by MNHRC	8,751
6th Regional Conference on Human Rights and Agribusiness in SEA	<u>26,704</u>
Jumlah Pendapatan Lain	<u>67,687</u>

13.0 PERBELANJAAN PENGURUSAN

Perbelanjaan Pengurusan adalah bagi membolehkan Suruhanjaya menjalankan fungsinya.

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	RM	RM
Emolumen	5,167,753	5,117,404
Perjalanan dan sara hidup	677,083	261,076
Pengangkutan	2,720	996
Perhubungan dan utiliti	225,629	222,190
Sewaan	2,203,265	2,174,634
Bekalan bahan mentah	70,042	49,354
Bekalan dan bahan-bahan lain	181,865	89,372
Penyelenggaraan dan pembaikan kecil	492,800	453,642
Perkhidmatan Ikhtisas dan hospitaliti	2,110,693	1,436,981
Susutnilai	199,907	220,588
Ganjaran	15,472	6,223
Kerugian daripada jualan/pelupusan harta	-	1,515
Hapuskira deposit	3,734	-
Lain-lain Perbelanjaan	1,505	707
Jumlah Perbelanjaan Pengurusan	<u>11,352,468</u>	<u>10,034,682</u>

Pembayaran emolumen bagi Pegawai dan Kakitangan Iantikan Suruhanjaya adalah seperti berikut:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	RM	RM
Gaji	3,205,291	3,186,033
Imbuhan Khidmat Awam	134,775	149,070
Elaun Perumahan	366,055	384,560
Elaun Keraian	132,193	133,181
Lain-lain elaun	421,662	400,249
Sumbangan Badan Berkanun	691,258	690,918
Faedah Kewangan Lain	216,519	173,393
Jumlah	<u>5,167,753</u>	<u>5,117,404</u>

14.0 PENDEDAHAN KEPADA PIHAK BERKAITAN

Suruhanjaya dianggotai oleh 8 orang Pesuruhjaya yang dilantik oleh Yang di-Pertuan Agong dan terdiri daripada seorang Pengerusi dan 7 orang Pesuruhjaya. Pesuruhjaya bertanggungjawab untuk merancang, mengarah dan mengawal aktiviti Suruhanjaya secara terus atau sebaliknya. Pembayaran emolumen Pesuruhjaya dikelaskan di dalam perbelanjaan Perkhidmatan Ikhtisas. Jumlah manfaat Pesuruhjaya sepanjang tahun kewangan adalah seperti berikut:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	RM	RM
Elaun Tetap Pesuruhjaya	777,300	628,286
Sumbangan Badan Berkanun	<u>122,585</u>	<u>99,182</u>
Jumlah	<u>899,885</u>	<u>727,468</u>

15.0 MAKLUMAT KAKITANGAN

Jumlah kakitangan Suruhanjaya pada akhir tahun adalah 78 (2016: 80).

16.0 INSTRUMEN KEWANGAN

Objektif dan Polisi Pengurusan Risiko Kewangan

Polisi pengurusan risiko kewangan Suruhanjaya bertujuan memastikan sumber kewangan mencukupi untuk menjalankan operasi-operasinya dengan lancar.

(a) Risiko Mudah Tunai

Pihak Suruhanjaya mengamalkan pengurusan risiko mudah tunai yang hemat untuk meminimumkan ketidakpadanan aset dan liabiliti kewangan dan untuk mewujudkan tahap tunai dan kesetaraan tunai yang mencukupi bagi memenuhi keperluan modal kerja.

(b) Nilai Saksama

Nilai dibawa tunai dan kesetaraan tunai, pelbagai dan lain-lain belum terima, pelbagai dan lain-lain belum bayar menghampiri nilai saksama kerana sifat instrumen kewangan yang jangka pendek.

Senarai Singkatan

AADK	Agensi Antidadah Kebangsaan
ACT4CAT	<i>Act for Convention Against Torture</i>
ATHAM	Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah
AICHR	Suruhanjaya antara Kerajaan ASEAN mengenai Hak Asasi Manusia
APT	<i>Association for the Prevention of Torture</i>
ATD	Alternatif Kepada Penahanan
ATT	<i>Alliance Anti Traffic</i>
ATIPSOM	Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran
AMANAH	Parti Amanah Negara
ASEAN	Persatuan Negara-negara Asia Tenggara
BHEUU	Bahagian Hal Ehwal Undang-undang
BHR	Hak Asasi Manusia dan Perniagaan
BITU	Bahagian Integriti dan Tadbir Urus
BNM	Bank Negara Malaysia
BTP	Bahagian Teknologi Pendidikan
C4	<i>Centre to Combat Corruption and Cronyism</i>
CAT	Konvensyen Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah
CEDAW	Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi terhadap Wanita
CEO	Ketua Pegawai Eksekutif
CCTV	Kamera litar tertutup
CMG	Kumpulan Aduan dan Pemantauan

CRPD	Konvensyen Mengenai Hak Orang Kurang Upaya
CRC	Konvensyen Mengenai Hak Kanak-Kanak
CSO	Organisasi Masyarakat Sipil
CTI	Konvensyen Inislatif Menentang Penyeksaan
DBKL	Dewan Bandaraya Kuala Lumpur
EPU	Unit Perancang Ekonomi
EIA	Penilaian Impak Alam Sekitar
FGV	Felda Global Venture
FELDA	Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan
GLC	Syarikat Berkaitan Kerajaan
HRC	Majlis Hak Asasi Manusia
ICCPR	Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Sipil dan Politik
ICERD	Konvensyen Antarabangsa Tentang Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi
ICESCR	Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan
IPU	Kesatuan Antara Parlimen
ISIS	Institut Kajian Strategik dan Antarabangsa
IKS	Industri Kecil Dan Sederhana
IIM	Institut Integriti Malaysia
IPFN	Institut Perubatan Forensik Kebangsaan
JAKES	Jabatan Kehakiman Syariah Negeri Selangor
JAKOA	Jabatan Kemajuan Orang Asli
JAWI	Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan
JITN	Jabatan Integriti dan Tadbir Urus Negara
JKM	Jabatan Kebajikan Masyarakat
JAKIM	Jabatan Kemajuan Agama Islam Malaysia

JKSM	Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia
KKM	Kementerian Kesihatan Malaysia
KKMM	Kementerian Komunikasi dan Multimedia
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
KDN	Kementerian Dalam Negeri
KP	Ketua Pengarah
MAPO	Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran
MAMPU	Unit Pemodenan Tadbiran dan Perancangan Pengurusan Malaysia
MOU	Memorandum Persefahaman
MIC	Kongres India Malaysia
MKN	Majlis Keselamatan Negara
MMU	Universiti Multimedia Malaysia
MNHRC	Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Myanmar
MO1	<i>Malaysia Official 1</i>
Mobile CTC	Pusat Transformasi Komuniti Mudah Alih
MPAJ	Majlis Perbandaran Ampang Jaya
MYC	Parlimen Belia Malaysia
MBOAM	Majlis Belia Orang Asli Malaysia
MRSM	Maktab Rendah Sains MARA
NAP	Pelan Tindakan Kebangsaan
NAPBHR	Pelan Tindakan Kebangsaan mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan
NCR	Hak Tanah Adat Orang Asal
NHRAP	Pelan Tindakan Kebangsaan Hak Asasi Manusia
NI	Inkuiri Nasional Mengenai Hak Tanah Orang Asal/Asli

NHRI	Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan
NGO	Badan bukan Kerajaan
NUTP	Kesatuan Perkhidmatan Perguruan Kebangsaan
OA	Orang Asli
OHCHR	Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
OKU	Orang Kurang Upaya
OIC	Pertubuhan Kerjasama Islam
PANTAS	Perkhidmatan Tanah Anak Negeri Sabah
PBB	Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
PEMANDU	Unit Pengurusan Prestasi dan Perlaksanaan
PD	Pengguna Dadah
PDRM	Polis Diraja Malaysia
POCA	Akta Pencegahan Jenayah
PMB	Perbincangan Meja Bulat
PSM	Parti Sosialis Malaysia
PSC	Jawatankuasa Pemilih Tetap Parlimen
PDK	Pusat dalam komuniti
PPD	Pejabat Pendidikan Daerah
PPR	Projek Perumahan Rakyat
PT3	Penilaian Taksiran Tiga
PICC	Pusat Konvensyen Antarabangsa Putrajaya
Radio BFM	<i>The Business Radio Station</i>
RELA	Angkatan Relawan Rakyat Malaysia
RDPT	Rang Daftar Pemilih Tambahan
RUU	Rang Undang-undang

RTD	Perbincangan Meja Bulat
RWI	Institut Raoul Wallenberg
SAR	Sekolah Agama Rakyat
SDG	Matlamat Pembangunan Lestari
SIAP	Suruhanjaya Integriti Agensi Penguatkuasaan
SSM	Suruhanjaya Syarikat Malaysia
SOACA	Akta Kesalahan Seksual terhadap Kanak-kanak 2017
SOP	Prosedur Operasi Standard
SOSMA	Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-langkah Khas) 2012
SPRM	Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia
SPR	Suruhanjaya Pilihan Raya
SIT	Sekolah Teknologi Maklumat
SK	Sekolah Kebangsaan
SMK	Sekolah Menengah Kebangsaan
SUARAM	Suara Rakyat Malaysia
SUHAKAM	Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia
TIP	Laporan Pemerdagangan Orang
TOT	Latihan kepada Jurulatih
TPPA	Perjanjian Perkongsian Trans-Pasifik
UDHR	Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat
UIAM	Universiti Islam Antarabangsa Malaysia
UKM	Universiti Kebangsaan Malaysia
UM	Universiti Malaya
UUM	Universiti Utara Malaysia
UMS	Universiti Malaysia Sabah

UNCAT	Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah
UNISEL	Universiti Selangor
UiTM	Universiti Teknologi MARA
UPR	Penilaian Penggalan Sejagat
UPSI	Universiti Pendidikan Sultan Idris
UPSR	Ujian Pencapaian Sekolah Rendah
USIM	Universiti Sains Islam Malaysia
UNDP	Program Pembangunan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
UNIMAS	Universiti Malaysia Sarawak
UNDRIP	Pengisytiharan Hak Orang Asal Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
UNGA	Yayasan Gerakan Kesederhanaan Global bagi penerimaan Resolusi Perhimpunan Agung PBB
UNGP	Prinsip-Prinsip Panduan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
UNHCR	Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Bagi Pelarian
VNR	<i>Voluntary National Review</i>

AKTIVITI SUHAKAM 2017

AKTIVITI SUHAKAM 2017